א. ד. רוזנטל

מְגִלַּת הַטִּבְחָה

חומר לדברי ימי הפרעות והטבח ביהודים
באוקראינה, ברוסיה הגדולה וברוסיה הלבנה.

אֵיךְ יֶעֱרַב לִי אֲכֹל וּשְׁתוֹת בָּעֵת אֲחֶוָה
כִּי יִסְחֲבוּ הַכְּלָבִים אֶת־כְּפִירֶיךָ!?
(ר' יהודה הלוי).

ספר ראשון: א—ב

הוצאת „חבורה"

ירושלים—תל־אביב

תרפ"ז.

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2018

Copyright by Mr. L. Rosental,
Tel-Aviv 1927

דפוס „ציון" של האחים רוזנטל
בהנהלת י. ח. קוסובסקי.

Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2018

הקדמה

את הספר הנורא הזה ערך מחברו, הסופר הישיש יליד בסרביה ותושב אודיסה, למלאות את נדרו אשר נדר בשעת סכנה, בחיות כפשע בינו ובין המות—ונמלט. הספר נכתב מתוך מסירות נפש ממש. חמש שנים רצופות לא נח ולא שקט האיש ולא נתן דמי לו עד אשר הקים את נדרו. הוא אסף ולקט את החומר, הוא בֵּרר וְלִבֵּן עפ"י מקורות ראשונים ונאמנים עד כמה שידו, יד אדם, הגיעה והוא אשר עָרַכו וסִדרו ונתן לו דמות ספר שלם, ערוך בסדר א"ב, ספר מְסֻפָּר לדור בדברי אמת את כל פְּרִשַׁת היסורים וחבלי השאול, שנתנסתה בהם כנסת ישראל ברוסיה בימי האפ והחמה באחרית ימי מלחמת העולם ובימי המהפכה ברוסיה. רבים מן המוראים הגדולים הכתובים בספר הזה עברו על ראש בעל הספר עצמו, או לעיניו. עם רבבות אחיו עבר בים צרה משפתו אל שפתו וחצה עד צואר בנחלי דם ודמעות, ולא אחת ושתים ראה את המות על כל בלהותיו פנים אל פנים. בדרכים משובשים במחנות שודדים משחרים לטרף ארם ובמסלות זרועות גבלות אחיו ואחיותיו מושלכות כדמן, עבר האיש בנפשו מְחֻרְבוֹת לחרבות, ובחֲדָרו דרך כל המחיצות וחתחתי המות אל העירים והכפרים אשר נודעה בהם יד המשחית ביותר—אסף ידיעות וגבה עדויות ממקורן הראשון. בכל ערי המקלט והמוֹעֲדָה אשר התלקטו שמה באלפיהם וברבבותיהם פליטי הרג, אונס ומשסה, שרידי קרדם וחרב, שמה אין האיש לבוא, למען רְאוֹת בעיניו את ה"עני בשבט עברתו" ולטעון אסוף אל נאדו את הדמעות בעודן רותחות ואת הדם בעודנו שותת. לפניו נפתחו גם דלתות המוסדות הרבים, צבוריים ופרטיים, גלויים וחשאיים, שהוקמו לכתחלה לשם כנוס חומר מסוג זה אשר רדף אחריו בעל הספר ומכלם מְצָה מה שמְצָה לשם השלמת ספרו. ובהיות עליו עבודתו כעבודת הקדש, לא השגיח גם אל המחלה הממארת אשר תקפה עליו בינתים — שחפת הגרון—והוסיף לשקוד על השלמת ספרו מתוך כלות הכח, בחוסר כל ובתמצית דמו ממש. "יראה ורעד יבא בי — כותב הוא באחד מכתביו — פן אצא חלילה מן העולם בטרם אבצע את אשר החלותי. הנני משים לילות כימים ועובד עד אפיסות כל הכחות. בלילה אני כותב לאור פתילת שמן כהה ומַעֲוֶר את עיני הלקויות גם בלאו הכי. נחפז אני לגמור את ספרי, ויהי מה. לאסוני הולכים כחותי ורפים, בזמן האחרון תוקפני שעול מר ואכזרי, ויש שהגליונות שלפני מתגאלים בדם הנפש... ואעפי"כ כמעט בטוח אני שאחזיק מעמד עד תום הדף האחרון בספר. הן לא לחנם נמלטתי כמה פעמים מסכנת מות. אין זאת כי אם למען אֶתֵּנה לדור לעולם את כל עֲנוֹת אחי בני עמי בימי הזעם ואת כל אשר התעללו בהם ועוללו לנפשם פראי אדם וחיות־גוי, והיתה זאת לזכרון עד דור אחרון. ובזאת אולי יִכפר גם עון אחד מאבות אבותי, הלא הוא הגאון "חכם צבי" זי"ל, אשר נמלט גם הוא לא אחת מטוקשי מות בימי גזרת ההידאמאקים, ובכל זאת לא הוא ולא אחד זולתו מבני הדור לא חרדו חרדה לשים את עֲנוֹת ימי הַבְּלָהוֹת ההם זכרון בספר שלם וכולל אשר יעמד לדורות עולם".

ואכן בצע האיש את אשר זמם, והספר נשלם. ואז הגיעה שעת הדאגה לשמירת החומר מפני הכליה ולפרסומו בדפוס. במקומו ברוסיה, עם שלטונה הקים, היה כתב־היד, פרי עמל לא־אנוש, צפוי בכל רגע לסכנת החרמה וכליה, ואין צריך לומר שלא היתה כל הקוה לפרסמו שם בדפוס. הספר כתוב עברית—וזו ברוסיה של עכשיו הרי היא "בבל יְרָאה ובל יִמָּצא". וכדי להציל

את החומר מסכנת כליה — עמדה לו חבורה קטנה, נוגעת בדבר, שתמכה לפי כחה בידי הסופר הישיש כל ימי עבודתו—והיא המציאה תחבולות ודרכים למלט את החומר קטעא קטעא אל מקום בטוח—לארץ ישראל.

עתה נמצא כל החומר בידים אמונות, והרי חלקו הראשון יוצא עתה ברפוס, בתמיכת הקהל תלוי הדבר להחיש גם את יציאת יתר החלקים עד תום הספר כלו.

הספר כולל בתוכו סוגי חומר ותעודות בעלי ערך שונה, מהם גביות עדויות מפי נפגעים ועדי ראיה נאמנים (עסקנים ואנשי מעשה חשובים, ראשי קהלות, רבנים, ראשי הסתדרויות וכיוצא בהם אישים שעמדו בתוך המעשים והמאורעות), מהם תעודות רשמיות (כרוזי מפקדים וראשי צבא, פקודות השלטונות וגו'), מהם תאורי מאורעות עפ"י העודות ודינים וחשבונות של מוסדות שונים (כתי משפט, כתי צדקה, ועדי עזרה וגו') ומהם תאורי מאורעות שהמחבר עצמו היה עד־ראיה להם.

החמר כלו מבוקר ומלובן כפי האפשר עפ"י השוואת מקורות שונים והגדות עדויות שונות, זה לזה, ובזה נסתייע המחבר גם בתעודות שנתפרסמו ע"י אחרים בספרים ובעתונים, דבר דבר בזמנו.

כל החומר ערוך בספר עפ"י סדר אלף בית, לפי שמות המקומות (כרכים, ערים, עיירות, כפרים, חוות, תחנות, רכבות, דרכים, נהרות וגו') שהמאורעות חלו בהם.

כל עדות ותעודה—מקורה רשום בצדה (שם המספר, המוסר, המוסד וכדומה).

הצמצום או הפרוש בהרצאת המאורעות ומהלכם—אינו בכל מקום לפי שעור מדתם והיקפם של המאורעות עצמם. הכל לפי כמות החומר שנמצא ביד המחבר ביחס לנושא הדברים. בכל עמלו של המחבר, יש בכל זאת שקצר לפעמים—אם כי לפעמים רחוקות—במקום שראוי להאריך; כגון במקרים שנהרגו כל בני המקום הנפגע, או שנתפזרו כלם עד אחד, ולא נשאר מהם עֵד רואה או יודע לספר דברים כהויתם בשלמותם ובדיוקם הראוי.

בסוף כל אות מאותיות הא"ב נתנו רשימות הרוגי כל מקום ומקום של כל הערך, אם רשימות מפורטות ומפורשות לשמותיהם הפרטיים וכנויי משפחתם, שנותיהם, מלאכתם, עסקם, מעמדם החברותי וגו' של ההרוגים, ואם מספרים כוללים בלבד, מודיעים סכום הכולל של ההרוגים לפי המסורה, בלי שמות. עפ"י רוב הרשימות המפורטות מקוטעות הן, ואז נתנו בצדם גם המספרים הכוללים של ההרוגים לפי המסורה. הסכום הכולל של הישובים החרבים ושל ההרוגים מבהיל את הרעיון ומסמר את שערת הבשר בכמותו בלבד.

הכתיב של שמות המקומות והמשפחות הלועזיים, הוא ברובו — ביחוד ברשימות — זה המקובל ברוסיה. קשה לשנות בשמות משפחה מן המטבע שטבעו לעצמם בעלי השמות גופם בהתימות ידם עפ"י מסורת משפחה של כמה דורות.

הספר יצא, כאמור, חלקים חלקים. בחלק זה באו ערכי שתי האותיות הראשונות: א' וב'.

החבורה העמלה בהוצאת הספר רוצה לקוות, כי תמיכת הקהל וסיועו להפצתו הרחבה של הספר בכל תפוצות ישראל — יתנו ידים לה, לאותה חבורה, להחיש גם את יציאתם של יתר חלקי הספר עד תומו, ובזאת יועילו להציל מכליון דוקומנט הסטורי רב ערך ולקבוע אותו פרשה גדולה לדורות במגלת הפגעים ובספר היסורים של עם ישראל.

תל אביב, חוהמ"פ, תרפ"ז.

המוציאים.

מְגִלַּת הַטֶּבַח

אַבְּזוּבְקָה

(מושבה יהודית, קרובה לבלטה).

א.

המושבה היהודית אבזובקה, נמצאת בקרן צפונית מזרחית מבֶּלטה, במרחק שמונה וירסטאות מהעיר. במושבה נמצאים ששים בתים, אשר גרו בתוכם כששים משפחות יהודיות, סך הכל שתי מאות וחמשים נפש. סמוך, ונראה אל המושבה, עומד הכפר קוריטני, שמספר תושביו הם כאלף משפחות אכרים. לפנים היה שייך למושבה שטח גדול של אדמה, אך בשנות השמונים למאה התשע עשרה הוציאה הממשלה מידי היהודים את החלק היותר גדול של אדמתם, והשאירה בשביל המושבה רק מאה ותשע עשרה דֶיסַיטינות. השטח הקטן הזה, ברבות מספר המשפחות והנפשות, התפורר כל פעם לחלקים כל כך קטנים ופעוטים, עד כי לא היתה כל אפשרות לחיות מעבודת אדמה. גם האדמה בעצמה לא היתה פוריה ביותר, ולכן רק מיעטים עסקו בעבודתה. הנשארים הקצו את שדותיהם למרעה לבהמותיהם. היו גם כאלה אשר עזבו את שדותיהם שוממים. הרוב הגדול של בני המושבה היו בורסקים ורצענים; הם עבדו את העורות באופן פרימיטיבי. ומאחר שהעבודה הזאת קלה היא ואינה דורשת אבור זמן רב, לכן עלה בידם להכין הרבה עורות מעֻבָּדים, שלא מצאו להם די קונים בשוקים של הסביבה. אחדים מהקולוניסטים העמיסו את עורותיהם על עגלות והלכו הלוך ונסוֹע לפנים הארץ למקומות של הירידים והגיעו גם למוסקבה, סַמַרָה וניז׳ני־נובגורוד... ובכן הדיפֶרֶנציאציה הכלכלית לא היתה זרה גם במושבה והרוב הגדול נשארו עניים.

בשנת 1903 נשלח אל המושבה, ע״י החברה „יק״א", האגרונום ב. סָגַל; הוא ברק את טיבה של אדמתה ומצא אותה יותר מוכשרת לנטיעות שונות. לא בנקל עלתה בידי האגרונום להשפיע על בני המושבה, לעשות את הנסיונות הדרושים. הרוב הגדול של הקולוניסטים היו אנשים בוערים וחשָׁבִים וחשבו, שאם יסכימו לעצת האגרונום ויטעו גנים על אדמותיהם, הרי הם עושים בואת חטיבה גדולה ל„יק״א", ולכן דרשו ש„יק״א" תשלם להם בעד הנסיונות במיטב כספה. סוף סוף נטעו הקולוניסטים על אדמתם גנים בתנאים נאותים בשבילם. לכל קולוניסט היה גן אצל ביתו על שטח של חצי דיסַיטינה מוקף גדר של עץ. עברו שנים אחדות, הנטיעות גדלו אף עשו פרי. כעבור עשר שנים אכלו כבר הקולוניסטים מפרי גניהם.

ב.

המצב הכלכלי והתרבותי של אכרי הסביבה היה שפל מאד. ופריחתה של המושבה והשבחת מצבם של היהודים, תחת להביא בינה בלבם לחקות את מעשי היהודים ולעסוק אף הם בנטיעות — עוררה בהם קנאה עזה ומשטמה ליהודים. היו

מקרים שאכרי קוריטני עקרו אילנות בלילה מתוך ׳ני היהודים, גם הרסו את הגדרות. במעשים פעוטים כאלה התבטאה השנאה של האכרים החשכים ליהודים שכניהם. לצאת ביד רמה נגד היהודים פחדו והשנאה נשארה כבושה בלבותיהם, וחכו ליום נקם ושלם. בסתיו שנת 1918, כאשר חיל האוסטרים התכוננו לעזוב את אוקראינה, נמצאה אז גם בקוריטני סיעה קטנה מהם. אכרי קוריטני מלאו את גרונם של האוסטרים יין, אחר כך הביאו אותם אל המושבה היהודית ואתם יחד שטו ובזזו את בתי היהודים.

אחרי שעזבו האוסטרים את אוקראינה, נשארה הארץ בלי שוטר ומושל. איש הישר בעיניו יעשה, והחצפה של החוליגנים המקומיים הלכה הלוך וגדול; הם נשאו ראש למעלה. ה„שקצים" הצעירים של הכפר קוריטני היו מתנפלים תכופות על המושבה היהודית וכמעט לא עבר אף לילה אחד בלי שערוריות. צעירי המושבה אמנם התארגנו והזדינו בנשק ועלתה בידם לגרש פעם בפעם את החמסנים—במובן, לא היו החוליגנים שבעים רצון מזה וחבלו תחבולות לגזול מהיהודים את נשקם. מתוך תהפוכות פוליטיות שנתהוו בארץ עלתה להם להסיק את זממם. לא עבר זמן רב וראש הועד הפועל של הכפר הזמין אליו את צעירי היהודים של המושבה ודרש שימסרו בידו את כלי נשקם. לשוא בחרו הקולוניסטים מתוכם דפוטציה ושלחו ליושב־ראש, לברר לו שבכלי נשקם הם משתמשים רק לגרש את הסיקריקים, המתנפלים פעם בפעם על המושבה. השתדלותם לא הועילה. הכריחום לפרוק נשקם מעליהם, ומאז פרצו צעירי קוריטני אל תוך המושבה בפרהסיה, ערכו בכל לילה חפושים, הכו את היהודים וחמסו את רכושם, אך דם לא שפכו. גם בשעה שנערכו הפרעות בבלטה בפעם השנית, בחדש מרס 1919, וכמעט עד אלף נפשות בקשו מפלט להם בהמושבה—גם אז, כאשר התנפלו חוליגני קוריטני על הבתים שהסתתרו בהם הפליטים, חמסו רק את כספם, אך לידי שפיכת דם והרינות פומביות לא באו. אכרי קוריטני עוד פחדו לצאת ביד רמה נגד היהודים וחכו לעת יותר מוכשרת.

ג.

החוליגנים לא היו צריכים לחכות הרבה, העת המוכשרת הגה באה...

הדבר קרה לפני פסח, ב׳ ניסן, תרע״ט. חיל הפטלוריים „הכובעים האדמים" נלחמו בצ׳יצ׳לניק עם חיל המועצה. שם היתה תבוסתם שלמה והוכרחו לסגת אחור. בדרך בריחתם התעכבו בקוריטני. הפטלוריים לא ידעו על מציאות המושבה היהודית בקרבת הכפר, אך החוליגנים הקוריטניים מצאו עתה השעה מוכשרת לכך והובילו את הפטלוריים אל המושבה...

הקרבן הראשון היה הצעיר אלימלך מילשטיין, נער בן חמש עשרה שנה; הוא נהרג בדרך, בשעה שבקש להתחבא בביתו של אכר מכָּרו. כשבאו אל המושבה פרצו הפטלוריים ביחד עם צעירי הכפר אל בית העשיר בריל צאצקין, בן ששים שנה, והרגו אותו ואת נכדו, אברהם צאצקין, תלמיד בית הספר למסחר, בן שבע־עשרה שנה. בבית השני הרגו את האשה אודי נמירובסקי, בת ארבעים וחמש שנה, עם שני ילדים, ילד בן חמש וילדה בת ארבע. בבית השלישי — נהרג אברהם סובלמן, בן חמשים וחמש שנה. אלה שבעה הקרבנות נפלו ביום ההוא מידי הרוצחים, בשאר הבתים כבר לא מצאו איש. כלם הספיקו לברוח ולהמלט על נפשם. לולא זאת כי אז בודאי לא היה נשאר אף שריד ופליט מכל יהודי המושבה. ההרינות נערכו באכזריות נוראה. עלמות אחדות נפלו בידי הסיקריקים, הן נאנסו ושלמו כפר נפשותיהן בכבודן, אך חייהן היו להן לשלל.

במשך של חמשה ימים התגוללו החללים במקום אשר נהרגו ולא הובאו לקבורה. רק כאשר הפטלורים נגפו לפני חיל המועצה ועזבו את העיר, שבו היהודים אל בתיהם ועסקו בקבורתם של ההרוגים.

בימים ההם היה השלטון של המועצה עוד רפה. הסיקריקים ראו, שידם עוד חזקה. היהודים היו כל העת שרויים בפחד תמידי ובמוראים גדולים וחרדו מפני עלה נדף. חוצפת הסיקריקים התגברה הלוך וגבור וגמרו לגרש כלה את היהודים ולרשת את בתיהם וגניהם.

כשני חדשים אחרי המאורעות פרצו אברי קיריטני אל המושבה, אספו את היהודים אל בית הכנסת וחפצו להאביד ולהשמיד את כלם. אך שני אברים זקנים נכנסו בעובי הקורה ומנעו את אחיהם מביא בדמים. אז קמו הסיקריקים והודיעו גלוי ליהודים, שאם לא יעזבו את המישבה, סוף סוף יהרגו אותם עד אחד. היהודים ידעו את כחם של הסיקריקים והבינו שהתראה זו אינה רק הפחדה בעלמא וגמרו לעזוב את המושבה בעור שניהם.

בימים מועטים גמרו הקולוניסטים את מעשיהם ועסקוהם במושבה, מכרו את בתיהם וגניהם לסיקריקים בפרוטות, וכלם עזבו את המושבה. נשארו רק שתי אלמנות.

בתנאים כאלה היו צריכים היהודים להפרד מהמושבה, ששקעו בה כל־כך עמל, מרץ ורכוש במשך של הרבה שנים. הרוב הגדול של הקולוניסטים התישבו בבלטה, ואף כי בפרעית אשר ערך טישינק עבר גם עליהם כוס, ונשארו בערום ובחסר כל, אך בכל זאת אי אפשר לומר, שמצבם הכלכלי הוא רעוע. הקולוניסטים כלם הם אנשים זריזים, וכמעט כלם יודעים מלאכה ורכשו להם בעמל ידיהם מצב הגון בחיים.

אולם גם עתה היו מבישים בעינים מלאות נעגיעים לקרן צפונית־מורחית, ששם יגדלו הפירות הרעננים על האילנות שהם, בידיהם, נטעו אותם. וכאשר תשאל את פי בני המושבה: „מי שדד את רבצם?“ וענו בהשתוממות: „מה זו שאלה? הסיקריקים מקוריטני!“

אמנם כן, זאת היא פעולת ידיהם של החוליגנים מקוריטני. אבל אין לשכוח שאלה היו רק כלי־נשק בידי חמשים גדולים מהם, אשר בשם האידיאלים של החפש האישי והרכושי הם רומסים את אישיותנו, גוזלים את רכושנו ושולחים בנו משלחת מלאכים רעים, להשמיד, להרוג ולאבד את היהודים מגוי.

(זמודיע מכלטה).

אַדאַבאטש

(תחנה, פלך חרסון).

בשנת 1920 נהרגו בתחנה אדאבאטש, הנמצאה במרחק שלש ווירסטאות מנובו־אוקראנקה, על ידי ניסותיו של מאכנו, יותר משלשים יהודים. מהנרצחים הובאו לקבורה בנובואוקראנקה עשרה יהודים בלתי נודעים בשמותיהם.

(בלהמנוסקי ענני, פ"ק).

אובודובקה

(פלך פודוליה).

אובודובקה היא עירה קטנה, במרחק פרסאות אחדות מטרוסטיניץ, נרו שם כחמש מאות משפחות יהודים, אשר הרוב הגדול מהם חיו במחסור ובדחקות. ביום

10 מאי 1919, יום המוכן לפורענות, אחרי השחיטה הנוראה שערכו האכרים המתקוממים בטרוסטיניץ, עברו משם לאובודובקה, להרוג ולהשמיד גם שם את היהודים. גם פה נשנה אותו הסדר אשר בטרוסטיניץ. המתקוממים אספו את יהודי העירה אל המגרש, שלפני בית־התפלה של הנוצרים. אל המתקוממים התחברו גם אכרי העירה ושל הסביבה. על היהודים העמידו שומרים להשניח שלא ימלט מהם אף אחד. הסיקריקים נכנסו לישיבה וגמרו להרוג את כל הנכרים. כאשר שמעו היהודים את נזר דינם נעו כולם בבכיה, כרעו על ברכיהם ובכו והתחננו אל הרוצחים שירחמו על נשיהם ושפיחם. אך דמעותיהם ותחנוניהם של האמללים העירו רק את לעגם וצחוקם של הרוצחים. גמרו להרוג את היהודים על ידי פצעות שהכינו להם. השליכו שתי פצעות בתוך המון היהודים, אך הן לא התפוצצו. יהודי אחד מהנאספים חטף פצעה שנפלה בקרבתו, וחפץ לזרקה חזרה אל המון הפרטיזנים, אך שבנו היהודי אחז בידו ועכבהו מלהשליך את הפצעה, באמרו: „אולי סוף כל סוף ירחמו עלינו". אולם לב הפראים לא ידע רחם. כאשר ראו המתקוממים שהפצעות לא התפיצצו העמידו תותח והתחילו להמטיר על היהודים גשם של כדורים. אחר כך פרצו אל המגרש כשהם מזויינים בסכינים, חניות, בַּדוֹנים וקרדמות והתחילו חובצים באלה שלא נהרגו על ידי כדורי התותח. כמעט כל היהודים של אובודובקה נהרגו. נצולו רק אלה שהספיקו לברוח, או שהצליח בידם להסתתר במקום בטוח והרוצחים לא מצאו אותם.

אחר הטבח הביאו המתקוממים קרונות. סחבו את החללים בקלשונות־הברזל, שתחבו בבשרם בשעה שהללו מתפרפרים עוד בין החיים והמות והשליכו אותם אל העגלות. את ההרוגים קברו בתעלות וחפירות אשר נעשו בשעת המלחמה בגרמנים. החללים נשארו קבורים שם עד היום, והאכרים המקומיים אינם מרשים להוציאם משם.

נחלי דם שטפו על המגרש במקום שנהרגו היהודים. ימים אחדים אחר הטבח כשנגרשו את הבהמות אל האחו, בבואם לפני המגרש עמדו וגעו על הדם ולא הפצו לעזוב את המקום.

אחר הטבח פרצו הסיקריקים, ביחד עם האכרים המקומיים, לבתי הנהרגים, חמסו ועשקו את כל החפצים אשר יכלו לקחת אתם, ואת השאר השחיתו. האלמנות והיתומות נאנסו ועֻנו. אנסו או כמה מאות נשים ובתולות.

האלמנות והיתומים שנשארו, הרבה מהם מתו ברעב, בקור ובמחלות שונות. הנשארים לקחו את מקל־הנודדים בידיהם והתפזרו לכל רוח.

העירה הרבה. נשארו רק גלים נצים ועיי מפלה. האכרים המקומיים הרסו את בתי היהודים ואת עצי הבנין שרפו לפחמים.

מספר ההרוגים כשלש מאות איש. (המודיע י. מליחמאכ).

אובוטשאטש

(כפר, מחוז ברדישוב, פלך קיוב).

בכפר אובוטשאטש נמצא בית שרפת יין. דרה שמה רק משפחה יהודית אחת. ביום י"ג בתמוז 1919 התפרצה שמה סיעה של סיקריקים מהכנופיה של סיקולוב והרגו את כל המשפחה ואת הקרובים והמכרים, שהתארחו שם, סה"כ ארבע עשרה נפשות: את בעל הבית מלך, בן 50 שנה, את אביו בן 70, את בניו משה. נפתלי, מאקם ועיד בן אחד שעבד בצבא, שתי בנותיו, נכדו, שני גיסים של בנו משה ועוד שלשה אנשים. (חסמר גולדשטין).

אובוכוב

(פלך קיוב).

חיל המוצא עזבו את העיר ביום 24 ינואר 1919. תיכף פרצו לתוכה גדודי הפטלוריים. הקוזקים שרדו ושסו את בתי היהודים ויצינו את העירה ככלי ריק.

אובומיליקובה

(תחנה. פלך פודוליה).

סוף מרס, 1919. באה פלוגה של פטלוריים אל התחנה אובומיליקובה. הרחוקה שש ווירסטאות מעירה קרוטי, ומצאו את המסלה הרוסה. חיש התנפלה סיעה של חילים על חמשה סוחרי עצים שנמצאו בתחנה, בתוכם על משה רבינוביטש, צבי וינלמאן וראשקובן וסחבו אותם לתוך רכבה מיוחדת. שם התחילו מכים אותם בפרגלים ולענותם, כדי שינלו להם מי הרס את המסלה. היהודים לא ידעו דבר ולא היה להם מה לגלות. אז התחילו מכים אותם בקתי הרובים ועל הפצעים זרו מלח. וכאשר גם אחרי העניים האלה לא יכלו להוציא מפיהם מלים, התחילו לענותם בתוך אברים: לאחד קצצו את אצבעותיו, לשני כרתו את ידו, לשלישי התכו את אזנו, לרביעי נקרו את עיניו ולחמישי חתכו רצועות בשר מרגליו. אחר כך המיתו אותם ביריה. את גופותיהם השליכו החוצה דרך הלוני הרכבת.

(חיים נחמן).

אוברוטש

(עיר מחוזית, פלך וואלין).

א.

מספר התושבים היהודים באוברוטש הם בששה אלפים. הרוב היותר גדול התפרנס ממסחר וחנויות, אך נמצא ביניהם גם מספר הגון של בעלי מלאכות, פועלים, עגלונים וישאי סבל. קומוניים ניפורסמים ואינטליגנטים לא נמצאו ביניהם.

הפרעות הראשונות נערכו באוברוטש עוד בימי הָרַדָה הראשונה, בעטם של אדוני המחוזות הפולנים והפקידים המקומיים, שנשארו עוד מימי הצריום; הם ערכו תעמולה בין האכרים המקומיים ובין החיילים, שנמצאו בעיר, והעלילו על היהודים שהם מפקיעים את השער ועל ידיהם היוקר יאמיר.

בעיר חנה אז הלגיון 165 האוקראיני. האניטציה הביאה פרי. החילים התפשטו בעיר, חמסו את רכוש היהודים, והכו אלה שנפלו בידיהם. אליהם נלוו גם האכרים המקומיים ושל הסביבה.

ביום 30 נובמבר 1918 קשרו האכרים של הָעלוסט הסוקלבי על שלטון ההֶטמן ויסדו לעצמם ריפובליקה באוברוטש. נדוד האופיצרים, שחנו בעיר, עזבוה. האכרים הקימו סדרים בעיר, הוציאו לחרות את כל אלה שנתפסו בעניות פוליטיים. ביניהם, את האכר דימיטריוק ואת היהודי הבונדאי פרידמן, את דימטריוק מנו לקומיסר ואת פרידמן — לסגנו. האכרים הציעו לפני היהודים להתחבר עמהם ולתֵן נדוד של מאה וחמשים איש, אולם היהודים הבינו את הסכנה הצפויה להם, ובאו לידי מסקנה לעמוד מנגד. בעת ההיא נפלה ממשלת ההֶטמן והדירקטוריום ירש את מקומה.

את התורה הבולשיבית קבלו אכרי סוּמָלָב מאת שכניהם, הרוסים הלבָנים, נרי קולינקוביטש. רק חלק קטן מהם נלוה אל התנועה האוקראיניט־נַציוֹנַלית. הרוב הגדול נתחבר אל הבולשיביים. דימיטריוק ופרידמן התגנדו לתורת הבולשיביזם. דימיטריוק נהרג בידי האכרים ופרידמן נמלט ותהי לו נפשו לשלל. לקומנדנט על העיר נמנה מֶסנטשוק, שהיה, כפי הנראה, אנטִסמִיט; הוא בא בדברים עם הרשות הסטלורית בקורוסטֶן והומין לאוברושט את לגיון המות.

ב.

בחשאי, תחת מכסה הלילה, קרב „לגיון המות" לאוברושט. תיכף בבואם התנפלו כחתף על האכרים המוַינים ונצלו מהם את נשקם. אחר כך התחילו לבדוק בבתי היהודים ולחפש נשק. אמנם כלי־זין לא מצאו, אך הכסף, התכשיטים וכלי החפץ שמצאו, שמו בכליהם. היהודים התאוננו באוני הקומנדנט על העושק והמרוצה שנעשו להם. הקומנדנט הרגיע את רוחם כי בקרוב יכנס העירה חיל מסודר והחמס יפָסק. ביום 25 דצמבר באה העירה פלוגה של פרטיזנים תחת פקודתו של האֶטמן קוזיר וירקו, שבא, לפי דבריו, לערוך סדרים בעיר. מיסרים, שבשעה שהקומנדנט הרצה דין וחשבון על מצבה של העיר, העליל על היהודים שבעטים מתחולל הבולשביזם בעיר.

על אודות מהותו של קוזיר וירקו סבבו בעיר שמועות שונות: יש אומרים שהשם קוזיר וירקו הוא רק פסידונים והוא בעצמו נרף פולני. אחרים הגידו שהוא גליצאי, שנמלט מבית־האסורים, וראיה לדבר: כתבת קעקע חרותה על ידו. אלה שראו אותו, מספרים, שהוא צעיר בעל פנים שחָמים, נואם נפלא בשפה האוקראינית. הוא יודע גם את השפה הרוסית, אך אוהב הוא לשוחח רק אוקראינית.

קוזיר וירקו מצא לנחוץ לבוא בדברים עם אנודות ואורגניזציות שונות ולשמוע מה בפיהם ומערכי־לבותיהם.

אחרי ששמע את תוֹת־דעתם של האכרים, חפץ לבוא בדברים גם עם היהודים, ולמטרה זו ציוה לתפוס את רב העיר ולהביאו אליו. ביום 26 דצמבר בשעה 2 בצהרים נתפס הרב והובא לבית הפקידות ושם נשאר עד השעה העשירית בלילה. במשך שמונה שעות התעללו בו הקוזקים ומלאו פניו קלון. רק בשעה העשירית וכה לקבל את פני האֶטמן. קוזיר וירקו התנהג עם הרב בעוות, חרף ונדף אותו ולבסוף אמר לו בבעם ובחריקת שִנים:

—גלוי וידוע לפני, שאתה וכל קרוביך, גם כל היהודים הנמצאים בעיר, הנכם נצמדים לתורתם של הבולשיביים, לכן תדע כי כלה ונחרצה מלפני לעקור משרש את כל היהודים. לך כנוס את יהודיך והודע להם כל זאת!

אודיסה

א. הדינקים בכניסתם.

היה יום השבת, לפני ראש־השנה שנת 1919. אני גרתי או בדרך העולה לפוֹנטן האמצעי. בצהרים נשמע רעש יריות. ביום א' התחילו נכנסים סיעות של דינקים. בין כל סיעה וסיעה היה מרחק ידוע. באותה שעה עברו שני איפיצירים לפני ביתנו ושאלו: היש פה זידים? הנוצרים ענו: אין פה זידים. אשתי הציעה לפני לסור הביתה, אך אני נשארתי על מקומי.

סיעות אחדות מדי עברן צעקו: הכו את היהודים, הצילו את רוסיה!

פתאם התחילו רצים. ברחוב הרחב נומר 35 נר איש אחד מוכר הלֶב, זלמן ילדמן שמו. האיש הזה היה מחסידי הדיניקים וחכה לבואם בכליון עינים. כאשר סיעה עברה לפני ביתו התפלט מגנה שני חילים, הם קרבו אל זלמן, התחילו מחרפים ומגדפים אותו, צעקו: „הרשום יהודי!" והכו אותו מכות רצח. זלמן התחנן להם, הציע כפר נפשו סך מסוים, אך הם לא פנו אל תחנתו. התנפלו עליו והרגוהו ביריה. אחר כך בדקו בכיסו ובזזו את כל כספו יותר מעשרים אלף. זלמן היה עוד איש צעיר, הוא היה צריך לחוג את חג התינתו בעוד שבוע ימים. זה היה הקרבן הראשון.

משם עברו שני החילים לבית נו' 25, אל הנותו של חיים פראנק. הם הוציאו איתו החצרה וחפצו להרגו ביריה. אך אשתו יצאה והתחילה בוכה, או קבלו ממנו סך מסוים כפר נפשו, ואחר כך לקחו מהחנות שק קמח, הוציאוהו אל הרחוב ואמרו:

— כל הרעב יבוא ויטול!

הנוצרים, אפילו המהוגנים שבהם, באו זה בכדו וזה בקערתו ולקחו קמח.

משם נכנסו החילים אל הבית נו' 17, אל חנות ההפתק של שומסקי. הם דרשו ממנו כסף וזהב, גם לקחו בחנות תה ותמרוקי נשים. משם עברו את המעברה לרחוב הפונטן האמצעי ומשם למבוא המַחֲלִיני. שם פגשו יהודי זקן סמרטיטר והרגוהו. כך הרגו שני החילים, עד שגכנסו העירה, אחת עשרה נפשות.

גם במעוני בקרו אלה השנים. אני ישבתי או עם בני ביתי ושתינו תה. עוד לא ידענו על כל הנעשה סביבנו. כאשר נכנסו דרשו בשלומי ושאלוני: „מה מעשיך?" השבתי שהם מכירים אותי. אחר כך פנה אלי אחד מן החילים בשאלה: „איפה בנך הבכור, הוא עובד ב„טשיקה?" בני הבכור היה או נער בן שלש עשרה שנה. השני שאלני: „איה כספך, והבך והמגפים הטובים?" או עניתי: „בסף וזהב אין לי ומנעים תרשים גם כן אינם בביתי, כי הנני רק משליא שלאים". נשמתי כמעט שפרחה מפחד. הם עמדו למולי ושאלו אותי:

— הנך זיד או רוסי?

אך הדבר לא היה בפי והחרשתי. החילים חזרו על שאלתם. או ענתה להם אשתי שאני יהודי. התחילו לחפש חפצי כסף וזהב, אך הביטו כה וכה ולא חפשו באריגים. כאשר חפצו לצאת, אמר אחד אל השני:

— חבל שאין פרגל בידי, כי או הייתי מונה לו פרגלים אחדים למזכרת.

השני ענה:

— נעזוב אותו עד מחר. או נשמיד את כל היהודים.

גם ברחוב ויאדיפרובידני נכנסו אל מעונו של הסנדלר יהושע לויבומירסקי, הוציאו החוצה את בנו ואת חתנו החַיט והרגו אותם. שני אלה היו מגיסי ההגנה, שנתיסדה באודיסה כאשר התחילו הפרעות והטבח על ידי הדיניקים והשלוריים.

דרך פונטן האמצעי עברו הרבה סיעות של דיניקים. שם נמצאו גם הקסרקטים. בהיות כמה מהם הרוסים וצריכים תקון, התאכסנו הרבה חילים במעונות פרטיים. כמובן, החילים שהתאכסנו במעונות יהודים רעצו את בעליהם ועני איתם בכל מיני עוניים. בבית נו' 27 נר פחת, שמואל רַנדל. במעונו השבינו חילים אחדים. תיקף לכניסתם הביתה פשט אחד מהם את בגדיו, נשאר ערום. הוא שכב במטה ולבעל־

הבית נתן צו, שבמשך הלילה יכבסו את הלבנים שלו, ויתקנו וינקו את בגדיו. הפחח ואשתו עבדו כל הלילה, הבעירו אש בתנור, כבסו, נקו ותקנו את בגדיו והחיל שכב לו סרוח במטתם.

רבות סבלו היהודים, שדרו בדרך של הפונטן האמצעי, מהמגיעים על „רוסיה המאוחדה שאינה מתחלקת". בשעה שהחילים נכנסו אל חנות או לבעל מלאכה, דרשו שיתנו להם סחורה ויעשו בשבילם כל מלאכה בלי תשלומים. וכאשר שלמו לפעמים רחוקות, שלמו רק החמשית משויה של הסחורה, או של העבודה, וגם זאת בחרפות ונדופים.

גם אני ראיתי רעה בימים ההם.

הרבה פעמים סרו אל ביתי חילים, חלצו את המגפים מעל רגליהם ובקול מצוה סנגו רק מלה אחת מבין שניהם:

— תקן!

ואני הייתי מוכרח לעבוד שעות אחדות, להוציא הוצאות על עור ושאר מכשירי עבודה. וכאשר מסרתי את המגפים להחיל מתוקנים, לא הרבין אפילו בראשו לאות תודה ויצא מן הבית מבלי שלם אף אגורת. עבודות כאלה השפיעו עלי החילים בכל יום.

במובן, משכר כזה לא יכלתי לפרנס את בני ביתי והרבה פעמים רעבו, פשוטו כמשמעו.

פעם אחת הביאו אל ביתי שני חילים רֶסֶן של עור וזרקו אותו לפני בפקודה:

— תקן!

הפעם יצאתי מגדרי ואמרתי לחילים: עשו בי מה שתחפצו, לי אי אפשר לעבוד בלי תשלומים, בשעה שבני ביתי נועים ברעב.

— אם כן נקוב את שכרך!

קצבתי להם את המחיר.

— טוב, עשה!

לאחר שתקנתי את הרסן ומסרתיו להם, עזבו את הבית והלכו להם מבלי שלם אף פרוטה. אני לא יכלתי לעצור בנפשי ואחר יציאתם נהמתי בין שפתי:

— לכו לכל הרוחות!

כפי הנראה שמעו את הקללה שהתפרצה מפי. הם שבו הביתה וברסן התחילו להמשיר מכות ומהלומות על גופי ועל ראשי.

כדי להפטר עד למה שאפשר מצרה זו, התחילו החנונים ובעלי המלאכות לסגור את חנויותיהם ומעונותיהם מבעוד יום. כלתה רגל מן השוק. האנשים יושבים להם כלואים בחדריהם, הדלתות והתריסים סגורים. כלם יושבים בדומיה ומפחדים להוציא אף מלה מפיהם, שלא יִשָּׁמע בחוץ קולם.

מה עשו או החילים? הם התחילו להתפרץ בלילה אל מעוניתיהם של היהודים ואל חנויותיהם ולהריקם. כך התפרצו אל ביתו של החנוני בולוטין חילים אחדים (חנותו היתה בשותפות עם גוי ולכן לא נגעו בה) והריקו את מעונו עד היסוד. כסף מזומן, תכשיטים, חפצים ובגדים—הכל נחמס. כאשר קמו בני ביתי בבקר, לא היה להם אפילו במה לכסות את מערומיהם. כך היו התנפלויות תדיריות בכל לילה על בתים וחנויות שונים. בבית נו' 27 שגרתי בו, התנפלו חמש פעמים על

החנוני אהרן ארניקוב ועשקו כל אשר לו. בפעם האחרונה, כאשר כבר לא מצאו מה לקחת, לקחו דחן, זרעוני שומשמין ובדומה.

כך רעצו הדיניקיים את היהודים, שגרו בדרך הפונטן האמצעי, עד כי במעט כלם עזבו את מעונותיהם וברחו העירה.

במבוי של הקסרקטין גר חנוני יהודי פליט מרומניה, יחזקאל חיימוביטש. החילים התפרצו אל ביתו בלילה, חמסו כל רכושו והרגו אותו עם אשתו ועם בנו, נער בן י"ג שנים, נשארה רק ילדה אחת בת ח' שנים, שהתחבאה באחת הפנות ונצלה.

החילים גזלו גם הבהמות של היהודים מובכי הלב. גרשו אותן העירה ומכרון לקצבים.

כאשר באו היהודים להתאונן באזני האופיצירים ענו: „כך יאה לכם, אל תהיו קומוניסטים!" (מצגיל קעגע'ע, סנדלר).

ב. ב„טורג" האודיסאי.

במשך שלשה החדשים ומחצה שאודיסה נמצאת תחת שלטונם של הדיניקיים קרו בעיר מאה וארבעה עשר מקרי רצח. בערך 33 מקרי רצח לחדש, לעומת 3—4 מקרי רצח שהיו שכיחים באודיסה בימי שלותה. הרציחות נעשו ברחובות ההומים ומהובי־האוכלסין ולאור השמש. חוצפתם של הרוצחים הגיעה למדה גדולה כזו, שלא פחדו כלל להכנס במשא ומתן תחלה עם קרבנותיהם, שיעדו להרוג. בכלל רבו הרציחות בריון האלכסנדרובי, פריבוזני, מגרש סְטַרי־בַּזַר, רחוב אלכסנדרובסקי והרחובות ארנאוטסקי הגדולה והקטנה.

הרוצחים שמו מם על הסוחרים ובעלי המחסנים בריונים הללו. אלה שלא הפצו לשלם, או שלא הביאו את סכום הכסף במועדם, נרצחו. הרשות של העיר היתה קצרת־אונים להגן על האוכחים, ידוע לי, כי הפריסטב מחלק האלכסנדרובי יעץ לסוחרים שבעצמם יתפשרו עם הסיקריקים, באמרו כי המשטרה האודיסאית אין בכחה לקבל על עצמה את האחריות לחייהם ולשלומם של האנשים האמידים.

ביחד עם ההתפתחות של הסיקריקיות, התפתחה גם כן נַבַּלְיָה של עושי־מות והרינות בלי שום דין ומשפט. אל „המוני", שנמצא או תחת ידי, הובאו במשך הזמן הזה מאתים ותשעה חללים, שנרצחו על ידי החילים בני לויתם, ע"ד „הנסיונות לבריחה", כביכול.

בכל המקרים האלה אופיי הדבר הזה, שהקטיגור וחוקר־הדין לא התערבו כלל בעניגים האלה. כל נופות הנרצחים בשעת „הנסיון לבריחה", הובאו אל „המודג" בצרוף פתקאות לַקוֹנוּת: „הנופה הנשלחת נהרגה בירית, בשעת הנסיון לבריחה. אין עכוב להביאה לקבירה".

ממספר מאתים ותשעה החללים, שנהרגו באופן כזה, רק על שלשה עשר מהם נעשתה חקירה מדיצינית משפטית, בשעה שעל פי הדין היו צריכים לברוק ולנתח את כל הנרצחים, בלי יוצא מן הכלל. אילם, אף על פי שחקירה מדיצינית באופן אופיציאלי לא נעשתה, בכל זאת בקרתי בעצמי את כל הנופות, ולעת הצורך עשיתי גם נתיח בהרבה נופות ורשמתי את הפצעים שבהם. והנה החקירה בסדר הפצעים ואיפם הראו ביור לדעת, כי כמעט בכל המקרים שום נסיון לבריחה לא היה. ההריגות היו בלי שום ספק רציחות פשוטות נועדות מראש, על פי משפט מות שהמשטרה בעצמה נורה על האומללים האלה.

כדי לתת מושג נכון מכל אלה ההרגשות בשעת ה„נסיון לבריחה" אביא פה דוגמאות אחדות מהיותר בולטות:

בתחלת פברואר 1919, בלילה, על שדה הקולריקובי, אצל קבר האחים, נרצח היהודי לוין, שנשלח מבית הפקידות האלכסנדרובי אל התחנה של הטרמבי, אל בית המשפט הצבאי. לוין נרצח תחלה, אחר כך, המיליציונרים המלוים איתו הפשיטו את בגדיו והביאוהו אל בית החפשית הצבאית הקרובה. שם מת אחרי שעה ומחצה במכאובים נוראים. הנתוח נעשה על ידי במעמדם של חבורת סטודנטים מדיקים של הקורס החמשי, על הגוף נמצא רק פצע מפולש בראש. מבוא החור נמצא על גב־החטם ומוצאו בחוג המפרקת על המקום שמַגביל עם הצואר. היריה נעשתה באקדח כים קטן ממערכת „ברונינג". ובכן הנטיה של היריה היתה מכפנים לאחור ימלמעלה למטה. הנטיה של היריה, וזו שנעשתה ישר מול הפנים, משימות לאל את ההנחה, שנהרג בשעת הבריחה, ומראית בעליל שההרגה נעשתה למטרה של המם. (חקירה משפטית בנידון זה לא נעשתה).

המקרה השני:

סוף יאנואר, 1919, נהרג ביריה יהודי שלא נודע שמו, שנמה להמלט מידי בני לויתו של המחלקה הבלשית. הנתוח נעשה במעמדו של חוקר־הדין, בגוף נמצא רק פצע אחד על ידי יריה בשכם ומלבר זה דקירה בכידון בשפולי הבטן. שהפריד בין עצמות החזק וגזר את שלחופית השתן והכרכשתא. גם פצע על ידי דקירה ברופן העליון של החזה, מצד הימני, שחדר אל חלל הלב ופצע גם את הריאה. המקומית של הפצעים ואָפים מראים, שבמקרה הזה שום נסיון לבריחה לא היה. ההרגה נעשתה במזיד ובכונה תחלה.

המקרה השלישי הוא קושמרי ביותר:

ביום 4 מרץ נפצע על ידי יריה ישעיה הוקטורם. את הנפצע הרימו העוברים ונשאוהו אל ההפתק. משם הודיעו ל„עזר המהיר". בא רופא ולקח את החולה במרכבה להביאו לבית־החולים. בקרן הרחובות חרסונסקי ופירעאוברזונסקי, לא רחוק מבית הפקידות של הקומנדנט, הדביקו את המרכבה של „עזר מהיר" אנשים מזוינים שישבו בכרכרה ודרשו שימסרו בידם את דוקטורם הנפצע. הרופא מאן למלאות את דרישתם ופנה אל בית הפקידות של הקומנדנטורה לעזר. האופיציר שנמצא על המשמר שחרר את המרכבה וצוה על המתנפלים שיפסיקו את התנפלותם.

המרכבה הגיעה בשלום אל בית החולים הישן, הרופא של „העזר המהיר" מסר את הנפצע דוקטורם. החירורג בעל המשמר הסכים להניח את דוקטורם על שלחן הנתוח והתחיל לבדוק את הפצע, והנה סיעה של אנשים מזוינים פרצו אל חדר הנתוח בצעקות ובשאון, החפו בעוות את הרופא הצדה, ופה, על שלחן הנתוח, ירו בדוקטורם והמיתוהו. החולים שנמצאו בהלשכות הסמוכות התמוגגו מפחד.

בקצור: אם לא כלם, על כל פנים הרוב הגדול של החללים, שהובאו אל „המורג", נמצאו בהם, מלבר פצעים על ידי יריה, גם דקירות על ידי כרונים, פצעים על ידי סַיָפים, גם מכות והכאות. כל הפצעים האלה מעידים שלא נעשו בשעת „נסיון לברוח", אלא, במחשבה תחלה, להרוג את אלה כדי לגזול את כספם ורכושם.

(תוצאות מהסתכלה של הפרופיסור זמחילוביטש).

ג. הסטרוקובים בפרבר „פריסיפ".

א.

אל הקהלה האודיסאית ! *).

ביום 24 יניאר 1920 התפרצה סיעה של סיקריקים מהכנופיה של סטרוקוב לפרבר „פריסיפ". בשעה השלישית בלילה התפרצו אחדים מהם אל מעוני, תמסו כף שלשים ושנים אלפים רובל במזומנים, טבק במחיר ששה אלפים רובל, גם הרבה חפצים, בתוכם: אחת עשרה שמיכות, שני ברים, שלש אדרות של נשים, כל הלבנים שנמצאו בביתי, בין של גברים ובין של נשים, כל המפית של השלחנות, ארבע חליפות של גברים, מעיל של הלמיד הגמנזיה ושש לסוטות של נשים. גם 20 פונט בורית, 6 פונט תה, 2 פוד סיכר, וכל הכפות והמזלגות שנמצאו בבית. המחיר של כל החפצים עולה בערך שלשים וחמשה אלפים רובל.

16|11 1920. (יוסיע בן קלמן פלמיגבוים. רחוב מוסקובסקי, 5).

ב.

אל הקהלה האודיסאית !

ביום ד', 22 יאנואר 1920, התפרצה אל שוק יארמארוטשני בפריסיפ. סיעה של סיקריקים, שבנו את עצמם סטרוקובים. ראשיהם בחרו להם בבתינו חדרים כטוב בעיניהם והתחילו להשתרר עלינו. צוו להכין להם מאכלים מצרכי אכל כאלה, שגם בכפף אי אפשר למצוא בעיר. גם חדרו אל תוך החנויות ותמסו את הסחורות. אנחנו סגרנו את החנויות, אך הם אלצו אותנו לפתחן, ומלבד הסחורות שנזלו דרשו גם כסף מזומן. כך התפרצו לחנותו של בייגלזומר שני סיקריקים מהסטרוקובים, נזלו סחורות שונות גם דרשו עשרת אלפים רובל בפר נפשו ואימו עליו להרגו אם לא ישליש להם את הסכום הדרוש. הוא היה מוכרח לפדות את נפשו. זה אירע ביום ה' בצהרים. בערב אור ליום ו' פתחו הסיקריקים את כל החנויות והוציאו מהן את הסחורות יקרות־הערך. ביום ו' התחילו לסקור את הבתים שהיהודים גרים בהם. יום ו' בערב התחילו מכינים את עצמם לעזוב את העיר. אנחנו חשבנו, כי יצאנו ידי חובותינו בביזת החנויות, אך בשעה השביעית בערב התחילו הסטרוקובים מתפרצים אל הבתים. אנחנו ברחנו ועזבנו את בתינו הפקר. הסיקריקים הריקו את הבתים. אחדים מהם שוב חדרו אל החנויות ובזזו את הסחורות הנשארות. כל מה שלא יכלו לקחת אתם, או בכלל סחורה זולה, רמסו ברגליהם, שפכו החוצה והתרימו. את העמודים של החנויות והארגזים הריקים הוציאו החוצה ושלחום באש. הם לא רצחו נפשות, כי כלם נמלטו לכל אשר נשאו אותם עיניהם. רק אנכי, יעקב בייגלזומר, כשחזרתי בבקר למעוני מצאתי את חמותי מוטלת מתה על הרצפה באמצע החדר, כנראה, מתה מפחד. בביתנו נו' 177, נשארו במעונו של שלמה זילטשיכים הזריו, ישישים בני שבעים ויותר. את הזקן ברוך זילטשיכים ואשתו ענו הסיקריקים בענוים קשים, צרבו את בשרם בגרות, כדי שינלו להם איפה מתחבא הבן. לספר בפרוטרוט את אשר סבלו היהודים הדרים במרש השוק יארמארוטשני אי אפשר. אך זאת נוכל לומר, בשלשת ימי האפלה שהתהוללו הסיקריקים, כל היהודים הדרים בשוק יארמארוטשני וברחוב של הדרך הניקולייבי, כלי יוצא מן הכלל, נזוקו ברכושם. הרבה מהם נשארו

*) כל אלו ההודעות אל הקהלה העברית נומרות בבקשה שהקהלה תשתדל בעבורם. אך כטובן, היתה הקהלה חדלת־אונים להציל עשוק מידי עושקו.

אביונים מרודים. שלא נשארו בידם גם מעות קטנות לקנות לחם. 13|11 1920.

(אברהם קריסטאפסקי, יחזקאל־סטפני 177 ; יעקב ביינילזומר, זאב ביינילזומר, סם 171 ; גרוך וידעלסון—סם 181 ; ליב פרענקל—סם 179 ; אברהם קסלין—סם 182 ; שלמה זינגלמן—סם 180 מרדכי גלינדר—סם 171).

ד. הדיניקים באודיסה.

א.

אל הקהלה האודיסאית !

—ן עשרה ימים האחרונים באים בכל יום סיעות של חילים דיניקים מוזרים אל חנויותינו באוטומובילים למשא ועגלות השיכים להדיביזיה נ. ובאיומים שיהרגו אותנו אם לא נתן להם לקחת סחורות כחפצם, הם מריקים את החנויות, נוזלים כל מיני סחורות, צרכי אכל, גם חפצים שונים: בגדים, כרים, כסתות, מכונות לתפירה וכו׳.

הגנוקים הם :

1) אברהם שוורץ, רחוב וואדונצובסקי, אצל המעבר הצלב האדים. גזלו ממנו ארבעה אלפים רובל במזומנים, זהב, צרכי אכל וחפצים שונים.

2) דוד טיבולוו, רחוב וואדונצובסקי, מגרש אלכסיוב. גזלו ממנו חפצים שונים.

3) שמחה טיבולוו, רחוב וואדונצובסקי 112. גזלו ממנו סחורות, חפצים שונים ובגדים.

4) בזרים מארקוביטש גראַפלמן, רחוב וואדונצובסקי 19. גזלו ממנו ששה אלפים רובל וחפצים שונים.

5) אברהם הירש בן דוד שוורצבורג, וואדונצובסקי 84. גזלו ממנו שמונה מאות רובל, מכונה לתפירה, לבנים, סחורות וחפצים.

6) מאיר בן פייויל ליפשין, וואדונצובסקי 9. הריקו את כל הנמצא במעונו, לא השאירו דבר.

7) שטיינמן, מגרש אלכסיוב. הריקו את כל הסחורות שנמצאו במחסנו.

8) שוורצבלט, רחוב הוטורסקי. גזלו את כל רכושו.

אל החמס והשוד גלוו גם הבאות, ענויים ולפעמים גם הריגות.

האשה צימרמאן נפצעה, במבוי גרוזבי, ומתה מפצעיה בבית־החולים העירוני.

את אחותה הרגו הדיניקים.

את הזקנה שוורץ, הגרה ברחוב וואדונצובי, אחרי המעברה, הרגו הדיניקים, כי לא היה בידה בסף לפדות את נפשה.

(המודיעים: מאיר ליפשין; אברהם הירש בן דוד שומלנסקי).

ב.

אל הקהלה האודיסאית !

אנחנו החתומים מטה, סוחרים וחנונים ממגרש הפרוכורובי (שוק הגרוטאות) הננו מעירים את אוניכם על העשק והמרוצה שסובלים אנחנו הסוחרים :

מהעת שרשות המועצה עזבה את אודיסה והדיניקים ירשו את מקומה, מרבים לבוא בכל יום על המגרש סובייקטים שונים מלוכשים בבגדי שרד של הדיניקים, ובלי שום תעודות והרשאות, שנתן להם הרשות לעשות רֶיקביזיציות, הם גוזלים סחורות שונות, שאין להן שום שייכות לחפצי הממשלה, כמו מכנסים, מגפים, כבירים ועוד כאלה.

בעת האחרונה באים בכל יום בני סיעות אחדות, סובבים את המגרש ושואלים את הסוחרים, אם הם זידים או רוסים. מהסוחרים היהודים הם גוזלים את כל סחורותיהם.

הדבר הזה משפיע כל כך לרעה עלינו, עד שהגנו מוכרחים לסגור את חנויותינו. הגנו מצרפים פה רשימה בלתי-שלמה של הנזוקים.

(התומים יותר מששים סוחרים בצרוף כתבותיהם)

ג.

אל הקהלה האודיסאית!

בזה, אני דוד לרנר, חפץ להודיע על דבר ההריגה של שני חברי: משה אורול ולישמן פירשטֶנברג, שאירע ביום 6/11 1919, בשעה 5 וחצי בבקר בפרדס העיר.

ואלה הם הפרטים:

משה אורול חפץ לנסוע לטירספול אל אחיו, לבקש ממנו עזר בשביל הוריהם, שנשארו בלי פרנסה. אורול הלך בחברת רעו ליטמן אל התחנה העירונית, שנמצאת ברחוב ייבריסקי, לקנות כרטיס לנסיעה. בהיות השעה עוד מוקדמת והתחנה סגורה, טילו ביחד על המפסעה שלפני התחנה. כאשר ספרה לי האשה קופיט, הגרה ברחוב פראוברַאזנסקי מספר 50, קרבו אליהם שני חילים דיניקיים, אחד מהם עם כתפות, ודרשו מהם את תעודותיהם. אחרי בקרם את התעודות צוו עליהם ללכת אתם. החילים הובילו אותם אל פרדס העיר. שם הרגו את אורול על ידי ירייה בחוה וגם פצעוהו בסיף. ליטמן, כפי הנראה, חפץ לברוח, לכן נהרג על ידי ירייה בגב; הבדור נקבו ועף החוצה. אלה הנשים ראו כאשר הובילו אותם: האשה טראכטנברג — רחוב טרויצקי נו' 44 מעון 10; מאני בת יעקב — באזרני 56; איידילמן — רחוב יקטרינה נו' 65; האשה פולונסקי — פראוברַזנסקי. 35 מעון 19. (דוד בן חיים מנדיל נרנך קנטניה 56).

ד.

אל הקהלה האודיסאית!

זה ימים אחדים שהקוזקים הנמצאים בקסרקטין שאצל המעברה חומסים ומעניים את היהודים הגרים ברחוב וואראנצובסק והרחובות הסמוכים אליו. הם באים בעגלות ובמכונות לשעינה וגוזלים את רכוש היהודים. גם אני לא נקיתי מידם.

בלילה איר ליום 19 דצמבר עזבתי את ביתי ובמשך שני לילות לא לנתי במעוני, מיראה שלא יהרגוני הקוזקים. הפעלים הרוסים הדרים בביתי ספרו לי כי בשעה התשיעית בערב באו קוזקים, סבבו במעונות ושאלו ודרשו איפה גרים פה היהודים. אחר כך נכנסו אל מעוני וגזלו כל מה שמצאו: סך עשרה אלפים רובל במזומנים, 4 טבעות זהב, 4 כפות כסף, לבנים, בגדים, חפצים שונים, סחורות וכלי בית. סך הכל בערך חמשים אלפים רובל. אחר כך נפצו את השמשות, שברו את המסגרות של החלונות וערכו פרעות.

בביתי נמצא או פועל רוסי. הוא היה חולה ושכב במטתו. הקוזקים הכו אותו בנצב הרובה, התקלסו בו וכנו אותו „עבד עברי" ופשטו מעליו את המכנסים והמגפים.

אני נשארתי בלי שום מקור של פרנסה, בלי חפצים, כל רכושי לקח ממני. בקשתי האחת היא שיתנו לי את האפשרות לשוב לביתי ושלא אצטרך לפחד בכל עת ובכל שעה מן המות. (מנדלי בן יעקב סיקר, רחוב וולכונסקי נו' 16).

ה.

אל הקהלה האודיסאית!

זה שתי פעמים שהקוזקים הדיניקיים של הקסרקטים מהקול הגדול התפרצו אל מעוני ושסו את כספי ואת רכושי.

בפעם הראשונה התפרצו אל מעוני שלשים קוזקים, גזלו שמונה אלפים רובל

במזומנים, כלי כסף בסכום שני אלפים וחפצים שונים בסכום 30 אלף, סיה ארבעים אלף רובל. גם צוו שיבינו להם ליום מחר חמשים אלף רובל, זה אירע ב13 דצמבר ביום ו׳ בשעה 7 בערב.

ביום השבת 14 דצמבר באה עוד הפעם סיעה של קוזקים בערך 25 איש, הם באו באוטומוביל למשא, שברו את השער וחדרו אל החצר. לרוסים שנמצאו בחצר אמרו: לכו לכם לבתיכם. אנחנו באנו לבוז ולהרוג רק זיידים!

אחר כך נכנסו אל מעוני, שברו את המסגר של הדלת והוציאו סחורה בסכום מאה אלף רובל. אני החלפתי את שמלותי והקוזקים חשבו אותי לרוסי ולא נגעו בי. כאשר לא מצאו עוד יהודים, יצאו אל החצר, ירו ב׳ פעמים והלכו להם.

(בוריס בן אברהם שטיינמן, סוק אלקסיוב, מספר 12).

ו.

אל הקהלה האודיסאית!

מודיעים אנחנו בזה ע״ד המאורעות שאירעו ברחוב סרדני יום ד׳ 26 דצמבר 1919. בדירה של בית הספר העממי, ברחוב סרדני, נו׳ 6 התאכסנה פלוגה של קוזקים. מהעת הראשונה התחילו קוזקים אחדים מטילים ברחובות, מלאו נרונם יין, ומכים נשים שעברו עם הפרנלים שבידיהם. בלילה של 26 דצמבר התפרצה סיעה של קוזקים ביחד עם אופיצירים אחדים אל בית נו׳ 10 ובמעונו של זקן הבית שברו את הדלתות והתחילו לעשות חפוש ובדיקה. אחר החפוש נתברר שאבדו חפצים אחדים. אחר כך עברו אל הבית השני נו׳ 12, חמסו שם מאת י״ג מליון איזו אלפים רובל. את הכסף הוציאו מתוך חיקי. בלילה השני חפצו לחדור אל הבית נו׳ 20, אך הדירים לא נתנו להם להכנס. הם עברו אל מבוי קרטומישובסקי נו׳ 3. השוער פתח להם את השער ושם בזזו את מעונו של יהודי אחד עד גמירא. בלילה אור ליום 31 דצמבר חפצו עוד הפעם הקוזקים לחדור אל הבית נו׳ 4 ברחוב סרדני, אך לא נתנו להם לבוא לתוכו. או שברו את הדלתות והחלונות של החנות הנמצאה בבית הזה. משם חדרו אל הבית נו׳ 1 ברחוב סרדני הפונה לעבר הרחוב קומיטטסקי, מהבית הזה עקרו את החלונות ושברו את המסגרות וצעקו: הבו את הזיידים!

כאשר הגיעו אל הבית נו׳ 12 צעקו: פתחו ותנו לנו עלמות!

בבית נו׳ 9 בלשכה של רקוד, דרשו שיתנו להם את הפסנתר, אבל לא לקחוהו כי לא ישר בעיניהם. גם במעונות אחרים דרשו פסנתר. ביום דרשו מאת העוברים ושבים, שיעבירו קרשים על שכמם ממקום למקום. הדירים נסים מהרחוב הזה, בפרט הנשים. בעת האחרונה נודע שלבתים נו׳ 10 ונו׳ 12 באו אופיצירים והודיעו להנוזקים, שיבואו אל הקסרקטים ויכירו את חפציהם.

(יצחק זילברשטיין, מחני קמנקן, יוחל קפלן).

ז.

אל הקהלה האודיסאית!

בזה אני מודיע את אשר אירע לי ביום אתמול, 1 יאנואר 1919.

אני שבתי לביתי בשעה השביעית בערב, דרך רחוב רישיליבסקי. עוד לא הגעתי אל קרן הרחובות רישי־זוקובסקי והנה באו שלשה אופיצירים למולי. אנכי נטיתי הצדה. הדבר הזה עורר את שימת לבו של אופיציר אחר. הוא פנה אלי ושאל אותי בכעס: מדוע נטית הצדה? גם הכה אותי על פני.

— נטיתי הצדה בלי שום כוונה—עניתי והפניתי את שכמי ללכת לדרכי.
— עמוד !—צוה האופיציר השני.
אני נשארתי על מקומי.
—כמדומני שזה הוא הזיד שפגש אותנו אתמול וברח !—אמר אופיציר אחד אל רעהו.
— הוא ולא אחר !
האופיציר הראשון חלק לי עוד הפעם „מתנת יד" עד כי נפל כובעי ארצה.
התחלתי לבקש על נפשי שיניחוני, אבל הם תפשו בי ויאמרו :
—אתה תלך אתנו אל הקונטורה של הָרְנגול !
כל זה קרה בקרן רישיליבסקי—זוקובסקי.
היתה השעה השביעית בערב, הרחוב מואר, וההמון הרב שעבר ברחוב סוקר את כל הנעשה. אחדים התעכבו.
כדי להעביר את החשד שואת היא התנפלות פשוטה של סיקריקים על איש בלתי מזוין, פנה אלי אחד האופיצירים ואמר בכעס :
—איך זה נועזת להציע לפנינו שטרות של המועצה, שוחר ? אל הקונטורה של הרנגול תבוא אתנו.
כאשר נועזתי לשאול, מדוע זה מובילים אותי ברחוב זיקובסקי, הלא הקונטורה של הרנגול איננה כלל ברחוב הזה, תקע לי אופיציר אחד באוני ואמר :
— אל תתחכם הרבה !
אופיציר אחד הוציא את האקדח וצוה עלי :
—חמשה צעדים לפנינו !
מלאתי את צויו והנה שמעתי מאחרי את הדיאלוג הקצר הזה :
— קחהו אל העבר השני. שם אין איש.
—אל העבר השני עבור !—צוה עלי האופיציר.
הנני מביט סביבי, שם אין איש, חשך ואפלה.
רואה אני כי בא קצי ומבלי חשוב הרבה עקרתי את רגלי וברחתי דרך בית התפלה של אנשי ברוד אל הרחוב קונדרַטינקה. אחורי שומע אני קול : „עמוד, אירה" ! וארבע יריות בבת־אחת עפו אחרי.
רק הודות לאופיציר שעמד על המשמר לפני הבירוה נצלתי מידם.
האופיציר בטובו, על פי בקשתי, ישב אתי בכרכרה ולוני בכרת ארץ.
(ל. גולק).

ח.

ברחוב בזרני נו׳ 51 גרה המשפחה נ... במעונם התאכסן אופיציר של הדיניקיים מיום בואם לעיר. כאשר הגיעה עתם לעזוב את המקום, באו שמונה אופיצירים לבקר את חברם זה והזמינו אל חדרו את בתו הבכירה של נ. עם ארוסה. אופיציר אחד התנפל על הנערה, קרע ממנה את בגדיה וחפץ לענותה. הנערה התאבקה אתו בכל כחותיה, נשכה אותו בשניה, תקעה בו את צפרניה, וצעקה ויבבה.
החתן התנפל על האופיציר ודחף אותו מארוסתו.
האופיציר חפץ להרוג את החתן. הנערה כסתה אותו בגופה. האופיציר ירה. לאשרה נגע הכדור רק בתנוך אזן הכלה.

האופיצירים לא הסתפקו בזה וחפצו דוקא לאנסה, אבל הילדות והצוחות של המשפחה, אשר נכבו על החרב וחפצו לשבור את הדלת, עצרו בעדם ולא נתנו להם להפיק את זממם והגערה נצולה מידיהם.

(המודיעה חַלָה זוקרמן יכיסקי נו' 22).

ט.

אל הקהלה האודיסאית!

אנחנו דרים במעונה של מ. ניקוליובנה דויטיובה ברחוב הסופיובי נו' 16, משלמים אנחנו שכר דירה בעד שני חדרים 189 רובל לחדש, אף כי בעלת המעון משלמת בעד כל המעון רק 35 רובל לחדש. אך דויטיובה התחילה למצא תואנות, התקוטטה אתנו, חרפה וגדפה אותנו ודרשה שנעזוב את המעון.

אולם מכיון שלא היתה לנו דירה אחרת, על כרחנו נשארנו לדור בביתה. ביום 20 אוגוסט 1918 הודיעה לנו, שאם לא נעזוב את המעון או תבקש מאת מכריה הריניקים והם ינרשונו מהבית. גם התחילה לחרף אותנו וצעקה: „זידים!". כעבור חצי שעה הביאה שלשה חילים מזוינים, ואלה הודיעו לי, שאני אסור וצוו עלי ללכת עמהם. אבי לא חפץ להניחני לבדי ונלוה אלינו. הם הובילו אותנו אל הקסרקטין שלהם ברחוב סופיובקה נו' 12. סגרו את הדלתות ועל פי פקודתו של הפקיד אבריקוסוב התחילו חילים אחרים להכות אותי במדוכי הרובים ובפרגלים. לתחנוניו של אבא ושבועותיו שהנני נקי מכל עון, ענו לו: „הזיד היא בן לא אמן", „את הזידים צריכים להרוג" וגם את אבא הכו בפרגלים ובמדוכים. העניינים ארכו עד שעה 12 בלילה. כאשר פסקו העניינים פשטו מעלינו את בגדינו וחלקו אותם ביניהם. אחר כך אסרו את ידינו, סתמו את פיותינו, הושיבו אותנו בעגלה והובילונו אל הפרדס האלכסנדרובי, בלוית ארבעה חילים מזוינים. בדרך התרתי את מסרותי. כאשר באנו אל הפרדס צוה אבריקוסוב על אבא שישכב על הארץ וכונן אליו את הרובה. עלי צוה את החילים שלא יגעו בי. הוא בעצמו חפץ להרגני. ברגע זה ברחתי. הם ירו אחרי כמה פעמים, אך החטיאו את המטרה. ביום השני נמצא גופו של אבא מת ב„מורגי".

את תעודתי ותעודתו של אבא לקח המתנדב אבריקוסוב.—

(סטודנט לייזיק קליימער, רחוב סופיוב, נו' 16 מעון 14).

ה. היונים באודיסה.

א.

אל הקהלה האודיסאית!

ביום 24 מרס, בשעה 9 בבקר, 1919, באו שני חילים יונים אל חנותנו, ברחוב פריבוזני 44/46 ופנו אלינו בשפת יונית והראו על העששיות הסדורות על האצטבאות. אנחנו לא הבינונו את שפתם וחשבנו שהם חפצים לקנות עששיות. לקחנו שתי עששיות, חבשנו איתן בקופסא ומסרנון להם. בדרשנו כסף, קבלנו תשובה: „בריסטול". מכיון שלא ידענו את פרושה של המלה „בריסטול", דרשנו מהם שיבררו לנו. אז הוציאו כדורים ואימו עלינו. פחדנו מאד וברחנו. היונים דלקו אחרינו ובין כך נפלו העששיות מידיהם ונשברו. או התחילו לירות עלינו. כאשר לא עלה בידם לתפוש אותנו חטפו את ילדנו, בן ארבע שנים ומחצה והובילוהו אתם. המלצוינרים סגרו את החנות והניחו עליה את החותם של בית הפקידות. השכנים של החנויות הקרובות הודיעו לשר העיר. בערב

הביאו היונים את הילד אל בית הפקידות האלכסנדרובי. ביום השני שבו היונים אל החנות הסגורה לחפש אותנו.

(מרים בת מנחם הימלפארב, פריטמי 44|46).

ב.

אל הקהלה האודיסאית!

ניסנו ישראל לידסקי, הדר ברחוב קולודוני נו׳ 10. בא אתמול, 25 מרס, אל בית היולדות העירוני, ששם המליטה אשתו סימה ילד, לקחתה הביתה עם הרך הנולד. בשעה שלידסקי נמר השבונותיו עם משרתי בית המקלט באו שני חילים יונים והתחילו דופקים על השער. השוער לא נתן להם להכנס. אחרי זמן־מה שבו עוד הפעם עם עוד חילים מזוינים. ובאשר פגשו את לידסקי אצל השער חטפוהו והובילוהו אתם. עד עתה אין אנו יודעים מה נעשה בו.

(ד. בערג, י. לידסקי).

ו. הגרינוריובים באודיסה.

א.

גדוד גרינוריובים נכנסו לאודיסה לעת ערב. כלם נשאו עניבות אדומות. הם התפשטו תיכף ברחובות של הפונטן האמצעי. סיעה של עשרה חילים נכנסה אל החצר שגרתי בו. שם מכרו בחשאי גם ייש. כשנכנסו יצאה לקראתם לקבל את פניהם גם אמו הזקנה של נַסְקה קורנוס, שגרה בחצר. היא פנתה אל החילים בהתרגשות:

—אלהים יחנכם, בָּנַי, שסוף כל סוף באתם הנה להציל אותנו מידי הזוידים! לו ידעתם כמה סובלים אנחנו מידיהם!—

ובתוך כך פנתה גם אלי בידידות:

—ערבא טבא, מנדיל!

בעל הבית של החצר שגרתי בתוכו, ו. ח. ושכנו מ. וו. סבָּל, הומינו את הגרינוריובים לבתיהם, השקו אותם יין, אחר כך יצאו אתם ביחד לחמוס, הם חמסו, על פי רוב, את בתי הפקידים של הדיניקים.

ביום השני לעת ערב, כבר הסירו את האפר מעל פניהם וחשפו את פרצופם האֲמִתי, והתחילו שוסים את בתי היהודים. הרימו שאון יריות, פצעו אנשים אחדים. גם היו מקרי הרינה. באחד הלילות התנפלו הגרינוריובים על בית הפקידות, שנמצא בתחנה השביעית, רצחו שם 16 מיליציונרים יהודים ובחנות הסמוכה הרגו את בעל החנות ואשתו.

(מנדיל קעניגל).

ב.

אל הקהלה האודיסאית!

אתמול בערב, 7 אפריל 1919, עבר דרך ביתנו, רחוב וואדופרוובודני, להוקַל גדוד גרינוריובים. אנחנו שמענו, איך צעירים אחדים מבני המאה השחורה קראו את הגרינוריובים להתנקם ביהודים, ינן—לפי דבריהם, הרגו היהודים ארבעה נוצרים ועתה הם מתחבאים בבית הפקידות האלכסנדרובי. פרש אחד קרב אל ביתנו ושאל את הרוסים שעמדו בחוץ אם נמצאים פה בבתים יהודים. הרוסים ענו: „הן". כה חקרו ודרשו בכל הבתים. אחרי זמן־מה שבו הפרשים בלוית הצעירים שהסיתו אותם להתנקם ביהודים. בביתנו התחילו נִטָּפָלים אל היהודים בעלילה, שירו עליהם בעברם. אף כי נוצרים אחדים המליצו על

היהודים והעידו שזה הוא שקר גמור, אך הגרמניזיובים לא פנו אל דבריהם, הם התפרצו אל החנות שנמצאה בבית נו׳ 6, גזלו בסך מזומן, פציטות ולבנים בסכים של יותר מאלף רובל. מלבד זה התפרצו אל ביתו של בעל הבית הירש שניר, שברו והשחיתו את הרהיטים וכלי הבית על ידי יריות. הדרים בבית הזה ובבתים הסמוכים לא נתנו כל הלילה שנה לעיניהם מפחד.

(ס. קאנאטופ, ר. סניר, ו. יחפצענקו רחוב וולדפסקוגדנו).

3. הדיוקים והתיחסותם אל החילים היהודים.

אוקטובר 20, 1919.

אל רוממות כבודו, הראש והמפקח הצבאי של הגליל, גנרל לייטענט מילינג.

חושב אנכי שהנני ממלא את חובתי חובת אזרח ואוהב ארצו בזה שהנני מודיע לרוממות כבודו על דבר היחסים הנתעבים שמתיחסים במקום הועידה של פקיד הצבא ממחוז אודיסה (דיוכטיארני 24) ליהודים שנקראו לצבא בימים האלה 10־13 אוקטובר. כאשר מתאספים איזו מאות יהודים ובמספר הזה נוצרים אל מקום הועידה, אז נותנים רשות לנוצרים לדחוף את היהודים ולהתקלס בהם בלי שום עלֶ מצדם. וכל זאת נעשה בידיעתם של האופיצירים המפקדים שמעורדים את הנוצרים לזה. ונם השמצה־קפיטן, עוזרו של פקיד הצבאי והשומרים שהעמיד הוא בעצמו, מסיעים להם. אינני חפץ לדבר על אידות התיחסות הומנית אל האח החיל, שאף על פי שהוא יהודי בכל ואת עיזב נם הוא את ביתו ומשפחתו ומקריב על מזבח ארץ מולדתו, ביחד עם יתר המתנדבים, את חייו ובריאותו,—רוצה אני בזה להעיר את כבודו על חוסר הדיסציפלינה ובטול חובת המשמעת שבמחנה. עוות משפט יסודי, צדק ואנושיות בכלל. הסבות לכך הן גלויות לעין: אבוריות, פראות, אהבת בצע ואוגאה. יש הרבה עובדות מחפירות, אשר איש נוצרי ישר צריך שפניו יתאדמו מבושה כשמזכירים אותן. אלה העובדות הן רבות מאד ולא פה המקום לפורטן, בהודעה קצרה זו, שאי אפשר לדחותה. נם חרפה היא להעלותן על הגליון לפני רוממות כבודו. לכן אסתפק פה בעובדות קטנות־ערך:

נקראו להמוביליזציה איזו מאות צעירים יהודים. את הנקראים אספו ומחזקים אותם מן הרגע הראשון, בלי שום צדק, בסביבה מעופשת ובאטמוספירה של הקסרקטין במקום הועידה בקור ובטחב. ליהודים אין מַרשים לקבל פרידת שלום מקרוביהם. ולקרובים אין נותנים רשות לבקר את הנקראים לצבא ומשתמשים באופנים נסים, המלאים שנאה אל היהודים. החולינגים הרוסים טרודים מן הבקר עד הערב לזרוק קליפות ירבוזים על ראשי היהודים האמללים שיש להם די אמץ רוח לבוא בעתם אל המוביליזציה. וכל זה נעשה בהסכמתם של השטבס קפיטן ושאר הפקודים. ולא זה בלבד אלא מכים הם נם את היהודים, מפילים את שניהם מפיהם, חומסים אותם, ומתירים לעצמם לעשות בהם כל נבלה. על אודות מקומות לשֶנה ולמנוחה אין אפילו מה לחשוב. כי מלבד שהמעון לא הובן כלל בשביל מנוחה, מספר המשכבים והערסלים מועטים מאד. נם סביב נגבים וחמסנים יתהלכו. חמס בפרהסיה וגנבות. היהודים סובלים עניים רוחניים וחומריים. כל העת במשך שבוע שלם צריכים הם לחיות נעורים ולעמוד על רגליהם. ואוי לו לזה שמרשה לעצמו נם תנומה כל שהיא, הוא יכול להפסיד את־הרכוש הצבאי של הממשלה, הכובע והמכנסים. מי שאינו יכול לשלם שוחד ל„גבוהים" שעליו, ארבעים או חמשים רובל, זה ימלט בלילה בחשאי לביתו אף כי הוא יודע שהדבר הזה בנפשו הוא.

שם, במקום הועידה של הצבא, עושים לא עבודה קדושה בשביל הממלכה, אך

מעשי תעתועים והקנטת ז'ידים, שאי אפשר כלל להתיר זאת בצבא, שמטרתו היא לבנות את רוסיה הגדולה, המאוחדה שאינה מתחלקת. אי אפשר לבלי לרשום פה קו אחד: במקום הועידה מצינים את הרוסים לבדם ואת היהודים לבדם, את היהודים מעמידים בבצה; וצריכים הם שם לעמוד שעות שלמות תחת הברד של קליפות הירבּיוּם ואבנים שוורקים עליהם חבריהם החוליגנים הרוסים, לעיני הראשים והפקידים. הדבר הזה מביא את היהודים לידי התמרמרות ומחאת, ולפעמים מובילים הם לעוּבּ את השורה בלי רשיון.

בכלל, כפי הנראה, האנשים שנמסר לידיהם הגדל, החיים והבריאות של הצעירים שנקראו לצבא, גם הכבוד של הצבא והצלתה של רוסיה, אינם מביניים כלל את חובתם המוטלת עליהם וחסרים להם הרגשות האנושיים היותר אילמנטריים. אני אופיציר של הצבא הרוסי מהימים שעברו וְקַבַּלִיר גיורגיבי, הנני מבקר בכל יום את קרוביו, שגם הוא נקרא עכשו לצבא והוא נמצא באותם קסרקטין, בכל לבי הרוסי הנני מתמרמר למראות עיני, ובשוה אני, כי בסדרים אי־נורמליים כאלה הנו רק שופכים מים על הריחיים של הבולשביזם והנו מתנהגים כאידיוטים גמורים, להפך מהמטרות שהציבה לה הפקידות הראשית.

חפץ אני להאמין שרוממות כבודו הוא מרום מכל שנאה נציונלית ומרים אל על את הדגל של הפטריוטיזם האמתי. כאשר יודע לו מכאן על אדות המצב השורר בשלטון הצבא בגליל אודיסה, או ישים בנערתו קץ להיואקבּנליה האידיוטית הזו וישפיע על הפקודים של הצבא שיתנהגו ביושר ובדרך ארץ עם כל הנקראים לצבא, בלי הבדל.

(קוֹפּיליר וקַבַּלִיר גיוֹרגוּבּי, רוסי).

לפי המסורה נהרגו בערך חמש מאות איש.

רשימה של הרוגים:

זלמן גאלדמאן מחלבה	דוקטורס ישעיה	דוד שלמה לוינדובסקי 24 שנים
בנו של יהושע ליובמירסקי	אורוֹל משה	אחיו שמואל 19 שנים
חתנו " "	ליטמאן פירשטענברג	האשעבסקי ראש השטב של הגים היהודי.
יחזקאל חיימוביטש 42 שנים	חמותו של יעקב ביגילזומער	
אשתו היה שרה 36 שנים	אביו של הסטודנט אייזיק קרמר	הזקנה שווארץ רחוב וארונצובי
בנו בנימין 13 שנים	ישראל לידסקי	צימערמאן בעלת הבית בטבוי
לעווין	באדמק קומיסר של הבית נו 52.	גרוזובו 20 עם אחותה.

אוזדה

(פלך מינסק)

אוזדה היא עיר מסחרית, נמצאת במרחק עשרים ואחת ווירסטאות מהתחנה ניעוֹלובה מסלת ברֶסט. בזמן שהפולנים כבשו את החבל הזה, נמצאו בעירה רק זערדמים אחדים.

ביום החמשי, 9 יולי 1920, נפלה הַבָּרָה בעיר, כי מתבוננים לערוך פרעות. היהודים נמנו מפחד והתחילו לסגור את החנויות, אך הזערדמים עם פקידם לינדורף עכבו בידם. או אספה אשתו של רַטנר שבעה אלפים מַרק ומסרה אותם ללינדורף.

בשבת התחילו העושק והביזה, שנמשכו עד 13 יולי. הפולנים הלכו מבית לבית וחמסו ושסו. הרבה יהודים נשארו רק בשמלותיהם שעל בשרם. לזערדמים של החילים העוברים נמכר כל פעם כסדרנפש, סכומים של כמה אלפים מרק.

בשעת הפרעות התחבאו הרבה יהודים בבתי האכרים מכריהם, או הסתתרו בעירות.

הרבה יהודים התחבאו בבתי־התפלה ובבית־המרחץ, בחשבם שהבתים הללו בטוחים מפני הדליקה. אך הפולנים חדרו גם אל הבתים הללו וחמסו את מעט הכסף, שנשאר בידי האמללים האלה. גם הבתים האלה לא נצלו מפני הדליקה ויהיו למאכלת אש.

ביום 12 יולי התעתדו הפולנים לעזוב את העיר. בלילה אור ליום 12 יולי, עברו מבית לבית ואספו נפט. היו מקרים שהריקו את הנפט מהעששיות. כך עשו בביתה של מירקה קנטורוביץ וגם בהרבה בתים אחרים. בהפטיק לקחו בנזין. הרבה יהודים ראו כאשר החילים הציתו את הבתים באש. יהודים אחדים נסו לכבות את השרפה, אך החילים גרשו אותם. יהודי אחד דקרו בכידון.

בשרפה נזקו היהודים היותר אמידים. ארבעים ואחד בתים נבחדו באש. בתוכם גם בית אחד של רוסי. גם שני בתי־תפלה עלו על המוקד, גם שלש עשרה חנויות וארבעים ושנים בנינים נשרפו.

(הודעות החקירה של 1-2 לאוגוסט 1920).

אולנופול

(פלך חרסון).

הפרעות באולנופול התחילו בחדש פברואר, שנת 1919. פעם בפעם התנפלו ההידמקים על העירה וחמסו ושדדו את בתי היהודים. כך נמשך המצב עד שנכבשה העיר על ידי חיל המועצה, אך שלטון המועצה לא האריך ימים. וכאשר החיל האדום אָלץ לסגת אחור, התחילו ימים רעים ליהודי אולנופול. ביום 14 מאי, שנת 1919, פרצו העירה האטמנים זַבולוטני וטשַלי עם ניסותיהם ובמשך שני ימים שדדו את העיר, אנסו נשים אחדות והרגו את כל מי שנפל לידם. נהרגו אז עשרים נפשות, ביניהם הילדה של הרב פוקס, נערה בת ארבע עשרה שנה. גם זקן בן שמונים שנה. מלבד אלה מתו אחר כך ששה אנשים מפצעיהם. בין ההרוגים היו שלשה יהודים מברשד, שבאו לאולנופול ומצאו פה את קברם. הרבה מהנפצעים נשארו בעלי־מומים לכל ימי חייהם. כמה מהם הצליחו לקנות את חַפשתם בכסף, אך היו גם מקרים, שהסיקריקים קבלו כפר נפש ואחר כך הרגו את קרבנותיהם.

טשאלי היה מורה לעם ו„סמוסטיניק" מיסודו של פטלורי וערך עתון באולנופול בשם „בוליה", גם הוציא פקדות. בימי פברואר ואפריל, כאשר התנפלו ההידמקים על העיר, יצא הוא תמיד להגן על היהודים והבטיח להם, שכל זמן שהוא יהיה בעיר לא יהיו פרעות. אחר כך, כאשר הוא בעצמו, ביחד עם זבולוטני, ערכו פרעות בעיר, אמר טשאלי, שהוא מתנקם ביהודים, מפני שהם מתחברים אל הרשות של המועצה. זבולוטני וגיסותיו חנו ביער הסמוך אל הכפר ליובומירקה, במרחק פרסאות אחדות מן העיר, ובכל יום שלח אל היהודים דרישות שונות, בצרכי אכל, מגפים, לבנים ובגדים, והיהודים נאלצו למלאות כל פעם את דרישותיו בדיוק. כך רעץ זבולוטני את היהודים במשך כל הקיץ.

ביום כפור פרצו העירה כנופיות הד[illegible] חמסו את בתי היהודים. יש אומרים, שהסיקריקים היו אכרי ליובומירקה, שהתחפשו [illegible]י חילים; הם הרגו

ששה אנשים, בתוכם וקנה אחת, בת שמונים שנה עם בנה ובתה. הם תפסו יהודים אחדים, הושיבו איתם בעגלה, הובילו אותם אל קרוביהם ודרשו מהם כפר נפשם, באַימם עליהם להרגם אם לא יפדו את קרוביהם.

לעת ערב בא העירה גדוד דיניקים. שמחה וששון בעיר. היהודים דמו לנוח מעצבם ומרגזם, אך תקוותם היתה מפח נפש. הדיניקים, תיכף בבואם, פרצו אל בתי היהודים וחמסו וגזלו מה שמצאו. גם הפשיטו את הבגדים מהיהודים אשר פנשו ברחוב.

בימי הפרעות של 14—16 מאי הרבה נוצרים החביאו יהודים בבתיהם, ביניהם פקיד הפוסתה והשוטר של בית־הדין, שירקוביטש. (ממסר על ידי רחל כותמן).

אוֹלַדוֹבקה

(תחנה במסלה הצרה בין יַנוב וחמלניק).

טשעפל הוא אחד מאלה האטמנים, מיסודו של פטלורי, שצמחו כראש ולענה על אדמת אוקראינה ושפכו את דמי היהודים כמים; הוא התנפל על הערים: ברשד, ליטין, חמלניק והסביבה, גם על רכבות המטע העוברות במסלה הצרה ושמה את הנוסעים היהודים, והרבָּה את הלליהם.

בחדש יולי 1921 התנפל טשעפל וגדודו על המטע העובר מחמלניק לַיַנוב אצל התחנה אולדובקה והוציא מן הרכבות תשעים ושמה נוסעים יהודים, אנשים ונשים, ויובילם אל היער הסמוך לתחנה. שם הושיב אותם על הקרקע, הכם במגלבים, הריק את כספיהם והפשיט את בגדיהם ואחר כך פנה אליהם בנאום כזה:

—ידוע תדעו, יהודי ליטין וחמלניק, כי כועס אני עליכם, יען הנכם מתקוממים לי ולא תחנוני לבוא לעזרותיכם. לבן עברתי שמורה לכם. את בלכם אהרוג ולא אשאיר מכם שריד. רק את יהודי ינוב אחונן, כי הם כפופים לי ועושים את רצוני. ועתה יהודי ליטין וחמלניק, אם חפצי חיים אתם, ואת עשו: הנני בוחר מכם שני אנשים, מאלה שבניהם עמדם, ילדיהם ישארו אתי, ככני תערובות, והם ישובו אל עריהם בלוית אנשי. והיה, אם תעלה בידם לפעיל על אחיהם לפתוח לפני את שערי עריהם, או אשכח את עברתי ומיהודי ליטין וחמלניק הנמצאים פה לא תפול אף אחת משערות ראשיהם. אך אוי ואבוי להן אם תעמודנה במרדן, או נקם אקח, את כל היהודים גרי הערים האלה אהרוג בחרב נוקמת ובני התערובות—ראשונה!

היהודים הנשלחים לא שבו חורה, בידעם שהמות מחכה שם להם. שבו רק אנשי טשעפל. חמתו של טשעפל התלקחה בקרבו ותיכף הוציא להורג ששה אנשים. את הנשארים העמיד לפני לוע התותח וגמר להרוג את כלם ביריה. רק על עלמה אחת מקלינובקה, שהיתה יפה מאד, חמל טשעפל ונתן לה את נפשה לשלל.

—אדוני האטמן!—פנתה אליו העלמה בשפה אוקראינית צחה—הנני מודה לך על החיים והחסד שאתה אומר לעשות עמי. אבל את טובתך לא אוכל לקבל, כי למה לי חיים כאלה לראות בעיני באבדן אחי ואחיותי? אם נא מצאתי חן בעיניך, עשה אחת משתי אלה: או תן חניגה לכל היהודים הנמצאים פה, או הרגני נא הרוג אותי בראשונה.

טשעפל שלח לחפשי את כל היהודים.

אחר כך אמר בהתמרמרות: "בא נערה טובה, אך ערומה ביותר".

(המודיעה, רחל קמן מכרמד).

אוליבסק

(פלך וואלין).

ביום 29 וביום 30 דצמבר 1918, עברו גדודי הפטלוריים, שנסעו מהתחנות קיוב סרנע וקורוסטין־סרנע דרך התחנה אוליבסק והתעכבו שם שני ימים. במשך הימים הללו ערכו פרעות, התנפלו על היהודים והכו אותם מכות רצח, גם גזלו את כספם. הקומנדנט שלח לקרא אליו אחד עשר יהודים והודיע אותם, שקבל פקודה לאסרם. בסך של 1600 רו"כ פדו את נפשותיהם.

אולשַׁאנה

(מחוז זוועניגרודקי, פלך קיוב).

אולשנה היא עירה קטנה. גרו בה ערך שתי מאות משפחות יהודים. היחס בין היהודים ובין הנוצרים שכניהם היה לא בשנאה.

בליל מוצאי־שבת, אור לל"ג בעמר 1919, התנפל האטמן קוליקובסקי עם הכנופיה שלו, ערך מאה וחמשים איש, על בית החרשת של סָבר, שפועליו הנוצרים היו נוטים לבולשיביזם. ההתנפלות היתה פתאומית. הפועלים לא התכוננו למלחמה, לכן היתה יד קוליקובסקי על העליונה והפועלים ברחו לכל עבר.

ביום א' בל"ג בעמר נכנס קוליקובסקי ואנשיו לאולשנה; הם פרצו על בתי היהודים, חמסו ושדדו את הבתים ואת החנויות, הכו ופצעו יהודים אחדים, והרגו את שמואל צוקרמן.

אחר כך קרא קוליקובסקי לאספה את הנוצרים המקומיים והציע לפניהם להתחבר אתו ולהתנקם ביהודים.

בין כך התעודדו הפועלים של בית החרשת ויתנפלו על הסיקריקים ויהרגו את קוליקובסקי וששה סיקריקים. הנשארים ברחו.

קוליקובסקי היה יליד זוועניגרוד, אביו היה שם פקיד בימי הצריזם; הוא בעצמו היה ראש המיליציה באולשנה, בימי שלטונם של הפטלוריים. אחר כך נעשה ראש להפרטיזנים. הוא היה כבן שלשים.

עברו ימים מועטים ועוזרו של קוליקובסקי אסף גדוד והתנפל על העירה להתנקם ביהודים נקמת הדם השפוך. הסיקריקים התנפלו על בתי היהודים והתחילו לחמוס ולבוז את רכושם. אך פתאם נפלה הבהרה, שחיל המועצה הילך וקרב והסיקריקים ברחו.

מהעת ההיא לא ידעו יהודי אולשנה מנוחה. כל פעם פרצו העירה סיעות קטנות של סיקריקים, שדדו וחמסו את העירה, גם הרגו אנשים אחדים.

הדיניקים פרצו אל העיר בפעם הראשונה ביום 6 חשון 1919. תיכף בבואם שלחו בחמס את ידיהם, גם שמו על העיר קונטריבוציה.

בפעם השנית פרצו הדיניקים לאולשנה בחנוכה, 1919, וחמסו ושסו את היהודים.

בסוף דצמבר, כאשר הדיניקים התכוננו לעזוב את החבל, עבר גדוד מתגרבים מקארסון לזוועניגרודקי, דרך אולשנה, וחפצו לפרוע פרעות ביהודים. חיל אחד יצא בדגל שחור, שעליו היה כתוב: „הכו את היהודים — הצילו את רוסיה!" אך האכרים של הסביבה קמו עליהם ויגרשום, גם גזלו מהם הרבה ענלות טעונות כל טוב מרכוש היהודים. בשעת ההתנגשות בין האכרים והמתגרבים נהרג יהודי אחד מזוועניגרודקי, שהוא עורר את האכרים להתקומם לדיניקים ולגרשם. נהרגו עשרה יהודים.

(מלמה חרומסטיקה, מוקה בן 52 שנה).

אולשניצה

(פלך קיוב).

בסוף פברואר 1919 התנפלו השלונים הפטלוריים, שעברו דרך אולשניצה על התושבים היהודים וחמסו את הבתים ואת החנויות. בתחלת מערץ 1919 פרץ עוד הפעם העירה גדוד פטלוריים. הפעם לא הסתפקו רק בביזה. נהרגו שלשים ושמה יהודים. כל העירה נחרבה.

אולשנקה

(כפר, מחוז אולגופול, פלך פודוליה).

באולשנקה גרו שמונה עשרה משפחות יהודים.

הכפר משתרע בבקעה בין שני הרים, במרחק עשרים ווירסטאות מהתחנה קריזופיל. בשנת 1919, כאשר פרצה המלחמה בין הפטלוריים ובין חיל המועצה, היתה הדיספוזיציה על שני ההרים, משני עברי הכפר. על הר אחד חנו מערכות הפטלוריים וממולם, על ההר השני, חנו צבאות המועצה. המלחמה התפרצה בסוף תמוז 1919, כבלו אז כל גרי הכפר, כנוצרים כיהודים. בששה ימים לחדש אב עזבו גדודי המועצה את המערכה. או פרצו הפטלוריים אל הכפר והתחילו שוסים את בתי היהודים. שמונה ימים התעכבו בכפר ובכל פעם באו בדרישות שונות. וכאשר כבר לא נשארה פרוטה בכיס, התחילו מפשיטים את הבגדים מעל היהודים ואפילו את חלוקיהם מעל בשרם ויצינו אותם ממש ערומים. הנשים היו מוכרחות להתחבאות; אלה שנפלו בידי הסיקריקים נאנסו, ואפילו ילדות קטנות.

אז נהרג הצעיר בנימין מאמפולי, בן עשרים ושתים שנה; הוא בא לבקר את אחותו, שדרה בכפר ועסקה במלאכת התפירה. גם ברוך מילמאן ממיאסטקובסקי נהרג ואתו אפרים הערישניק, חנוני וסוחר בבגדים ישנים, בן ארבעים ושלש שנים; הוא נהרג באכזריות נוראה. הסיקריקים חצבו בגופו בסיפים, עד שעשאוהו בכברה. הערישניק נהרג בעטים של אברי הכפר, שהודיעו לפטלוריים, כי הערישניק הוא איש עשיר ויש לו הרבה כסף וזהב. וכאשר דרשו ממנו הפטלוריים סכום כסף ענה שהוא איש עני ואין לו כלום. המענה הזה העלה את חמת הסיקריקים. הצעירים נהרגו, כי הפטלוריים חשדו אותם בקומוניזם. בני משפחתו של הערישניק עברו לַמינקא ומשם לבסרביה.

בין האברים המקומיים נמצאו הרבה חוליגנים, אך היו ביניהם גם אנשים ישרים, שהיו לסתרה על היהודים. כך בני משפחתי. אחת עשרה נפש, הסתתרו במשך שלשה שבועות בבתי האברים: מאקסים, פאסטאריוק ופטרו נרומובו. ואף כי הפטלוריים חקרו ודרשו אותם, ענו, שאין בבתים יהודים. עתה אין יהודים בכפר, רק שני חיטים באים שמה במשך השבוע לעבוד את עבודתם.

(יצחק גמלמן, 57 נפש, עיבד תלמה).

אומן

(פלך קיוב)

I.

מספר היהודים באומן עולה לארבעים אלף. היחס בין היהודים ובין שכניהם הנוצרים לא היה מעולם יחס של ידידות וחבה. הנוצרים החנונים צרה עיניהם ביהודים,

בני אומנותם. הפקידים והארונים הפילנים הצטינו מעולם בשנאתם הגלויה ליהודים. גם הכהנים עזרו על ידם, לפעמים את השנאה הזו בלבות צאן מרעיהם.

בשנת 1905, כאשר נערכו פרעות על ידי המאה השחורה בכמה ערים, על פי רמז מגבוה, הודינה גם המאה השחורה באומן ויצאה להתנקם ביהודים. נהרגו שלשה יהודים.

בימי הדירקטוריה לא הוטב היחס ליהודים. ההידמקים שחָנו בעיר. התעוללו כל פעם ביהודים. התנפלו עליהם, חמסו ושדדו אותם, הכו ופצעו כל יהודי שבא לידם, ולית דין ולית דַיָן. היו גם מקרי רצח. חטפו יהודי ברחוב, סחבוהו אל אחורי הקסרקטין, ענו אותו באכזריות, שברו את ידיו ואת רגליו והשליכוהו כשהוא עוֹם אל בור מלא מי שופכין.

ב־11 מרס 1919 עובי חיל הדירקטוריום את העיר.

התחילו מתפשטות בין ההמון שמועות שונות ובדויות על חשבון היהודים. הוציאו קול כי היהודים עושקים את בתי התפלה של הנוצרים ועושים אותם לארוות של סוסים, כי יצאה פקודה להוציא את הרכוש מידי העירונים הנוצרים ולחלק אותו בין היהודים, ועוד שמועות ופומנים כאלה.

והיוקר בעיר האמיר, העבודה פסקה והולכי בטל התרבו.

בכפרים הולכת ומתארגנת תעמולה של התקוממות נגד ממשלת המועצה, על ידי סוכני פטלורי. גם בין הגרניזון האומני נערכה תעמילה נגד הרשות המקומית, על ידי שטינרין וקלימנקא, שהיו ס. ר. שמאליים.

בחצי אפריל התקומם הגרניזון המקומי; הם אסרו את הועד הפועל וגרשו את הקומיסרים היהודים ממשמרתם.

אך גדוד המעניש שבא מוויגרצה, השקיט את המרד, הכניע את המתקוממים והביא סדר בעיר. שטינרין וקלימנקא ברחו אל הסביבה. במשך עת קצרה עלתה בידם לארגן את האכרים נגד ממשלת המועצה, בשנם להם, כי השלטון נמצא באמת רק בידי היהודים, והנוצרים הם רק עבדי הזידים ומלקקים רק את הפרורים הנופלים משלחנם.

שטינרין הוא יליד אומן, למד בבית־הספר לנגנות, היה עסקן פוליטיקאי; הוא היה אהוב והכיר בעיני ההמון, כי האינטרסים של האכרים היו תמיד קרובים ללבו; הוא דרש שגם הסר״ים השמאליים יקבלו בתור חברים אל הועד הפועל, ובפרט שרוב חברי המועצה יבָחרו מתוך האכרים. כשראה שאין שומעין לו ואינם חפצים למלאות את דרישותיו, פנה עורף לממשלת המועצה ונעשה ראש למתקוממים.

שטינרין נפל בידי טש. ק. האימנית. כשהאשימו אותו באנטישימות ושאלוהו:

— האם לא ידע, שההמון יפרע פרעות ביהודים?

ענה:

— אמנם ידעתי, גם קראתי את האכרים לפרוע פרעות ביהודים, כי באין אחר אי אפשר היה לעורדם להתקוממות.

את שטינרין הרגו בירי. אך תנועת המרד לא חדלה. להיפך: עוד התפשטה ביתר עז. כל האכרים של מחוז אומן התקוממו כאיש אחד, התגודדו לגדודים. קלימנקא היה עליהם לראש ותחת פקודתו עלו על אומן.

המתקוממים הגו כדור על העיר וצרו עליה. הגרניזון של חיל המועצה, שנמצא

בעיר, לא נועז לצאת בחרב לקראתם, כי רק מעט היה מספרם. בכל זאת חשבה הרשות המקומית, כי המתקוממים שאינם מזוינים כדבעי, לא יעיזו לפרוץ העירה. אך טעתה בחשבונה. מספר המתקוממים הצרים על העיר הלך הלוך ורב. וכאשר נתקבל האולטימטום האנטישימי של גרינוריוב, התחברו אתו, וביחד עם אוכלסיו עלו בסערה אל העיר.

חיל המוצא עוב את העיר.

גדודי המתקוממים פרצו מכל עברים בשטף מים כבירים. רבם היו מזוינים בחרמשים, מגלות, מגיפות וקרדמות, אי פשוט באלות. נמצאו ביניהם גם כאלה שהיו מזוינים ברובים, אקדחים סיפים, כדונים והרכות. קהל גדול מאד נאספו, ביניהם זקנים ונערים, נשים ונערות. הם פרצו העירה ביום 12 מאי, בבקר בשעה 11. בראשונה פרצו אל המוסדות של הממשלה, ירו כל העת באויר, גזרו את חוטי הטלגרף, גם לקחו את הנשק שנמצא בעיר. אחר כך פרצו אל הבתים ואל המעונות של אנשים פרטיים, על פי רוב, אל המעונות של היהודים ודרשו, שימסרו בידם את הקומוניים.

הם חפשו רק קומוניים ונשק. אך לא גזלו ולא עשקו.

ככה נמשך עד השעה החמשית.

או נספחו אל המתקוממים גם הנוצרים העירוניים, שהודינו בנשק שהוציאו ממחסני הממשלה. עליהם נלוה קהל גדול של המסנים ורוצחים שברחו מבתי האסורים. והפרעות וההרגות החלו בכל אכזריותן.

רוב החללים נהרגו על ידי הצועגים, שנתחברו אל המתקוממים ועל ידי הנוצרים העירוניים ודרי המטות שבקצה העיר. גם אברי הכפר בני הרבו לשפוך דם, בחפצם לנקום את נקמת דמו השפוך של שטוגרין, שהיה בן כפרם. שאר הכפריים לא הרבו כל כך לשפוך דם. ביניהם נמצאו גם כאלה, שהגינו על היהודים.

הסיקריקים התפזרו בעיר סיעות סיעות, חדרו אל המעונות, עשו חפושים, בדקו את התעודות, וחפשו קומוניסטים, וכנהוג, החפוש והבדיקה נגמרו בחמס, שוד, ענויים ורצח.

אחדים נצולו על ידי שפדו את נפשותיהם בכסף.

II.

מורי־הדרך היו החוליגנים המקומיים, היודעים ומכירים את יהודי אומן: הם הובילו את הסיקריקים אל מעונותיהם של היהודים האמידים. בהרבה בתים זרקו הסיקריקים את נשקם באויר, פירושה של זריקה זו היה: או סכום גדול של כסף, או הרינה בהמון. בהרבה בתים נשמדו משפחות שלמות. כך נרצחה משפחתו של בוגדנים. הזקן בעצמו בן תשעים וחמש שנה. בתו, בעלה ובן שלשים. הרבה נהרגו בעניים קשים: בכריתת ידים, רגלים, אונים וחטם. נמצאו נשים עם שדים כרותים.

אשה אחת סיבכה בנופה על אביה ובעלה, שניהם נהרגו והיא נפצעה בחזה. ביום השני המליטה בן בחדר, שבו התגלגלו הגיפות של אביה ובעלה.

הרבה נשים נאנסו. ההשפעה התנוכית של ההריגות על הפעוטות נבלשה באופן מבהיל: אחורי הצלב האדום העומד בשדה, נהרגו חמשה יהודים ביריה. אחד מההרוגים, איש בא בימים בעל זקן לבן, התפרפר זמן רב בין חיים ומות. הילדים הנוצרים, הקרים בשכונה זו, לקטו להם אבנים וסקלו בהן את הזקן עד כי נפחה נפשו.

לא רחוק מהמקום הזה נהרג יהודי ביריה. התאספו ילדים, הקימו את החלל אצל הגדר, קשרוהו בחבלים וגררו בו אבנים, בלמדם את ידיהם לקלוע אל המטרה.

בחצר קאנאן נהרגו תשעה אנשים ואשה אחת מעברת. האשה חפצה להגן על בעלה וכדור צלח אל בטנה ונפלה שדודה. האשה היתה יפה מאד. הנוהם הֵצר לסיקריקים על הרגם את האשה היפה הזו; הם הציעו לפני אמה שתביא אותה אל בית־החולים לרפאותה. ביחוד פעל הרצח מאד על סיקריקי אחד. בכל הבתים שפרץ לתוכם ספר מתוך צער:

—בביתו של קאנאן הרגנו אשה יפה להלל. לעולם לא אשכח את מבטה, אשר הצליפה עלי לפני מותה.

את הסטודנט ק. הובילו להריגה, הסיקריקים דרשו ממנו, שימסור בידם שני אקדחים. כל האמתלאות, הבקשות והתחנות של הוריו לא הועילו. ביחד עם הסטודנט נמצאו עוד שני צעירים, שגם עליהם נגזר משפט מות. כאשר חפצו להרוג את הצעירים, נפל אחד מהם והתעלף. נעשתה הפסקה. מתוך בהלה שכחו הסיקריקים בסטודנט. כאשר שבו, מצאו אותו במקום שעזבוהו. הדבר הזה הפיק רצון מהסיקריקים ושלחו אותו להפשי. מי יחקור את רוח האדם?

היו גם מקרים כאלה:

נוצרי אחד החביא בביתו שני אחים, ובשעת שנתם קם עליהם ויהרגם ואת גופותיהם השליך לתוך גן־הירק של חברו.

השחיטה נמשכה שלשה ימים, 12־13־14 מאי.

הסיקריקים הפשיטו את הבנדים מעל קרבנותיהם והחללים התגוללו ערומים, או בלבנים שעליהם, ברחובות קריה.

מספר הנוצרים, שהשתתפו בצערם של היהודים והגינו עליהם, לא רב היה. להיפך, הרבה היו שמחים לאידם. ביחוד הצטינו בזה הפולנים, שסנרו את דלתות בתיהם לפני היהודים מבריהם שבאו לבקש חסות בצל קורתם. נמצאו גם כאלה, אשר גלו מקום מחבואם של היהודים ומסרו אותם בידי הרוצחים.

כדאי להזכיר לשבח את אלה הנוצרים שהגינו על היהודים והצילו הרבה נפשות ממות. ביחוד הצטין בזה אופיציר אחד שהציל רחוב שלם על ידי השפעתו. גם הכהן הנוצרי, בן המאה השחורה, ניקולסקי, עשה חסד עם היהודים והרבה מהם החביא בביתו.

ביום 14 מאי פסקה ההריגה בהמון והתירו לקבור את החללים.

אז פנו את החללים מהבתים והרחובות, עמסו אותם על קרונות והובילום אל שדה־הקברות. שם קברו אותם בשלשה קברים כוללים. בעת שקרובי ההרוגים כרו את הקברים ודמעותיהם התערבו עם נטפי הזיעה ודלפו על פניהם החמרמרים, עמדו הסיקריקים כנגדם, עשו העויות משונות, לענו לאמללים והתקלסו בהם. בעת שהנשים הספידו את מתיהן, חקו הסיקריקים את הספדן, או נתנו בשיר קולם וישירו שירי לעג.

רק לב הנשים הנוצריות התרכך למראה גבעת החללים, שנערמה בבית הקברות, וגעו בבכיה.

אחר זמן, כאשר הקרובים חפצו להוציא את קרוביהם מהקבר הכללי, התנגדו לזה הנוצרים באמרם: „אסור להטריח את המתים; הם יקצפו עלינו ויתנקמו בנו".

מספר ההרוגים הגיע עד ארבע מאות איש.

III.

א.

ביום 12 מאי 1919, פרץ לאומן קלימענקא וגיסותיו וחילי המועצה הכרחו לעזוב את העיר. בשני הימים הראשונים רק חמסו ועשקו, אך לא הרגו בהמון. ביום השלישי התחילה ההריגה בהמון. הרוצחים מפסו על העליות, זחלו אל המרתפים, בדקו במטמורות, ברפתים ובאֶרוות ואת מי שמצאו הרגו באכזריות שאין כמוה. בחצר, שגרתי בו, היו שלשה מעונות. מספר הזכרים בכל המעונות היו רק שלשה, אני, יוסף קוזאצינסקי ואברהם ווינודנר. אני התחבאתי בעליה. השכן קוזאצינסקי הסתתר תחת המטה ואברהם ווינודנר ישב במעונו. והנה באה פלוגה של עשרים פרשים ועשרים חיל רגלי; הם הקיפו את החצר. אחדים מהם נכנסו והתחילו לחפש „נשק"; הם מצאו את אברהם ווינודנר במעונו. סחבוהו אל החצר והרגוהו שם בירייה. אחר כך נכנסו אל מעונו של יוסף קוזאצינסקי. תיכף בבואם התחילו להתוף את הכרים והכסתות מן המטה ולהשליכם על הרצפה סביב המטה, ועל ידי זה נשאר י. ק. סמוי מן העין ונצל ממות. אחדי הרגם את ווינודנר הביאו הסיקריקים חמשה חלליהם מן הרחוב והעלימו אותם על נופו. אני שכבתי בעליה באחת הפנות. סיקריקים אחדים כבר התחילו לטפס על הסולם, לבדוק בעליה אם אין שם יהודים, וכפשע היה ביני ובין המות. אך פתאם נשמע קול פקדם: „עזבו את הבית. אין כדאי לבלות זמן רב בבית אחד!" והסיקריקים הלכו להם.

ב.

במרתפו של משה אוליבובסקי נמצא שומן חזיר, שהיה שייך לשלטון המועצה. כאשר כבש קלימענקא את העיר, העמיד שומרים אצל המרתף. אוליבובסקי עם אשתו ושני בניו הסטודנטים התחבאו בביתו של הד"ר קַבַּרענקא שכני. פתאם נזכר אוליבובסקי, שעוב בביתו איזה חפצים נחוצים וילך הוא ואשתו ובניו לקחתם. כשבאו אל מעונם, נכנסו ארבעה סיקריקים ושאלו: „מי הוא בעל־הבית?"—„אני"—ענה אוליבובסקי. הסיקריקים התחילו לחפש נשק, וכשלא מצאו עזבו את הבית. זה קרה ביום השני, שלא התחילה אז עוד ההריגה בהמון. פתאם ראה הבן הבכור אשפה מלאה כדורים מונחת על סף החלון; הוא הראה לאביו את הכדורים ונמרו להשליכם החוצה. לקול נפילתם נכנסו סיקריקים, הוציאו את האב ושני בניו והרגום.

מספר ההרוגים היה יותר משלש מאות וכמספר הזה נפצעים. גם נשים הרבה נאנסו ונהרגו.

ביום הרביעי בערב נשלחה דילינציה מחשובי העיר, עם הרב הצבורי קונטורשטיק בראשם, אל קלימענקא לבקש מלפניו להפסיק את ההריגה. אז הוציא קלימענקא פקודה שאסר להרוג יהודים.

כאשר עזב קלימענקא את העיר, נוסר ועד ההגנה במספר ארבעים איש, מהם שלשים ושנים נוצרים ושמונה יהודים. בתוכם נמנה גם הרב קונטורשטיק.

בסוף יוני 1919, באו לאומן האטמנים קוזקוב, סטציורה ומיקולסקי עם גיסותיהם. נשלחה אליהם דילינציה מועד ההגנה לקבל את פניהם בלחם ומלח, ולבקש מלפניהם לחוס על העיר. קוזקוב ענה להדילינציה, כי היהודים הרגו הרבה פרטיזנים ולכן יתנקם בהם ובעד כל פרטיזן יהרוג מאה יהודים. אז הציעה לפניו הדילינציה לקבל קונטריבוציה, אך קוזקוב אמר, שיקח גם את הכסף, גם את הנפש. אז כרע על ברכיו

חבר הדילינציה, כוכול, מורה בנמנזיה, לצני קוזקוב, בכה והתחנן לפניו, שלא ישים קיקלון על עם אוקראינה ברציחותיו. אך קוזקוב אטם את אזניו משמוע את מוסרו. הדילינציה שבה בפחי נפש והסיקריקים התפשטו בעיר, פרצו אל בתי היהודים והרגו כל מי שנפל בידם וחמסו רק כסף מזומן. רוב ההרגים היו גברים, הקרבנות נהרגו בנשק קר. הרבה נשים נאנסו. השחיטה נערכה ביום ד'. מספר ההרוגים היו כשמונים איש וכמאה נפצעים. לפנות ערב נכנס העירה נדוד של חיל המועצה, וניסות הסיקריקים התפזרו.

ג.

עברו שלשה שבועות. חיל המועצה עזבי את העיר וקוזקוב וגדודו פרצו עוד הפעם אל העיר והרגו ששים איש וכתשעים איש נפצעו. ההריגה נמשכה מן השעה הששית בבקר עד השעה העשירית בערב. או התאספו הנשים של החברים מיד ההגנה, הכינו לחם־רב והומינו את הסיקריקים לסעודה, כברו אותם במעדנים ובמשקאות, נכנסו עמהם בשיחה, וכך עבר הלילה.

בכל עת שפרצו הסיקריקים העירה, התחברו אליהם הנוצרים, גרי הפרוָרים שבקצה העיר, וחמסו ועשקו את בתי היהודים ואת חנויותיהם, גם השתתפו עמהם בהרינה.

ביום השני הפצו הסיקריקים להמשיך את השחיטה. אך עוד הפעם נשמעו יריות של חיל המועצה והסיקריקים התפזרו.

כדי להגן על היהודים בימים הבאים, הטיל שלטון המועצה את האחריות על אלה הפרורים הסמוכים להעיר: האיונגורודי, זוועניגורודי, נובא־אומן וליסגוריה, והוציא פקודה, שבעד כל יהודי הרוג, יענשו גרי הפרורים הללו בנופש.

הפקודה הזו הביאה תועלת. כאשר פרצה העירה איזו כנופיה של סיקריקים, קבלו הנוצרים גרי הפרורים היהודים לבתיהם בנפש חפצה ויהיו עליהם לסתרה.

גם ראש הכמרים, ניקוסקי, אף כי היה מן המאה השחורה ואויב ליהודים, בכל זאת הגין על היהודים, וכבל פעם כשפרצו סיקריקים אל העיר, יצא אליהם כשהוא מעוטף בבגדי כהונתו ואים עליהם, שיכה בחרם כל מי שיהרוג יהודי.

ד.

בערב ראש השנה, 1919, נכנסו הדיניקים. בשעת כניסתם לא רצחו נפשות, אך חמסו ושדדו את רכוש היהודים וכל מי שנפל בידם הוכה במגלב. גם ענו נשים אחדות. ערב יום הכפורים עברה דרך העיר הדיביזיה הפראית; הם התפשטו תיכף ברחובות שבקצה העיר ועשקו ושסו את הבתים והחנויות והטעינו את השלל על עגלות. הרבה יהודים הכו מכות רצח, גם הרגו שלשה אנשים ופצעו ששה.

ביום 6 יאנואר, 1920, התכוננו הדיניקים לעזוב את העיר; הם דמו להתנהג באומן, כמו שהתנהגו בשאר ערים ולערוך טבח ליהודים, אך המורים הרוסים ערכו משתה לכבודם של האופיצירים ושתו ושכרו עמהם כל הלילה, ועל ידי זה נצולה העיר. גם הכהן הנוצרי ניקוסקי, נכנס בעבי הקורה והתחנן לדיניקים שלא ישפכו דם.

ביום 18 מרס, ערב ר"ח ניסן, 1920, פרץ העירה טיטוניק וניסותיו. ועד ההגנה הבטיח לו סכום גדול של כסף והאטמן אסף את אנשיו לפני התיאטרון העירוני ודרש לפניהם שלא ירצחו נפשות. בכל זאת נהרגו כמה אנשים. אמת, שההרוגות קרו בלילה. במשך של ששה ימים עשו הסיקריקים בעיר, עשקו, חמסו ואנסו הרבה נשים.

סטיצירע היה אתליט בתיאטרון העירוני באומן, ואחר כך נתחבר למחקוממים ונעשה לאטמן; הוא נהרג באודיסה בחרף שנת 1921.

(נמסר על ידי מכתי קוליקו, מורה, בן 51 שנה).

IV.

ביום 12 מאי, 1910, התנפל קלימנקו על אומן עם אובלוסי אכרים פרטיזנים של הסביבה, שנאספו תחת דגלו. רק לחלק קטן היו כלי נשק. הנשארים הזדיגו בקלשונות, אתים, קרדמות, כילפות ואלות.

קלימנקא היה בעל־השכלה גבוהה ום.ר. שמאלי, שעזב את המפלגה, וביחד עם חברו שטיגרין התחבר אל „הסמוסטיניים". שטיגרין נתפס בידי הרשות ונהרג. מהעת ההיא חשב קלימנקא מחשבת נקם. וכאשר פרצו הפרטיזנים לאומן צעקו: „נקום בכם נקמת דמו של שטיגרין השפוך!" ובמשך של שלשה ימים נערך טבח ליהודים.

בפרעות השתתפו גם אחדים מהאינטליגנציה הרוסית, כמו פקידי הפוסטה, המורים מבתי הספר הנמוכים ועוד כאלה.

מספר ההרוגים היה כשלש מאות נפש.

ביוני 1919, קפץ על העיר רוגזו של קוזקוב.

עוד לפני פרצו לאומן, הגיעו שמועות מחרידות על דבר רציחותיו של קוזקוב והטבח שערך בערים הסמוכות. ראשי העדה פנו בבקשה אל הועד הפועל העירוני, שימסור בידם נשק כדי שיוכלו ליסד הגנה עצמית. אך הועד הפועל השיב את בקשתם ריקם. הכנופיה של קוזקוב פרצה העירה בשעה השלישית אחר הצהרים, מספרם היה מצער מאד, כשלשים איש, אך במהרה נלוו עליהם הרבה אכרים מהפרוזים והכפרים הסמוכים; תיכף בכניסתם התפשטו בעיר, חמסו את הבתים, הרגו מי שנפל לידם ואנסו נשים ובתולות. אופי הוא הדבר, שלסיקריקים היה רק נשק קר, והרבה „עברו" רק באלותיהם. מספר ההרוגים היה כארבע מאות איש. הרבה חללים נמצאו בגן הסופיובי. הרבה יהודים נעלמו ולא נמצאו עד היום.

בפעם הזאת התאמצה האנטילינגציה הרוסית בכל כחותיה לעמוד בפרץ. הרבה מהם יצאו אל הפרזרים הקיצונים „לקבל את פני האורחים", הביאו אותם אל בתיהם, האכילום והשקום, גם נכנסו עמהם בשיחה ועל ידי זה מנעו אותם מבוא ברמים.

אחדים מהאינטליגנציה נסו לבוא לפני קוזקוב ולבקש מלפניו להפסיק את השחיטה, אך הוא אטם את אזניו משמוע את בקשותיהם.

קוזקוב הוא יליד העירה מַנקובקה; הוא עבד בצבא עוד בימי הצריזם, אחר כך עבד בצבא המועצה. באודיסה נתחבר לגרינוריוב ובזד בממשלת המועצה. כאשר הממשלה עברה לידי הדיניקים נתחבר עמהם וימנוהו לפקיד. אך בכל החליפות שבאו עליו נשאר רוצח ושואף לדם. כפי שמספרים הרג בימי שלטון הדיניקים פריסטב אחד, ועל ידי זה נמסר למשפט הצבא ונהרג בירייה.

(נמסר על ידי מרס ימפולסקי, תלמידה של האוניברסיטה).

אוסוב

(פלך וואלין — סמוך לקלעוואן).

בקיץ, 1919, ערכו גדודי הפטלוריים פרעות בעירה. נהרגו או חמשה עשר יהודים.

אוסטאפיה

(כפר, גליל חורול, פלך פולטובה).

בכפר אוסטאפיה גרו כחמשים משפחות יהודים, כמעט כלם קרובים, ממשפחת סלאבוצקי. כאשר התחילו ימי הפרעות והטבח באוקראינה על ידי הפטלוריים, האשמנים השונים, ופשוט על ידי אכרי הכפרים, עזבו הרבה משפחות את הכפר אוסטאפיה והתישבו בערים. בכפר נשארו רק עשרים וחמש משפחות. ביום ט"ז סיון תר"פ נשלחתי אל הכפר לפתוח שם בית ספר בשביל ילדי הכפר. כשבאתי מצאתי שם רק משפחות אחדות. הנשארות נסעו העירה לחיג את חתונתו של אחד מקרוביהן. נמרתי שם את עבודתי ובשעה החמשית לעת ערב שבתי לחורול. באותו יום בשעה הששית התנפלה שם סיעה של סיקריקים והרגו ארבעה יהודים. הנשארים הספיקו לברוח. גם ביום ט"ז אלול תר"פ, נרצח באוסטפיה הישיש שמעון סלאבינצק. ההרוגים הובאו לקבורה בחורול.

(חיים חפץ מוסקו).

אוקמנו

(כפר, גליל סמלנה, פלך קיוב).

בחדש איר, תרע"ט, התנפלו אכרי הכפר אוקסנה על היהודי ליב אטעם, שדר בכפר, ועל עוד יהודי שבא להגלי עסקיו והרגו את שניהם במיתה משונה.

(משה נחמסק).

אוקנה

(פלך פודוליה).

ביום 13 פברואר 1919, קרב לעירה נדוד פטלוריים מזוינים, יצאה לקראתם דליגציה של נוצרים לקבל את פניהם והבטיחו להם להמציא בשבילם סך מסוים של כסף מגפים ובגדים בתנאי שלא יכנסו העירה. הפטלוריים הסכימו. קבלו את הקונטריבוציה בכסף וחפצים ובגדים והלכו לדרכם. עתה בעיר שקט. היחס שבין היהודים והנוצרים הוא יחס של ידידות. ביום שהיהודים נצלו מהסכנה נערך בנקט יהודי-רוסי.

אורונה

(כפר, פלך קיוב).

כאשר התחילו הפרעות באורונה וכל היהודים תושבי הכפר ברחו, מי ברגל ומי בעגלה, בקשתי גם אני עגלה בשביל בעלי הישיש, בן תשעים ושלש שנים, שלא יכול ללכת רגלי דרך רחוקה. אך שום אכר לא חפץ להשכיר לנו את עגלתו ובעל-כרחנו נשארנו בכפר.

פתאם פרצו אל בתינו עשרה מתקוממים, אכרים מן הכפרים הסמוכים ודרשו שנגלה להם איפה מתחבאים בנינו הקומוניסטים והתחילו מכים אותנו. הזקן שלי מסר להם הסך שתי מאות רובל, שנמצאו בידו והמתקוממים עזבו את הבית. פחדנו להשאר והלכנו להסתתר במטמורה. בידי עלה הדבר לבוא אל המטמורה, טרם הרגישו בי המתקוממים. אך בעלי נפל בידיהם והם סחבוהו אל הבית הסמוך. שמעתי איך האיצו בו שיגלה להם את מקום מחבואם של בניו, והוא ענה להם בהתרגשות:

— הניחוני!

שלש פעמים ירו בו המתקוממים; הוא נפל שדוד.

הסיקריקים חתכו את ראשו וקרקטו את פניו. אחר כך הפשיטו מעליו את בגדיו.

דרך הקיר שמעתי את שיחתם של המתקוממים:

— צריכים להפשׁ גם את אשתו; היא בודאי מסתתרת לא רחוק מפה. נטיל את גופו של ההרוג בעגלה, ונאסר אותה בה כדי שתסחבנה אל הנהר.

—ואחר כך נטיל גם אותה המימה—הוסיף השני.

עזבתי בלאש את המטמורה ודלנתי דרך הגדרות מחצר לחצר, עד בואי אל קצה הכפר. שם המל עלי אכר אחד. אך הוא ירא להביאני אל ביתו והחביאני במטמורה של בולבוסים.

אוֶרטשיה

(פלך מינסק).

א.

כל העירה עטופה בענן של עשן, העולה ומתמר מהיערות ובצות הטורף המשלחים באש. לעיני הנוסעים הבאים מצד מזרח (בוברויסק) מתגלה תמונה מעציבה של הרס וחורבן. לצד הימין תלויות ארבות של לבנים נחרות מאש, שרידים מהבנינים של התחנה, עיי מפלת, ערמות של לבנים שרופות, שנצברו מהעליה של משאבי־המים הנהרסת. הלאה עומד, כערער בערבה, ביתו של סרקובסקי, עם חורי הלונותיו הפעורים לרווחה, שנצוד מן השרפה בארח פלא. בעברנו ברחוב הגלוסקי מתבלטים לנגד עינינו משני עבריו תנורים נתוצים, תלי מפלת, ערמות לבנים שבורות וחרוכות ושרידי כתלים, וביניהם, פה ושם, בתים נלמודים שנצולו מן הדליקה.

בקצה הרחוב הגלוסקי מתגלה לנגד עינינו, משני עברי הנהר, ככר חשוף. פה ושם מזדרקות ארבות של עשן נצרבות ושני בתי־תפלה לרוסים וקטולים, הנותנים למגרש מראה של בית־קברות.

ובאמת נדמה המקום הזה לבית־קברות. על גבעות האפר תועים צללים עם עינים טרוטות ופחדניות. אלה הם יהודי אוֶרטשיה, אשר כל רכושם היה לשרפה מאכלת אש, ועכשיו הם חופרים ונוברים בעיי המפלת ומוציאים משם מסמרות חרוכים ופרוכי ברזל. זה הוא סך־הכל של כל הונם ורכושם.

והיהודים האמללים רובצים על גבעות האשפה. האויר המלֻבן מלא סרחון מפגרי הבהמות שנשרפו באש. הנשרפים שואפים את האויר הזה אל קרבם, נאנחים ומיללים על קשי יומם.

ב.

אור ליום ד', 13 יולי 1920, דרשו האופיצירים והחילים, שנשארו ללון בעיר, שיתנו להם תבן למצעות. הציעו את התבן וישנו עליו. בשעה השניה בלילה נשמע קול חצוצרה. כל הקומנדה של המציתים התעוררה משנתם ובאה למקום המיועד. יצא אליהם אופיציר ושאל, אם יש בידם די נפרורים, וצוה שידליקו את התבן ויבעירו את הבתים. לחילים התירו לקבל מהיהודים כסף, אך גם אחרי קבלם את הכסף צריכים הם לשלח את הבתים באש.

(עתותם של זימול וכיול לבוכיסם).

אחר כך התפזרו החילים ברחובות סיעות־סיעות למספר הרחובות והציתו את הבתים באש. ברחוב הגלוסקן, אשר שם הבתים פוּרים, הבעירו אש בכל בית, בהניחם את התבן שהכינו להם מאתמול. אחרי הציתם את הבתים סגרו אותם מבחוץ ועל היהודים היה למלט את נפשותיהם דרך החלונות.

הפרעות והחמס התחילו ימים אחדים לפני השרפה. אור ליום 11 יולי, בשעה השתים עשרה, בלילה, שני מסעות של חילים פולנים, שָׂכנו את עצמם: „אֶיטַפּים של הצבא הפוֹנֶני", קרבו אל התחנה תחת פקודתם של פקידי התחנות הקרובות. תיכף בבואם התגפלו בצעקות של פראים על הבנינים של התחנה והתחילו להרוס, להחריב ולקעקע את הבתים; הם הרסו ונתצו את הקירות ועקרו את הדלתות ואת החלונות. כאשר גמרו להרוס את הבנינים שבתחנה, התגפלו על בתי העיבּוּרים, שברו את הדלתות, החלונות והתריסים, ודרך המפרצות פרצו אל הבתים וישוסו את כל החפצים, שיכלו לקחת עמהם, ואת השאר החרימו. כביזה עסקו רק כשתי שעות ורק עשרה בתים היו למשיסה, כי תיכף נתן צו לחילים להכנס אל הרכבות ולנסוע הלאה.

בביתו של סַדקובסקי, מעשרים ושנים חלונות שנמצאו בו, לא נשארה אף זגוגיה אחת שלמה.

ביום השני, 12 יולי, התחילו הפרעות ונמשכו עד הדליקה.

ביום 14 יולי נעשו חפושים בהרבה בתים והחפושים נשנו הרבה פעמים על ידי סיעות שונות. סיעה יוצאת וסיעה נכנסת, והכל נעשה על פי פקודתם של האופיצירים. כאשר העלמה אפשטיין התאוננה באוזני אופיציר אחר, על דברי החמס, שנעשה בבית הוריה, תקע לה באונה. וקפיטן אחר, על בקשתה של העלמה שיצוה לחילים להחזיר להוריה את הפרה הגזולה מידם, ענה:

—בטוח אני, שבקרוב לא יהיה בה שום צורך לבעל־הבית.

ג.

כאשר גמרו החילים לבזו את מעונו של אפשטיין, הציתו אש בבית, סגרו את הדלתות ולא נתנו לכל המשפחה (בת תשעה אנשים) לעזוב את הבית. את שתי פרותיו קשרו בחוטי ברזל בקרניותיהן אל הדיר ושם נשרפו. ובאשר, אחרי רוב עמל, נמלטו בני־ביתו של אפשטיין החוצה, גרשו אותם ביריותיהם חזרה אל מעונם. רק בשעה שהללו מסרו להם את כל כספם התירו להם לצאת. כאשר בנותיו של אפשטיין יצאו החוצה התחילו החילים לדלוק אחריהן, ורק כאשר נראה בחוץ היהודי אֶשר מָלניק, הדר ברחוב ההוא, עזבו החילים את העלמות והתנפלו עליו. אל החמס והבזה נלוו גם ענויים קשים, מכות מרדות, איומים באקדח. גם קלם ולענ מרבה להכיל.

הרבה עלמות ונשים נאנסו. אי אפשר לדעת את מספרן בדיוק. אחרי עלמה אחת רדפו שלשה ליגיונרים; כאשר ברחה ירו עליה וכדור חדר אל לבה ונפלה מתבוססת בדמה. מקרים כאלה היו עד עשרים.

הפולנים לקחו עמהם ארבעה יהודים, בהעלילם עליהם שהם „פרטיזנים". הרבה עמל ומתלאה סבלו היהודים בדרך; הם כבר הקדשו למות, ורק ברוב עמל עלתה בידי ערת סלוצק לפדות ממות את השבויים.

אוֹרטשיה משתרעת על חוף נהר בֶּרזובקי. דרך העירה עובר כביש בוברויסק־גלוסק־סלוצק, גם מסלת הברזל אסיפוביטשי־גלוסק.

(תסרטמה של תכר סועד מ. ל. פּוֹסקין).

אורלוביץ

(מחוז טשערקאס, פלך קיוב)

א.

באורלוביץ גרו כארבעים משפחות יהודים. החוליגנים המקומיים, תחת הנהגתם של סימון קובל ואיבן טילני ערכו בעירה פרעות. חמסו את הבתים ואת החנויות, אנסו נשים אחדות והרגו את האשה רבקה בילוצרקובסקי בת ארבעים שנה. האכר פיודור קורי ועוד אכרים אחדים החביאו יהודים בבתיהם בימי הפרעות.

גם הדיניקים בכניסתם חמסו את היהודים, אנסו נשים והרגו את אברהם טשרקסקי בן 60 שנה, את דוב בילוצרקובסקי בן 52 שנה ואת יחזקאל טשימעס בן 22 שנה.

עכשיו אין באורלוביץ יהודים. כלם עזבו את העירה.

(המודיע יצחק סרינער, 23 שנה. סוחר).

ב.

פרעות בידי האכרים

בחדש מאי 1919, החדש המוכן לפרעניות, נתאספו האכרים המקומיים ביחד עם האינטיליגנציה הרוסית על בכר השוק והתחילו לעבד פרוגרמה כדת מה לעשות ביהודיהם. בראשונה נמרו לבזו את רכושם; אז קמה כל העדה, גרשו את היהודים מבתיהם, הריקו את הבתים ואת החנויות, את כל רכוש היהודים, הסחורות, הבגדים, החפצים, כלי הבית והרהיטים מענו על עגלות והובילו לבתיהם. אחר כך עקרו את הדלתות, את החלונות, הרסו את התנורים, את הארבות, עקרו את הפחים מהגגות והובילו לבתיהם. כאשר גמרו ברכושם של היהודים, ישבו לדון דיני נפשות, אם יסתפקו רק בזה שיגרשו את היהודים מהעירה, או לרצחם נפש. אך היהודים היו זריזים ומקדימים. כשראו שהאכרים טרודים בחמס ואין משגיחים עליהם מהרו ועזבו את העיר וברחו יחפים וערומים אל העיר הסמוכה—גורודישצה. נשארה בעיר רק משפחה אחת, שקבלה באותו יום את האמונה הנוצרית.

אופי הוא הדבר הזה: ראש המשפחה שקבלה האמונה הנוצרית, ד., היה עסקן צבורי ונכבד מאד בעיני היהודים המקומיים. הוא החזיק בעירה מחסן של הפטק והרבה להיטיב לעניים. אך לו משפחה גדולה, בת תשע נפשות. ילדיו הם כלם רכים ופעוטים. ביום הפרעות היה הוא הראשון שאבד את כל רכושו, והיה צריך לברח בערום ובחסר כל עם ילדיו הקטנים. רחמיו נכמרו על ילדיו ולא יכול לעמוד בנסיון. באותו יום הלך אל הכומר וקבל עם כל בני ביתו את האמונה הנוצרית. וביום השני החזירו לו אכרי העיר את כל רכושו וכל הפציו שגזלו ממנו, גם עזרו לו לתקן ולסדר את הרהיטים וכלי ביתו, גם לסדר את הסחורה במחסנו. יהודי אורלוביץ וגורודישצה מתיחסים אליו בלי איבה ודנים אותו לכף זכות. ה„משומד" הזה מזכיר לנו את אנוסי שפניה: בסתר ביתו הוא מקיים את כל מנהגי היהדות ומקוה לגמור את עסקיו ולשוב אל חיק אמונתו.

מקרים כאלה, שיהודים עוזבים את אמונתם מפני פחד הפרעות, שכיחים מאד במקומות הללו, כמו בלבערין ובשאר מקומות. אך לא תמיד הצילה האמונה החדשה את היהודים ממות. „ו'יד אף על פי שהתנצר—ז'יד הוא!"—פתגם שנור בפי האכרים.

(כ. קרונלוסי).

אורליק

(פלך פודוליה)

לאורליק התפרצה כנופיה של סיקריקים, חטפו עשרים צעירים, פשטו מעליהם את בגדיהם, הצינו אותם ערומים והתחילו מכים אותם במרובי הרובים „עד כי בשרם היה תלוי עליהם נתחים נתחים", כפי שמוסרים עדי ראיה. אחר כך התחילו חוצבים בהם בסיפים והשליכו את גופותיהם אל אחד הנקיקים. שלשה אכרים מקומיים ראו בעיניהם את הרציחות והענויים. שנים מהם יצאו מדעתם והשלישי אבד את הדבור ומוציא קולות מפיו כעין נביחת כלב.

אוּשְׁמִיר

(מחוז אוברוטש, פלך וואלין)

באוּשְׁמִיר, במשך הירחים מרץ—אפריל 1919, נשנו ושלשו הפרעות על ידי הפטלוריים. כל העירה נחמסה. היו גם הרוגות.

הננו מביאים פה תוצאה מתוך מכתב של רב העיר, שחתמו עליו שמונים ואחד אנשים, נרי אושמיר.

„... בטח שמעתם על דבר האסון הנורא שעבר על עירנו אושמיר. גדול כים שברנו, זה כשני חדשים, אשר הדיספוזיציה והשטב בעירנו, ונמסרנו מחיל אל חיל לעשק, שוד ורצח—שלש פעמים חליפות. ובכל עת היה הפוגרום האחרון נורא מזה שלפניו.

א.

בפעם הראשונה באו בתעניית־אסתר, שדדו וחמסו גם הרגו כמה נפשות, ונפשות רבות הכו, פצעו במכות ומהלומות. הולכים חבושים זה בראשו וזה בידו. בתחלה שדדו רק בלילה ואחר כך התחילו לגזול גם ביום, בפומבי ובפרהסיה. כך חמסו וגזלו ימים מספר ואח"כ נסעו מזה. או יצאנו ממחבואות, ממערות ויערות וראינו אשר לחרב ואשר לביזה, והעיר שקטה מעט...

בליל שבת הגדול בא גוי רצח (סאטניע) עם הראש שלהם, רשע עריץ, והרגו כמה נפשות, גם טָבְעו בנהר ופשטו על העיר לבוז ולגזול. חזרו לכל בית כמה פעמים ולקחו מחוט עד שרוך נעל. הצינו את היהודים ערומים כביום הולדם, הפשיטו מכל אחד את המלבושים מעל בשרו ואת הנעלים מעל רגליו... המם עלה עד למאה אלף רובלים.

יום ב' של פסח בא הגנרל שלהם ואתו קוזקים רוכבים על סוסים וסבבו את בית המדרש ותפשו עשרה אנשים ובתוכם הרבנים והסנירדום בחנות הרבה ואפלה, והגנרל אמר אל היהודים: „אם לא תתנו לנו כל אשר נדרוש מכם, ימסרו העשרה להרג ולאבדן".

ואלצו הרבה ישראלים לנסוע בשבת ויום טוב אל הסביבה לקנות למענם קמח, ביצים, סוכריות וכו', ובכתי ישראל אפו ביום שבת של פסח וביום טוב לחם. מצה לא היתה, הרבה אכלו חמץ, מה שנגבו מן הלחם של החילים, כי לא יכלו לסבול את הרעב. והרבה התענו, כי את המצה גזלו הקוזקים מכל הבתים, ואחרי שמלאו את כריסם ממנה, רמסו ודרסו אותה ברגליהם ברפש. אוי לנו, כי נהפך לאבל חגנו, כבתה נחלת עירנו מכל וכל!

עיר הורושקה, הסמוכה אלינו, הקרובה אל החלל, באה לעזרת ישראל, שלחו לנו מצה בעד כמה אלפים, גם עגלה עם קמח דגן...

עתה באנו בבקשה לפניכם: היו נא לעזר לעם עני ואביון, עם בזוי ושסוי, כי

הננו ממש נפוחי רעב, תמנו לנוע מעירום ומחסר, מרעב ויגון ומפחד ובהלה. החנונים הולכים בחבוק ידים, כי אין בשום חנות סחורה אפילו בפרוטה. ופני בעלי הבתים שחרו כשולי קדרה. אין להם חלוק להחליף ואכל להשיב נפש".

ב.

אך בשטף הפרעות וההרינה, שעברו על יהודי אוקראינה בחדשי מאי—יוני 1919, על ידי האכרים המתקוממים, הנינו או אברי אושמיר על יהודיהם מפני הסיקריקים שהתנודדו בעיר ולא נתנום לנגוע בהם.

הננו מוסרים פה מה שמודיעים מאושמיר ממקרי הימים ההם:

„החיים באושמיר היו נרגשים. נתקבלו ידיעות מרגיזות על דבר השחיטות, שערכו המתקוממים בערים שונות. אל העירה התאספו ובאו נדודים של אכרים מזויינים מהכפרים הסמוכים.

לב היהודים נמוג בקרבם ולא קמה בהם כל רוח. אך האכרים המקומיים הרגיעו אותם, באמרם, שמגמת פניהם לקורוסטין, יען שם בנתה לה הקומונה קן וכל יהודיה הם קומוניים, לכן חפצים הם להתנקם בהם, אך ביהודי אושמיר לא יגעו לרעה. גם הציעו ליהודי אושמיר, להתחבר עמהם.

אחר כך חלקו ליהודים תעודות לכל אחד, מבן שש עשרה עד ארבעים שנה, וקצבו מחירן עשרה רובל. גם הודיעו, שכל מי שלא תמצא תעודה בידו אחת דתו להֶרג.

האכרים הזקנים אמרו ליהודים, שהם, לא ברצונם הטוב, מתחברים עם המתקוממים, רק הצעירים מכריחים אותם.

בבקר הלכו לקורוסטין ובערב שבו חזרה, כי גורשו משם.

ביום השני באה סיעה של פרשים מזויינים לאושמיר; הם התחילו מתפשטים בשוק ומכים את היהודים.

היהודים ברחו, לכל אשר נשאו אותם עיניהם.

אך הנה באו האכרים המקומיים ושאלו את הפרשים:

— למה באתם הנה?

— להתנקם ביהודים.

או אמרו להם האכרים:

— ידוע תדעו, כי יהודי אושמיר הם בצותא חדא עם המתקוממים ולכן מזהירים אנו בכם, שלא תעיזו לנגוע בהם. אם לא תשמעו בקולנו, או יהיה לכם עסק עמנו.

— עיקר מגמתנו—ענו האכרים—להוציא מהנהר את התותחים, שהשליכו שמה הפטלוריים. ואם באמת יהודי אושמיר שלמים אתנו לא נגע בהם.

ועוד ביום ההוא עזבו את העיר.

(הרב מורה הוראה דפה. תחימתו ועוד תחימות ע"ל 81 יהודים מסוסבי לומזיר).

איביטש

(כפר סמוך ללידיזין, פלך פודוליה).

ביום נ', י"ב ימים לחדש אייר, תרע"ט, התנפלה סיעה של סיקריקים על שבעה יהודים מתושבי ליטין, שנמצאו בכפר והרגו אותם בעוניים קשים. ואלה שמותיהם: צבי קליינמאן, משה זאב בן יוסף ווידעס, נדליה בן משה שו"ב, ישראל בן מיכל טשערנינעס, שלמה בן דוד מרושקובסקי, נחום בן שלום קראסנער ולאה בת לוי אקסעלראד.

איבנובקה

(עירה, פלך קיוב).

מספוריו של ראש הקהלה.

א.

מעת שהתחילו נדודי המתקוממים משוטטים בארץ ומתנפלים על מושבות היהודים, עד חצי אפריל 1919, לא חשו יהודי איבנובקה פחד מיוחד של פרעות. אמנם גם על עירנו עברה תקופה ארוכה של קונטריבוציות. היו גם מקרי חמס והתנפלויות. אך לכל זה כבר התרגלנו. אני, כראש הקהלה, היה לי לעתים קרובות שיח ושיג עם האטמנים השונים. הרבה פעמים באתי לפניהם בהשתדלויות שונות בשם הקהלה. מסרתי להם מתנות יקרות־ערך, גם שוחד לא מעט קבלו על ידי, כדי להקל מעט את חמר הדין ולהקטין את דרישותיהם. כל זה הביא איזה יחס של קורבה בינינו, נמצאתי כמה פעמים בחברתם בשעת שיחותיהם, משתיהם וריבותיהם, שפרצו ביניהם בסערה. בשעת כעסם לא ידעו כל מעצור. האטמנים התקיטטו ביניהם כפראים, כוונו את אקדחיהם אחד מול חברו, המטירו זה על זה קללות נמרצות ודברי גדופים, שהנפש היפה תקוץ בהם.

נוח מכלם במשא־ומתן היה הפרש סינקא.

הוא היה איש אַלים. מדבר מעט, והשפעתו היתה גדולה על המתקוממים. זמן ידוע היה הוא הראש והראשון בעירנו, וכמעט תמיד עלתה בידי לפעול עליו, לשנות פקודה זו או אחרת, בין שהוא בעצמו היה מַחַבְּרָהּ, או אחד מֵחַבְרָיו.

בכלל התהלך אתי תמיד ברעות.

בתחלת אפריל עזב את העיר ועבר אל הפרונט לקחת חלק במלחמה. וביום 17 אפריל שב חזרה בלוית ששה חילים. ביניהם נמצא גם טריאַסילוב.

טריאסילוב היה כבן שלשים, איש רוח, בעל עצבים ותקוף בדעתו. היה לו גם כשרון של נואם; הוא היה שבוי באוסטריה ונמצא במחנה של האוקראינים; על ידיהם, כפי הנראה, קבל חנוך צבאי, גם קבל מהם את המלים המצלצלות, כמו „סַמוסטיונסט" ועוד כאלה. כשחזר מהשביה נתחבר אל המתקוממים.

אל עירנו בא בתור שר מאה.

שעות אחדות אחרי בואו, שלח לקרוא אליו את ראשי הקהלה.

אני, בלוית שלשה חברים, הלכנו אליו.

הוא התחיל דורש לפנינו דרשה ארוכה על דבר הז'ידים הקומוניסטים, שחפסו את רסן השלטון בידם והורסים ומחריבים את בתי התפלה של הנוצרים, וגמר את דבריו בדרישה, שבמשך שעה אחת יָמסר לידו כל הנשק הרב, שנמצא בידי היהודים, כי יודע הוא בבֶרור, שהרבה נשק יש ליהודים.

בעירה נמצא רק רובה אחד של צידים, הלוד, ואותי מסרנו לו.

הוא קבל את הרובה מבלי דַבֵּר דָּבָר.

בעת ההיא בא לעירנו קומנדנט חדש, סינגטובסקי, בן־כפר סמוך לעירנו, אינטיליגנט לחצאין, שלא גמר את למודיו; הוא היה איש שסורו רע (דֶגֶנֶרַט). השלטון עבר אל סינגטובסקי וטריאסילוב נשאר סגן הקומנדנט; הוא הטית את הקומנדנט כל פעם ביהודים. הדרישה על דבר הנשק נשכחה, אך פתאום נתפרסמה פקודה חדשה בחתימת הקומנדנט: „אסור ליהודים לעזוב את העיר".

ובעיר התחיל סדר של פרעות.

התחילו כל פעם דרישות חדשות לבקרים: להמציא צרכי אכל, אריג, חליפות בגדים בשביל החילים, גם מגפים, ועוד ועוד, וסכומי כסף קטנים וגדולים.

העירה היתה סגורה ובדלה מהסביבה, מצבה החמרי הרום עד היסוד. אנחנו היינו מוכרחים להתאמץ בשארית כחותינו, לפשוט מעלינו את הבתונת האחרונה, כדי שנוכל על כל פנים למלאות חלק מהדרישות התדיריות, שהגדישו עלינו כל פעם.

כ.

בעת ההיא אסף טריאסולוב תחת דגלו גדוד חילים מן האכרים המקומיים ומן הסביבה. הוא פתה אותם על ידי הבטחות שונות, גם הבטיח להם בגדים טובים וכסף. האכרים קבלו את הבגדים וסכומי כסף דמי קדימה והתפזרו לכל רוח, על מקומם באו אחרים שהתנהגו גם הם בראשונים.

וכל ההוצאות רבצו על ציאר היהודים: הם היו צריכים להמציא את הבגדים וסכומי הכסף בשביל החילים, ונתנו וחזרו ונתנו, בלי קץ וסוף.

עברו ימים מועטים וסיגנטובסקי וגדודו היו צריכים לעזוב את העיר והשלטון נשאר בידי טריאסילוב. סוף סוף עלה בידו לגַיֵּס גדוד קטן של חולגנים, שאסף מהסביבה. טריאסילוב התחיל להבשיר את הקרקע לפרעות ולהריגות. הוא התחיל בידה על היהודים עלילות ובדויות וורש בפומבי בַּשָּׁטַב, בשוק, באספות שבעלוסט ובכל מקום שבא לידו, שהפריבוסלבים צריכים לפרוק מעל צוארם את עלם של היהודים, כי היהודים בעזרת החינאים מהפכים את בתי התפלה של הנוצרים לקירקאות ולוירות, וקרא לנוצרים להלחם ביהודים, להשמידם כדי להציל את רוסיה:

— „הכו את היהודים, הצילו את רוסיה"!

האכרים המקומיים השו אזן קשבת לדבריו וסם השנאה ליהודים, שזרע טריאסילוב על תלמי לביתיהם, שגשג והביא פרי. השנאה נקלטה ופעפעה בכל אבריהם. מיום ליום התבדלו והתרחקו יותר ויותר.

ביום 30 אפריל שלח טריאסילוב לקרא אליו את ראשי הקהלה.

אני, עם עוד שנים, הלכנו אליו.

הוא פגש אותנו בפנים נועמים כדרכו, ואמר לנו:

— סבלנותי כבר פקעה. אני דורש מכם למסור לידי בלי אחור את כל הנשק הנמצא בידכם: ארבע מאות רובים וארבעה תותחים!

— אבל מאין?...

— ידוע לי, הם חבויים. אם תלכו עמי בקרי ולא תמסרו את כל הנשק בידי, אז אמית את כלכם בריעב, אטביע את כל הגברים בנהר.

חפצנו להשיב לו, אך הוא חטף את האקדח וכוון אותו מול פנינו. נאלצנו לחשות. אחר כך הודיע לנו שהגנו אסורים ופנה אל החילים ושאל אותם:

— האספתם את הזיידים?

— כן.

— אנחנו הובלנו בלוית חילים לבית־הכנסת.

הבית היה מוקף בשלשלת של חילים מכל עבריו. החילים דחפו אותנו פנימה. טריאסילוב עמד על המפתן ואמר:

— שבו פה עד שתפח רוחכם!

בבית־הכנסת נמצאו כמעט כל היהודים של העירה. גם את התלמידים השעוטים

של הנמנזה הוציאו החילים מבתיהם, או חטפו אותם ברחוב וסחבים לבית־הכנסת.

עברה שעה, שתי שעות, איש לא בא אלינו. רק החילים השומרים מבשים דרך השתח וצוחקים על משבתנו. על שאלותינו אינם עונים. כפי הנראה, נאסר עליהם להכנס אתנו בשיחה.

הידיעה, שהגנו כלואים בבית־הכנסת, נודעה ברובע הרוסים על ידי נשותינו. בתחלה הביטו בשווין־נפש על „הצחוק", שעשה לו טריאסילוב עם הז'ידים. אך כאשר עבר היום וחלק נדול של הלילה ואנחנו נשארנו כלואים, או התחילו להתרגש וישלחו דפוטציה, עם הכומר בראשה, אל טריאסילוב, בדרישה לשלח את היהודים לחפשי. ועל דבר הנשק, הציעו לפניו, ששני מורשים של האכרים המקומיים, ביחד עם החילים, יעשו בדיקה בבתי היהודים. טריאסילוב, בחפצו למשוך את האכרים על צדו, הבטיח למלאות את דרישתם.

דלתו בית־הכנסת נפתחו. טריאסילוב נכנס ועלה על הבימה; הוא עמד רגעים אחדים בדומיה.

אחר כך סקר את היהודים בפנים נועמים, הוציא איזה ניר מקפל וקרא בו כל מלה ומלה כפוסק:

— אבא האטמן מצוה להציג את כל היהודים הנאסרים ארבעה ארבעה בשורה, להובילם אל הנהר טיטירוב ולטבעם שם.

היהודים מחשים, עומדים קפואים, כנטועים במסמרות, אין מלה בפיהם, אין דמעה בעיניהם. אחד התחיל מראה אותות של שגעון.

טריאסילוב הוציא ניר אחר וקרא:

— בשם ועד המועצה של המתקוממים מודיע אנכי, שליהודים נתונים חייהם להם במתנה, בתנאי שישלמו, עד יום מחר, שלשים וחמשה אלף רובל במזומנים, ששים וזו מגפים, ועשרים וזו לבנים, ועוד רשימה ארוכה.

הוא קפל את הפתקא.

— נו, ז'ידים, התמלאו את הדרישות?

— נמלא, נמלא!—ענה כל הקהל קול אחד.

טריאסילוב הניע בידו:

— לכו לבתיכם!

רק או נמס הקפאון בלבם וגעו בבכיה.

המורשים של האכרים סבבו, ביחד עם הסיקריקים, בבתי היהודים. נשק, כמובן, לא מצאו, אך את החפצים יקרי־הערך, שבאו לידם, שמו בכליהם.

ג.

ברוב עמל עלתה בידינו למלאות רק חלק מהדרישות. אספנו רק עשרים אלף רובל. אך את הכסף הנאסף לא מסרנו תיכף, כי חכינו עד שיאסף כל הסך הדרוש. והנה צרה חדשה. הסיקריקים פשטו על העדר של היהודים, כ־60 פרות, שהיו רועות באחו, ונזלו אותן.

נמרנו ללכת לטריאסילוב ולבקש מלפניו להשיב את הגזלה.

באותו יום שב האטמן וחנה עם השטב שלו במרחק שתי ווירסטאות מהעיר. בערב, 3 מאי, בקר בביתו של טריאסילוב ביחד עם בני־לויתו.

הכינונו טָרית ובקבוק יין והלכנו לבית טריאסילוב, לקבל את פני האטמן; הוא קבל אותנו בסבר פנים יפות, בקש אותנו לשבת. אך טרם הספקנו להרצות לפניו את בקשותינו עזב את בית טריאסילוב ושב עם בני־לויתו אל מקום חניתו.

מסרנו לטריאסילוב את הסך עשרים אלף רובל שנמצאו בידינו, וערכנו לפניו את בקשותינו על דבר הבהמות הגזולות.

טריאסילוב היה הלום־יין; הוא עשה את עצמו כלא שומע והתחיל מתפאר לפנינו בגבורתו וביזמתו:

— הנני גבור כנונא. בעורקי נוזל דם של חמליצקי!—הוא קרץ בעינו, נחך בצחוק השטן ושפתיו לחשו:

— התכונו ליום מחר!

חפצנו לשוב לבתינו, אך טריאסילוב צעק:

— הנכם אסורים!—והוסיף:

— אם לא תמציאו לי את הסך חמשה עשר אלף רובל, אשמיד את כלכם!

ברוב עמל עלתה בידנו להודיע בעיר, על ידי אנשי המשמר, את דרישותיו של טריאסילוב ואת איומו שָׂאֵם עלינו. רב העיר, בלוית שני חילים, סבבו בבתי היהודים לאסוף את הכסף.

כאשר נאספו תחת ידו סך שמונה אלפים רובל, עזבו החילים את הרב לנפשו ותיכף התנפלה עליו סיעה של סיקריקים וגזלו ממנו את כספו.

הרב בא אל השטב ובלב נרעש ובדמעות ספר את אשר קרה לו.

— ובכן אין בידכם הסך חמשה עשר אלף? טוב, תשלמו שלשים אלף!

אמרנו לטריאסילוב, כי כבר כלתה הפרוטה מן הכיס, אין ממי לקחת.

טריאסילוב אמר בקרת־רוח מְפלגה:

— אם אין שלשים אלף—תתנו חמשים אלף... אם אין חמשים—תתנו מאת אלף... מאה וחמשים... שתי מאות אלף...

אנחנו התאמצנו להבינו ביזה, כי כל מה שאפשר היה לאסוף כבר נאסף, ומה אפשר לעשות בדליכא?

טריאסילוב קרא את עוזרו, בונוזי, ואמר אליו:

— קח נא אתך חילים אחדים והוּבל את הזידים הללו לטַבעם בנהר טיטירוב.

אנחנו שלשתנו, בלוית חמשה חילים, הלכנו אל הנהר. אך פתאם התעכב בונוזי בדרך ואמר:

— חישב אנכי לנמור אתם פה.

אחרי רגעים אחדים אמר:

— נשוב העירה ושם ננמור אתם.

כאשר עברנו לפני הַשָּׁטב, יצא טריאסילוב וצוה לבונוזי להביאנו אל השטב.

טריאסילוב הוציא גליון ואמר לנו:

— זה עתה נתקבלה פקודה חדשה מאבא האטמן, להוציא את כל הכסף, הנמצא בידי היהודים.

שלשתנו, ביחד עם הרב, נצטוינו לסובב בעיר ולאסוף המעות המזומנות הנמצאות בידי כל אחד. אנחנו, בלוית סיעה של הסיקריקים, עברנו מבית לבית, לא פסחנו גם על בתי העניים המרודים, חפשנו בחורים ובמרקים וכל הכסף שמצאנו לקחנו ומסרנו לסיקריקים שלוו אותנו. גם כלי כסף לקחנו. טריאסילוב היפיע כל פעם וקבל מידי הסיקריקים את הכסף הנאסף, גם עודד אותם להמשיך את עבודתם.

היתה כבר השעה השלישית בלילה. בקרנו כמעט בכל בתי העיר, נשארו עוד רק

בתים אחדים לבקר והנה עלה בידי להמלט מבני לויתי ולהסתתר במרתף. קָרי היה לי, שטרי־אסילוב רק תואנה הוא מבקש, לחמים תחלה את הכסף ואחר כך לקבוע גם את הנפשות.

ביום הראשון התאספו היהודים לבית־הכנסת וגזרו תענית.

היהודים שפכו את נפשם בתפלה והנה נכנס בבהלה איש אחד לבית־הכנסת והודיע:

— נדודי המתקוממים באים!

חיל אחד התנפל על יהודי, שנמצא לא רחוק מבית־הכנסת, וחפץ לעשקו. היהודי התקומם לו והחיל ברח. תיכף פרצו חמשה חילים לבית־הכנסת בצעקה:

— אתם, זיידים ארורים, הרגתם חיל אחד ואת השני פצעתם! אנחנו נקום בכם את הדם השפוך ונשיב לכם כפעלכם!

בפרגלים נרשו אותנו אל הקומה השניה ושומרים מווינים העמידו על הפתח לשמור עלינו.

שני סיקריקים חפשו ובדקו בכיסי היהודים וכל מה שמצאו, כסף מזומן או שעונים, לקחו להם, גם את הבגדים הטובים השיטו. אחר כך צוו, שהנשים תשארנה בבית־הכנסת ואת הגברים הכו במגלבים וגערו בהם לעזוב את הבית.

בצאתנו ראינו על הגבעה, מול בית־הכנסת, עומד גדוד פרשים ורובים בידיהם מכוונים מול פנינו.

חפצנו לשוב על עקבותינו, אך החילים התנפלו עלינו, הכו ופצעו אותנו ולא נתנו לנו לשוב חזרה.

גם אלה שפגרו לצאת הֻכו על ידי החילים, שגרשו אותם החוצה בצעקה:

— צאו, זיידים ארורים, בעלי־שחין!

התחלנו להתפזר ולברח, והנה המטירו עלינו הפרשים גשם של כדורים. נפלו הרבה חללים. גם אני נפלתי על הארץ בין החללים והיריה לא פסקה.

לבסוף נפסקה היריה. החילים עברו בין החללים והכו במגלבים את אלה שיש בהם עוד רוח חיים, שיקומו על רגליהם. מהרתי לקום ודלגתי דרך הגדר אל הגן. שם התחבאתי בבית־הכסא והנה נמצאו לי אחים לצרה, ארבעה פליטים שהקדימוני.

כל הכבר לפני בית־הכנסת היה מרצף בהרוגים ופצועים, החילים השיטו את הבגדים מהחללים והנפצעים והשאירו אותם ערומים, מתבוססים בדמם ומתגלגלים ברפש ואבק.

מספר ההרוגים כששים איש.

איבנובקה

(תחנה סמוכה לאודיסה).

א.

עיר מגורי היא קודימה, מחוז בלטה. הפרעות הראשונות פרצו בקודימה ביום ל"ג בעמר, שנת 1919. כל החרף עבר על היהודים בפחד תמידי. הידיעות על דבר הפרעות וההרינות שערכו צבא הפטלוריים בערי הסביבה, הגיעו לקודימה ונמוג כל לב. אך כאשר הפטלוריים עובו את החבל ושלטון המועצה התחזק, האמינו כבר היהודים, שהסכנה עברה.

אבל הם חשבו ושגו. משרש נחש יצא צפע. שרידי החיל של פטלורי התפזרו בכפרים

והתערבו בין הפרטיזנים. אטמנים צמחו כראש על תלמי שדה. הם ארגנו עד מהרה את האלימנטים הצמאים לדם, פשטו בערים הקרובות ודם היהודים נגר כמים.

על קורימה עלה האטמן טַרַשטשוק עם גדוד פרטיזנים (הוא נהרג באודיסה).

הקומנדנט של העירה היה פולישטשוק, איש ישר ובעל אנרגיה; הוא הציל בחרוף־נפש את העיר מפרעות. כאשר הפצו הפטלוריים, לפני עזבם את העיר, להתנקם ביהודים, אסף או פולישטשוק עשרים צעירים רוסים, נתן להם רובים וציה עליהם לצאת אל השדה ולהדריע ביריות. הפטלוריים חשבו, כי חיל המועצה הולך וקרב ועזבו בחפזון את העיר.

גם עתה, כשהגיעה השמועה, שהפרטיזנים עולים אל העיר, יסר פולישטשוק שמירה והגנה ע"י 60 צעירים, שסבבו העיר כל הלילה עד אור הבקר. כאשר ראו שהפרטיזנים לא באו, הלכו לישון.

גם אני הלכתי לישון בשעה הרביעית בבקר. לא עברה עת רבה ואני הקיצותי לקול רעם של יריות. את אמי כבר לא מצאתי בבית; היא הלכה לבקש לה מקום להסתתר. אני יצאתי החוצה, סגרתי את הדלת, הפנה אל הרחוב ושבתי חזרה דרך הדלת הפונה אל החצר. החפצים והבגדים, שהיו עוד מאתמול צבורים בשקים, מהרתי להצניע ועליתי על העליה. פעמים אחדות שמעתי, שמושכים את הדלת הסגורה, אך לא פתחוה.

כפי הנראה היו לפרטיזנים מרגלים בעיר, שהודיעו להם, שהשומרים ישנים את שנתם והם השתמשו בשעת הכשר ופרצו העירה. כואבי ערב התנפלו על היהודים, סחבו אותם אל בית־הכנסת ושם הרגו אותם באכזריות נוראה. הפריעות וההריגות ארכו כל היום עד הערב. בשעה הששית אחר הצהרים שב הגדוד, שעזב את העיר מפני המתקוממים, במסע שריון, והתחיל לירות מכלי תותח. הפרטיזנים ברחו. אנחנו יצאנו ממחבואינו, מהרנו אל בית־הכנסת ושם מצאנו שלשים וחמשה הרוגים, אנשים, נשים וילדים. מלבד אלה שנהרגו בבתיהם וברחוב.

היהודים היו בטוחים, שחיל המועצה ינוע עליהם ושכבו לנוח, אחרי יממה של נדודים ובלהות צלמות. אך כאשר קמו בבקר ביום השני, ראו שמסע השריון ביחד עם חיל המועצה עזבו את התחנה ומספר ההרוגים ביום שלפניו היו שבעים איש, או פי לכם. ביום השלישי שב חיל המועצה, אך מספרם היה מעט והיהודים לא האמינו, שיוכלו להגן עליהם מפני אוכלסי הפרטיזנים.

ב.

התאספנו לעצם עצה מה לעשות ואנה לברח ונמרנו לברח לאודיסה. היינו ששים משפחות. באנו אל התחנה. פקיד התחנה נתן לנו רכבת במחיר. נסענו עד בירזולה. שם שהינו עד היום השני. גם שם עלה בידינו למצא רכבת, שהיו בתוכה פליטים אחדים מבלטה.

בשעה השתים עשרה בבקר באנו אל התחנה איבנובקה. ראינו על הדשא, לפני התחנה, יושבים ושובבים חילים, פניהם מפיצים זוהי. פה ושם־מנפנפים דגלים אדמים ושחורים. חשבנו שאלה הם חיל המועצה, אך אחר כך נודע לנו, שקוזקים ומהנהו תקעו אהליהם באיבנובקה, אחרי עזבם את אודיסה.

כאשר נתעכב המסע לפני התחנה נכנסה אל הרכבת סיעה קטנה של סיקריקים ואמרו לנו:

—קומוניסטים, צאו ונראה לכם כיצד לענות את האכרים.

ותיכף התחילו לחפש בכיסינו. כל מה שמצאו לקחו להם. אחר כך התחילו להפשיט מעלינו את הבגדים. אני הספקתי למסור לאמי את המפתחות של התנות ואחר כך הריקותי בעצמי את כיסי ומסרתי להם כל מה שנמצא, אך הם הפשיטו מעלי גם את המכנסים.

אחר כך הובילו אותנו במרחק חצי פרסה מהתחנה, הציגו את הנשים לבדן ואת הזכרים, הקטנים עם הנדולים, לבדם. אנחנו לא ידענו מה נגזר עלינו. אך כאשר נשמע קול המפקד: „הָיו זהירים, שלא לירות אל נאות השדה!" הבנתי, כי נגזרה עלינו מיתה על ידי יריה.

זוכר אני, שפחד המות לא בעתני כלל. חפצתי רק שימהרו, יחישו את מעשיהם—ויסלו!

הסיקריקים העמידו אותנו זוגות זוגות, איש אחורי רעהו, כדי שבכדור אחד יוכלו להרוג שני אנשים בבת אחת. הזוג הראשון היה השוחט של התחנה עם טויב. ואני והשוחט מקודימה, יוסף ראבינאוויטש, היינו הזוג השלישי. מספר הסיקריקים היה כששים איש. הם רבו ביניהם מי יהיה בין היורים. כל אחד חפץ לזכות במציה זו. פתאם ברחו שלשה צעירים. הסיקריקים רדפו אחריהם, תפשו אותם והרגום.

כדי שלא נברח, צוו עלינו הסיקריקים לשכב על הארץ. אני הייתי לבוש אדרת כבשים ישנה. שכבתי על בטני, פני למטה ובידי שכותי על ראשי. תקותי להנצל ממות לא עזבתני. חשבתי שיורו כנו מתותחים ואו אפשר שאחדים ישארו בחיים. והנה פתאם עבר רעיון במחי, שהחלק הימני של עצם הנלנלת לצד המצח ודאי יפוצץ על ידי כדור—ורמט עבר בחלק הזה של המח והשערות על המקום הזה סמרו, ובכל זאת לא עזבני קור־רוחי. התנברה בי רק תשוקה נדולה לדעת את ההרגשות, שארגיש ברגעים הללו ומה אחוש אז. שוכב אני ופני למטה, עיני טובעות בטבעת אור הקבועה בצל. איזה פרח ריחני מגרה ומדגדג את אפי ולאוני חודרות יריות בודדות ואחריהן אנחות וחור־חור של נסיסה. אני שכבתי בקצה המחנה. לצדי השמאלי שכב השוחט יוסף ראבינאוויטש ושפתיו לחשו את הודוי ומצד הימני שכב ישעיהו בורד.

אחרי רגעים אחדים נשמעו שתי יריות: כדור אחד קלע אל שכני מצד הימין וַיז דמו על ידי ועל בגדי והכדור השני פלח את גלנלתו של השוחט ומחו לְכלך את ערפי ואת ראשי. כאשר גמרו הסיקריקים את עבודתם טילו בין החללים. את אלה שהיה עוד בהם רוח חיים גמרו את מיתתם, גם הפשיטו את הבגדים היותר טובים שהיו עליהם. כשעברו עלי וראו אותי שוכב בלי נוע, טבול בדם ומלְכלך במח, חשבו שהנני כבר מת, וכאשר מכנסי הטובים כבר הפשיטו מעלי ואדרתי הקרועה לא לקחה את לבם, עברו הלאה, מבלי נגוע בי.

אני נשארתי שוכב על מקומי.

ג.

קוזקוב והכנופיה שלו עזבו את התחנה, אחריהם באו אכרים מהכפרים הסמוכים ועסקו גם הם בהפשטת בגדים מן החללים. כאשר האכרים עזבו את החללים, קמתי בלאט, וחלתי על יָדי ועל רגלי ופני מועדות אל נאת הדשא, שנמצאה לא רחוקה ממקום השחיטה.

כשראה אותי הנרמני, בעל המגרש, טבול בדם ומלְכלך במח, נבהל מאד. ספרתי לו כי רק אני לבדי נצלתי מששים היהודים שנהרגו בתחנה. נחומיו נכמרו עלי; הוא נתן לי מים לשטוף מעלי את הדם והמח, גם פת לחם וכוס חלב נתן לי ותובילני בעגלתו כמה ווירסטאות בדרך העולה אל הקולוניה הנרמנית צָבריק.

מהמקום שהגרמני עוצר עד לצבריק, היה עוד מהלך של שתים עשרה ווירסטאות. אני יראתי ללכת בדרך המלך ותעיתי דרך שדות וכרמים בדרכים עקלקלות. פתאם הגיע לאוני קול נביחה של כלבים. נמשכתי לקולם. כשירדתי מן ההר אל הבקעה פגשתי שני אברים, בעלי פנים נועמים ומלאים זהן; הם הביטו עלי באיבה ומשטמה, אך נתנוני לעבור להדרכי. סוף סוף באתי לצבריק. התחלתי לדפוק על דלתי הבתים של הגרמנים ולשאול היכן גרים פה יהודים. אך הגרמנים, בחפצם להגן על יהודי הכפר, כחשו וענו כלם פה אחד: „בצבריק אין יהודים!" אך אני לא הרפיתי מהם ואמרתי, שידוע לי בבירור, שבצבריק יש יהודים.

סוף סוף הראו לי בית, שדר שם יהודי.

סרתי אל הבית ומצאתי שם אשה יהודית. התחלתי לדבר אתה יהודית, אך היא העמידה פנים כאילו איננה מבינה מה אני סח; היא דרה בביתו של גרמני. אמרתי לבעל־הבית: „יעבור עלי מה, אני לא אעזוב את הבית!". הגרמני האכילני, אחר כך הביאני אל הרפת והקצה לי שם מקום ללון. בבקר השכם צוה לי ללכת, גם הראה לי חנות סנורה של יהודים, ששם עמדה אשה יהודית. האשה הובילתני אל בית־השוחט מצבריק. שם ספרתי על דבר השחיטה בתחנה איבנובקה, גם כל אשר עבר עלי. הם לא האמינו לי ושלחו אל התחנה להודע.

כאשר נוכחו, כי אמת הדבר, החזיקו אותי בכפר במשך שני ימים, אחר כך שלחו אותי לאודיסה.

בנשים, שנמצאו אתנו ברכבת, לא נגעו הסיקריקים ושלחו אותן לנפשן; הן הלכו לזַבְרובקי, במרחק 15 ווירסטאות מאיבנובקה. מזַבְרובקה נשלחו ענלות להביא את ההרוגים העירה לקבורה, אך כבר לא היתה כל אפשרות להובילם וקברו אותם קרוב לתחנה ביום 24 מאי, יום רביעי להרגתם.

נהרגו ששים ושנים איש. נצלתי רק אני ועוד יהודי אחד מבלטה. אברהם שוורץ, בנו של יצחק חיט חי עוד, אך פצעיו היו קשים, כאשר הסיקריקים חפשו בין ההרוגים ושאלו: „מי חי?" בקש מהם שיהרגוהו והם עשו אתו את „החסד" הזה.

(מחטיל פסולמן).

איבַנקוב

(פלך קיוב).

בקיץ 1919 ערכו הכנופיות של הפרטיזנים, תחת הנהגתו של האטמן סטרוק, התנפלויות על העירה. גם חמסו את הבתים ואת החנויות עד היסוד. נהרגו חמשה עשר יהודים ונפצעו שבעה עשר.

איבַנקי

(פלך קיוב).

השחיטה הראשונה באיבנקי ערך האטמן סאמענון עם הכנופיה שלו, ביום חמישי באב תרע"ט. סאמענון אסף את כל היהודים גרי איבנקי לבית־המדרש וחפץ להצית את הבית ולשרפם חיים. היהודים התחילו קופצים דרך החלונות ובורחים. הסיקריקים ירו בפליטים והרגו בהם שמונה עשר נפשות.

ההריגה השניה ערך באיבנקי האטמן גריזלי ביום ט"ו אייר תרפ. הוא הרג שלשים

נפש. בין ההרוגים היתה כל המשפחה של שלמה זלמן מינצבורג, ארבע נפשות, הוא ושלשת בניו. הרוצחים השאירו בחיים את בנו הצעיר מרדכי, ילד בן אחת עשרה שנה. אך הילד אחז ביד הרוצח ולא הרפה ממנו, עד כי הרג גם אותו בסיפו.

(מסה בלרסקי מסתגיר).

איבניצי

(מחוז זיטומיר, פלך וואלין).

איבניצי היא עירה קטנה, גרו בה כששים משפחות יהודים.

בחדש ניסן, 1919, ביום ג', פרץ לאיבניצי האטמן קוביבסקא עם הכנופיה שלו. הם עשו בעיר כחמש שעות, חמסו את הבתים, אנסו נשים והרגו באכזריות נוראה שמונה אנשים. גם שמו על העירה קונטריבוציה מאה וחמשים אלף רובל.

ביום תשעה באב, 1919, פרץ קוביבסקי עוד הפעם, עם הכנופיה שלו, שהתאחזה ביער בילונקא, קרוב לעירה, ושמו את העיר והרגו ששה אנשים.

לפני חג השבועות, 1919, התנפלה סיעתו של קוביבסקי על חבר נוסעים, שנסעו מאיבניצי לזיטומיר והרגו ששה יהודים.

גם בשנת 1921 פרץ קוביבסקי עם גדודו לאיבניצי ושדדו את בתי היהודים, אנסו הרבה נשים, גם הרגו ארבעה עשר יהודים, שנפלו בידם, באכזריות נוראה.

כך סבלו יהודי איבניצי על ידי קוביבסקי וסיעתו במשך כמה שנים. קוביבסקי הוא אכר מהכפר סטולציבקא.

בין הגוצרים גרי איבניצי נמצאו גם חוליגנים, שביחד עם הסיקריקים שסו ובזזו את בתי היהודים, אך נמצאו ביניהם גם אנשים ישרים, שהגינו על היהודים והחביאום בבתיהם.

האינטיליגנציה העירונית, כמו המורה של בית־הספר והאינזיניר, היו שונאי ישראל והסיתו ביהודים את החוליגנים המקומיים.

עתה אין יהודים באיבניצי. העירה חרבה. האכרים סותרים את הבתים ולוקחים את העצים להסקה.

(המודיעים: לייבו ווינקור פתח; מייזיק פרייטר).

אימילשטיין

(מחוז נובגורוד וואלינסק, פלך וואלין).

העירה אימילשטיין נמצאת במרחק חמש עשרה ווירסטאות מהתחנה יאבלוניצה מסלת פודוליה.

מספר תושביה כ2500 נפש. מחציתם הם יהודים. בתחלת המלחמה גרו בעירה גופה ובסביבה הרבה גרמנים, שנשלחו, כאשר התפרצה המלחמה, אל הפלכים המזרחיים. מספר קטן של גרמנים קולוניסטים שבו בשנת 1818 אל מקומות מושבותיהם שגורשו משם.

היהודים חיו עם הנוצרים שכניהם בשלום. שום סכסוכים וחכוכים לא היו ביניהם.

מצבם האיקונומי של היהודים היה גרוע מאד. מה שנוגע למצבם הפוליטי, היו כרוכים אחרי אידיאלים ציוניים ונציונליים.

אחרי נפילתו של האטמן התארגנה בעירה שמירה במספר שלשים איש. הם סבבו בעיר בלילות, והגינו עליה מפני הגנבים וההמסנים שנתרבו בימים האחרונים. השמירה לא היתה מזוינת.

חוץ מהשומרים בלילות נמצאה בעירה גם שמירה מוזינת מעשרה נוצרים, ששכרו אותם היהודים, גם חמשה עשר מיליציונרים.

ביום 9 אפריל 1919, בשעה 12 בלילה, נכנסה העירה פלוגה של פרשים פטלוריים, ערך 5—6 מאות, שעברו—כאשר נודע אחר כך—מאוליבסק, דרך אימילשטיין, לנובגורוד־וואלינסק.

כשנכנסה הפלוגה, גרשו תיכף את השמירה היהודית. כל תי העיר הקיצו משנתם ויצאו החוצה. ער מהרה התאספו עסקני הקהלה ונמרו לשלוח דליגציה מנכבדי העדה, ביחד עם הושב ראש, לקבל את פני החילים.

על שאלתה של הדליגציה: מי הם, מאין באו ואנה פניהם מועדות? ענה הקומנדנט שהם פטלוריים, באו הנה מאוליבסק ומנמת פניהם לנובגורוד־וואלינסק. גם צוה עליהם לדאוג בשביל החילים, שיהיו להם מקומות לינה ומזון. דברי הקומנדנט הרגיעו את היהודים ותיכף התחילו לאסוף לחם וצרכי אכל.

פתאם עברה כיעה של פרשים לפני החנויות, וברחוב קבוץ של יהודים, צעקו: זידים, לבתיכם, ואם לאו—יָרָה תִּירוּ!

ההתראה הזו פקחה את עיני היהודים, כי רעה נגד פניהם. תיכף שלחו את הנערות להתחבא בבית הספר העממי, שנמצא תחת השגחתם וחסותם של המירים הנוצרים, וגם בביתו של שופט השלום. הנשארות התחבאו בבתי האכרים. רק מספר קטן נשארו בבתיהן.

בבתינו התאכסנו שני פרשים, שָׂכְנו את עצמם קומנדנטים. חשבנו, שאנחנו על כל פנים בטוחים מכל סכנה, תחת חסותם של „הקומנדנטים", אך הנה נכנס בחפזון צעיר אחד, בנו של השכן, הוא היה נרגש וספר לנו, שנם בביתם מתאכסנים „קומנדנטים", והם מתפארים, שבעצמם הרגו יהודים.

עוד לא גמרנו בנפשנו מה לעשות והנה בחוץ רעש יריות. בבקר נודע לנו, כי החילים ירו כאשר התפרצו אל בתי היהודים ודרשו כסף. וראה זה פלא: החילים, שזה עתה באו העירה ואין להם פה שום מכיר ומודע, קראו בשמותיהם את היהודים שהתפרצו לבתיהם.

גמרנו לבקש לנו מקום להתחבא ונמלטנו אל ביתו של שכנינו הגרמני. הוא הוביל אותנו אל מעונו של פולני אחר, שדר בפנה עזובה בחצר. המעון היה יותר דומה לחנות הרוסה.

נודע לנו, שהחילים רודפים אחרי נערות עבריות ומאד דאגנו שלא יָגְלֶה מקום מחבואן.

ביום השני באו העירה המון אכרים עם עגלות ריקות לקחת חלק בפרעות. אלה היו על פי רוב „קצפים". החילים עקרו את הדלתות ואת התריסים של החנויות והוציאו משם את הסחורות. העבודה הזו ארכה עד השעה השניה אחר הצהרים. נהרג גם יהודי אחד, שרץ מביתו אל חנותו להציל את רכושו.

עד השעה השניה כבר נחמסו יותר ממאה חנויות. הקצפים ביחד עם החילים פרצו אל הבתים וחמסו. מהאכרים המקומיים רק חלק קטן לקח חלק בביזה.

הפרעות נמשכו כל היום. לעת ערב הורע עוד המצב. רננו בעיר, שהחילים מתפארים שיהרגו את כל היהודים. אך הלילה עבר בשלום.

בבקר, ביום 11 אפריל, עזבה הפלוגה את העיר ללכת לנובגורוד־וואלינסק. היהודים

האמינו, שהסכנה כבר עברה. אך פתאם שבה הפלונה חורה לאימילשטיין. כאשר נודע לנו, היו החילים סבואים בעובם את העיר, ותגרה פרצה ביניהם, הם הכו איש את רעהו וחיל אחר נפצע. וכאשר ככר היו רחוקים מהעיר שלש ווירסטאות נמרו לשוב ולחדש את הפרעות. אתם שבו גם הקצפים, וביחד התפרצו אל החנויות הנשארות והריקו מהן את הסחורות ואחר כך שלחו אותן באש. גם העמידו תותחים ברחוב ואימו להרוג את כל אלה שיבואו לכבות את השרפה.

כאשר ההבערה ללהב יצאה, והלהבה התלקחה כל פעם יותר והתחילה להתקרב אל הכנסיה הנוצרית, יצא הכומר עם הצלב בידו ופנה אל החילים בנאום, ויאמר להם:

— אני לא הגינותי על היהודים, כאשר גולתם את רכושם. אבל כבר חמסתם דיכם, גם דם שפכתם, זכרו כי הכנסיה הנוצרית נמצאת בסכנה להכחד על ידי האש!

החילים משכו את ידיהם משלח באש את החנויות הנשארות, אך את החמם והשוד המשיכו הלאה.

בבקר של יום השלישי עזבו הפרשים את העיר השדודה והחרבה.

נהרגו אחת עשרה נפשות. שמונה עשרה חנויות נכחדו באש, ההיזקות עולים לסכום גדול.

(וועלט לחזענספיין).

אילינצי

(פלך קיובּ).

בחדש דצמבר 1919 התפרץ לאילינצי האטמן וואלינעץ עם גיסותיו. בכל העיר יצאה פקודה, שבמשך שתי שעות, לא יותר, יביאו היהודים את כל הנשק, שנמצא בידיהם. בתור בני תערובות לקחו הסיקריקים עשרים איש מחשובי הקהלה ושלחו אותם אל הכפר הסמוך, יאַ־קובצי, ששם היה מקום חניתו של השטב שלהם. כאשר לא יכלו היהודים למסור את הנשק, שלא נמצא כלל בידם, התחילו הסיקריקים בעצמם סובבים בבתים ו„מחפשים נשק". כמובן, בדרך אגב, בשעת החפוש. שמו בכליהם את החפצים היותר טובים. גם ענו את היהודים, שנפלו בידיהם, והכו אותם מכות מרדות, לא הפלו בין זקן לנער, בין איש לאשה. ענויים והתהוללות, מכות ומהלומות חלקו להם ביד נדיבה. הסיקריקים לא פסחו אף על בית אחד. וכאשר גם אחר החפוש לא מצאו שום נשק התחילו מתאנים ליהודים, שהם הצפינו את הנשק בשביל הדיניקים. וכדי להתנקם בהם חמסו את הבתים והחנויות, גם הרגו יהודים. את בני התערובות הביאו חזרה העירה וענו אותם בענויים קשים. אלצו אותם לזמר ולרקד. אחדים מהם רצחו נפש. מספר ההרוגים כשלשים איש.

אינגוליץ

(הר שפר, מושבה בפלך חרסון).

המושבה היהודית אינגוליץ משתרעת על החוף הגבוה של הנהר אינגוליץ, הנופל אל הנהר איננול. בסביבה נמצאים הרבה כפרים מרובים באוכלסין ועשירים, גם מספר גדול של פועלים, שעובדים במכרות הפחמים הנמצאים שם.

ביום 5 יולי 1919, כאשר צבאות הדיניקים עזבו את קריבוי־רוג, פרצו סיעות אחדות אל המושבה אינגולץ ועשו שם חורבן נורא, פשטו בבתים ועשקו מה שמצאו, גם אנסו הרבה נשים והרגו תשעה יהודים.

הפרעות נמשכו במשך שלשה ימים. הסיקריקים חתרו חתירות תחת הבתים, גם חפרו במרתפים, לבקש שם את מטמוני היהודים. את אוצר הכספים של עשיר המושבה שברו על ידי פצצות. ההמסנים והרוצחים היו, על פי רוב, הטשיטשָׁנצים מקיבן, גם קוזקים מרוסיה הגדולה. הסיקריקים חלקו את שללם ביחד עם האברים של הכפרים: שירוקיָה, וָלֶנוָה ואלכסנדרובקה, שהיו מפורסמים בחוליגניות. אך תישבי סיוסטוֹנבָה וניקוֹלַיבקה לא השתתפו בפרעות ולא לקחו משלל היהודים. אדרבא, הרבה מהם עוד החביאו יהודים בבתיהם ונהלום בלחם, כל הימים שנמשכו הפרעות.

רֻבן של הנשים והילדים מצאו להם מפלט במכרות המחמים, שכבר פסקה בהם העבודה, הנמצאים בסביבות המושבה.

בפרעות השתתפה גם עלמה יהודית, טרוקי. אביה היה מלמד במושבה והיא היתה תלמידה של הקורסים למילדות ביקטרינוסלב. כל הימים שהסיקריקים התעכבו במושבה נלותה להם ותובילם אל הבתים של היהודים האמידים. כאשר הסוקריקים עזבו את המושבה הלכה גם היא עמהם. כעבור שלשה חדשים שבה אל המושבה ולנה לילה אחד בבית אביה. כאשר נודע דבר בואה חפצו לתפסה, אך הצליח בידה להמלט.

הקולוניסטים מאינולין נתעשרו בימי המלחמה, אך על ידי הפרעות שעברו עליהם נתרוששו. בעת האחרונה הסתדרו ויסדו הגנה עצמית. יודעים הם שהחמסנים של הכפרים שירוקויה וזלנויה ארבים להם בכל עת ונכונים תמיד להתנפל עליהם, ולבן גם היהודים לא יעזבו את נשקיהם מידיהם, הם זורעים את שדותיהם תחת חסות של שמירה מזוינה (מיליציינרים מקומיים וצבא המועצה), בפחדם שהחוליגנים יגזלו מהם את הסוסים והמחרשות.

האדמה באינולין נחלקת על פי הגירסה, שכל אחד מקבל עליו לעבוד. האדמה הנשארה נזרעת באופן קוליקטיבי, בשביל העובדים בבתי הפקידות של המועצה, המורים של בתי הספר והשוטרים.

(המורה חנה סולכין).

אלכסנדרובקה

(כפר, פלך מינסק).

בכפר אלכסנדרובקה גרו רק שתי משפחות יהודים. בל"ג בעמר, שנת 1921, התנפלו עליהן סיקריקים והרגו את אברהם ליפשיץ בן 65 שנה ובתו בת ארבעים שנה. את בתו תלו על השער.

(המודיעה יעקי רפופורט).

אלכסנדרובקה

(מושב וואזנעסענסקי, פלך ניקולייוב).

המושב אלכסנדרובסק סבל גם ע"י איכלסי הפרטיזנים, גם ע"י גיסותיו של טיטיוניק וגם ע"י הדיניקיים. כלם מדי עברם חמסו את היהודים ורצחו נפשות אחדות. מספר ההרוגים כעשרה יהודים.

אלכסנדרובקה

(כחוז טשיגירין, פלך קיוב).

בחדש אפריל, י"ט בו בשנת 1919, יום ב' בצהרים, התפרצה פלוגה של גדיעריבים. כשתי מאות חילים. הם אספו את האברים על ידי מצלת ההתרעה והציעו לפניהם להתחבר עמהם ולהתנקם ביהודים. האברים נלוו עליהם בנפש חפצה, וביחד עם

הכנופיה התפרצו אל בתי היהודים וחנויותיהם, נצלו את הסחורות, הבגדים, החפצים וכל רכושם, גם אנסו נשים ורצחו נפשות. בלילה הראשון היו עשרים וחמשה קרבנות אדם. היהודים ברחו לכל אשר נשאו אותם עיניהם, ובאו להתחבאות בחורים ובסדקים. אחדים התחבאו בבתי האכרים מכריהם. נמצאו אכרים כאלה, שבעצמם הרגו את היהודים שהתחבאו בבתיהם. היו אחרים, שהגינו על היהודים שהחביאו בבתיהם, אך בעצמם הלכו ביחד עם הרוצחים והרגו יהודים. במשך שלשה ימים נרצחו יותר ממאה יהודים.

ביום הרביעי נכנסה פלוגה של החיל האדום. הגרינוריובים עזבו את העיר ונמלטו אל היער „חולודני יאר", שנמצא בקרבתה. שם נשארו כל הזמן שחיל המועצה התמהמה בעיר. וכאשר הצבא האדום עזב את העיר, שבו הגרינוריובים חזרה, אספו את היהודים אל הוָלוסט, קבלו מהם סך מסוים קונטריבוציה פדיון נפשותיהם. חמסו את יתר הפליטה מחפציהם ופשטו מעליהם את בגדיהם, אך לא הרגום. רק אלה שחשו מפלט להם אל השדה נהרגו שם. מספר ההרוגים כשתי מאות נפש.

את הטבח השני ערכו הדיניקים בחדש ספטמבר 1920. כל הימים ששהו בעיר עסקו בחמס ושוד ומעשי אונס, וענו את היהודים שנפלו בידיהם, ולפני עזבם את העיר רצחו שמונים יהודים. (מגל נמרסקי, 21 נגיס).

אלכסנדריה

(פלך וואלין).

ביום 18 יאנואר 1919, צוה הקומנדנט של העיר לחפש נשק בבתי היהודים. המיליציה סבבה בבתי היהודים ביחד עם הסיקריקים המקומיים, חפשו נשק ובזזו חמסו את הבתים, אנסו נשים אחדות והרגו ששה אנשים.

אַנאַרבקה

(כפר, גליל טאלנה פלך קיוב).

בחדש אייר תרע"ט הרגו אכרי הכפר אנאַרבקה את האשה שרה שוארצמאן שדרה בכפר. (מסה נמרסקי).

אַנופיל

(פלך קיוב).

אנופול היתה לפני המלחמה עיר מסחרית. היהודים עסקו לפני המלחמה במסחר תבואה וקנבוס והרויחו את פרנסתם בכבוד. נמצאו ביניהם גם אנשים אמידים. בעירה נמצא גם בית חרשת לעבוד עורות, שעבדו בו פועלים יהודים. אך כאשר התחילו הפרעות בשנת 1919 וגדודי הפטלוריים פרצו בפעם בפעם העירה ובזזו ועשקו את היהודים, שבת המסחר. הסוחרים התרוששו ופנה הודה של העירה.

בתחלה באו סיעות קטנות ועסקו רק בבזה, והנה קרה, כי חיל יהודי, ששב משבי הגרמנים, התקוטם לסיקריקים. הפטלוריים התמרמרו על היהודים והתחילו לשלח יד גם ברצח. ביום אחד נהרגו שמונה אנשים וששים נפצעו. הרבה נפצעים מתו מפצעיהם, כי היו מוכרחים להשאר ספונים בבתיהם ולא יכלו לצאת החוצה ולדרוש עזרה מדיצינית. במשך שני חדשים הוכרתו היהודים להסתתר במרתפים וברפתים. הסיקריקים תפשו את ראש הקהלה והרגו אותו ביריה. סיעות קטנות של ארבעה, חמשה חילים, סבבו בחוב

וכל יהודי שמצאו סחבוהו אל ביתו ואלצוהו לגלות להם איפה טמון כספו, מי שלא פדה את נפשו—נהרג. נהרגה ביריה גם נערה בת שש עשרה שנה, שמצאוה ברחוב. מלבד העשק והחמס, שמו הפטלוריים פעם בפעם גם סכומים גדולים קונטריבוציה. מלבד כסף מזומן לקחו גם כרים וכסתות, מכונות־תפירה ושאר חפצים. מספר ההרוגים היו כארבעים איש.

הפטלוריים סכבו בהוצות וצעקו: „הבו את היהודים וגם את ילדיהם!"

כאשר באו חיל המועצה חדלו העשק וההרינות, אך גם ביניהם נמצאו חמסנים.

(מהרצאתו של קופיק חל ועד סעזר המוכז).

אַנטאַנוביטשי

(כפר במרחק 2 פרסאות מסלובעטשני. פלך וואלין).

ביום 17 תמוז, 1919, התנפלו הפרטיזנים על משפחתי של הירש געגידילמן והרגו את אשתו, את בתו ואת נכדתו. את שאר היהודים הדרים בכפר גרשו האכרים אל סלובעטשנה וצעקו: „לכו אל השחיטה!"

(מהדבי בן ליב קונמוניטם).

אַנניוב

(פלך פודוליה).

א.

בתחלת אפריל 1919, נמצא כבר חלק גדול מהטריטוריה האוקראינית בידי ממשלת המועצה, רק באודיסה התבצרו עוד הפטלוריים ועל ידם עזרו שרידי הדיסנט של ממשלות הברית.

באפריל עלה על אודיסה המצביא של חלקי הצבא מחיל המועצה, גריגוריוב, גרש את הפטלוריים מן העיר, הדיסנט של ממשלות הברית עוב גם הוא את העיר ושלטון המועצה פרש את כנפיו עליה.

הלגיון של גריגוריוב היה מקבץ מדרבה בגיפיות של פרטיזנים, שכל מגמתם היתה לשלול שלל ולשפוך דם. גם האידיאלוגיה של ראשי השטב, האטמנים טיטיוניק ורַטין וגם של המצביא בעצמו, גריגוריוב, לא עמדה על נקודה גבוהה; הם חשבו שגם ממשלת המועצה, כמי הדיקטוריים, לא תעמוד להם לשטן בקמם לפרוע פרעות, לחמוס ולעשוק את התושבים השלום ולשפוך דם נקי. אך כאשר נוכחו, שממשלת המועצה לא תרשה להם לפרוע פרעות ולשפוך דם, בגדו בה ותהי ראשית מעשיהם לערוך טבח ליהודים הגרים בפרוב העיר ב„פינטן האמצעי". אחר כך עזבו את העיר ונסעו לארך מסלת הברזל וסימסה חדשה בפיהם: „הבו את היהודים, הצילו את רוסיה!"

או קמה עת צרה ליהודים. ניסיתיו של גריגוריוב התנפלו על העירם הקרובות, עשקו את בתי היהודים, אנסו נשים ובתולות ושחטו אנשים למאות. הרבה ערים נכחדו כלה. ממשלת המועצה היתה טרודה במלחמות פרטיזניות עם כנופיות הפטלוריים, שצמחו כל פעם ככמהין וכפטריות, ולא יכלה להגן על היהודים. והאמללים האלה שתו את קבעת כוס התרעלה עד היסוד. הפרעות וההרינה ארכו כל הקיץ.

ב.

אחד מראשי הנדודים של גריגוריוב היה קוזקוב; הוא היה מלח והשתתף בתנועה

הפטלורית. אחר כך עבד בחיל המועצה ובגד בה ביחד עם נרינוריוב, בימי הדירקטוריום היה קוזקיב פקיד של נדוד השמירה באנינוב. ולפי שמספרים, לא השתמש או במשמרתו להטיל מרה יתרה בתושבים. הוא עזב את אודיסה ביחד עם נרינוריוב ובא עם נדודו עד לבירזולה. מבירזולה שב בדרך העולה לאנינוב וחנה במרחק עשרים פרסאות מהעיר. ממקום חנֻתו שלח קוזקים מלאכים לאנינוב. את פניהם קבל הפקיד להספקת מזון לחיל המועצה, קוזמיטש. בזר מלאכיו הידיע קוזקוב, כי הוא מתעתד לעלות על העיר ולהשמיד את הקומוניסטים הנמצאים בתוכה.

חיל וערדה אחזו את התושבים. מן הבקר, 21 מאי, התחילו באים המונים המונים אל הועד הפועל של המחוז ושל העיר להודע, מה חפצו של קוזקוב ואם הדָשות בעצמה תשאר בעיר. גם בקשו, שישלחו דפוטציה לקוזקוב, שיחים על העיר.

הועד הפועל המחוזי, שהשלטון נמצא אז בידו, הרגיע את התושבים והבטיח להם, שאינו חושב לעזוב את העיר ומה גם למסור אותה בידי קוזקוב, ובקש מאתם לבלי האמין בשמועות בדויות הקלוטות מן האויר.

אך ההבטחות הללו לא הרגיעו את התושבים. בשעה האחת עשרה בבקר עזבו את העיר הועד הפועל המחוזי והמפלגתי ועברו לתחנת שוריבקובה, הנמצאת במרחק 12 ווירסטאות מאנינוב. בעיר נשאר רק ועד העיר עם זַנִיפרוב, רקול וסרבין בראשו. להתארגן ולעשות איזה דבר כבר לא היה סִפק בידם, כי ביום 22 מאי, בשעה השניה בצהרים, פרץ קוזקוב עם חמשים פרשים העירה. כלם היו מקֻשטים בפסים אדָמים, גם הגלידם היו אדומים, ולא הצטיינו מאומה במראיהם החיצוני מצבא המועצה. אך כמעט כלם היו צעירים מאד לימים, בני שש עשרה־שבע עשרה שנה. הגדוד נסע לבית האסירים ושלח לחפשי את האסירים. אחר כך נכנס קוזקוב אל הגמנזיה לנערים וקרא את התושבים לאספה. השמועה על דבר האספה התפשטה בעיר מכל עברים ונוצרים גם יהודים חשו אל האספה.

ג.

קוזקוב יצא בזאת כזה:

— הרפובליקה הרוסית עודנה צעירה לימים, ולכן אי אפשר לה לכונן את ממשלתה על אשיית ויסודות חזקים ואמתיים. הקומוניזם לקחו בידם את הרסן של דיקטַטוריה, אך חברי אינם הם לעשית איזה דבר ממשי, מפני שהם חפצים ליסד ממשלה של קומוניזם, שאי אפשר להם להגשימה במציאות. מפני שהדור איננו עוד ראוי לכך. ובין כך משתמשים היהודים בריבולוציה ובקומוניזם לטובת עצמם וממיטים צרות רבות על העם הרוסי. מי שלב מבין לו ועינים בראשו הוא רואה ויודע את כל תעלולי היהודים והתחבולות שהתחילו תחת העם הרוסי, להפילו למשואות; הם לא יניחו ולא ישקיטו עד כי ישמידו את הרוסים מהיות עם, ואם הפצי חיים אנחנו צריכים אנו להקדים ולהשמידם נער וזקן, טף ונשים, כי כל יהודי הוא בולשביק, וגם הקטנים הללו, כשיגדלו יהיו לבולשביקים, כי משרש נחש יצא צפעוני.

קוזקוב נמר את נאומו בקריאה, לעוך טבח ליהודים.

הטבח התחיל בשעה הרביעית אחרי הצהרים.

הקרבן הראשון היה סלוצקר; הוא בא אל האספה, ובאשר שמע את נאומו של קוזקוב, הקרא להתנקם ביהודים, חפץ לעזוב את הגמנזיה ולשוב לביתו, אך הסיקריקים התנפלו עליו, חטפוהו והכילוהו אל בית הקברות ושם הרגוהו ביריה.

תיכף אחר האספה פרצה פלוגה של פרשים אל החוב של „הצבא האדום". שם מצאו את מנדיל לובינצקי, בן חמש וחמשים שנה, שישב בשער ביתו. הפרשים התנפלו עליו והרגיזהו בסוף וחמס את רכושו.

סיעה אחרת פרצה למעיני של בּרקוביטש, שסו את כל החפצים יקרי הערך, אחר כך הרגו איתו ואת בנו, צעיר בן שמונה עשרה שנה. האב ובנו נהרגו לעיני אשתו של ברקוביטש. על בקשתה של האשה, לשום קץ גם לחייה, ענו הסיקריקים:

—אנו הורגים רק גברים!

גם אשתו של קריץ, בת חמשים שנה, ובנו הצעיר נהרגו ונחתכו לנתחים.

גם האחים־השניים (קוינען) רבינוביטש, צעירים, אחד בן עשרים ושתים ואחד בן עשרים שנה, נהרגו בסוף.

את הצעיר שטקר, בן עשרים וחמש שנה, הטביעו הסיקריקים ומחביוהו אל בית־הקברות, בדרך עבר מירה רוס. שנכמרו נחמיו על הצעיר והעתיר בעדו שלא יהרגוהו. אך הרוצחים לא פנו אל בקשת המירה והרגו את הצעיר בבית־הקברות בירי.

גם על זקנים לא חמלו. כך נהרגו הישישים: פּסרבסקי בן 71 שנה, צירקוביטש בן 60 שנה, לרנר בן 65 שנה, שיחט בן 70 שנה, נרצנשטיין בן 82 שנה, נרבר בן 68 שנה, ניפּמאשצי בן 70 שנה, שליאוקי בן 70 שנה.

מלבד אלה הנקובים למעלה, נהרגו ריבלין בן 62 שנה, ווייסטוק 30 שנה, קליין 50 שנה, בעקער 35 שנה, חיינעריכט 50 שנה, נידל 35 שנה, קליידרמן 50 שנה, בלפּ־ 35, שנה, אקסמן 45 שנה, קפּישבסקי 50 שנה, ברסקי 60 שנה, ווייסמן 40 שנה, קאגאן 38 שנה, רוניק 41 שנה, פרידל־ד 40 שנה, דלגין 45 שנה, בילקי 35 שנה, וועלטמן 70 שנה.

נשים נהרגו: טאבערג 48 שנה, אווערבאך 35 שנה. מלבד אלה נמצאו ארבעה חללים, שלא נודעו שמותיהם.

מספר ההרוגים בעיר היה ארבעים וארבעה איש, ובדרך—שלשים איש.

החללים נהרגו בסיפים, או בירי. לפני הדרינה התעללו הסיקריקים בקרבנותיהם, והרבה מהם קרטטו והשחיתו את גופותיהם, עד כי אי אפשר היה להכירם.

התעללו גם בנשים ובזולות: נרשמו עשרים ושבעה מקרי אונס.

ד.

החברים של הועד הפועל העירוני, בראותם שאין שום יכלת בידם לאלץ את קיזקוב להפסיק את השחיטה, יצאו אל הכפר וקראו שם את האכרים לאספה והציעו לפניהם לצאת במחאה נגד מעשי העשק והרצח של קיזקוב. האספה ברחה מתוכה דלינציה של עשרים וחמשה איש וביחד עם דניפרובסקי והבי הועד שבו העירה אל בית פקידות החקלאי ומשם שלחו לקרוא את קיזקוב.

קיזקוב בא. דניפרובסקי דרש, שקיזקוב יתן צו להפסיק את ההרינה, והנחשדים בקומוניזם יאכרו ובית־דין של צבא יעשה חקירה ודרישה בלי משא פנים, החוטאים והפושעים ישאו את עונם ואנשים נקיים לא יפגעו בעון אחרים. גם הדלינציה של האכרים תמכה את הצעתו. קיזקוב הוכרח להכנים. תיכף נתן צו, על ידי שריקה אחוכה. הסיקריקים האספו אל הגימנסיה והשחיטה נפסקה.

קיזקוב התפאר לפני דניפרובסקי, שהוא בעצמו הוא בולשביק אך מתנגד הוא לתורת הקומוניזם. גם תיכף הוציא פקודה, שאנשיו לא יהרגו שום יהודי, רק כל מי שיפול בידם, יביאוהו אל השטב, הנמצא בהגימנסיה.

בשעה השביעית נפסקה ההרינה. נאספו שלשים וארבעה יהודים, שהובאו אל השטב בנימנסיה; שם נמצא כל העת דניפרובסקי עם חברי הועד הפועל והדלינציה של האכרים. פעמים אחדות חפצו הסיקריקים לרצוח את היהודים, שנפלו בידם. אך כל פעם עמדו חברי הועד בפרץ ומנעו אותם מבוא בדמים.

בשעה השלישית בלילה נודע לקזקוב על ידי התנרה, כי חיל המועצה, שנמצא בתחנה ושערבקובה, הולך וקרב לאנניוב.

מאשר נמצא בנמנסיה הרבה שלל מבות העיר, לכן צוה קזקוב להעמים תיכף את השלל על עגלות ולעזוב את אנניוב.

דניפרובסקי השתמש בשעת הכושר ההיא, בשעה שהסיקריקים היו מטרפים ומבוהלים והתכוננו לנסיעה; הוא בא אל הדיזורנים של השטב ואמר להם, שקזקוב צוה לשלוח את כל היהודים האסורים בנמנסיה אל בית האסורים. הדיזורנים האמינו בו ומסרו בידו את כל היהודים הנמצאים בהשטב. דניפרובסקי בעצמו הוביל איתם אל בית־האסורים, סגרם שם בחדר מיוחד ואת המפתחות של בית האסורים לקח אתו ושב לביתו. בשעה הרביעית בבקר, כאשר חיל המועצה נמצאו במרחק שלש ווירסטאות מהעיר, עזב קזקוב והכנופיה שלו את העיר ונסע בדרך העולה לליובשובקה. לפני עזבו את העיר חפץ קזקוב להרוג את היהודים האסרים, אך כבר לא מצאם בהנימנסיה.

בשעה החמשית בבקר באה העירה פלוגה של לַבוטין, הקזקוביים עברו מליובשובקה לקריבויה־אוזירה וביום 24 מאי, בשעה השמינית בבקר, ערכו שם טבח ליהודים.

תיכף כשבא חיל המועצה העירה עובי יהודי אנניוב את מחבואיהם, אספו את ההרוגים, גם הוציאו לחרות את האסרים.

ה.

היהודים ידעו להוקיר את פעולתם של דניפרובסקי וחבריו, חברי הועד, אשר במסירת נפשם הצילו הרבה יהודים ממות, ולאות תודה שלחו להם אדריסה זו:

„אורחים ואנשים.

ביום המר והנמהר, ביום הרג ואבדן, כאשר המות התחולל כסערה על ראש אחינו האמללים והרבה אנשים נקיים מכל פשע הובלו לטבח ודמים בדמים נגעו — ביום הרג רב הלזה, רק אתם, אורחים נכבדים, הראיתם את אמץ לבבכם ואת אהבת האנושיות, המקננת בכם. אחרי ליל טביחה והריגה, כשנאספו ארבעים וארבעה איש מידי הרוצחים בלי משפט, חפצו פתאם הסיקריקים לתת לרצחתם צורה של משפט, ויתפשו שלשים וארבעה אנשים נקיים, בתוכם זקנים בני ימים וילדים קטנים ויאשימום בקומוניזם וגם בית־דין הושיבו לשפוט את אלה האמללים וכבר נגזר דינם למיתה. ורק אתם קמתם בפרץ ונכנסתם בעובי הקורה, ועל ידי השתדלויותיכם יצולו אלה הלקוחים למות. לכם אנחנו חיבים תודה על הגאולה ועל הפדות.

לעת כזאת, כאשר סביבותינו מסתערים של איבה ומשטמה, שונאינו ישתערו עלינו כפראים לבלענו חיים, וגם האנשים הישרים בלבותם יכבשו את פניהם בקרקע ויפחדו להוציא מפיהם מלה של תנחומים והשתתפות בצער לבל יבָלע להם, ורק אתם היתם היחידים, אשר שמתם את נפשותיכם בכפכם וקמתם למליצי יושר ללקוחים למות—את כל זאת לא נוכל לשכח. אתם עשיתם זאת ומקרב לבותינו הנו מביעים לכם את תודתנו. ירבו אנשים כמוכם ומעשים כמעשיכם ואז גם הרע יתמעט. ירבו אנשים, אשר גם בשעת הסכנה יבואו לעזרה לאחיהם, לא רק בדבור, כי גם במעשה, ואז אפשר יהיה להאמין

באמת וצדק, לא רק אנחנו נזכור את כל זאת, אך גם לדור הבא נספר, שבשעת רציחה ואכזריות פגשנו גם אנושיות וחמלה".

אגיוב 27 מאי, 1919. חתימותיהם של יהודי אגיוב

(הועד לעזר נפגעי פגרשות בלגייוב).

ארוטשקובסקי

(כפר פלך פודוליה, סמוך לטיאסטקובקה).

בחדש יולי 1919 הרגו הפשלוריים בכפר ארוטשקובסקי עשר נפשות אנשים ונשים, בתוכם את משפחתו של שבתי ארוטשקובקר.

(יוסף שין).

רשימת ההרוגים:

אבאזובקה

אלימלך מילשטיין 15 שנה
דוד צצקין 60 "
נכרו אברהם 15 "
אודי נעטורובסקי 45 "
בנה בן 9 "
בתה בת 4 "
אברהם סויבלמן 55 "

אובודובקה

(פלך פודוליה, מחוז אולגופול)

נתן שיעוויטש, בן 42 שנה, חרש ברזל.
שני ילדיו בני 11, ו16 שנה.
שלום טרויטמן 47 שנה קמחן
בנו לוי " 28 " "
"אפרים " 26 " "
יעקב טרטיקוב 16 " תלמיד הגימנסיה, אחיו דוד 14 שנה.
חיים דוד תומרקין 56 שנה סוחר.
הירשל שלאס 57 " חנוני.
בנו שמעון 16 "
אהרן זאב אלקסנדרובסקי 58 שנה סוחר דגים.
משה טרנטשיק 56 שנה סוחר בהטות.

שלמה הרושמן 32 שנה סוחר עצים.
יצחק טרוסטוניצקי 30 שנה סוחר.
שלמה סגי נהור 18 שנה פ"ק
שבתי גילער 54 " צובע עם שלשת בניו.
דוד הערליך 52 שנה רב דמתא
בנו חיים 21 "
יש-אל לשיבסקי 48 שנה חנוני
אביו משה 83 "
אברהם לשיבסקי 14 " תלמיד הגמנסיה.
מרדכי שקרב 51 שנה סוחר עורות.

בניו: יוסף 26 שנה, אייזיק 22 ", חיים 14 "

חיים בלענדר 58 " חנוני
זירה שוסטער 54 "
אברהם יצחק פפשרסקי 36 שנה נגר

עם שלשה בנים: 16 שנה, 14 ", 12 "

זעליק גורינמן 80 שנה, סוחר

בניו: ברוך 53 שנה, איצי 48 ", אלעזר 44 "

שמשון הערליך 18 שנה תלמיד הישיבה האוויסאית.
בן-ציון בלטער 28 שנה נגר.
ברוך רופא 48 שנה, סוחר צמר
אורשיקגנטמכער 53 שנה סוחן
בנו חיים שאול 28 "
" מאיר 26 "
" שלמה 26 "
מיני גרשנהרץ 52 " סוחר
יוסף חנה ס 34 " חנוני
אחיו מנדל 36 " "
מיכל סוקליפקער 48 " חיט

עם שני בניו: 16 ", 14 "

מאיר דינצים 60 " שמש
ליב מערניק 54 " חנוני
הירש גו-דינצוייג 58 " "
דוד סגי נהור 78 שנה בעל רחיים

בניו: חיים ישראל 54 שנה, שניאור 32 ", אפרים 28 "

חתנו מאפיל 26 שנה
שמעון טרטיקוב 22 " חנות ארג
אחיו שניאור 16 שנה
אהרן בלעכער 26 " פחח
נחמן מנעלעס 28 "
מחסן טבק
אברהם מנעלעס
וועלוול גרויסמן 24 שנה חנוני
מאפיל שנקרובסקי 21 שנה
הלמיד הגמנסיה
אחיו ליפא 18 שנה
מנדל סנדלר 52 " חנות ארג
עם שני בנים { 16 " / 11 "
חיים שניידער 35 שנה
מיכל שיעווטש 54 " חיט
ראובן לעכל 32 "
זוד של מי סודה
משה שוטא 52 שנה סוחר
זכריה סטאליאר 35 "
שלום מעזיושסקי 55 שנה
פ"ק ביער
בנו יוסף 28 שנה
יוחנן פוסק 24 " רב
משה דובינסקי 70 שנה

אובוטשאטש

מלך בן 50 שנה
אביו 70 "
בניו { משה / נפתלי / מאקס
ובן אחד ששב מהצבא
שתי בנותיו
נכדו
שני גיסים של משה

אובומיליקובה

משה ראבינוביטש
צבי וויגעלמאן
ראשקיוואן

אולשאנה

יעקב וויץ 70 שנה
יחומה שנתגדלה בביתו 18 "
פרידיל קניבסקי 54 "
גיסתו 60 "
משה קרישטשיבסקי 30 "
יוסיל אהרן איציק 50 "
שלמה דער קמפאניכס איידם
35 שנה
ליב מאנסטירסקי 40 שנה

אילשנקה

נעימין מיכפולה 22 שנה
מילמן ברוך סמיאסטקוכקי 20 "
אפרים האריטניק 42 "

אומן

נמסר ע"י מר הילפערין מפליק.
שהיה היסטוריקן בועד האמריקאי
באומי.

רשימת ההרוגים ע"י החבורה
של קליטענקא 12 מאי 1919:
יוסף ישראל אייזנברג 30 שנה
בנציון ב"ר אברהם אסאדטשי
53 שנה מציבולובקי
ניקולי ב"ר אלקסנדר בערקאוויץ
33 שנה
שמעון ב"ר ליב בארנובעצקי
21 שנה
נחום ב"ר חיים משה וויסבורד
45 שנה
נחום ב"ר יוסיל וועקסלער
49 שנה מטעפליק
יצחק ב"ר שלמה זלמן וויל שנסקי
21 שנה
ליב ב"ר נחמיה גארדאן 44 "
משה ב"ר גרשון גנדילמן 55 "
אישע בת ברוך יוסף גורוזחובסקי
65 שנה. אלמנה מטעפליק
רחל גראדזעווסקי 62 שנה
איתמר ב"ר יעקב דאנצקער 48 "
ברוך ב"ר הירש ריאפלוביטש
39 שנה
זוגתו דבורה ב"ר נחום 35 "
בנו הערש 15 "
בנציון ב"ר יצחק יעקב
דאווידאווסקי 44 שנה טאלנע
צילי ב"ר יעקב טענענבוים
13 שנה מקאליס
שלמה ב"ר חיים חזן 39 שנה
מוואלקאוויצק
שמואל ב"ר הירש ליטוואק
63 שנה מבעקוב
אליהו יהודה מאניטשעווסקי
69 שנה
אלעזר ב"ר עקיבא מאלימרוב
26 שנה
שלמה ב"ר עקיבא מאלימרוב
24 שנה
מלכה בת יעקב ליב מוזעס
65 שנה
חנה בת משה פעריל שטיין
32 שנה מאכאוובקה
ישראל נחום ב"ר ליזער
פיינערמן 31 שנה מפוגרביטשעצ
שרה בת טוביה פורער 39 שנה
מוואלקאוויצי
משה ב"ר נחום פורער 32 שנה
אברהם ב"ר יוסף ציקינעווסקי
42 שנה מקראסניאסק
זלמן ב"ר הירש קאגאן 56 שנה
יהושע זלמן ב"ר יענקל
קנעווסקי 37 שנה מקרמנטשוק
אסתר בת משה קליינמן 14 שנה
חיים ב"ר דוד טוביה קצנלבויגן
31 שנה
זוגתו של יעקב
דוד אהרן ב"ר פנחס רבינוביטש
45 שנה
משה ב"ר בנציון שצורובסק
18 שנה מזוועניגורודקי

יהושע ב״ר הירש זשורבינסקי
32 שנים מטערנובקע
דוד ב״ר הירש זשורבינסקי
30 שנה
בנציון ב״ר בנימין שווארצמאן
68 שנה
13 מאי 1919 ע״י קליטענקא:
שמעון ב״ר פייוועל בראוועמן
49 שנה דוקטור
משה ב״ר ישעיה באקשט
46 שנה מלוצק
אברהם ניסן ב״ר משה אפרים
בערעזובסקי 31 שנה
אריה ליב ב״ר הירש באזילעווסקי
20 שנה
ליב ב״ר אהרן וויגאדנע 55 ״
זונתו שיינדיל ״ 50 ״
משה ב״ר מרדכי גויכמן 68 ״
יוסף ישראל ב״ר אליה גאָמער
58 שנה מברדיטשוב
יצחק ב״ר שלום גראדסקי
28 שנה
בצלאל ב״ר מארקעל גאלדבערג
63 שנה מאסטראגא־סק
ישראל ב״ר יוסף גאפשטיין
48 שנה
אליעזר ב״ר אפרים גאמבערג
45 שנה מוואלקאוויצקי
זוסיה ב״ר נחמן גוטמאכער
21 שנה
שלמה ב״ר דוד גראחובסקי
25 שנה
שלמה ב״ר הירש זשורבינסקי
34 שנה מטערנובקה
נחום ב״ר ישעיה קאגאן 44 שנה
יעקב ליב ב״ר נטע משה קאגאן
34 שנה מאנאסטרישצה
חינדה בת בנציון קישניר
22 שנה. אשתו של זעליג
מאנאסטרישצה

דוד ב״ר אברהם קאגאן 33 שנה
ראסי בת פסח קאץ 60 ״
ברוך ב״ר אבא לעווין 21 ״
פעסי בת זלמן ליפשיץ 58 ״
ישראל משה ״ 38 ״
יעקב יהודה ב״ר אליה נאטאנזאן
50 שנה מטאלנע
שלמה ב״ר אשר אזראוווסקי
זלמן ב״ר יצחק מאיר פאליאק
66 שנה
אייזיק ב״ר יקותיאל פעקאר
63 שנה מסארנה
משה ב״ר שמואל ראדאלסקי
26 שנה מטאלנע
חיים ב״ר יענקל רוטהייזער
24 שנה סטודנט
רפאל ב״ר יענקל רוטהייזער
19 שנה
ישראל ב״ר הירש סאבאל 50 ״
חיים ב״ר הירש סנדלר 21 ״
אייזיק יהודה בחור 49 שנה סוחר
מאיר ב״ר דוד מאראדאש
17 שנה מטאלנע
שמחה ב״ר ישראל מאראדאש
38 שנה
פעריל בת הירש ציקיניווסקי
זונתו של אברהם 43 שנה
משה ב״ר יוסף שווארץ 30 ״
מרזישצה
14 מאי 1919:
יעקב יוסף ב״ר מאיר בראזער
38 שנה
יוסף ב״ר יהודה בוכים 21 ״
שלמה אייזיק ב״ר משה מרדכי
בריק 34 שנה מאסטרה
ראובן ב״ר הירש ביגלסאן 18 שנה
בערקא ב״ר ישעיה באקשטיין
28 שנה
אברהם ב״ר אפרים וויגאדנער
63 שנה

יעקב ב״ר אשר וואלוטשקא
43 שנה
שלמה זלמן ב״ר שבתי וואדאוואז
26 שנה
ישעיה ב״ר זלמן וויעקזעלמאן
36 שנה
יוסף ב״ר חיים מאיר וועלטער
30 שנה
יצחק ב״ר דוד וויזדגוב 29 ״
נחמן וויטראגאן 73 ״
חיים ב״ר בנציון גרינבערג
9 שנה מגייסין
משה ב״ר ליב גולחובסקי
79 שנה
בנו מרדכי 21 ״
״ ליב 15 ״
חיים יעקב ב״ר פסח גערפעיבין
33 שנה
יצחק ב״ר משה גערשטיין 25 ״
אליה ליב ב״ר דוד דובינסקי
22 שנה
דוד ב״ר נחום דירצי 29 ״
נחמן ״ ״ 22 ״
נחום ״ נחמן ״ 65 ״
מאלי אשתו של פנחס דרוקער
56 שנה
יעקב ב״ר אברהם זעלצער
33 שנה
ליב ב״ר דוד זאסלאווסקי 37 ״
מנדיל ב״ר אברהם קונקאגאן
31 שנה
מאיר יצחק ב״ר שמואל קוטקא
53 שנה
שלמה ב״ר זאב קראסניק 52 ״
שמעריל ב״ר שלמה שמיזון
קאלמון 27 שנה
עקיבא ב״ר יעקב קראסניאנסק
33 שנה
אברהם ב״ר יעקב קראסניאנסק
21 שנה

שבתי ב״ר הירש קליוניער 52 שנה
בנו מאיר 22 ״
בנציון ב״ר שמואל קראוניק 24 שנה
יוחנן ב״ר שמואל קראוניק 21 שנה
זוסיה ב״ר משה קריווצקי 40 שנה
אהרן ב״ר לייב קופערמאן 24 שנה
משה ב״ר יענקל קרופאלאטש 24 שנה
ברוך ב״ר יהושע קאגאן 23 ״
אברהם ב״ר בנציון לינאוויצקי 17 שנה
אהרן ב״ר לייב לישווק 62 ״
יצחק ב״ר נפתלי ליבערמאן 37 שנה
שלמה ב״ר יהושע ליפאוועצקי 40 שנה
משה ב״ר מאני לוון 22 ״
דוד ב״ר נסן מידמאן 33 ״
משה ב״ר אברהם מילגראם 33 שנה
אברהם־יצחק ב״ר יעקב ליב ויכטאשעווסקי 44 שנה
ישראל ב״ר ישעיה אלשאנסקי 19 שנה
אליה ב״ר זלמן פארטשלי 58 ״
נחום ב״ר אהרן גערציל ריב 60 ״
בנו דוד 23 ״
״ אפרים 21 ״
אברהם ב״ר אלתר רויכווארגער 19 שנה
אברהם־מאיר ב״ר משה רויזענפעלד 26 שנה
ישראל יעקב ליבם רויזענפעלד 23 שנה
יהושע ב״ר יצחק גדליה רובינשטיין 34 שנה

אשתו נחמה ב״ר ישראל 32 שנה
אהרן ב״ר אליה סאכעלסאן 23 שנה
שמאי סאפאזשניק 63 ״
מרדכי־יוסף זכאריעוויטש 48 ״
יוסף ב״ר זאב טאראשטוק 43 ״
יוסף ב״ר אהרן טאמסקי 28 ״
אברהם ב״ר יענקל טקאטשוק 43 שנה
בנו משה 19 ״
אחיו יצחק 46 ״
מרדכי בנו של יצחק 17 ״
הירש ב״ר אברהם פישעלסאן 40 שנה
בנו משה 17 ״
חיים ב״ר יצחק צילערמאן 21 שנה
ברכה בת חיים טשאיקא 48 שנה
זלמן ב״ר שמואל שטיינבליק 51 שנה
משה ב״ר אברהם שוסטער 25 שנה
דוד ב״ר הירש שמאיעוויטש 23 שנה
ברוך־יוסף ב״ר עובדיה שווארצמן 20 שנה
אברהם ב״ר מרדכי יתום 46 ״
יעקב ב״ר נתן יאכאווסקי 21 ״
שלום ב״ר אליהו באסין 48 שנה
נתן ב״ר יצחק נאפטמאן 16 ״
מאזי ב״ר מיכל זילכרשטיין 56 ״
ישעיה ב״ר אליהו קופערשטיין 25 שנה
אברהם ב״ר מאיר קוויטקא יענטע אשתו של יוזעף קאגאן 55 שנה

ביום 15 מאי 1919:

4 יהודים בלתי נודעים בשמותיהם
אשה אחת בלתי נודעה

אסתר לאה בת חיים יענקל סאקיריאנסקי 38 שנים
חייה פיגה בת ישראל פראסקוראווסקי 55 שנים
ישעיה ב״ר משה לאשאק 32 ״
ישעיה ליב ב״ר יענקל נעמירווסקי 50 שנה
הירש ב״ר שמאי פייט־סאן 21 ״

רשימת ההרוגים ע״י סוקילוב
סטעצירה וניקילסקי
30 יוני 1919:

דוד יוסף בעליסטאצקי 60 שנה
נפתלי ב״ר טאיר בראנז 36 ״
שמואל זנביל ב״ר יהודה ליב בערנשפיין 48 שנה
בנו סענדער 13 ״
אביו יהודה ב״ר סנדר 76 ״
הירש ב״ר דוד בוקא 55 ״
משה ב״ר הירש באריסקין 19 ״
ברוך יואל ב״ר ישעיה בעליצקי 49 שנה
יהודה ליב ב״ר יוסף בלעבער 55 שנה
אשתו פעסי בת הירש 54 ״
דוד ב״ר יעקב בילוגעץ 49 ״
שיינדיל אשתו של משה באביטש 36 שנה
בנם שלום 3 ״
אברהם ב״ר משה בראנפער 27 ״
אשתו באסי 25 ״
יצחק ב״ר יוסף ברקוויטץ 30 ״
אברהם אבא ב״ר וואלף בערשאדסקי 30 שנה
וואלף ב״ר שלמה ב״ראנפטן 30
בנציון ב״ר וואלף נתן וויינערמאן 48 שנה
מינדע בת אפרים עטיל 42 ״
הירש בער ב״ר נחמן ווינשטאק 65 שנה
שרה בת שמואל ווינשטאק 38 ״

נחמן ב״ר הירש ווויגשטאק 24 שנה
שמואל ב״ר זלמן וילשאנסקי 49 שנה
פרומה בת דוד הירש ווינערסקי 63 שנה, אשתו של ישראל דוד אהרן ב״ר יענקל וועריטולני 65 שנה
עקיבא ב״ר שלום יוסף געכט 45 שנה
בנציון ב״ר אליעזר געכט 21 ״
ישראל ב״ר הירש וואלף גוטערבוים 69 שנה
לוי ב״ר דוד הירש גוטערמאן 35 שנה
יוכבד בת יהושע גוטערמאן 32 שנה
יוסף גרויסמאן 40 ״
שלמה ב״ר מרדכי גראחאר 25 שנה
שרה רחל אשתו של אברהם גענטמאכער 50 שנה
בנו שלמה 25 ״
בנימין־זוסיה ב״ר רפאל גאדליס 37 שנה
אשתו שרה־סאסי 38 ״
אליהו גערשפעלד 23 ״
יהושע ב״ר שמאי גראבאווער 9 שנה
שמואל־חיים ב״ר שניאור גראבאווער 45 שנה
חנה אשתו של שמואל חיים 45 ״
שניאור־ברכה אשתו של שניאור גראבאווער
סנחם ב״ר מאיר גראבאווער מעניטשערסק
יחיאל ב״ר ליב דעמיטניק 29 שנה
שרה אשתו של אהרן יצחק דיאשלוביטש 48 שנה

בתם מאלי 17 שנה
חיים ב״ר נחמן דוואבוואבני הירש זשלרבינסקי 58 שנה
בנו נחמן 26 ״
מיכל בנו של ישראל־ליב זוידמאן 36 שנה
ישראל ב״ר בער זלאטניקאו 19 שנה
יעקב ב״ר ליזער סוסקוויט 48 שנה
משה ב״ר בער קאולענקא 24 שנה
שמחה ב״ר בער קראסנאו 46 ״
מאיר ב״ר זוסיה קוויטקא 36 ״
גאלדע ב״ר מרדכי ״ 31 ״
שניאור ב״ר בעריל קרויטאניעטש 29 שנה
יצחק־מרדכי ב״ר יענקל קאנעוויסקי 33 שנה
שלימע־הענע אשתו של יוסף קופטשאן 40 שנה
איזיק ב״ר יצחק־ליב קאלדזאווסקי 62 שנה
בילא בת סנחם קאטלאו 65 ״
משה ב״ר שבתי קליינער 29 ״
קלמן קישינעווסקי 50 ״
יצחק ב״ר זלמן קוויטקא שניאור־יוסף ב״ר בנציון קייפענאווער
שלום קרושקאו 30 שנה
דוד ב״ר אליה קאטשור 28 שנה
רחל ב״ר שלמה לעשוטשי 49 ״
מאיר ב״ר יאקעל ״ 25 ״
ישראל־יוסף ב״ר שלמה־הירש לעשין 22 שנה
נתן ב״ר ברוך לוינשטיין 65 ״
ראובן לעווויט 35 ״
אהרן ב״ר יוסף לייבאוויטש
אברהם ב״ר יוסף מעלניקאו 44 שנה

פיגא אשתו של מרדכי מארעכאווסקי 67 שנה
אליה ב״ר זלמן מנחימאוויטש 56 שנה
דבורה בת אליה מנחימאוויטש 17 שנה
יענקל ב״ר מרדכי מאיראוויטש 43 שנה
ירחמיאל־טוביה ב״ר משה מודריק 49 שנה
בנו וואלף 28 ״
יהודה ב״ר נחום מיידמאן 32 ״
ליב ב״ר מרדכי ניסענהאלץ 37 שנה
יוסף ב״ר שבתיל רייזנער 22 שנה סמודנט
שלמה־וואלף ב״ר נחמיה רעזניצקי 47 שנה
מאיר ב״ר משה רוזשמאן 26 ״
אהרן מאיר ב״ר נחמן רויצין 63 שנה
חיה אשתו של מנדיל ריבאק 52 שנה
בנם דוד 22 ״
גדליה ב״ר יהושע ראבינוויטש 40 שנה
אייזיק ב״ר יאקל סידלעצקי 60 שנה
סאסי מטינסק
דוד ב״ר רפאל טעלענגוטער 55 שנה
בילה־פרוידה בת יונה טעלענגוטער 55 שנה
עטי־אשתו של ישראל טעפליצקי 63 שנה
יוסף טולטשינסקי
מרדכי ב״ר יוזעף פוקס 49 שנה
עקיבא־הירש ב״ר דוד פרייוואך 52 שנה
בת מיכל חעלאווסקי 42 ״

יהושע בת אליה שמאבלאט
19 שנה
וואלף ב״ר משה שנידערמאן
35 שנה
שמואל שינדעלעס 30 שנה
בתו רייזע 7 ״
שלמה ב״ר אלישע שידמאן
40 שנה
משה ב״ר דוד על אש 67 ״
רחל אשתו של עקיבא עליאש
52 שנה
מרדכי ב״ר משה יאנאוויטש
63 שנה
ישראל ב״ר מאיר גינטשער 29 ״
חיים ב״ר ישעיה בילעצקי 31 ״
שמחה ב״ר ירחמיאל רוטמאן
78 שנה

יהודי מעיר אחרת.

רשימת ההרוגים שנרצחו ע״י הכנופיות של קיזקיב וסוקולוב:

19 אויגוסט 1919

שלום ב״ר ישעי׳ אנטשיפולובסקי
28 שנה
שמואל ב״ר יצחק בינשטיין
65 שנה
שמואל־צבי ב״ר מנדילס
בעריסאן 52 שנה
רפאל ב״ר משה בורניק 30 ״
יצחק ב״ר אברהם בערדיאנסקי
57 שנה
אשתו דינה 56 ״
הירש־בער ב״ר ישראל
בערנשטיין 80 שנה
מינדיל ״ 80 ״
רחל בתו של הירש בער 26 ״
פרוידה ״ ״ ״ 23 ״
אברהם ב״ר דוד וואדאוואז
70 שנה
אשתו חיה ב״ר יעקב 50 ״
בתם נחמה 17 ״
גדליה ב״ר אברהם געלפיינסין
51 שנה
אשתו צירל בת אהרן 47 ״
חיים ב״ר דוד גיצמאן 65 ״
ברוך ב״ר חיים גאליצקי 50 ״
פנחס ב״ר גדליה זיצערמאן
63 שנה
ישעיה ב״ר מנדיל זבא־זובקי
28 שנה
ליב ב״ר יוזעף קאגאן 38 ״
יהודה ב״ר שלם ״ 33 ״
פסח ב״ר נטע קראסני 46 ״
בוילה קליינר בנציונס 22 ״
שניאור ב״ר אברהם לופאלאער
72 שנה
דוד־ליב ב״ר הירש מעיבישעער
70 שנה
מאיר ב״ר הירש מוזיס 65 ״
גדליה־הירש ב״ר מרדכי
נעמירובסקי 65 שנה
לייזער פריבליודני 65 ״
ליב ב״ר גרשון פוזיס
שרה בת יהושע פרימענזאן
אסתר בת מאיר פעלאשקע
70 שנה
אשר ב״ר בנציון רימער 54 ״
אשר ב״ר רפאל ראבינאוויטש
51 שנה
פייגה אשתו של יהושע
ראבינאוויטש 51 שנה
פרוידה אשתו של רובינשטיין
שלמה ב״ר יצחק רודי
העני ראבינאוויטש 51 שנה
יעקב ב״ר יצחק סאלאמני
פנחס ב״ר ליב פיינשטיין 65 שנה
יוסף ב״ר אליה פינינבערג 18 ״
נחום־צבי ב״ר מנדיל פיגילמאן
65 שנה
ברוך ב״ר אברהם פיינשטיין
56 שנה
ליב ב״ר אלימלך צירולניקוב
55 שנה
משה שאכנאוויטש 45 ״
משה שוארצמאן 65 ״
מנדיל שולץ 55 ״
מאיר ב״ר מרדכי יתום 58 ״

אוסטאפיה

כפר

ישראל בן שמעון סלובוצקי
אחיו פנחס
שלמה בן אהרן סלובוצקי
אליעזר בן משה בילוזב
שמעון בן מרדכי סלובוצקי

אוקסניה

כפר

ישראל ליב אטעס 44 שנה
עזר יהודי 48 ״

אורלוביץ

דוד בילוצערקובסקי 50 שנה
רבקה ״ 40 ״
אברהם טשערקובסקי 60 ״
יחזקאל טשימעס 22 ״

איבטש

צבי קליינמאן
משה צבי בן יוסף זיידעס
גדליה בן משה שויב
ישראל בן מיכל טשערניגעס
שלמה בן דוד מרושקובסקי
נחום בן שלום קראסנער
לאה בת לוי אקסעלראד

איבנובקה

קודימא. החנה סמך לאודיסה.

משה ארנובצקי 55 שנה
בניו { בן־ציון 29 ״ / יונה 22 ״
שלמה ארדיאן 65 ״
בן ציון אייזנברג 45 ״ שוחט

פינע ברדישעבסקי 43 שנה
ישעיהו בורדי 45 "
נוני " 26 "
משה ביבערוויטש 27 "
בריל באקלי 18 "
ליב " 12 "
יצחק בליאכער 48 "
בנו ישראל 23 "
בתו ראזע 20 "
שלמה בעזפאלנע 46 "
אלי בעקערמן 38 "
ישראל בורדי 58 "
הירש בוכרמן 45 "
פוליע בורדיו 26 "
אליעזר גרמן 25 "
אברהם 20 "
ליפא גרינבערג 53 "
שמואל " 32 "
שלמה " 38 "
ישראל גירשטיין 35 "
מנדיל גלזט 35 "
ברוך 38 "
אביגדור גאבין 48 "
אברהם געגדילמן 12 "
חנינא גאדיס 62 "
יעקב גומעלמן 12 "
ברוך גאלאוואנעוסקי 20 שנה
מרדכי גורקוי 60 שנה
משה גרבוב 45 "
בנו היץ 13 "
" חיים 11 "
משה גרושטו 30 "
שלמה דיעסטניק 55 "
אשתו חנה 50 "
בתם פיגה 15 "
אלי דובסרסקי 38 "
בעריל דודניק 35 "
יוסף ווייסעלר 20 "
משה גרבוכער 24 "
אפרים ווערבוביצקי 20 שנה

בנו יעקב 12 שנה
משה ווערבוביצקי 28 שנה
ווייסמן 26 "
פסח זשעבריק 38 "
יוסף חולזן 62 "
אוריך טומשיבסקי 30 שנה
ישראל טילטשינסקי 54 "
אליעזר טעטלער 32 שנה
בעשא טויבעס 15 "
אליעזר טוב 55 "
בנו שמואל 28 "
בתו 25 "
אשתו ראזע 50 "
טויבעס 28 "
איצי טשארנעס 60 "
אברהם טיים 28 "
דוד ליטשטיצער 26 "
מיכל " 24 "
בעני " 16 "
מאקאריי 30 "
משה מלמד 22 "
משה מירסן 15 "
אפרים " 12 "
פישל מלדבסקי 26 "
בריל מולדבסקי 40 "
בתו שרה 14 "
יעקב מילער 20 "
ישעיה " 15 "
משה מרדקוביטש 16 "
מרדכי מסקטאר 40 "
עליק " 25 "
יצחק סלעדוי 68 "
שלמה סטניקוב 60 "
אשתו 55 "
בתו 23 "
עקיבאס 36 "
אברהם פרומיסלער 40 "
פאליק פאקיואלע 26 "
חיים פעלדמן 18 "
יעקב משה פיינקיך 65 "

בנו אהרן 28 שנה
בתו פיגה 22 "
משה פינקיך 35 "
אברהם פערילשטיין 20 "
מאיר פאסחוביטש 48 "
בנו ישראל 13 "
איסק קרדון 30 "
מוליא קוטיוק 20 "
יצחק קיימער 38 "
משה קילשטיין 16 "
שמואל קרי 35 "
לאה קוטליאר 22 "
אברהם קראסנער 67 "
שמעריל רוזנשטין 28 "
משה ריטיך 27 "
לעמעל רוסיבקה 35 "
יוסף רבינוביטש 60 "
בריל רזומני 16 "
אברהם שוורצמן 24 "
בנציון שערמן 19 "
דוד שקולניק 55 "
בנו מרדכי 17 "
חיים שניידער 35 "
מרדכי שליאכעס 22 "
פיוויל " 19 "
ליומע שוסטער 23 "
יעקב שקולניק 25 "
רחל שטילמן 36 "
שלמה פעסי 26 "

איבאנקי

מאיר בערזון 35 שנה
יונה דיזיק 24 "
אהרן שולמן 32 "
אהרן משה 22 "
אבא צאבנים 45 "
חיים זאפניק 23 "
ליפא אבטיאשקע 34 "
עזר סוליוגה 70 "
דוב שורניק 19 "
אפרים סולובי 28 "

הרב חיים סורוטשין 50 שנה
מרדכי בן הרב 17 "
חיים חרקיווער 45 "
דוב שומר בית הקברות 42 "
ועוד ארבעה אנשים
אלה השמונה עשר נהרגו ע"י סאמעגון.
יוסף האלפערין 30 שנה
יהודה יואל איטרמאן 45 "
חיים זוכוטה 30 "
צבי מאצקעוויטש 25 "
שלמה ליפוביצקי 25 "
מרדכי שלמה ביק 19 "
אשר גינצבורג 36 "
דוד אלשאנסקי 27 "
דניאל וואלינסקי 30 "
רחל יורקובסקי 25 "
יצחק יואל שכטמן 30 "
לוי אלכובוי 72 "
מאיר מאלמוד 20 "
נח שוארצמאן 30 "
ניסן גאלדגאר 30 "
אברהם ליב גאליברודסקי 52 "
אשר בערזון 18 "
הירץ דולגונוס 30 "
שוביה אלינסקי 25 "
שויבע זוכוטע 45 "
נתן אלכובוי 25 "
לעמיל אבשאדקע 25 "
נתן קמנאר 21 "
אחיו שלמה 18 "
אלישע גערינשטיין 40 "
ברוך בערקמאן 36 "
אידל קארינפעלד 24 "
זלוטה קאפעלראש 38 "
שבע קאשעקובסקי 18 "
שלמה זלמן טינצבורג 50 "
בנו יעקב 25 "
" מנדיל 22 "
" מרדכי 11 "

איבניצי

ברוך דוד גילבובסקי 25 שנה חרש ברזל
אשתו 23 שנה
אביו פייוויש 60 שנה חרש ברזל
פייוויש בער מוריינעס 23 שנה קצב
יעקב היילפרן 38 שנה אופה
בנו 30 "
אחיו 30 "
בן אחיו 13 "
ברוך וואליצער 45 " אופה
דוד הירש חולודנקה
וועלוויל געלבורד 45 שנה חנוני
בריל טשאק 50 " "
ישעיהו סמוליאר 13 " "
בנציון בעלפער 20 "
אוחותו זיסל 22 "
מלכה בערקאוויטש 40 "
עטיל ליטווין 50 "
איטא קאגאן 35 "
ילדה 3 "
חנה גולדשטיין 35 "
מלכה נובופסטובסקי 50 שנה
ילדה 2 שנים
רחל וועקסלער 60 שנה
אפרים ליכטמן 45 " חנוני
בנימין גילבובסקי 26 " "
יעקב שטערינבערג 25 " סנדלר
חיים פירשטמן 28 " חנוני
אחיו גרשון 13 "
גרשון גילבורד 18 "
אידל פריינד 28 " נגר
אחיו יעקב 18 "
לאה פירשטמן 46 "

אינגוליץ

מ ו ש כ ה
וואלף פינוארג 60 שנה
שלמה דרוקערוב 56 "
לעווי טשערטין 24 שנה
יצחק לעווין 18 "
שלמה גיטין 21 "
ילד בריסעס 10 "

אלכסנדרובקה

כ פ ר
אברהם ליפשיץ 65 שנה
בתו 40 "

אנאניוב

מנדיל לובעצקי 55 שנה
ברקוביטש 45 "
אשתו 42 "
בנו 18 "
אשה קריץ 50 "
בנה "
רבינוביטש 22 "
בן דודו 20 "
פיסריבסקי 71 "
צירקוביטש 60 "
שוחט 70 "
לערנער 65 "
גערצענשטיין 82 "
גארבער 68 "
נעדוסניאשצי 70 "
שליאנסקי 70 "
ריבלין 62 "
ווייסטיך 30 "
קליין 50 "
בעקער 20 "
פרידלאנד 40 "
ווייסמן 40 "
קאגאן 38 "
רעזניק 41 "
דלגין 45 "
בוקי 53 "
וועלטמן 70 "
חיינעריכט 50 "
נודעל 35 "
בעלפער 35 "

אקסמן	45	שנה
קפושיבסקי	50	"
ברסקי	60	"
קליידרמן	50	"
האשה טובבערג	48	"
אווערבאך	35	"
שטאקער		
לוצקער		
ארבעה חללים שאי אפשר היה להכירם		

אנאפרבקה

כפר

חוה שווארצמאן	40	שנה

אנטאנוביטשי

כפר

בלומה, אשתו של הירש גענדילמאן 65 שנה

בתה	40	"
נכדתה בת בנו זוסיה	4	"

ארוטשקובסקי

כפר פלך פודוליה

שבתי ארשקורגר	65	שנה
בנו	40	"
בנו	36	"

ועוד 7 נפשות.

מספר ההרוגים שנרשמו שמותיהם

אבאזובקה	7
אבודובקה	81
אובוטשאטש	11
אובומיליקובה	3
אולשאנה	8
אולשאנקה	3
אומן	323
אוסטאפיה	5
אוקסיניה	2
אורלוביץ	4
איביטש	7
איבנובקה	114
איבניקי	52
איבניצי	32
אינגוליץ	6
אלכסנדרובקה	2
אנאניוב	42
אנאפרובקה	1
אנטונוביטשי	3
ארוטשקובסקי	3
בס"ה	709

מספר ההרוגים לפי המסורה

אבאזובקה	7
אדאבאטש	30
אובודובקה	300
אובוטשאטש	14
אובומיליקובה	5
אוברוטש	200
אולגופול	26
אולדובקה	6
אולשאנה	10
אולשאניצה	33
אולשאנקה	3
אומן	400
אוסוב	15
אוסטאפיה	5
אוקסיניה	2
אוקנה	
אורונה	1
אורלוביץ	11
אורליק	20
אושטיר	25
איביטש	7
איבנובקה־עירה	60
איבנובקה־תחנה	114
איבאנקוב	15
איבאנקי	52
איבניצי	32
אימילשטיין	11
אילינצי	32
אינגוליץ	9
אלכסנדרובקה	2
אלכסנדרובקה	200
אלכסנדרובקה	297
אלכסנדריה	6
אנאניוב	74
אנאפרובקה	1
אנטונוביטשי	3
ארוטשקובסקי	3
בס"ה	2031

ב.

באבוז

(פלך קיוב).

בבאבוז גרו שלש עשרה משפחות יהודים, שחיו עד הפרעות עם שכניהם הנוצרים בידידות, הרבו להיטיב להם ועזרו להם בכל יכלתם בפועל ובעצה. ביום אחד התפרצה שמה סיעה של סיקריקים והרגו שלשה עשר יהודים שנמצאו או בעירה.

(ב. קרוגלוב).

באבענע

(כפר, פלך קיוב, גליל טאלנה).

בכפר באבענע רצח האטמן סאמעגון בחדש אייר, תרע"ט. משפחה יהודית שגרה בכפר, ואב טילטשינסקי, אשתו ובתו.

(מסה נמרסקי).

באַיאַליק

(כפר, מחוז אודיסה).

בבאיאליק גר יהודי חרש ברזל. הדיניקים העלילו עליו, שהסתיר בביתו חילים מצבא המועצה, והרגו אותו במיתה משונה.

באר

(מחוז מוהילעב, פלך פודוליה).

ביום השבת י"ז תמוז תרע"ט, התפרץ העירה גדוד של היידמקים. חמכו את הבתים, אנסו נשים והרגו עשרים נפש.

בדרך

א.

בעברך דרך המסלה צוועטקובה־בוברינסק־זנאמענקה, הנך פינש נוסעים יהודים במספר קטן מאד. כי סכנה גדולה רובצת לרגלי היהודים המתפים את נפשותיהם לנסוע בדרך. החמסנים נוזלים מהם את חפציהם ומשליכים אותם מתוך הרכבות בעת מרוצת המסע, ובכל תחנה נכנסים חילים אל הרכבת ושואלים:

—יש פה יהודים?

—יש, יש!—צועקים בחדוה ובעליצות הנוצרים בעלי השקים[1]—הנה הקומונה!

---

[1] בעלי השקים הם הנוצרים, שמובילים בשקים צרכי אכל למכור בכרכים.

והיהודים האמללים מוצאים מן העגלות עם הבילותיהם בידיהם לקול מצהלותיהם ולגלוגיהם של הנוסעים הנוצרים. החילים מובילים אותם אל איזו רכבת בודדת, אל איזה קומנדנט „בכיכול" לברוק את התעודות. ורק בהשמע המצלה השלישית, נראים הנאמרים על הפֵּרון, מָכִים וגוזלים ואי אפשר להוציא מפיהם מלה על אדות זה אשר קרה אותם, כי כן נצטוו בחוקת היד בשעה ששחררו אותם.

בתחנת־הקשר, צוועטקובה, הוציאו הסיקריקים את כותב הטורים האלה עם עוד יהודי פליט מטעפליק אל רכבת בודדת, שעמדה אחורי המחראות, לברוק את התעודות. בינתים פשטו מעלינו את בגדינו, ברקו בחפצינו, שללו מאתנו את כספינו וגם החפצים היותר טובים. איפי הוא, שבשעת הבריקה נכנס הקומנדנט של התחנה ושאל: „מדוע הנכם מעכבים את הנוסעים, שתעיזותיהם כשרות?". הסיקריקים לא ענו כלל על שאלה זו והמשיכו את עבודתם.

בתחנה פונדוקליובקה הוציאו אותנו עוד הפעם מן הרכבת והובילונו אל אחד הקרונות, ששם נמצא איזה פקיד צבאי. ושוב החלה הבריקה. גזלו את החפצים הנשארים ואימו עלינו להרוג אותנו ביריה. כך התעללו בנו עד התחנה ונאמענקה. שם פנשו אותנו הנוסעים הנוצרים בהרפות וולוולים:

—עוד הפעם וידים נוסעים ודוקרים את העינים! כמה שהורגים בהם והם אינם בָּלים!

נמצאנו בתחנה נאמענקה לא יותר מ 5—6 יהודים:

ביחוד עוסקים ברדיפת היהודים בעלי השקים, היראים מפני ההתחרות של היהודים. היהודים יושבים להם בעריהם ההרוסות, נועים בראש ויראים לעזבן מפני סכנת הדרכים.

כ.

בנובמבר 1919 (את היום בדיוק אינני זוכר) יצאתי מנולטה. בדרך בין התחנות נולטה ופודגרודיה נמצאו ברכבת הרבה נוסעים. ביניהם גם ארבעה קוזקים דיניקיים. בין הנוסעים היו גם יהודים זקנים אחדים, וזקן אחד עם בתו הצעירה, נערה בת ט"ו־ט"ז שנה יפה מאד. הקוזקים התחילו נטפלים אל הנערה במלים שנשמעות לשתי פנים ובלשון לצנות. אחר כך אמרו לענותה לעיני הנוסעים. המעשה הזה הרגיז גם את הנוצרים עד מאד, וינערו בקוזקים, ואחד מהם פנה אליהם בדברים כאלה:

—עם היהודים יכולים אתם לעשות כטוב בעיניכם: יכולים אתם להכיתם, לענותם, לביז את כספם, גם לרצחם נפש. אנחנו לא נפריעכם. אך לעשות נבלה כזו לעיני השמש לא נרשה לכם בשום אופן!

היטב חרה לקוזקים לשמוע את מוסר כלמתם. אז קם אחד מהם, חטף את הנערה בזרועותיו החזקות ויהדקנה עד אשר רָסקו עצמותיה. נשא אותה אל החלון והשליכה החוצה בשעה שהמסע רץ במהירות. שלשת הקוזקים הנשארים גם כן קמו ממקומותיהם, כל אחד חטף יהודי זקן וזרק אותו החוצה. כלם נהרגו.

(כ. קרוגלוב).

בוברויסק

(עיר מחוזית, פלך מינסק)

הרבה סבלו יהודי בוברויסק מידי צבא הפולנים, כל ימי היותם בעיר: חמס ושוד, מעשי אונס, התעללות, ענוים ולעגים לא רחוקות גם משיכות דמים.

הנה עובדה אחת:

משפחת נעקלער, בת תשעה אנשים, נהרגו כלם בחדש ספטמבר 1919 בעטיו של פועל אחד, שעבד אצל נעקלער והלז פטרהו. או הלך הפועל והלשין עליו שהוא נושא לקומוניזם, מכית הפקידות של הפולנים נשלח קפיטן אחד, לעשות חקירה ודרישה. הקפיטן מצא בביתו של נעקלער מכונות של כיליפ־ניס, מכונות לכתיבה, גם תמונתו של קרל מארקס. ועל סמך זה נאסרה כל המשפחה, ונשלחה לבית־הפקידות של הפוליציה. באותו יום הוצאו מביתו של נעקלער שתי פרות והרבה חפצים, וכל אלה נמסרו לקפיטן, שעשה את החקירה והדרישה. ביום השני שחררו את אשתו של נעקלער עם ארבעה ילדים. בערב נאסרו עוד הפעם וכל המשפחה הובאה לבית האסורים.

ביום השלישי, כאשר אחד מקרובי המשפחה הביא להם ארוחת־הצהרים, הודיעו לו שכל המשפחה נשלחה למינסק. גם פתקא אופיציאלית נתנו מבית האסורים. או נסע הקרוב למינסק, חקר ודרש בהוֹ'נדרמריה, גם בבית־האסורים ולא מצא שם את עקבותיהם. באותו זמן נפלה הברה בעיר, שנעקלער ובני ביתו נהרגו כלם בבוברויסק, אך הדבר הזה נמסר מפה לאון בחשאי. לדבר מזה בפרהסיה יראו מפני הפולנים.

כאשר הפולנים עזבו את העיר התחילו לדבר על זה בפומבי, חפשו את המקום ששם נקברו ההרוגים, והנה נמצאו בגן ירק סחבות של חלקי בגדים ודם קרוש עליהם, ועל הכבר שלפני הגן גל של עפר תחוח. על שאלת התושבים, הם קבלו מענה, שבמקום הזה נקבר סוס, שנגף במחלת הקרסום (סאַפ), אך קריבי הנרצחים לא הסתפקו במענה זה; הם פנו לבית־הפקידות ושם ענו להם, כי לפי ידיעתם נשלחה משפחת נעקלער למינסק או לברעסט. ידיעות אחרות אין בידם.

באותו זמן עבר לפני הכבר סגן הפקיד של הדיוין. הקרובים פנו אליו בבקשה שירשה להם לפקח את הגל. הוא הרשה להם ובמעמדו ובמעמדם של שני שוטרים נחפקח הגל והוציאו משם תשעה הרוגים. כל בני המשפחה של נעקלער. גלגולותיהם של הזכרים היו שבורות ומבקעות, המח של אחד מבני נעקלער נשפך ארצה. רגל אחת של נעקלער הזקן היתה שבורה. העינים של הנרצחים נדקרו לפני ההריגה. הנשים נמצאו בפיות פתוחים. כפי הנראה, נקברו חיים. הגברים הומתו ביריה.

עצמות הנהרגים הובאו לבית־הקברות של היהודים ונקברו בקבר כללי.

לפי עדותו של בעל־הבית, שבביתו דר הקפיטן, שעל ידו נגזרה משפחת נעקלער מארץ החיים, היה הקפיטן איש משחת וחמסן. במעונו נמצאו תבות מלאות חפצים גזולים שהקפיטן שלחם פעם בפעם לורשה.

גם את שתי פרותיו של נעקלער ושאר חפציו גזל הקפיטן. לפני עזבו את העיר הפץ להעלות על המוקד את הבית שדר בו, אך לא עלתה בידו.

התקלסות ביהודים ביום הכפורים

בארבעה לחדש אוקטובר, ביום הכפורים שחל להיות בשבת, התפרצו שני חילים מזוינים בשעה התשיעית בבקר, לבית־הכנסת של המניד ברחוב ארמוב, ובקול צעקה: „זידים, אל העבודה!" התחילו מכים אותנו בנצבי הרובים, קרעו מעלינו את הטליתים, הוציאו מידינו את הסדורים והמחזורים וזרקו אותם בחמה על הרצפה. בבית־הכנסת קמה מהומה. המתפללים התחילו אחד־אחד לקפוץ דרך החלונות החוצה ונמלטו. נשארנו בבית־הכנסת כשלשים איש. החילים העמידו אותנו בשורה ויובילונו אל בית־

הכנסת של החילים, שם נשנה הסדר כמו בבית־תפלתנו ונתוספו עלינו עוד עשרים וחמשה יהודים. משם הלכנו לבית־הכנסת של פינשטיין וגם משם הוצאו כארבעים איש. החילים העמידו אותנו בשורות כחילים והוליכו אותנו אל מחוץ לעיר. בדרך צוו עלינו לנגן, ומי שלא הרים קולו כדבעי, או שנגינתו לא מצאה חן בעיני החילים, הֻכו מכות חדרי בטן. לסוף הגענו למקום העבודה, להטעין שחת על עגלות.

זקן אחד חלש, אשר פנר בלכתו, הֻכה מכות מות במגלב ובנצב הרובה. אנחנו עזבנו את בית־הכנסת יחפים, רק באנפלאות שעל רגלינו. כאשר נשותינו או בנותינו הביאו לנו נעלים, או מנפים לנעול, כדי שלא ינפו רגלינו באבנים, גרשו אותן החילים בחרפה, העֲרמה של שחת נמצאה במרחק שמונה ווירסטאות מהעיר, במקום בצה. אנחנו היינו מוכרחים להטבע בבצה עד הברכים ולשאת את אלומי השחת על גבינו, אל העגלות שעמדו במרחק חצי ווירסטה מהשחת. החילים השניחו על העובדים ומי שחשדו בו שאינו זריז בעבודתו הכוהו מכות מרדות. יותר מכלם הֻכו: יעקב פַּפוש, המורה שמואל סילט ויעקב עבנין, שהיו זקנים ולא יכלו לעבוד כדבעי. בכלל, הֻכו כל החלשים והזקנים, שלא יכלו לשאת את המשא של שחת שהעמיסו עליהם, או שפנרו בלכתם. אנחנו כלנו היינו רעבים וחלשים מהתענית והתחַנֵּנו לחילים לחום עלינו, אך הם לענו לנו והתקלסו בנו.

כאשר העגלות ככר היו טעונות, העמידו אותנו עיד הפעם בשורה והובילונו לא חזרה אל העיר, אך אל העבר השני. החילים העמידו אותנו באופן כזה: חמש עגלות טעונות שחת עברו לפנינו, הנשארים—מאחרינו ואנחנו באמצע. העגלות שנסעו מאחרינו נתקלו כל פעם בטורים האחרונים, ואלה שלא הספיקו לנטות הצדה התגלגלו תחת רגלי הסוסים. ואלה שהפריעו את סדר ההליכה הֻכו על ידי החילים במגלבים. החילים האיצו בנו, למהר את מהלכנו אחרי העגלות העוברות מלפנינו, אף כי היינו עיפים וחלשים. בדרך הבריחו אותנו לנגן, להסיר את הכובעים כל פעם מעל הראש ושוב לחבשם. החילים הובילונו דרך הכפר קיסֶלוביטש, אל הככר, אשר שם צבורה ערמה גבוהה של קורות, החילים בחרו את האנשים היותר גבוהים וצוו עליהם לטפס על הקורות והנשארים העמידו אצל הערמה. אלה שעמדו על הקורות היו צריכים לנפנף בידיהם ולנגן, ואלה שעמדו על הארץ היו צריכים לנגן אתנו יחד בצותא חדא. אלה שנגינתם לא היתה ערבה לאזן החילים הֻכו באכזריות גדולה. את הישיש יעקב פַּפוש העמידו על הקורות לנהל את המקהלה, אך הוא פרש את כפיו השמימה ונפשו השתפכה בתפלות ובכיות. כשראו זאת החילים הרפו אותו בכעס מן הקורות והלקו אותו במגלבים. אחר כך צוו עלינו לרדוף אחרי העלמות שנתאספו לראות במחזה, לחטפן ולצאת אתן במחולות. בשעה הרביעית אחרי הצהרים, הלקו לכל אחד מאתנו כמה מלקות ושלחו אותנו הביתה.

(עסיס ושמים תמימות).

בוברי

(מושבה קרוב לכַּבנה פלך קיוב).

בחדש מאי 1919 בקרה את המושבה הכנופיה של סטרוק וכלו את חמתם ביהודים המעטים שנמצאו במושבה, את החפצים יקרי הערך בזזו ואת השאר החרימו. גם הרגו ארבעה יהודים ואחד פצעו קשה.

בוברינעץ

(פלך חרסון).

בתחלת ינואר 1919 התנפלו הקוזקים הפטלוריים על העיר והתחילו לבזו את הבתים ואת החנויות, אך חיל המועצה באו וגרשום. ביום 8 ינואר שבו הפטלוריים ופרצה מלחמה בינם ובין הקוזקים. נהרגו אז עשרה יהודים.

בוברינסקיה

(תחנה, פלך קיוב).

בחדש ינואר 1919 התהוללו הקוזקים שחנו בתחנה בוברינסקיה והתנקמו ביהודים הנוסעים שעברו דרך התחנה: הוציאו אותם מהרכבות, גזלו את רכושם ואחר כך הרגו אותם בענויים קשים והשליכו את ההרוגים אל תוך השלג בין המסלות. כפעם כפעם נמצאו הרוגים קרוב לתחנה, נפוצים בשדה. בסמילה הובאו לקברות עשרה הרוגים, מאלה שנהרגו בתחנה בוברינסקיה. חושבים, שנהרגו על ידי הקוזקים יותר מחמשים יהודים.

בוגודוכובקה

(כפר, פלך פולטבה, מחוז זלזטונושה).

בכפר בוגודוכובקה גרו עשרים ושמונה משפחות יהודים. התיחסותם של אכרי הכפר אל שכניהם היהודים לא היתה מעולם יחם של ידידות, אף כי נמצאו ביניהם גם אנשים ישרים, שהחביאו יהודים בבתיהם, בימי הפרעות והטביחה, והצילו אותם ממות.

בכלל, סבל הקומץ הקטן של היהודים, גרי בוגודוכובקה, בימי האנרכיה, ששררה באוקריינה, הרבה מאד.

עוד בשנת 1918, בימי ממשלת האטמן, התנפלו החיליגנים המקומיים על חנויות היהודים ושסו את הסחורות.

אחר כך, כשהאטמן הודח מכסאו, והדירקטוריום עם פטלורי בראשה לקחו את רסן הממשלה בידם, סבלו היהודים של בוגודוכובקה מצבאות הפטלוריים, אשר מדי עברם התנפלו על בתי היהודים וחמסו וגזזו את רכושם.

ביום 1 אוגוסט 1919, כאשר החילים האדומים היו מוכרחים לעזוב את אוקריינה מפני הדיניקיים, נשארו בכפר בריונים אחדים, ששלחו בחמס את ידיהם.

אך יותר מכל סבלו היהודים מידי חיל המתנדבים. כאשר נהפך הגלגל על הדיניקיים והם היו צריכים לעזוב את אוקריינה, אז חיל המצב שנמצא בכפר נמר לפני צאתו לקחת את נקמתם ביהודים.

אם עד עתה נוקו היהודים רק בממונם, נמרו עתה הסיקריקים לגזול מהיהודים ביחד עם רכושם גם את כבודם וחייהם.

כפריצי חיות התפרצו המתנדבים אל בתי היהודים, הריקו את הבתים ואת החנויות עד היסוד, אנסו ילדות קטנות, בנות ארבע וחמש שנים, והרגו בענויים קשים כל יהודי שנפל לידם.

כך נאנסו שתי ילדות קטנות, נכדותיו של הישיש רוזין, אחת בת ארבע והשניה בת חמש. אחת מתה מחמת אונס, והשניה אחרי עינותה הפשיטו מעליה הסיקריקים את שמלותיה והצינוה ערומה בחוץ בליל חרף, עד כי נקפאה מקור.

את בתו של וירלינסקי עטו הרוצחים והשליכוה אחר כך אל הבצה, שם שכבה זמן רב. היא הובאה אל ביתה כל עוד נפשה בה. כעבור זמן־מה נפחה נפשה.

את השוחט, שלום זוסיה בורנסקי, הרגו הרוצחים באכזריות נוראה ואחר כך השליכו את גופו לכלבים. את בנו הילד ענו, גם כרתו את אזניו, והוא מת תחת ידי מעניו.

כך מתו תחת ידי מעניהם השמש הישיש, יעקב דור שמיד, בן תשעים וחמש שנים; יעקב יהודה רוזינבים, בן ששים שנה; בנו משה בן 16 שנה; דוד גפנוביטש בן 42 שנה ויעקב יהודה מאטשערעט בן 65 שנה.

כל אלה נהרגו באכזריות חמה ובענוים קשים. הרוצחים התעללו בקרבנותיהם לפני מותם וגם אחרי מיתם. את גופותיהם השליכו החוצה ושם התגוללו ימים אחדים ער שבאו לקבורה.

מספר ההרוגים אחד עשר איש. העשירים הספיקו לברח ולהתחבא ותהי להם נפשם לשלל.

אך בזה עוד לא נמלאה סאתם של יהודי בוגודוכובקה.

בחדש נובמבר עברו דרך הכפר הסיקריקים המקומיים, ליבטשענקה וקיקוט עם הכנופיה שלהם ובמשך זמן מועט הרגו ששה יהודים: את חיים ישראל רוזין בן 61 שנה, נכדותיו נאנסו ונהרגו על ידי הדיניקיים; את אליה מלך ווירלינסקי בן 27 שנה, אחיה של העלמה ווירלינסקי, שנאנסה ונרצחה על ידי הדיניקיים; את זוג הישישים, ישראל גימצוב בן 70 שנה עם אשתו סריידה 67 שנה, אלתר לעווין בן ששים שנה ומאיר מוגילובסק בן 41 שנה.

(המודיע יעקב דובנקי 32 שנה, סופר מנומם).

בוגופול

(פלך פודוליה).

בתחלת ינואר 1920 התפרצו לבוגופול גדוד פרטיזנים מזויינים במקלות, אתים, נרזנים, קלשונים וחרמשים. לכמה מהם היו גם רובים ואקדוחים. הם התנפלו על היהודים בחמה שפולה, שסו את הבתים, אנסו נשים והרגו יותר ממאה נפשות. הרבה הרוגים השליכו אל הנהר. הפרעות וההריגות נמשכו ארבעה ימים.

בוזיני

(כפר, פלך מינסק).

הכפר בוזיני נמצא באמצע הדרך בין ניסוויזש ומוגילנה. שם דרו רק שתי משפחות של יהודים. ביום ג', 13 יולי 1920 בצהרים, באו שני חיילים פולנים ותפשו את אבא שהתחבא על הגבעה שלפני ביתנו. אני, בימים האחרונים, התחפשתי בשמלות אכרים, כדי שלא יכירו בי שאני עבריה. ראיתי שהחיילים כוונו את רוביהם אל לבו של אבא והתחלתי לצעוק. החילים שאלוני:

— מה איכפת לך? הלא הוא ז'יד!

— גם ז'יד הוא ארם—עניתי.

הם הבינו מתוך בקשותי שהוא אבי וישאלוני:

— מדוע הוא התחבא בשדה?

— יען מיום א' כל הגדודים העוברים דרך הכפר מתנפלים עלינו וחומסים אותנו, ולכן מפחד אבא לשבת בבית—עניתים.

— לא כנים דבריך—אמרו—אביך הוא קומיסר והחביא בין השיפון לחם וחפצים בשביל הבולשביקים.

— שאלו את פי האכרים ויאמרו לכם, כי אבא איננו קומיסר.

— כבר שאלנו והחיבש הזקן ואחיו אמרו לנו בפירוש, שאביך הוא קומיסר. העתרתי עליהם את בקשותי. החילים עזבו את אבא לנפשו והלכו להם.

אני לקחתי את אבא והבאתיו אל בית שכננו, ששם התאכסנו שני שרי לניונות, גם אופיצרים אחרים. אבא נשאר שם עד השעה השלישית. שרי הלניונות התכוננו או לעזוב את הכפר. אבא עזב את מחבואו והתחיל להתגנב דרך ירכתי החצר אל מעוני של שומר השער. בדרך פגשוהו שני פרשים, החזיקו בו וסחבוהו אל בין השיפון. זה היה במרחק ווירסטה אחת מהכפר, אני לא יכלתי להכיר היטב אם זה הוא אבא, כי בזמן שנתפש אבא נתפשו עוד אנשים אחרים. כך ראיתי שנתפשה אשה אחת, ובעבור זמן־מה יצאה לחרות. אך אבא לא שב ביום ההוא, וביום השני בבקר הלכתי עם אחותי לבקש ומצאנו אותו מוטל הרוג בין השיפון וגופו מקורטט בסיפים.

(לפסח לינקוביטש, נחמה לינקוביטש).

בויארקה

(סמוך ל ק י ו ב).

ביער בויארקה נרצחו על ידי הדיניקים שלשים ואחד יהודים. את ההרוגים השליכו לתוך בור. ימים רבים התגוללו שם ההרוגים עד שהובאו לקבורה. ראשי האברים נתגרמו על ידי כלבים וחזירים

בולנובקה

(כפר, פלך פודוליה, סמוך לברשד).

ביום 1 מאי 1919 חטפו החוליגנים המקומיים ששה יהודים שעברו לא רחוק מהכפר והביאו אותם הכפרה. היהודים נמלטו מידם ורצו אל בית התפלה של הנוצרים, בתקותם כי המתפללים יהיו למגן להם. אך האכרים, שנמצאו אז בבית התפלה, גרשו את היהודים החוצה והחוליגנים הרגו אותם לעיני האכרים, שהביטו על זה בקורת־רוח.

(הסודיעה שרה פוזניאנסקי).

בוסנובסקי

(כפר, פלך קיוב, סמוך לוויטוגרד).

בכפר בוסנובסקי נרצחו הבחורים צבי בן אברהם קוזלוב ואחיו משה.

בוקי

(פלך קיוב, מחוז אומן).

בעירה בוקי נמצאו מאות משפחות יהודים.

שמונה ימים לפני פסח, 1919, ביום ב', התפרץ העירה האטמן קוזקוב עם הכנופיה שלו. הסיקריקים הלכו בשרוולים מפושלים למעלה ממרפקיהם, וחרבות שלופות בידיהם. תיכף בבואם פשטו בבתי היהודים ובחנויותיהם והצינו אותם ריקם, גם אנסו הרבה נשים והרגו יהודים אחדים. אחר כך אספו את היהודים לבית־המדרש וחפצו לסחבם משם

אל השדה מחוץ לעיר, אך היהודים השתטחו על הקרקע ולא הפצו ללכת, כמה מהם הצליחו להמלט, ואת הנשארים הרגו בסיפיהם. הסיקריקים חצבו ביהודים השטוחים על גבי הרצפה כמו בכריב וקרטטו את גופיהם. קלוח של דם נזל החוצה דרך הפתח של בית־המדרש. מספר ההרוגים היו ארבעים ושנים יהודים. הנשארים הספיקו לברוח. הכנופיה „עבדה" בעירה במשך של מעת־לעת.

בחדש מאי התפרצו העירה נדוד של פרטיזנים. גם הם חמסו את הבתים ואת החנויות והרגו שבעה עשר יהודים.

אחר שבועות נכנסה העירה הכנופיה של טוטיונים. גם הם שדדו מה שהשאירו הקודמים והרגו שנים עשר איש.

שני ימים לפני ראש־השנה נכנסה העירה פלוגה של חיל הדיניקים. הם עשו בעירה עד ראש־השנה. במשך שני הימים שהתמהמהו בה הפשו בבתי היהודים ומה שמצאו שמו בכליהם, גם אנסו הרבה נשים והרגו שנים עשר איש.

עתה העירה חרבה. (המודיעה, לחה יודי 27 שנה).

בוקי

(כפר, פלך וואלין)

בחדש מאי 1919, כשהתחוללו הפרעות באוקראינה, התפרצו סיקריקים אחדים גם לכפר בוקי והרגו שם שני יהודים באים בימים. אחר כך שבו להרוג גם את אשתו של אחד מהנהרגים, ואחד הסיקריקים כבר כונן את הרובה.

אבר אחד שראה זאת, חטף את הרובה מידי הרוצח ואמר לו:

—שחוט בתחלה את ילדיה הקטנים, שלא ישארו יתומים!

בורזני

(פלך קיוב).

בשבת, 23 אינוסט 1920, עזבה הרשות של המועצה את העירה וביום ב' נכנסה תגרה של חיל המתנדבים. לעת ערב נכנסה פלוגה של הדיניקיים ותיכף התפרצו אל בתי היהודים והפרעות החלו. יהודי אחד נהרג כי בנו נחשד בקומוניזם, שתי נשים נאנסו. בכלל בעסו המתנדבים על היהודים, שלא קבלו את פניהם בלחם ומלח.

ביום השלישי נתקבלה ידיעה, כי הדיביזיה הפראית הולכת וקרבה אל העיר. הדומה העירונית השתדלה לפני ראשי הצבא, שלא יתנו להדיביזיה לבוא העירה, הדיביזיה עמדה לנוח על חוף השני של הנהר ואחר אזו שעות עזבה את חניתה.

אחריה בא לגיון של חיל רגלי, ותיכף בבואם התחילו לחמוס את בתי היהודים. מורי הדרך היו תלמידי הגימנסיה, שהלכו לפניהם והראו להם את הבתים של האמידים. כשהלגיון עזב את העיר, שררה במשך עשרה ימים מנוחה. ביום ג', 2 ספטמבר, עזבו הדיניקים את העיר, בערב נכנסו חיל המועצה.

הם עשו בעיר יום אחד וביום השני עזבוה. שבו חיל המתנדבים, פלוגה של פרשים וחיל רגלי. תיכף בבואם פשטו אל בתי היהודים, חמסו וגזלו, גם הרגו שני יהודים: את האחד, מפני שברח בראיתו את החילים, והשני—על התנגדו בשבאו לגזול את פרתו.

ביום 13 ספטמבר, נכנס העירה נדוד רגלי—יעיד הפעם חמס, שוד ועגויים.

ביום ב', 15 ספטמבר, נכנס העירה לגיון רוכבים, שהיה להם דגל שחור ועליו

היתה מצוירת גלגלת לבנה. אמרו, שזהו „לגיון המות". מספרם היה כשני אלפים. הם נכנסו בשעה הרביעית בצהרים ותיכף נשמעו בעיר צעקות, בכיות ויבבות של נשים. כל יהודי העירה מהרו להתחבא, גם אני התחבאתי בבית נוצרי מכרי.

סיעה של פרשים התפרצה אל בתי הנוצרים בצעקות ואיומים: הם דרשו מהנוצרים שימסרו לידם את היהודים, המתחבאים בבתיהם.

הנוצרי, שאני ועוד יהודים היו חבוים בביתו, הוריד אותנו דרך החלון אל הגן, שם הסתתרנו תחת השיחים.

כל הלילה נשמעו צעקות ויללות. הדיניקים אנסו הרבה נשים. בביתנו נאנסה ילדה בת שלש עשרה שנה.

בבקר באה אמי מבית החולים וספרה, שבלילה התפרצו הסיקריקים לבית החולים ודרשו שימסרו לידם את היהודים החולים. הרופאים נכנסו בעובי הקורה ולא נתנו לסיקריקים לגעת בחולים. הסיקריקים עזבו את בית החולים והתפרצו אל המעונות של הפרסונל המדיציני. הוציאו משם חמשה יהודים, שלשה גברים ושתי נקבות. את הגברים הרגו ואת הנשים לקחו אתם.

בבית־הכנסת הרגו תשעה אנשים, בשטב—ארבעה. מספר כל ההרוגים היו עשרים נפש.

כל ההריגות נעשו באופן אחד: התכו את הגלגלת לשנים.

בבקר עזב הלגיון את העיר, נשארה רק סיעה קטנה, שעסקה בביזה. פתאם פרצה דליקה. כמעט כל השורה הראשונה של חנויות המרכז היתה למאכולת אש.

בבקר עזבתי את העיר עם אשת אחי ושני ילדיה. הדרך היה בחזקת סכנה. אך אנחנו חרפנו את נפשותינו, הלכנו ברגל. גם הרבה נוצרים עזבו את העיר מיראתם את שיבתם של הבולשביקים. הנוצרים לא נתנו לנו להלוות אליהם. רק משפחה אחת אינטליגנטית הרשתה לנו ללכת אחרי העגלה שנסעו בה. גם לקחו לתוכה את הילדים הקטנים.

בתחנה רחם עלינו איפיציר אחד ובצר למעננו מקום במסע השריון, שהוביל אותנו עד ניעזין. משם הצלחנו להמשיך את נסיעתנו במסע אחר. בתחנה דְרַניצָה נכנסו חילים לקרונות ושאלו:

— היש פה זידים?

— אין פה זידים—ענו הנוצרים.

חַיָל הדליק נפרור והתבונן אל פרצופי הנוסעים.

— אמנם כן, כפי הנראה אין פה זידים—הסכים גם הוא.

(המודיעה לאמתו של דבר הקהל הנוצרי).

בּוֹרִיספּוֹל

(פלך פולטבה).

כבוריספול נמצאו כאלף נפשות יהודים. ביום 9 אוגוסט 1919, עזבה הרשות של המועצה את העיר. הועד הפועל העירוני, שכל חבריו היו נוצרים, שנה את שמו לשם „נער של ההכטחה הכללית" וכל חבריו נשארו על מקומם.

כאשר מצלת הפעמונים קראה לאספה את הנוצרים להנָעץ על דבר קבלת פניהם

של צבא הדניקיים, ההולכים וקרבים אל העיר, באו גם היהודים לקחת חלק באספה, אך הנוצרים דחו אותם בשתי ידים.

היהודים התאספו לבדם וגמרו גם הם לבחור מקרבם דיפוטציה ולקבל את פניהם של צבא המתנדבים בלחם ומלח.

התגרה הראשונה, שנכנסה העירה, קבלה את הלחם והמלח, שהגישה להם הדיפוטציה של היהודים. גם הפלוגה שבאה אחריה, האירה את פניה ליהודים.

אך כשנכנסה הפלוגה השניה שהיתה מרֻבה באוכלסין, גרשה את הדיפוטציה בגויפה וצעקו אחריהם:

—זיידים, הערב נביא לבקרכם בבתיכם. שם תוכלו לכבד אותנו כאַוַת נפשכם!

בלילה התפרצו החילים בלויות האופיצירים אל בתי היהודים והעשק והענוים התחילו בכל אימתם. בין הפורעים היה גם הרופא ארסיניוב. בלילה הזה הרגו שתי נשים אחרי שאנסו אותן, וביום השני ענו בענוים קשים ארבעה יהודים ואחר כך תלו אותם על עץ.

אחד מהמעונים היה היהודי עלגארד. הסיקריקים סחבוהו על הרצפה, דחפוהו ברגליהם ובנצבי הרובים. אחר כך מצאו תבה של תֶה, דחפוהו לתוכה, ורקו את התבה באויר ודקרוה בשפודים.

כשהוציאוהו מן התבה וראו בו עוד סמנים של חיים, התפלאו החילים:

—כמה חיות יש בזיידים הללו!

ובשלש ירויות שמו קץ לחייו, לעיני אמו ואחותו.

הנוצרים המקומיים לא חפצו לקבל יהודים לבתיהם. בכל מקום בואם מצאו היהודים דלתים וחלונות סגורים.

הפרעות ארכו ארבעה ימים.

היהודים התחבאו בשרות, בגני ירק ובבצית, כלכלו את נפשותיהם בזרעוני שמשיות ובכרוב שלקחו מגני־ירק. אך האכרים נרשו אותם גם מהשדות והגנים והיו מוכרחים לשוב העירה. כל היהודים התישבו בחמשה בתים, אך הפרעות לא פסקו.

סיעה אחת של סיקריקים באו וחרשו כסף. סיעה אחרת באה הלומיין וצעקו:

—תנו לנו עלמות ואם לאו נהרוג את כלכם!

היהודים שלחו דילגציה של חמשה אנשים אל הקומנדנט של הגרניזון פבלוב בבקשה לחום עליהם ולהפסיק את הפרעות.

אך הוא ענה להם בנסות:

—אתם סובלים במשך שבוע אחד וכבר נלאיתם, ומה נאמר אנחנו, שסובלים אנו על ידכם זה שנה שלמה? צאו מפה, זיידים!

בכל זאת הוציא פקודה, שאסור לעשות הפושים בבתי היהודים בלי פקודתו של הקומנדנט. אבל מצבם של היהודים לא הוטב על ידי זה. החמס והשוד לא פסקו. היהודים הרעבים הפצו לעזוב את העיר, אך ברכבות חטפו אותם והשליכום החוצה, בשעה שהמסע רץ בחפזון והרבה נהרגו.

אלה שנסעו בעגלות, או שהלכו ברגל, נהרגו על ידי הסיקריקים האורבים בדרכים. מספר ההרוגים היו כשלש מאות איש.

בורשטשאנובקה

(פלך קיוב, מחוז סקבירה).

בבורשטשאנובקה נרו כארבע מאות משפחות יהודים.

כל ירחי החרף בשנת 1919 עד אחר הפסח, בזמן שצבאות פטלורי עברו בחרב נוקמת במושבות היהודים והחריבו הרבה ערים בפלכי פּודוליה וקיוב, ישבו להם יהודי בורשטשאנובקה שקטים ומנוחתם לא הפריעה.

הרציחות הראשונות קרו בתחלת איור.

בעל־עגלה נסע מבורשטשאנובקה לבּילילובקה אל היריד עם תשעה נוסעים יהודים. בדרך, שלש ווירסטאות ממוך לעירה, התנפלו עליהם גיסותיו של סוקולוב והרגום.

הרינה זו עשתה את העיר כמרקחה. היהודים נמוגו מפחד. אך ארבעה שבועות עברו בשלוה. היהודים הָרגיעו ופחדם פג, אך לא לארך ימים.

ביום הששי לחדש תמוז התפרצו העירה גיסותיו של סוקולוב; הם דרשו מהיהודים קונטריבוציה ארבע מאות אלף רובל, ובינתים התפרצו לבית־המדרש והרגו שם ששה אנשים.

נאספו רק מאה ועשרה אלף רובל. הסיקריקים קבלו את הכסף והבטיחו לעזוב את העירה, אך לא עמדו בדבורם.

בו ביום התפרצו אל בתי היהודים, ענו את הנשים יאת האנשים סחבו לבית־המדרש לאספה. באספה הם דרשו מהיהודים, שימציאו להם את הנשק שנמצא בידם.

בידי היהודים נמצאו אז אקדחים חלודים, ואותם מסרו לידי הסיקריקים.

אך הסיקריקים לא הסתפקו בזה ודרשו שהיהודים ימסרו להם את התותחים, שנמצאים בידיהם.

מובן, שואת היתה רק תואנה. בעירה לא נמצאו שום תותחים. הסיקריקים התחילו לענות את ראשי העיר, הכו אותם על ראשיהם בסיפים, כדי שיגלו איפה הצפינו את התותחים. אך כאשר ראשי העיר הגידו והזרו והעידו שאין בעירה כל תותחים, הרגו הסיקריקים עשרים ושמונה יהודים ופצעו שנים עשר איש. אחר כך התפרצו אל בתי היהודים, שסו את רכושם, שברו את החלונות ואת הדלתות ועזבו את העיר.

אך עזבו אוכלסי סוקולוב את העירה והנה ביום השני „אורחים חדשים". ביום ח' תמוז התפרצו העירה אוכלסי נריגוריוב.

הם דרשו קונטריבוציה מאה אלף רובל, ובתנאי שהכסף יאסף במשך של עשרה ימים.

היהודים יצאו לקבל את פני הסיקריקים עם ספרי תורה בידיהם. גם הנוצרים המקומיים, שכבר קצה נפשם בטבחיות ובהריגות, ערכו תהלוכה עם איקונות וצלבים והלכו גם הם לקבל את פני הסיקריקים.

הנריגוריובים הסתפקו בכסף של ששים וששה אלף רובל ועזבו את העיר.

אלה יצאו את העיר, ושבת לעת ערב שבו גיסותיו של סוקולוב עוד הפעם. הם שלחו באש כחמשים חנויות וחמשה עשר בתים. היהודים שבאו לכבות את השרפה נהרגו או נפצעו. הנוצרים המקומיים נצטוו לעזוב את העיר, כי בדעתם להעלות את כל העירה באש.

הפחד היה נדול. אך הסיקריקים הסתפקו רק בבזה ועזבו את העיר.

עברו ארבעה שבועות.

יום ב׳ הוא יום השוק. האכרים של הסביבה התאספו העירה על היריד. מתאום בא הסיפר של הוֹלוסט מפוֹבינק, שנם עירנו שייכת אליו, והודיע לנו, שפלוגת עוּנש של צבא המועצה באה מסקבירה, לענוש את הסוקריקים של הסביבה, וצוה עלינו שנצא לקראתם לקבל את פניהם בלחם ומלח.

ששים איש התאספו באכסניה והתכוננו לצאת לקראת הצבא האדום, לקבל את פניהם.

בין כך התפרצו העירה פלוגה של ארבעים איש רוכבים עם האטמן שלהם, טשרבַּניוק, מי שהיה הראש של הוֹלוסט; הוא צוה על האכרים שבאו לירידּ, שיקיפו את העיר מכל עבריה ולא נתנו ליהודים להמלט מתוכה.

אחר כך אספו את היהודים שנמצאו באכסניה והפשיטו את בגדיהם ונצלו את כספם.

אחר כך העמידו שומרים, על כל יהודי שני אכרים, וצוו על היהודים שילכו עם האכרים להראות להם את המחבואים. ששם טמנו היהודים את כספם. אלה הראו להם את המחבואים שידעו, האכרים לקחו את רכוש היהודים ושבו עם השלל ועם השבויים אל האכסניה.

כאשר היהודים מלאו את משלחתם, סחבו אותם הסיקריקים אל השדה וענו אותם שם בענויים נוראים, אחר כך הרגו אותם.

כך אלצי יהודי זקן ואב אמלל, שירקד וינגן בשעה שהרגו את בנו.

מספר היהודים הנהרגים ביום ההוא: בשדה—ארבעים ושלש נפשות ובעיר—שבעה עשר.

שאר היהודים נשארו חבויים במחבואיהם ויפחדו לעזכם, גם אחרי שעזבו הסיקריקים את העיר. כאשר נודע ביום השני כי ששים חללים מתגוללים בעיר ובשדה, פחדו הגברים לצאת ולעסוק בקבורתם. רק נשותיהם, בנותיהם ואמותיהם התעסקו אתם: הביאו את ההרוגים מן השדה, חפרו בעצמן קברים ועסקו בקבורתם.

יהודי בורשטשאנובקה ראו שחייהם תלואים להם מנגד וצפיים הם למות בכל שעה, התחילו חושבים מחשבות על דבר איזו הגנה. הם אספו אספות, גם התיעצו עם הנוצרים הישרים. וגמרו לשבור להם שומרים מזוינים להגן עליהם.

היהודים שכרו חמשים איש מזוינים, עם מעוּשינסקי, מי שהיה פקיד הפוסטה, בראשם, שיגינו עליהם מפני ההתנפלויות התכופות של הסיקריקים. השמירה עלתה ליהודים ברמים מרובים, וגם לא היו בטוחים, שאנשי המשמר בעצמם, בשעה שיתפרצו העירה כנופיה של סיקריקים, לא יתחברו עליהם, כי נמצאו ביניהם חולינגים. היהודים יראו ללון בבתיהם מפחד בלילות ולנו במחבואים שונים גם בעליות שבבית־המדרש ובבית־הכנסת.

ואמנם פחדם לא היה פחד שוא.

ביום ה׳ בא העירה נדוד פרטיזנים עם תותחים; הם הבטיחו שלא יעשו ליהודים כל רעה, רק דרשו שהיהודים יכינו למענם לחם צהרים.

היהודים הכינו להם בָּרה ומשקאות שונים ביד רחבה. הפרטיזנים אכלו ושתו והמיבו את לבם. ואחרי כלותם לאכול, קמו ביחד עם אנשי המשמר, התפרצו אל בתי היהודים, בזזו את רכושם וכל יהודי שמצאו הרגו באכזריות רבה.

אחרי כן התפרצו לבית־המדרש. שם מצאו את בָּריל צאליקס, יהודי למדן ועובד,

שעסק כל ימיו בתורה. הסיקריקים דרשו ממנו שינלה להם את המקום, שהיהודים מתחבאים שם. אך כאשר הוא שם מחסום לפיו, התחילו לענות אותו בענוים קשים, אבל גם הענוים לא פתחו את סגור פיו; הוא קבל באהבה את הענוים ואת מר המות ולא חפץ לגלות את מחבואם של אחיו.

ובאותה עת נמצאו הרבה משפחות בעליה של בית־המדרש, ושם היה מקום בטוח; כי המבוא אל העליה היה מיצנע ומכסה מעיני רואים, ואי אפשר היה לגלותו.

כשראו הסיקריקים, שאי אפשר להם להוציא מלים מפי בריל צאליקם, הרגוהו.

אחר כך מצאו בבית־המדרש את שמשון ריבאק, התחילו להכותו ולענותו. הוא לא יכל לנשוא את הענוים וצעק:

— יהודים, רדו מן העליה והצילוני!

הסיקריקים התחילו מחפשים ובודקים עד שהצליחו למצא את הפתח של העליה והרגו שם מאה ועשרים איש. רק שמונה יהודים הסתתרו תחת החציר שהיה צבור על העליה, ונצולו ממות.

בשעה שהסיקריקים ירו מתותחיהם, עברה פלונה של החיל האדום מטיטוב; הם שמעו לא רחוק מהעירה את הירויות וחשבו שהפטלוריים בעיר. הפלונה נשארה באיזה מקום רחוק מן העיר והתחילו לירות מבליסטראות. הפרטיזנים ברחו.

יום ה' נכנסו העירה חילי המיעצה; הם ראו את החרבן, ההרג והאבדן שנעשה בעיר ורחמיהם נכמרו על היהודים האמללים. הרופא, שבא עם הגדוד, חבש את הנפצעים. ראשי החיל נתנו תמיכה לאלמנות והיתומים, גם צוו על האכרים המקומיים להביא עגלות, לאסוף בהן את ההרוגים ולהביאם לקבורה.

וכאשר ראו שיהודי בורשטשאנובקה נמצאים בסכנה תמידית, הציעו להפלטה הנשארת שיעזבו את העירה וילכו אתם. ארבעים משפחות התחברו אליהם ואתם ביחד עזבו את העיר. רק משפחות אחדות פגרו כשתי שעות, בחפצם לאסוף ולקחת אתם את מעט הנשאר מחפציהם. אחר כך נסעו בעקבות החילים לסקבירה. אך הסיקריקים התנפלו עליהם בדרך וגזלו את כל חפציהם ומעט כספם. הנגולים שבו חזרה לבורשטשאנובקה ערומים, יחפים ובחסר כל.

המעט שנשארו בעירה שכבו כל העת חבויים בחורים ובמנהרות וירא להָבָאות החוצה; הם חכו לעזרה מסקבירה.

בשבוע השני, ביום ב', נכנסו עוד הפעם העירה ניסותיו של סוקולוב; הם בזזו ושדדו את המעט הנשאר עוד, אך לא הרגו. לפנות ערב נצתה אש בבית נוצרי. העלילו שהיהודים הציתו את הבית. הסיקריקים פשטו בעיר, שלחו באש את בתי היהודים וחפשו במחבואים. כל יהודי שמצאו השליכוהו אל האש. באופן כזה נשרפו מאה וחמשים נפש, הרוב הגדול מהם—נשים וילדים. אשה זקנה, בת שבעים, כראותה איך הסיקריקים חוטפים אנשים וזורקים אותם אל תוך הלהבה, רצה אל הנהר, השליכה את עצמה המימה ומצאה.

בעירה נשארו מתי מעט משפחות יהודיות, ששכבו חבוים במסתוריהם. האכרים המקומיים רעמו כל הלילה ביריותיהם כדי להפחיד את היהודים שיעזבו את העירה.

ובאמת, בליל שבת עזבו היהודים הנשארים את העיר, ובאישון לילה ברחו לדוינקוב הרחוקה שמונה ווירסטאות מבורשטשאנובקה. שם שכרו מילציונרים שילוו אותם לבורשטשאנובקה חזרה בתקותם למצא שם, תחת החורבות, את המטמונים שטמנו. אך

עמלם היה לשוא. האכרים המקומיים הקדימום; הם חפשו תחת החורבות, מצאו את מטמוני היהודים וזכו בהם.

בורשטשאנובקה חרבה. הנשארים התפזרו בעירות הסמוכות ומתו שם ברעב, חולי וקור. או לקחו להם מקל נדודים בידיהם, והלכו אל הערים הגדולות, וגם שם, אחרי ירחי עמל, אחרי צרות ותלאות, מצאו להם הרוב הגדול מקום מנוחה בבתי־הקברות שבערים הגדולות.

לבורשטשאנובקה באו רק עניי דוינקוב לבקש לחם מהאכרים המקומיים.

כאשר חיל המועצה חטפו אחד הסיקריקים המקומיים, אנטון ליפינסקר, והמיתוהו, התנקמו האכרים מבורשטשאנובקה בעניי דוינקוב והרגום.

(המודיע יעקב נחמדער. פליט מבורשטשאנובקה).

בִּילוֹ־אָוִויריָה

(פלך קיוב, מחוז טשרקאס).

בבילו־אוויריה נמצאו ערך מאה וחמשים משפחות יהודים.

ביום 2 יוני 1919 הביא גרינוריוב מסמילה לבילו־אוויריה שתי רכבות מלאות יהודים והרגם במסילה והשליך את הנרצחים סמוך לעיר. הנוצרים קברו אותם בעיר. מספרם היה יותר ממאה נפש.

בו ביום נסע גרינוריוב לטשרקאס ועשה שם שמות בעיר, נהרי דם שטפו שם. חללים למאות התגוללו שם ברחובות. בטשרקאסי עשה גרינוריוב עד יום ד'. משם שב לסמילה לחדש שם את עבודתו, וחרבו רוחה מדם היהודים. ביום ו' בא לבילו־אוויריה והרג באכזריות נוראה שמונים נפש.

הדינקים נכנסו העירה ימים אחדים לפני יום הכפורים, שנת 1919, וגם הם התנקמו ביהודים, עשקו את העירה, אנסו נשים ורצחו נפשות. ביותר הצטינו לפני עזבם את העיר. אז הרבו את חלליהם. יותר ממאה נפש נגזרו על ידם.

גם האכרים המקומיים השתתפו ב„מצוה" זו של הרינת היהודים. יעקב אימאנסקי ובני משפחתו, שש נפשות, התחבאו בבית אכר מכרם, והאכר בעצמו הרג את כל המשפחה.

אשתו של יעקב סנדלר עברה את הנהר בסירת־דונה לברוח. בנה הילד בן חמשה ירחים התחיל לבכות. השליכה אותו האם אל הנהר.

מספר ההרוגים היה יותר משתי מאות נפש.

עתה העיר חרבה, נשארו בה יהודים מתי מעט. הרוב הגדול מכרו את בתיהם לנוצרים ונתפזרו לכל רוח. גם הבתים שלא מכרו אותם בעליהם, החזיקו האכרים המקומיים והתישבו בהם.

(המודיע י. מלניקובסקי).

בִּילוביטשובקה

(מושב, פלך פולטבה).

בחדש אב 1920 באו שלשה סיקריקים מהכפר ושטובשטינה לבילוביטשובקה וחדרו אל ביתו של בריל טשפראק. הוציאו את בנו ביחד עם הסוחר של בהמות נוטהארץ, שנמצא בביתו של טשעפראק, וסחבום לחורבה אחת. שם הרגו את שניהם ואחר כך השליכו אותם אל בור עמוק חמשים אמה. רק ביום השלישי נמצאו נופות ההרוגים.

כשהביאו את הנרצחים לקבורה, בא ללוויתם לבית־עולמם גם ראובן בערשענסקי. באותו יום בערב התנפלו סיקריקים על ביתו של בערעשענסקי, רצחו את אשתו רבקה, את אשת בנו, בעטי, ואחותה טראאוויש. הסיקריקים חצבו בקרבנותיהם בסיפים ועשו אותם ערמה של בשר. בערעשענסקי ובנו נצולו. בנו התחבא אחורי הדלת והוא התחבא בארובה. הם שמעו את כל הנעשה. (לפי ויזיקור).

בילופוליה

(מחוז ברדיטשוב).

בבילופוליה נמצאו כ300 משפחות יהודים. בקיץ 1620, התפרצה לבילופוליה פלוגה של גליציאנים והרגו את משה אסטרובסקי ועוד שש נפשות.

(ניסל רמזנסקי).

בִּילו־צֶ׳רקוב

(פלך קיוב).

א.

במלחמה שפרצה בין הבולשביקים ובין הפטלוריים, בכפר שמראיובקה, היתה יד הבולשביקים על התחתונה והוכרחו לעזוב את בילו־צ׳רקוב ולסגת אחור לפאסטוב. הפטלוריים כבשו את העיר ולקומנדנט נמנה שר הלגיון מאַסלוב. באותו יום בערב התפרצו הקוזקים אל בתי היהודים כפריצי חיות, חמסו את רכושם והרגו כל מי שנפל בידם. הקרבנות הראשונים היו תלמידי הגמנזיום שאנים ורייגורודיסקי.

ביום השני נכנסו העירה ניסותיו של זֶלוני וכמשך שלשה ימים עשקו את העיר וערכו טבח ליהודים. כאשר הציעו להם כסף כפר נפש, ענו:

— אין לנו חפץ בכסף, תנו לנו נפשות היהודים.

השלטון הרשמי היה בידי הפטלוריים. ביום 28 יולי הודיע האינספקטור של הצבא, סטעפני, בטלגרמה אל השטב:

— אנרכיה בעיר. הוריעו איך להתנהג, שלחו חילים להספיקה.

תוצאות הטלגרמה היתה הפקודה למנות לקומנדנט את ליסגור, במקום מאסלוב. ליסגור הוציא פקודה, שאסור להמום ולהרוג את היהודים. החמס נפסק.

הזוללניים נצטוו לעזוב את העיר. הם לקחו אתם שני יהודים, את האב והבן קומרובסקי, ואת שניהם הרגו בדרך. במשך הפרעות והשחיטה נהרגו ארבע מאות יהודים.

אחרי איזו ימים התגנבה העירה פלוגה קטנה של חיל המועצה והרגו את המשרתים של שתי הבַּטַרֵיות, שעמדו על הכבר. אחר כך התפזרו בעיר. הפטלוריים התגודדו עד מהרה, וכאשר מספר החילים של הצבא האדום היה מעט מאד, היו מוכרחים לברוח. כמה מהם נפלו בידי הפטלוריים. או התלקחה חמת הפטלוריים על היהודים והתחילה ההרינה. נלוותה עליהם גם הכנופיא של סוקולוב, שנכנסה בעת ההיא העירה. נהרגו מאה וחמשים ושבעה אנשים. רוב הבתים של היהודים נחמסו. השוד והרציחות נמשכו שלשה שבועות.

ביום 17 אוגוסט עזבו הפטלוריים את העיר מפני הדיניקיים, ובערב נכנסו הקוזקים של הבריגדה הטערסקית. בבקר של יום השני לבואם התחילו לבזוז את התנויות ולמחרתו — את המעונות.

הם עברו מבית לבית. כל מה שאפשר היה לקחת—לקחו. את החפצים השדודים הובילו אל התחנה, או מכרו אותם בפומבי לאכרי הסביבה.

הבזה ארכה שלשה ימים.

ביום 20 אוגוסט יצאה פקודה מאת המצביא להפסיק את הפרעות. במשך שני ימים שררה מנוחה. אחר כך נשנו הבזות והחמם ביתר עוז. הקוזקים הקיפו רובעים שלמים ושמו אותם עד היכוד. הם שבו כמה פעמים אל מעון אחד, הוציאו גם את המצעות מתחת החולים במחלת הטיפוס. על פי רוב שדדו בלילה. אך גם ביום הפשיטו את הבגדים מעל העוברים.

המתנדבים לא הסתפקו רק בחמס ושוד; הם התעללו ביהודים, ענו הרבה נשים ואחר כך קבעו את נפשותיהן. גם הרבה אנשים נהרגו בעניים גדולים.

את העלמה מַטישאַנסקי עני הסיקריקים ואחר כך השליכוה אל הבאר.

אחדים הצליחו לפדות את נפשותיהם בכסף. אלה שלא היה בכחם לשלם את הסך הדרוש, הומתו בענוים קשים. כך נצלב ראש הקהל, מפני שלא היה בידו די כסף לשלם פדיון נפשו, כפי שדרשו ממנו הסיקריקים.

כך התנקמו חיל המתנדבים ביהודים האמללים. זקנים לא רחמו ועל ילדים קטנים לא חסה עינם. בקרת־רוח הרגו זקנים וחלשים, ירו בילדים קטנים. גם חנקו עולל בן שבעה ירחים בעריסתו.

להצדיק את מעשיהם הם חדשו את הבדותות הידועות: היהודים העמידו תותחים על גג בית־הכנסת. היהודים ירו מבתיהם על חיל המתנדבים, כשבאו אלה אל העיר, ועוד בדותות ושקרים כאלה.

הביזות והשחיטות ארכו כל הימים שהתמהמה צבא הדיניקים בעיר.

מספר ההרוגים שנרצחו בידי המתנדבים—כשלש מאות נפש.

כ.

מאורעותיו של צבי דולגונוס, חנוני, בן 27 שנה.

הפרעות בבילוי־צירקוב התפרצו ברא"ח אלול 1919. הצבא האדום עזב את העיר ביום השבת ובאותו יום נכנס גדוד פטלוריים. ביום ב' בערב נכנס העירה זילוני וגיסותיו. כל העיר נמוגה מפחד. היהודים התחבאו בחורים ובסדקים, במרתפים ובעליות.

הסיקריקים תיכף בבואם התפשטו בעיר וימלאוה חמס ושוד, מעשי אונס ורצח. הם הלכו מבית לבית, טפסו על העליות, ירדו אל המרתפים ובדקו בכל החורים והמחבואים והוציאו את קרבניותיהם מהמקומות שהתחבאו שם ורצחום נפש.

אני נמצאתי אז בביתו של אבי ארוסתי. סיעה של סיקריקים קרבה אל ביתנו וחפצו לעקור את הדלת, אך לא יכלו, כי הדלת היתה של ברזל. או הלכו לבית השני, שדר שם שבננו, נחום מוכר שש. אנחנו פחדנו מאד, כי בקיר התיכון, המשותף לשני הבתים, נמצא פתח והסיקריקים יכלו בנקל לחדור מבית נחום אל ביתנו. אני, אחי, ארוסתי, אחותה ושני אחיה מהרנו לעזוב את הבית. נשארו שם רק הזקנים, אבא ואמא של ארוסתי.

הרחוב היה ריק, רק סיקריקים אחדים עמדו אצל הענלות הריקות, שהיו צריכים למלאותן בביות היהודים. סיקריק אחד ראה אותי מרחוק, כונן אלי את הרובה, אך אני נטיתי הצדה. באנו לבית קרובנו, שמואל רוזינבליט; הוא פתח את ההלון ונתן לנו לבוא הביתה. כשראו הסיקריקים שנכנסנו לביתו של רוזינבליט, התחילו יורים ברובים והתפרצו

לבית רוזינבליט. שם, מבלעדינו, נמצאו עוד משפחות אחדות, מפליטי וואלודרקה. אחדים מהם כבר הספיקו בינתים לטפס על העליה. גם אנחנו מהרנו לטפס אחריהם, כל זמן שהסיקריקים היו טרודים בהרקת כיסיהם של פליטי וואלודרקה, הנמצאים בבית. ומן העליה של רוזינבליט עברנו לעליה אחרת. אך גם שם לא חשבנו את עצמנו בטוחים, וירדנו אל מעונה של לאה הקצבית. שם התחבאו כשלשים נפש. ביניהן נמצאו רק שלשה גברים.

בינתים קרב הלילה.

פתאם נשמע שאון מבחוץ. התחילו דופקים וקורעים את הדלת. אל הבית התפרצו ששה סיקריקים. הראש שלהם היה עטוף באצטלא של קטיפה ירוקה. הסיקריקים קרבו אלי ואל גיסי והתחילו מכים אותנו בנצב הרובים. אחר כך כונן אחד מהסיקריקים את הרובה מול חטמי ואים להרגני, אם לא אשלם פדיון נפשי. אמרתי, שנמסור להם את כל הכסף והחפצים שנמצאו אתנו, רק יחוסו על נפשותינו. מסרתי להם את כל הכסף שנמצא בכיסי, גם את תעודותי לקחו והפשיטו את כל בגדי, אפילו המכנסים, נשארתי רק בכתנתי ובתחתונים. כאשר הסיקריקים נמרו אתנו, נכנסו לחדר השני וכל החפצים שנמצאו שם בזזו להם. אחר כך דרשו שהנשים תמסרנה להם את תכשיטיהן, אך הנשים אמרו שאין בידיהן שום תכשיטין. וכאשר הם חפשו בחורים ובסדקים ולא מצאו כלום, עזבו את הבית והלכו להם. הדלת נשארה פתוחה.

אחרי זמן מועט נכנסו שלשה אנשים. אחד מהם, כפי שנודע לנו אחר כך, היה מחיל הבולשביקים שנשארו בעיר, אחרי שחיל המועצה עזבוה. אני בכיתי לפניו, ספרתי לו את אשר עבר עלינו. נחומיו נכמרו עלינו והציע לנו להוביל אותנו לביתנו. שבנו לבית ארוסתי ודפקנו בדלת. כאשר שמענו את קולם של אבא ואמא שמחנו מאד. הם ספרו לנו, כי גם אותם בקרו הסיקריקים כמה פעמים. אך הסתפקו רק בכסף כפר נפש.

החמם והשוד ארכו כל הלילה, הרבה יהודים ננזרו מארץ החיים, הרבה נשים נאנסו. החיל, שלוה אותנו לביתנו, נשאר ללון אתנו. אנחנו ישבנו ועסקנו בשיחה.

עברו כשתי שעות. פתאם נשמע קול רעש. הסיקריקים זרקו פצצה לבית השכן קולטון. כרגע אחזה הלהבה בארבע פנות הבית, כל אנשי הבית ברחו. הסיקריקים ירו בהאשה קולטון ובבעלה. האשה מתה בענויים קשים ובעלה התהפך בחליו על מטתו ימים אחדים ואחרי כן מת גם הוא.

אנחנו עזבנו את הבית והלכנו לרוזינבלט. לקחנו אתנו גם כמה חפצים. בבקר נודע לנו, כי הרבה יהודים נרצחו בלילה, ביניהם מברי יעקב לעוו בן 45 שנה, מרגלית 36 שנה ובן דודי, משה פיננרהיט, 32 שנה.

בשבת בערב נכנס העירה צבא המתנדבים.

דיפוטציה יצאה לקראתם לקבל את פניהם בלחם ומלח.

הדיניקים, תיכף בבואם, כלו את חמתם ביהודים. המתנדבים הרעו לעשות מהרוצחים זלוני וסוקולוב; הם הרגו את היהודים בהמון ובחמה שפוכה. הגירו על ידי החרב וקנים וחלשים, נשים וילדים, ודמים בדמים נגעו. היהודים עזבו את מעונותיהם הפקר וברחו לכל אשר נשאו איתם עיניהם לבקש להם מקום בטוח להתחבא שם.

בני משפחתנו, ס"ה שמונה אנשים, התחבאו ברפת של כהן נוצרי. שם נמצאו עוד משפחות אחדות. כלנו התגלגלנו ברפש ודומן. אחד מהמתחבאים הלה במחלת הטיפוס החברברי, והמחלה נתדבקה מהרה בשאר דרי הרפת. גם מחלת הטיפוס החזור נדבקה

בנו. אחדים נחלו במחלה זו שלש גם ארבע פעמים. במחלה זו מתו גם הורי ואחי.

בין ההרוגים היו גם בת דודי. אשתו של אברהם דולגינוס ומכָרי ישראל פלדמאן, ש. שקלארוב ואברהם ליטוואק.

בִּילוּשיצה

(פלך וואלין).

בילושיצה היא עירה קטנה, גרו בה ס"ה שמונה עשר משפחות יהודים. ביום 7 מרץ 1919 התנפלו הפטלוריים על העירה, החריבו את בתיהם של היהודים והרגו לפי חרב שבע עשרה נפש.

בִּירוּזובקה

(מחוז וואזניסענסק, פלך אודיסה).

העירה בירוזובקה היא באמת פנה מאֻשרה; היא האחת, שיצאה מכלל ערי הסביבה ולא שתתה את כוס הינוּים עד תֻמה.

כנאת־דשא במדבר נדמתה.

אם נחשוב כרוכלא את כל הכנופיות וראשי־הבריונים עם אוכלסיהם, שעברו דרך בירוזובקה, והחליפות התכופיות של הרשות, והאנרכיה ששררה בימים ההם באיקראינה, אז נוכל לבוא לידי מסקנה, כי בירוזובקה היתה צפויה להכחד מן העולם, כשאר הערים אחיותיה.

דרך בירוזובקה עברו צבאות פטלורי, גם מַרוסיה ניקיפורובנה ואוכלסיה. במשך שלשה חדשים עברו דרך בירוזובקה גדודי פרנצ'יה, יָנן וסָרבָּה. בגליל בירוזובקה התארגנה הכנופיה של מילאל והתחוללו ניסותיו של שאָקה, שנכנסו לתוכם גם הגרמנים של המושבות שהצטינו באכזריותם. במרחק 15 ווירסט מהעירה „עָבד" קוזקוב עם הכנופיה שלו וערך את הפרעות הידועות בבָּאלַיוב; האכרים הפרטיזנים כבשו שתי פעמים את העיר, גם צבא הדיניקים חנו בתיכה.

ובכל זאת יצאה בירוזובקה משני האריות האלה כמעט בשלום, כמובן, כְּאוּד מצל מאש: נהרגו בעירה עצמה רק שלש נפשות והיו איזו מקרים של התנפלויות, שוד וחמס, אך לא בהמון.

נרשום זה בקציר את המאורעות של העירה.

מַרוסיה ניקיפורובנה שמה על העיר קונטריבוציה חמשים אלף רובל. אך קבלה רק עשרים ושבעה אלפים רובל, גם הרגה את היהודי, ברוך לעווין, יען שחשדה אותו בקונטר־רֶוולוציה, כביכול.

הכנופיה של שאָקה „עברה" ומן רב בגליל בירוזובקה, גם הרבה יהודים מתושבי בירוזובקה נגזרו מידה, בעברם בדרך. אך אל העירה בעצמה לא התפרצה.

הפרטיזנים נסו את כחם בבירוזובקה, אך נורשו על ידי מסע־שריון של חיל המועצה.

ולבסוף הדיניקים, אלה המומחים בפּח־תת בטן של נשים ובכריתת ראשים, לא הצטינו כמעט במאומה בבירוזובקה. כל העת שהתמהמהו בעירה עשו כמה התנפלויות, שדדו בתים אחדים והרגו את מרים רוזיני ובנה אברהם, מפני שלא חפצו להראות להם את מעונותיהם של העשירים.

דרך בירוזובקה עברו גם הלגיון הקרימאי, לגיון העונש הטשירנומורי, גם לגיון

הואבים והשמירה הקיובית המפורסמה, אך כלם יצאו ידי חובתם רק בהתנפלויות. פרעות כרבעי לא נעשו.

פרעות לא נעשו, בכל זאת מספר הגון של יהודי בירוובקה נכחד מארץ החיים בימים ההם.

אך הם נגזרו מידי „הגבורים" שארבו על הדרכים בסביבות בירוובקה. יותר משלשים איש נהרגו באופן כזה. (ח. קזרין).

בירוולה

(תחנה, פלך חרסון).

א.

ביום 16 פברואר 1919 נסעתי לקיוב. כשבאתי לוואפניארקה נמרתי לשוב חזרה מפני העכובים הרבים וסכנת הדרך. בוואפניארקה חנה אז גדוד הידימקים ומוסבצים, שרעצו את העירה, חמסו את היהודים והרגו כמה אנשים. כל הגברים עזבו את העירה וברחו אל הערים הקרובות. אני נצלתי מידם, כי קלסתר פני איננו מכליט את הטיפוס היהודי. גם בתעודתי לא נרשם שמי בהברתו היהודית רפאל, אלא ראַפאַעל איזידורוביטש. לוואפניארקה באתי ביום השבת ונשארתי שם עד יום א׳ בבקר, ושבתי במסע העובר מושמירינקה לאודיסה.

ביום ההוא, בשעה השמינית בערב, באנו לבירוולה. בתחנה נכנסו חילים אחדים, שקראו לעצמם בשם „קומנדטורה של האישילונים החונים בתחנה" והתחילו לבקר את התעודות. אחר הבקור אמרו: „יהודים, או זידים, צאו מהרכבות!" על שאלותיהם של יהודים ושאינם יהודים „מדוע?" ענו, שכך היא פקודתו של הקומנדנט. גם צוו על הנוצרים שלא יעיזו להחביא יהודים, כי יענשו קשה.

כחמשים איש הוצאו מן הרכבות. החילים חפשו תחת הספסלים ועל האצטבאות, שמא התחבא שם איזה יהודי. בין המוצאים היו גם נשים אחדות. אני גם הפעם נצלתי מידם. אך ממולי ישב הסטודנט יוסף פלדמן וגם אותו הוציאו מהרכבת בחוקת היד.

את היהודים הובילו אל רכבת אחת, ששם נמצאה הקומנדטורה. שם עמו אותם, התעוללו בהם, הכו אותם בנצבי הרובים עד שהתעלפו. הרכבת, שאליה הובאו היהודים, נמצאה במרחק ווירסטה אחת מהרכבת שישבתי בה, ובכל זאת קול צעקותיהם של המעונים בדמי הלילה הגיע גם אלינו. אחרי הענויים גזלו מהם את כספם ואת החפצים יקרי־הערך שנמצאו אצלם.

דרך החלון של הקרון ראיתי שני חילים סוחבים יהודי אחד, וכאשר היהודי נפל על השלג הרימוהו החילים ויכבדוהו במהלומות משני הצדדים וצוו עליו לרוץ. את הסטודנט לא הובילו החילים אל הקומנדטורה; הם סחבו אותו הצדה, הפילוהו על השלג, סתמו את פיו והכוהו מכות מרדות. אחר כך חלצו מעליו את מגפיו וגזלו את כספו, סך 250 רובל. אחר כך הובילוהו עוד הפעם על השלג, הלקוהו מכות רצח, וכאשר ראו, כי כל עוד נפשו בו, עזבוהו לנפשו.

כששב הסטודנט פלדשטיין אל הרכבת, והיו נוצרים שמנעוהו לבוא לתוכה, באמרם, שעל ידי היהודים הם מוכרחים להתעכב בדרך זמן רב. אף נמצאו גם נוצרים שהמליצו בעדו ובצרו לו מקום.

המסע התעכב בבירוולה מהשעה השמינית בערב עד השעה השלישית בבקר.

ובכל העת לא פסק הציד על היהודים ונשנה כל פעם ביתר אכזריות, כי כיסי היהודים כבר התרוקנו ולא היה להם במה לשלם כופר נפשם ולקנות את חרותם.

באכזריות יותר גדולה התנהגו עם אלה, שבתעודותיהם היה נרשם שהם מבלשה או מסביבתה: שני אמללים עם תעודות כאלה נהרגו, קודם עלות השחר, לפני אחת הרכבות. מַכָּר אחד ספר לי, שראה בעיניו איך סחבו החילים שני גופות, אחד של איש זקן והשני היה מְלֻכָּש בסנין של סטודנט. נודע לנו, שעוד שני יהודים נרצחו.

מסבת המאורעות האלה יצא מדעתו הסטודנט של האקדמיה התיאולוגית בקיוב אנדריי איבנוביטש נַאֲוִיקָה, שעבד בצבא בימי האטמן בתור אופיציר. הוא הוציא את תעודותיו ויקרען לנזרים קטנים. בְּרַזדיעלני הוכרחו להוציאו מן הרכבת.

(רפאל ניפקין).

ג.

ביום 15 פברואר 1919 באתי לתחנה בירזולה, לעשות הקירה ודרישה בהקונטורה הטכנית של התחנה על אודות קרון של בילבסין, שנעצר בדרך לאודיסה. קבלתי מענה, שבתחנה בירזולה לא נעצר ושצריך אני לפנות אל התחנה סלובודקה. אפשר שנתעכב שם. באשר המסע מאודיסה עובר דרך בירזולה בשעה השלישית או הרביעית בלילה, הייתי מוכרח לחכות בתחנה כל העת. בכיסי נמצאו תעודות, גם הדובליקט של הבולבסין, הממונה על התחנה הרשה לי לחכות באולם של המחלקה השניה עד בוא המסע.

בשעה הראשונה בלילה קרבו אלי שני חילים פטלוריים, מזוינים ברובים וסיפים, ודרשו ממני להראות להם את תעודותי. מסרתין להם, הם הסתכלו בהן וצוו עלי ללכת אתם אל הקומנדנט של התחנה, אך החילים הובילוני לא להקומנדנט אלא להרכבות שנמצאו בהן האֶשלונים העוברים לאודיסה, שעמדו לא רחוק מהתחנה, אצל הרֶזֶרבוּאַר של קרים. הובאתי אל אחד הקרונות, שם התחילה הבדיקה. הפשיטו מעלי את בגדי. אפילו הכתנת והמנפים. אחר כך התחילו לחפש בחפצי. את החפצים הטובים בעיניהם שמו בכליהם, בתוכם אספקלריה קטנה ועפרון. מובן, שגם כספי ושעוני לקחו על מנת שלא להחזיר. אחר כך החזירו לי את תעודותי וגם את בגדי ומגפי, שהיו קרועים, קבלתי בחזרה.

בשעה שאחר בדק בחפצי תקע לי השני באזני, הכאות שיש בהן כדי להמית, וגם עתה נכרים עוד הסימנים תחת העינים. גם הבטיחני לגרני באמונתם של האיקראינים. את הכובע שלי לקחו ונתנו לי כובע צבאי, עגול, בלי מצחון, מצבע ירקרק, ותקעו לי שתי פעמים, כדי שאחבוש לראשי את הכובע. אחר כך נצטויתי להשתטח על הרצפה ופני למטה והלקיני חמש מלקות במדוך של הרובה. גם אמרו לי שאני „מוצלח". עם וידים אחרים הם מתנהגים באופן אחר לגמרי. גם הפחידוני, שמחר יודיעו להקומנדנט שאני בולשיביק. אחר כך צוו עלי לנעול את מגפי ולעזוב את הרכבת ובעקבותי הלכו גם החילים השומרים. כשיצאנו מן הרכבת שם אחר מהחילים כדור בקנה של הרובה, והשני צוה עלי לרוץ, כאשר אשמע את הפקודה „רוץ!" אך לרוץ לא יכלתי, כי סביב המסע היה צבור הרבה שלג ואני טבעתי בו עד הברכים. או צוו עלי לשכב על השלג ופני למטה ולתחוב בו גם את הראש ואחר מהשומרים הלקה אותי חמש עשרה מלקות בכל כחו והזהירני שלא ארים את קולי בצעקה. אחר כך פקד עלי השומר לרוץ ומאחריו עמד החיל עם הרובה בידו הכן לירות. אז היה באמת כפשע ביני ובין המות. אך בארח פלא נצלתי.

כששמעתי את הפקודה „רוץ!" שנסתי את מתני ורצתי בכל כחי, אך לא בדרך ישרה כי אם בדרך עקלקלות ופניתי כל פעם לצדדין. היריה נתעבטה כל פעם לרגעים אחדים על ידי איש נוצרי שעבר לפני. בין כך ראיתי חצר, ובקפיצה אחת נמלטתי לתוכה. שם עלתה בידי להסתתר תחת ערמה של נסרים וקורות.

החילים מהרו אחרי, בקשוני בכל החצר וכאשר לא מצאוני שפכו את חמתם על היהודים השומרים של המושבה, שנמצאו שם, והכו אותם מכות נאמנות. גם שברו את הזגוגיות של הבית.

אחשוב לא למותר לרשום פה את אשר ספר לי צייר אחד, הגר ברחוב התרסני נו' 14 מעון 12:

—„ביום ה', 13 פברואר 1919 ישבתי בהאולם של המחלקה השניה בהתחנה בירזולה והנה קרב אלי חיל וקרא אותי אל הקומנדנט. אך הוא הובילני אל רכבת אחת שעמדה על הדרך העולה לקיוב, תחתיה שכבו שלשה חללים, וששה אמללים עמדו וחכו לגורלם המר. אני נצלתי מידיהם, כי על פי תעודתי הגני אזרח רומניה, גם הבטחתי להם לצייר את תמונותיהם. לא רחוק משם עמדו אופיצירים מפרנציה וכעיניהם ראו כל זאת.

גרי המושבה ספרו לי, שתחת השלג נמצאים הרבה יהודים נרצחים, לא פחות מחמשים.

(ליב בן מרדכי גרזענפעלן).

ג.

ביום 24 ינואר 1919 יצאתי מאודיסה. בתחנה בירזולה נכנסו חילים אל הרכבות לבקר את התעודות. ביניהם נמצא מכר אחד, קוזקוב, חברי מבית הספר, והודות לו השאירוני במקומי. ששה אנשים הוצאו, אף על פי שתעודותיהם היו כשורה, אך נרשם בהן „האמונה היהודית". עברו כשתי שעות. שנים מהם שבו אל הקרון ערומים, רק בחלוקיהם. האכרים שנמצאו שם חמלו עליהם ונתנו להם את פרוותיהם להתעטף בהן. אחר מהשנים יצא מדעתו, גזלו ממנו את כל הונו, שלשים וחמשה אלף רובל, והוא נשאר בעירום ובחסר כל. ארבעה הנשארים נהרגו ביריה.

(וואלף סיילפרין).

ד.

בהתחנה בירזולה מעכבים על פי רוב את הנוסעים ליום או ליומים. אתמול נסעתי מרודניצה לאודיסה. עד בירזולה עברנו בשלום. בבירזולה התעכב המסע במשך שלשים שעות. חמש שעות עברו בלי שום מאורע, אחר כך התחילו באים חילים בהרכבות כדי לבדוק את התעודות ואת החבילות. מי שמצאו אצלו איזו חבילה, אפילו היותר קטנה של עשרה פונטים, הובילוהו אל הקומנדנט של התחנה. הנוצרים שבו וחבילותיהם בידיהם, אפילו אם נמצא בהן משא של שני פודים, והיהודים—בידים ריקניות. אחר כך התחילו להוציא את היהודים מן הרכבות בלא שום אמתלא, רק—מפני שהם יהודים. מתוך הקרון שישבתי בתוכו, הוצאו ששה יהודים, ביניהם יהודי זקן, שלא הוביל שום חבילה. על השאלה: „לאן הוא נוסע?" ענה, שנוסע הוא לאודיסה, ששם נמצאים אשתו ובניו. וכאשר לא היתה שום סבה לעכבו, אמרו החילים שצריכים לברוק בכיסיו, שמא יש לו נשק, והבריקה צריכה להעשות על ידי הקומנדנט בכבודו ובעצמו. היהודי עזב את הרכבת בלוית שלשה חילים, שנים לשני הצדדים ואחד מאחוריו. שני החילים, שהלכו משני עבריו, התחילו מושכים אותו זה לימין וזה לשמאל ומכים אותו בלי חמלה,

והשלישי מכה אותו בעצב הרובה מאחוריו. התהלוכה הזו עברה לפני כל הנוסעים, ואפילו רוסים לא יכלו לראות את האכזריות ועיניהם ולבו דמעות. רוסי אחד שעבר בצבא העיז לשאל: „מה טיבה של הפרובוקסיה הזו, ולמה מכים את היהודי הזקן?“ וקבל את עונשו על „חוצפתו“. הפטלוריים הטפוחו והלקוהו חמשים מלקות במדוך של הרובים. כפי שספרו הילים אחדים, נולו מהזקן חמשה עשר אלף רובל ואלציהו לאמור, שהיא מגדב את הכסף הזה לטובת הצבא. ולאות תודה על נדבת לבו, מנו לו במדוך עשרים וחמש מלקות.

עוד ספרו: אהלים ישנם בבירזולה, לא רחוק מהתחנה, ובתוכם נמצאים הרבה יהודים אסורים, שמעניש אותם שם באכזריות נוראה, ומלקים אותם כמה פעמים ביום. קול שיעת האמללים ויצעקותיהם מעצמת מכאוביהם, ביקע רקיעים. הרבה יהודים נהרגים על פי פקודתם של הראשים, והרבה מתים תחת ידי מעניהם, ולית דין ולית דיין. שלשום, ביום 7 אדר, נהרגו חמשה יהודים. לפעמים תאיר ההצלחה את פניה לאחד האמללים וישחררו אותו. או יצא מהקטרקטין מכה ומקרטט, כצל נהלך, כל עוד נפשו בו. בעיני ראיתי אמללים כאלה ודברתי עמהם. נוראות ספרו. אך לא פה המקום לרשם הכל מה ששמעתי. דודי הישיש, בן ששים, הוצא מהרכבת בבירזולה ולעיני הוכה עד שפוך דם, ואינני יודע מה היה בסופו, אם נשאר בחיים, או נהרג. כפי שמשערים, נהרגו בתחנה יותר ממאה יהודים.

(מ' מלר. מרע"ם. סטודנט יעקב גלנטמין מפיסטמלנקה).

בירעזינה

(כפר במחוז בוריסוב, פלך מינסק)

בבירעזינה גרו שמונה משפחות יהודים.

במשך של חדש אוגוסט 1919 נמצא החבל בידי הפולנים ולימים רבים יזכרו היהודים את ענים ומרודם, את ההרפתקאות שעברו עליהם, ואת אשר סבלו מיד הפנים השחצנים האלה. כל העת שהתמהמהו פה עסקו בביזה, התעללו ביהודים, ענו אותם ושפכו את דמם. בדרך לדוקשיצה חטפו את היהודי זלמן פבריקנט בן 24 שנה ואלציהו שיכרה לו קבר בידיו ואחר כך קברוהו בו חי.

כשנכנסו לבירעזינה היתה ראשית עבודתם, לבקש מהאכרים להראות להם את מעונותיהם של היהודים. ותיכף „כברו“ הפולנים בבקוריהם את בתי היהודים ולא שבו בידים ריקניות. חמסו ושדדו את החפצים שמצאו, התעללו ביהודים, כרתו את זקניהם וענו אותם. את ברקא טויבעם ענו ושמו את ביתו, יען בנו עבד בהיל המועצה. את ברוך קפלן כבר הובילו להריגה, אך הודות להחיבש המקומי (פולני) שחררו אותו.

בה במדה שהורע בחם של הפולנים, התגברה אכזריותם. כך נמשך עד יולי 1920. לפני עזבם את החבל שדדו את יתר הפלטה שנמצאה עוד בבתי היהודים. ואת אשר לא יכלו לקחת אתם שברו והחרימו. אפילו את החלונות והדלתות בבתי היהודים שברו. או נהרג על ידם זלמן קוניץ, בן 27 שנה, וכאשר עזבו את הכפר לקחו אתם גם את יוסל דרוצה להרגו בדרך, אך או שבו חיל המועצה ויוסל דרוצה נמלט מידי הפולנים.

(המודיע מחפירה).

בַּכמַאטש

(תחנה, פלך פולטבה).

טלגרמה מרומן 6/1, 1919

איקסטרה. קיום להיושב ראש של הדירקטוריום, ווינישטשענקה.

— העתקה להסיקרטריאט הנציונלי של היהודים.

ביום 2 ינואר, 1919, קרה מאורע בתחנה המרכזית, בכמאטש, שאין דומה לו גם בהמאורעות האכזריים של ימי הבינים, ואשר יזכיר לנו את כל נוראותיהם של ימי האינקביזיציה, שחשבנו שכבר צללו בתהום הנשיה.

האשלונים של הצבא, שנמצאו בתחנה, בדרך נסיעתם, התחברו אל הגרניזון המקומי, התפרצו אל כל המסעות, שעברו דרך התחנה, והוציאו את הנוסעים היהודים, שנמצאו בהרכבות, וענו אותם באכזריות שאין כמוה.

בתחלה נמרו להרוג את כלם ביריה. אחר כך באו לידי הסכם להרוג אך אחד אחוז מחמשה, וכבר התחילו לברור את המיועדים להריגה. לבסוף נמרו להלקות את כל היהודים. בתחלה גולו את כספם והפציהם, אחר כך הכו אותם במדוכים של הרובים על הגוף הערום. על האיקזיקוציה השניה האטמן של הלגיון. אחדים יצאו מתחת ידי מעניהם כל עוד נפשם בם. הרבה אבדו ועקבותיהם לא נודעו. הגנו מודיעים על דבר האכזריות הנעשות להיהודים, שאי אפשר לסבול בריפובליקה חפשית, ודורשים אנו חקירה ודרישה מדויקת מכל הנעשה, גם לענוש את עושי הרשעה.

(המועצה של הקהלה העברית בגומן).

בַּלטה

(פלך פודוליה).

א.

בלטה היא עיר מחוזית, מספר יושביה כשלשים אלף, מהם כעשרים אלף יהודים. בעיר נמצאים בתי־חרשת אחדים, שעובדים בהם הרבה פועלים יהודים. כמעט כל בעלי־המלאכות, הענלונים והסבלים הם יהודים. שאר היהודים הם או חנונים או סוחרים.

הפרעות הראשונות קרו ביום 27 ינואר, 1919.

עוד קודם לזה נודע, שבקסרקטין נעשית תעמולה בין החילים לעורר לפרעות. פתאם באה העירה פלונה של חילים והתחילו לבדוק בבתי היהודים, חפשו נשק. בשעת החפוש התיחסו ליהודים באיבה גלויה ובחוצפה, גם בקשו תואנות להתנפל עליהם. אחר החפוש פרצה תגרה פוליטית בין הקומיסר, שהיה „סמוסטיניק", והראש של חיל המצב, שהיה בולשיביק. הקומיסר נהרג. וזאת היתה הסבה לשפיכות דמים ולפרעות, שנמשכו במשך תשעה שבועות, עד כי באו העירה החילים של המועצה.

ביום 27 ינואר פרצה יריה, שארכה שתי שעות. חשבו בתחלה, שפרצה תגרה בין שתי פלונות של חילים. אך במהרה נודע, שהותרה הרצועה להתנפל על היהודים ולהתנקם בהם. בלילה הזה נהרגו ארבעים איש, שנחשדו בקומוניזם. הביזה והרצח ארכו שתי יממות. ביום השלישי הודיע הקומנדנט שהוא דורש מהיהודים חצי מיליון רובל קונטריבוציה, והסך הזה צריכים למסור לידו בבית הפקידות העירוני (אופרָה) במשך עשרים וארבע שעות. גם הפחיד את היהודים, שאם לא ימלאו בדיוק את דרישתו, ישלח את העיר באש ולא יתן לקבור את ההרוגים.

ראשי הקהלה התאספו בבית הפקודות. הם נסו לרכך את לב הקומנדנט, שיקטין את סכום הקונטריבוציה. אך בקשותיהם לא הועילו; הקומנדנט נער בהם בגזיפה. כאשר מסרו את הקונטריבוציה, פסקו הרציחות בהמון. אך גם אחר כך קרו מקרי רצח, ובכל יום נהרגו שנים, שלשה יהודים. כך נמשך במשך שנים, שלשה שבועות.

אחר כך, כאשר חיל המועצה עלו על העיר בסערה ופרצה מלחמה בינם ובין הפטלוריים, סבלה העיר הרבה מידי אוכלסי הפרטיזנים. הון היהודים היה לבז ולמשיסה. הם פרצו בתרב נוקמה אל בתי היהודים והרגו בלי המלה וקנים ונערים, נשים וילדים. מספר ההרוגים בשני חלקי העיר ששים נפש. מלבד זאת פנו הכנופיות אל ראשי הקהלה בדרישות שונות והם היו מוכרחים למלאותן, מאימת המגלב והסיף. לפעמים קבלו הדרישות גם צורה מגוחכת. קוזק אחד פנה אל ראשי הקהלה בדרישה כזו: „קהלה, עשי פרסות ברזל לסוסי!"

הפרעות השניות ארכו שלשה ימים ואחר כך פסקו. הריגות בהמון לא קרו. רק פעם בפעם קרו מקרי הרינה של יחידים. כך הלך ונמשך עד ששבו חיל המועצה.

שלטון המועצה הרגיע מעט את היהודים, פסקו הרציחות, השוד והחמס. אך השלוה ארכה רק שלשה שבועות. אוכלסי הפרטיזנים התחילו דוחקים את רגלי השלטון של המועצה.

בתחלת יולי 1919 התפרץ אל העיר האַטמן זבולוטני עם גיסותיו ונצלו את העיר, אנסו הרבה נשים וקנות וצעירות. גם הרבו לשפוך דם. במשך ארבעה ימים נרצחו מאה וששים וחמש נפשות. כל אלה נגזרו בידי אוכלסי זבולוטני, הוא זבולוטני אשר במשך זמן ארוך הפיל את חתיתו על העיר בלטה והסביבה, החריב הרבה ערים וחרבות רותה מדם היהודים.

אחר הפרעות שבה הרשות של המועצה לבלטה. אך אחרי עבור חדש ימים היתה מוכרחת לעזוב את העיר עיד הפעם מפני טיטיוניק וגיסותיו. כל הימים שהטיטיוניקים עשו בעיר התנהגו הפעם כשורה ולא נעשו שום פרעות. אך גם הם לא האריכו ימים ושלטון הדיניקים פ־ש את כנפיו על העיר.

כל העת שהמתנדבים עשו בעיר, התנהגו כשורה. אך כשהגיע זמנם לעזבה, נמוגו היהודים מפחד. השמועות על אודות השחיטות, שערכו הדיניקים בערי הסביבה, הגיעו עד לבלטה, והיהודים כבר התכוננו לקראת מר המות. אך לגיון הגליציאנים, שבא העירה, השגיח על הסדר ולא נתנו לגדודי המתנדבים לערוך פרעות, והיהודים יצאו הפעם ידי חובתם רק בפחדם. אך כעבור ימים אחדים הסיר לגיון הגליציאני את האפר מעל פניו ויתחברו עם אוכלסי טיטיוניק, שעשו שמות בעיר ושלחו באש מאה ושבעים ואחד בתים, והרגו שנים עשר יהודים.

(המודיע י. סלסעס).

ב.

ביום 15 אפריל 1920 קבל האיספילקום ידיעות, שהאכרים מבפר פוסעצעל הולכים מהתחנה על העיר. נשלחה תגרה ינודע שאמת הדבר. הפרטיזנים קרעו את חוטי הטלגרף, שדדו בתחנה מהרכבות עורות, נפרורים וגם אורקסטר שלם של כלי־זמר. כל אכרי הכפר התנודדו והודינו. בתחנה לקחו שבי חמשה חילים אדומים. מנהיגם של הפרטיזנים היה פשיניטשני, מי שהיה רועה, ואחר כך נעשה לסוכנם של הפטלוריים והסית את האכרים להתקומם לחיל המועצה.

הועד הפועל סָדר את המיליציה והעמיד בראשה את הקומנדנט האדום הגליציאני, אובויוב, גם מנה שלשה קומוניסטים למבקרים (קונטרול), שני יהודים, ברצלבסקי ובונדר, ונוצרי אחד. המבקר הנוצרי עזב את העיר בו ביום. מִבְּשׂוֹרָה הודיעו לאודיסה על אדות הסכנה המרחפת על העיר. באותו יום בערב נכנסו המיליציונרים ביחד עם הגליציאנים אל התחנה. כפי הנראה, נמצאו אז הפרטיזנים בתחנה ונתנו להם ידים לברוח. המיליציונרים והגליציאנים אף לא נסו לנצל מהפרטיזנים את נשקם. הקומנדנט מבלטה ברח ואחר כך חזר.

ביום 16 אפריל עלה נדוד המועצה על פוסעציל ובעזרת בטליון השמירה של ועד הצבאי מבלטה נרשו את הסיקריקים מן הכפר. מסע השריון של ממשלת המועצה זרק כרוזים מהתחנה על הכפר. או שלחו הפוסעצילים דילינציה של אברים ביחד עם הכומר אל הקומנדנט של שלטון המועצה, בבקשה לרחם עליהם ולבלתי השמידם. הדלינציה הטילה את האשמה על ראשי הצעירים ופשיניטשני. הקומנדנט הטיל על הדלינציה להשיב את הסחורה הגזולה מהתחנה, גם להביא במשך ארבע שעות, שתי מאות רובים. הדלינציה הסכימה לתנאים האלה והרשות שלחה אתם גם שני חילים אדומים מהלגיון האנגיובי. הפוסעצילים הרגו את שני החילים וסדרו התקוממות חדשה.

הבולשיביקים התגודדו ועלו על פוסעציל. התפרצה מלחמה, שארכה ארבע שעות. הבולשיביקים כבשו את הכפר והעלו על המוקד מאה וארבעים בתים, אך בביזה לא שלחו את ידם. לקחו רק החפצים שמצאו שם מביזת היהודים, ולקחו בשבי שתי מאות פרטיזנים.

ביום השני הביאו הפוסעצילים מאה וחמשים רובים, כמעט כלם מקולקלים ושבורים. אך באותו יום הודיעו גם לטוטיוניק מכל הנעשה. טוטיוניק עזב את אנניוב, שנמצא או בתוכה, ועלה על בלטה.

ביום 20 אפריל נודע על דבר עליתו של טוטיוניק על בלטה על ידי המרגלים, שנשלחו אל הכפר נעמירובסק, הרחוק תשע ווירסטאות מבלטה. העיר נמצאה במצב המצור. כל הקומוניסטים הודיעו, וצופים העמידו בתחומה של העיר. ההנהגה נמסרה בידי שלשה, שהיו כלם ניצרים. השלשה שלחה אגיטַטורים אל כפרי הסביבה. מכפר טשערנעץ באה דילינציה להודיע כי הפיסעצילים הורשים עורתם, אך הם חפצים להיות יחד עם הבולשיביקים, אך ועד הפועל לא האמין בהם. ביום השבת 22 אפריל נתקבלה ידיעה, כי טוטיוניק ואוכלסיו קרובים אל העיר.

הועד הפועל ראה, כי במתי מעט החילים אשר אתו לא יוכל לעמוד בקשרי המלחמה עם האוכלסים הרבים, אשר עם טוטיוניק, ונמר לעזוב את העיר. אך כדי שהאיבוקציה תֵּעָשֶׂה בסדר ולא תהיה מנוסת חפזון, התיצבו בפוזיציה אצל בית המזר שבאנדרושובקה. אל החילים התחברו גם צעירים קומוניסטים ופועלים כמאה וחמשים איש. גם החילים הגליציאנים התחברו עמהם וכלם התאספו אל המזר.

גם הרבה תושבים עם משפחותיהם חפצו לעזוב את העיר ביחד עם הצבא. אך מהשטב הודיעו כי אי אפשר להעמים את המעמסה הזו על הצבא בשעה כזו.

בעיר שררה פְּנִיקה גדולה. התחילו רצים עם חבילות לבקש מקומות להתחבא. הרבה ברחו ברגל לבירזולה ולשאר מקומות.

באותו יום קרבו אוכלסי טוטיוניק אל בלטה. מחנה גדולה, כשמונה מאות רוכבים. תיכף התחילו לזרוק העירה מנונים ופצצות. בשעה החמשית כבשו את העיר ושלחו באש את רחוב המסחר, מן הגשר עד הפוסתה ורחוב הבצה עד הנהר. סך הכל העלו על

המוקד בשתי מאות בתים, גם בית הכנסת של המשרתים. גם קונטריבוציה, מיליון רובל, שמו על העיר, אך הוציאו פקודה שאסור לחמום את בתי היהודים. שתי נשים כפריות נדונו למיתה בעון גולה.

ביום א' באה פלוגה של חילים אדומים מבירזולה וכבשו את התחנה בלטה ומשם עלו על העיר וגרשו את הטיטויניקים, קודם שהספיקו לקבל המיליון קונטריבוציה. על ידי הטיטויניקים נהרגו היהודים: יעקב דארף, סירוטה ואשתו, פורטנוי, בריל קארטושהק, בן 60 שנה, וליביש חסיד, בן 65 שנה.

באותו יום שבו הטיטויניקים וכבשו חורה את העיר וגם את התחנה, אך נפוצה השמועה שקַמוכסקי וחילו כבשו חורה את בלטה וגרשו את הטיטויניקים.

(המודיע יוסף פליט).

ג.

אחרי הורבנה של עיר מגורי ליובשובקה וההרפתקאות שעברו עלי ועל משפחתי, באנו, אחר כמה נדודים, לבלטה לחוג את חג הפסח בבית חתני. כוסות היו לנו יותר מארבע: כוס הנוגים, כוס הדמעות ועיד הרבה כוסות באלה, גם מרור היה לנו די והותר, בזכרנו את אשר עבר עלינו ואת הנפשות הקרובות, שנגזרו מארץ החיים מידי הרוצחים.

עברו ימי החג. חשבנו לנוח עוד זמן־מה בבית בתי וחתני, טרם נקח עוד הפעם את מקל הנודדים בידינו, והנה קפץ על בלטה רוגזו של טיטויניק.

היתה פניקה בעיר, טיטויניק ויסותיו עלו על בלטה לנקום את נקמת המתקוממים של הכפר פאסעציל. הרשות של המועצה עוכה את העיר והיהודים נמוגו מפחד. לבם הגיד להם ש"ר' יעקב משלם" בעד כל העונות והפשעים, בין שחטא הוא ובין שחטאו אחרים, והיהודים התחילו לברוח מן העיר בהמון; הם רצו כמתהוללים, נסו כמנוסת עכברים מספינה מטורפת, מבלי דעת אנה.

ביום ו', 22 אפריל, עזבנו גם אנחנו (אני ובני ביתי) את העיר. אנה פנינו מועדות לא ידענו, אך כאשר ראינו אנשים לאלפים נסים, הלכנו גם אנחנו בעקבותיהם.

רצנו מבלי הבט אחרינו כחמש עשרה שעות. עם הערב השמש באנו אל כפר. היינו עיפים, גם פחדנו לעשות דרכנו הלאה באישון לילה, והתחלנו דופקים על דלתות הבתים של האכרים ולבקש מהם לאספנו הביתה. אבל כלם ענו בחרפות וגדופים. היו באלה שהרימו גם יד רשע. אנחנו סרנו לבית יהודי שגר בכפר. בביתו כבר נמצאו הרבה פליטים, ומאין מקום שכבנו בפרוזדור. בלילה שמענו את רעם היריות של הטיטויניקים.

כל הלילה לא סגרנו את עינינו. עם עפעפי שחר העירותי את בני ביתי, כדי שנמהר לעזוב את הכפר, פן יבולע לנו.

בחפזון עזבנו את הכפר ורצנו בדרך העולה לקרושי.

נבואתי נתקימה. סיעה של סיקריקים באו אל הכפר מישַניָנָה (הכפר שלנו שם) בבקר השכם, ומצאו בביתו של עזריאל מושַניָנר (האכסניה שלנו) את היהודים הפליטים. את בעל הבית הרגו, ובזזו כל חפציהם של הפליטים.

כשעלינו על ההר, שמענו רעם של יריות. עברנו כחמש וירסטאות והנה צרה חדשה: האכרים עם נשותיהם שעברו בשדה צעקו אלינו: „אנה אתם רצים, זיידים קומוניסטים?" ושפכו עלינו לעג כמים. אנחנו רצנו בכל כחנו, והנה סיעה של חמש כפריות הקיפו את אשתי וחטפו את הסודר מעל ראשה ואת המטפחת מעל ציארה, גם קללוה

קללות נמרצות וצעקו: „אתם הזידים מחביאים את הבורות והגפרורים ועל ידכם הזוקר יאמיר, רוצו, רוצו לקרוטי! גם שם נמצאכם!" אני עמדתי מנגד. יראתי להתגרות בכפריות הללו, מהירות־ההמה. פחדי גדול מאד. אני ספקתי את כפי ונקושותי בחיי. רק בנותי בתחנויתן ובכביותיהן, וביחוד בתי הקטנה בצעקותיה וטענותיה אל שוכן מרומים, השפיעה על האכרות. איזה פחד נפל עליהן והרפו מהסודר והמטפחת. הסתפקו רק במהלומות אחדות. אנחנו רצנו הלאה, מבלי הביט אחרינו, כעשר ווירסטאות.

היה יום השבת, השעה העשירית בבקר. עיפים ויגעים מעמל הדרך ומכל אשר עבר עלינו ישבנו לנוח ולשאוף רוח, כדי שנוכל לעשות דרכנו הלאה. והנה פנשנו באכר שחרש את שדהו והלך אחרי המחרשה. הוא שאל אותנו: „אנה אתם הולכים? ספרו, אל תיראו!" ספרתי לו כל מה שעבר עלינו ולא בחדתי דבר. לבסוף אמרתי לו: „אם איש טוב אתה עשה אתנו חסד והובילני לקרוטי, כי כבר אין לנו כח ללכת ברגל".

האכר אסר את עגלתו, ישבנו בתוכה וכשעה השתים עשרה באנו לקרוטי.

כשירדנו מהדר העירה פגשנו יהודים מלבשים בגדי שבת, מטילים להם ברחבת הדעת כשיליהם משלבות אחוריהם. כשראו עגלה עם יהודים באים בשבת התאספו המון גדול סביבותינו והקיפונו בשאלות.

אני עניתי להם בקצרה:

—לעת עתה הגנו עיפים ויגעים, גם שרויים הגנו בתענית זה היום השני. אם טוב בעיניכם תנו לנו מקום לנוח ואחר כך נספר לכם את כל הצרות וההרפתקאות שעברו עלינו.

תיכף הביאו אותנו אל אכסניה, גם אכל נתנו לנו. עשינו שם שמונה ימים, וכאשר שמענו, שטיטוניק גורש מבלטה, שבנו חזרה לבלטה.

(מכתם קובציל).

ד.

הסבא שלי יהושע באטיעווסקי, ישיש בן שבעים וחמש, סוחר עצים, גר בבלטה מחוץ לעיר, ברחוב קוֹאטשאנסקי. ביום ד' אב 1919, כאשר זַבלוטני התפרץ העירה, התחבא הסבא עם הסבתא ובתם מלכה קליינמאן ועוד כשלשים איש במרתף. דרי החדר היו רֻבם נוצרים. הרבה מילדי הנוצרים היו תלמידי.

קרה, שהסבא יצא ממחבואו לצרכיו. ראתה אותו שכנתו הנוצרית ואמרה:

— שוב לביתך ואסוף את שארית הפציך שלא יפלו ביד הסיקריקים.

היא אמרה זאת בכוונה, כדי שישמעו הסיקריקים, שעמדו לא רחוק מהמקום הזה. הרוצחים תפשו את הזקן ואלצוהו להובילם אל מחבואו, כי הנוצרית הגידה להם כי כל המשפחה של באטיעווסקי מתחבאה במקום אחד. הזקן הובילם אל המרתף. תיכף התאספו תלמידי הפרחחים והרגו את הרוב הגדול של המתחבאים. ביניהם נהרגו הסבא, הסבתא ובתם מלכה קליינמאן בענויים קשים.

בַּלשוב

כשבאו חיל המתנדבים לבַלשוב תפשו את כל היהודים הגרים שם, כששים משפחות, והשליכו אותם אל המאסר. הרבה מהנאסרים, בתוכם נשים, גם תלמידות של הגמנזיה, נהרגו תיכף בלי שום משפט או חקירה ודרישה. במאסר ענו את הנאשמים באכזריות רבה. בשעה שעזבו הריניקים את העירה נמצאו שם אחדים במאסר, שחלו

במחלת הטיפוס. כפי שהודיע הקומנדנט מַרקוב אחר כך, הרגו חיל המתנדבים גם את החולים לפני עובם את העיר.

שאר האסרים הובאו אל העירה אורפינסק. שם החזיקו את הגברים והנשים ביחד במאסר אפל ומזוהם ואלצו אותם לעבוד עבודת פרך, בשעה שכמעט נועו ברעב. האופיציר מרקוב, הקומנדנט של העירה, היה קומנדנט מהמעון הראשי מהקורפוס השני של הקוזקים. מספר ההרוגים היה יותר מחמשים.

(נוליפין אל הדילינגיה היהודים בפטיז).

בנטשובקה

(טושבה, מחוז בלטה).

במושבה נמצאו שבעים וחמש משפחות יהודים. כנופיות שונות עברו פעם בפעם דרך המושבה, חמסו את היהודים גם רצחו נפשות. אך יותר מכלם החריבה את המושבה הכנופיה של ואבולטני. הם שדדו את המושבה עד היסוד, אנסו נשים והרגו עשרים ואחד יהודים. מספר כל ההרוגים ארבעים נפש. (אברהם ווינקוב).

בענון

(כפר, פלך וואלין, 4 פרסאות מסלובעטשני).

כאשר התחילו בחדש תמוז 1919 הפרעות וההריגות בסלובעטשני, הבטיח אכר מכפר בענון להחיט דוד פרענק, שתפר בכפר שמיכות ואדרות לאכרים, להחביא אותו ובני משפחתו. על סמך זה הביא פרענק לכפר בענון את אמו, אחיו ואשתו עם ילדיו. האכר הצפינם בגורן. אחר כך הודיע בכפר כי היהודי פרענק ובני משפחתו מתחבאים בגורן. בריוני הכפר קמו בלילה, סחבו החוצה ממחבואו את פרענק ואחיו להרגם. אמם ואשתו התקוממה לרוצחים, הגינה בגופה על בניה ובקשה שיהרגו אותה תחלה. הבנדיטים הרגו את האם ושני בניה. דוד פרענק לא מת תיכף, הוא חי עד הבקר. כאשר בקש מרוצחיו מעט מים להשקיט את הצמאון הבוער בו לא חפצו למלאות גם את בקשתו זו האחרונה. או הרטיבה אשתו את שפתיו השרופות בחלב שריה. גם אשתו של פרענק התחננה להרוצחים שיהרגו גם אותה, אך הם ענו שאותה יהרגו בפעם אחרת.

(מרדכי בן ליב קלנמוביטש).

בערענקע

(כפר, גליל טאלנה, פלך קיוב).

בחדש סיון תרע"ט התפרץ האטמן קוזקוב אל הכפר בערענקע ורצח שם את משפחתו של ליב בארענטשוק שדר בכפר, ארבע נפשות, ועוד שני יהודים.

(מכס נחלסקי).

בראילוב

(פלך פודוליה, מחוז וויניצה).

מספר היהודים בבראילוב היה כאלף ושתי מאות משפחות. בעיר נמצא בית הרשת של סוכר, גם תחנה גדולה. גם בבית הרשת, גם בתחנה עבדו מספר הגון של יהודים. בין התושבים היהודים והנוצרים לא היתה כל שנאה, והפרעות של שנות השמונים

מהמאה ההולפת ושל שנת 1905, שהתחוללו בהרבה ערים, עד בראילוב לא הניעו.

הפרעות הראשונות התפרצו בבראילוב בסוף שנת 1918 על ידי צבא הפטלוריים, לפני עזבם את העיר מפני חיל המועצה. הקוזקים עשו תעמולה בפרהסיה בין האכרים ועוררום לערוך פרעות, וגם הם בעצמם התפרצו אל בתי היהודים, באמתלא שמחפשים נשק, ובינתים שלחו בחמס את ידיהם. הקומנדנט הבטיח לעציר בער הקוזקים ולהפסיק את הפרעות, אך לא עשה כלום. באספה שהיתה בזֶלוסטו, יצאו האכרים במחאה נגד התנהגותם של הקוזקים.

ביום 20 מרץ 1919 כבשו חיל המועצה את בראילוב, אך לא התמהמהו בתיכה גם לא עזבו שם שום חיל מצב. בעיר קמה אנרכיה. באותו יום, לעת ערב, נהרג על ידי סיקריקים, שהתיחסו לחיל המועצה, היהודי משה קנאפמאן וגם ביתו נחמס. המקרה הזה החריד את העירה. אך כאשר נודע ביום השני, שאין להרוצחים שום שייכות לחיל המועצה, כר פחדם של היהודים.

ביום 22 מרס באה העירה סיעה של חילים, שאמרו שהם מהחיל האדום ועשו חפושים בבתי היהודים והנוצרים; הם חפשו נשק גם חפצים של הממשלה והרשו לעצמם לחמום כמה חפצים, גם מבית הפוסטה וממוסדות הממשלה הוציאו את הנשק. כאשר התבוננו התושבים אל החילים, באו לידי הכרה, שהם סיקריקים פשוטים ואין להם שום שייכות לחיל האדום, או התקוממו כנגדם ופרקו מהם את נשקם.

בפריקת הנשק מהסיקריקים עסקו חברי האגודה של האינוַלידים, שהרוב מהם היו יהודים. גם שני חילים של המועצה נאסרו והוצאו אחר כך לחפשי על ידי חיל המועצה.

ביום 23 מרס באה פלוגה של חילים והתחילו שוסים את העיר, אך נורשו בעורת האכרים, שבאו להזיר. אחר כך נתאספו התושבים, היהודים והנוצרים, בזֶלוסטו לבחור רַבקום וגם לבקש אמצעים נגד הסיקריקים והשודדים. באיתו יום באה העירה פלוגה של רוכבים מהלגיון המרַשצני ותיכף בהכנסם העירה התחילו לירות. הנאספים ברחו והתפזרו בשדות. החילים ירו בעקבות הבורחים וצוו עליהם, שלא יזוזו ממקומם. אחר כך אספו את כל הגברים אל המגרש ודרשו מהם שימסרו בידם את ראשי המתקוממים כדי ליסר אותם על חטאתם, ואימו עליהם, להרוג את כלם, אם לא יעשו זאת. שנים מהנאספים הודיעו את חפצם לקרוא בשם את הנאשמים, או התנקמה הפלוגה בהנאשמים ועזבו את העיר. הפרעות ארכו גם ביום השני. בביזה השתתפו גם האכרים המקומיים. כמובן, החוליגנים. האכרים הישרים החביאו הרבה יהודים בבתיהם גם העתירו בעדם אל הרוצחים. נהרגו תשעה אנשים ושנים מתו מפצעיהם.

בקיץ 1919 „עברו" בסביבות בראילוב טשעפעל וסיעתו; הם ארבו לעיבורי דרכים והרבה יהודים מידיהם נגזרו, בתוכם הצייר הצעיר זאמילשטיין בן עשרים שנה, ואביו נפצע קשה.

ביום 15 יוני באה העירה פלוגה של פטלוריים. דיפוטציה של יהודים ונוצרים יצאה לקראתם לקבל את פניהם גם התחננו לפניהם לבל יתנו לערוך פרעות בעירה. הפטלוריים נרשו את הדיפוטציה בחרפה וקלון. ביום השני התחילו הפרעות. החילים התפרצו אל תוך הבתים באמתלא לחפש נשק, ובינתים עסקו גם בביזה וכל החפצים יקרי הערך שמו בכליהם. הרבה יהודים הכו במכות רצח, הרבה נשים נאנסו, היו גם מקרים של הריגה ובאכזריות נוראה, כך נרצחה האשה לאה נאניק ואת גופה גזרו לגזרים

מפני שלא נתנה לאנוס את בתה, ובאותו זמן שהחילים עסקו בביזה, אונס והרינה, באו פקידי הצבא אל ראשי העדה פעם בפעם בדרישות שונות, דרשו כסף, טבק, מגפים ועוד.

ביותר ירדו הפטלוריים לחייהם של פליטי באר, ואלה שנפלו בידיהם נהרגו באכזריות נוראה. פליטי באר נמצאו בבראילוב במספר רב. הפטלוריים הלעיזו עליהם שהם קומוניסטים והלכו מבית לבית לחטט אחריהם. לזה אותם מיליציונר יהודי מבאר, שידע את תישבי עירו פנים אל פנים.

הפטלוריים תפשו את הבונה אברהם קרדימון בן 28 שנה ואלצו אותו להראות להם את מעונותיהם של פליטי באר. ואף כי הרוצחים ענו אותו בעוניים אכזריים, שם מחסים לפיו; הוא נהרג במות אכזרי.

הסיקריקים נכנסו לבית שיקה פרילוצקי בליות המיליציונר ומצאו שם נער מבאר בן 16 שנה. פרילוצקי ואשתו חפצו להציל את הנער והגידו שהוא בנם. אשתו של פרילוצקי התרפקה על הנער, חבקה אותו כאם את בנה ובכתה לפני הסיקריקים לחוס על בר בטנה. גם הנער לטף את ציאר „אמו" ברעדה ופחד. הרוצחים התחילו כבר לפקפק, אך המיליציונר היהודי אמר להם: „מה אתם משגיחים עליהם? הלא הוא מבאר, בני של אברהם אופה!" תיכף סחבוהו הפטלוריים ונהרג עם שאר הרוגי באר, שנפלו לידיהם[1].

אחדים מתושבי באר נהרגו בפומבי, לפני המון אכרים ואכרות באכזריות רבה. קמצו בכדורים וחצבו בהם בסיפים, קרטטו אותם, כרתו את הלשון, החטם, גם נקרו את העינים. הרבה אכרות, שנמצאו באותו מעמד וראו את האכזריות, התעלפו.

כשבא חורו של שמואל פעלברג להֵהָרג, חפף את הסיף מיד הרוצח וברח. אך הרוצחים הדביקוהו ונתקו אותו בסיפיהם עד שנופו נעשה ככברה. הוא נפל חלל בצעקה: „הנני מת בעד האמת!"

בין הרוצחים הצטיין באכזריותו חיל גליציאני, שרדף אחר הקרבנות כחיה טורפת. הוא קשר בחבל שלשה נערים ביחד וסחבם ברחוב. ולעיני המון אכרים חתך מהם איברים איברים. רוב הקרבנות נפלו מידו.

מרדכי מאלמוד נתפש בידי הרוצחים, בעת שהלך לבקש מקום להתחבא. היהודי שבביתו התחבא גרשהו, מיראתו שלא יבולע לו על ידו. הוא נהרג עם שאר פליטי באר.

כל ההרינות הללו קרו בעת שהקהלה מלאה את כל דרישותיו של הקומנדנט והוא הבטיח שלא יהיו פרעות והרינות.

ביום ההוא נרצחו שמונה עשר יהודים מתושבי באר, שבעה ממקומות אחרים ואחד מבראילוב.

באשר כבש צבא המועצה חזרה את ושמעריגקה ובראילוב, שב הסדר על מקומו וגם יהודי בראילוב נחו מעצבם ומרגזם. אך לא לארך ימים. הפרטיזנים הסתדרו תחת הנהגתו של נרבובסקי, מי שהיה ראש גדוד בהבטליון של הפועלים מוויניצה, וארבו להיהודים בצדי הדרכים, והרבה נרצחו בדרך.

הפוגרום השלישי קרה ביום 8 אוגוסט, אחרי שנכבשה העיר על ידי הגליציאנים והאיקראינים. כל היום שדדו וחמסו החילים את העיר והפשיטו את הבגדים מהעוברים. בלילה התגברו הפרעות, היו גם מקרי אונס.

הקומנדנט הודיע פתאם שבלילה תהיינה ירויות ארטילריות. הרבה נשים וילדים

---

[1]) המיליציונר נהרג בשמעריגקה על ידי ועד הצבא.

הסתתרו ברזוטא התחתונה של בית־הכנסת. בלילה באו חילים ודרשו שיוציאו להם את העלמות. הרבה מהן נאנסו, החילים פגשו יהודי זקן, בן ע"ה שנה. התחילו מתעללים בו, קראוהו: „זיד בולשיביק!" והכוהו מכות מות. גם ביום 9 אוגוסט לא פסקו הפרעות, הביזה והחמס. ובלילה עוד התנברו. החילים באו עם ענלות והריקו את הבתים והחנויות, לקחו גם כרים וכסתות, מכשירי מלאכה, מכונות של תפירה, רהיטים וכלי בשול והטעינו את השלל על ענלות.

רק ביום 10 אוגוסט אחזה הקומנדטורה הגליציאנית באמצעים אינרגיים, אופיציר אחד המית בידו את אחד הסיקריקים שעסק בביזה. אז פסקו הפרעות.

ביום השני נתפשטה שמועה פרובוקציונית, שהיהודים הרגו קוזק אחד. היהודים פחדו מאד. אך אחר כך הוכחשה הברותא והיהודים יצאו ידי חובתם בפחדם.

ס"ה נהרגו בבראילוב 37 יהודים תושבים, ועם הרוגי באר ועירם אחרות 62 נפש.

ברדיצוב

כאשר שלטון הדירקטוריום התבסס בברדיטשוב, היתה ראשית מעשהו שהעמיס על היהודים קונטריבוציה, סך של שלשה מיליונים רובל. הביזרה האינפרמציונית של הצבא הדפיסה מאמרים וכרוזים מלאים ארס כנגד היהודים. ביום 5 ינואר 1919 נתפשטה הברותא, כי ברחוב הויטומירי ירו היהודים מבתיהם על הלגיון האוקראיני ותכף התחילו פרעות צבאיות שנמשכו שלשה ימים.

קוזקים בודדים מזוינים בנשקם התנפלו על היהודים שפגשו ברחובות, והכו אותם מכות מרדות במגלבים ובנצבי הרובים. ברחוב המפסיק התנפלו שלשה קוזקים על יהודי זקן כבן שבעים והכו אותו מכות רצח. הזקן נפל והשתטח מלא ארכו בבצה, אך הקוזקים לא הרפו ממנו ויוסיפו להכותו. מחוות כאלה נראו בכל הרחובות. על פי רוב הכו יהודים בעלי זקן, זקנים, וקנות וילדים, בכלל יהודים, שהטיפוס היהודי שלהם בולט בפרצופיהם. כאשר פגשו באנשים שהיו מסופקים, אם יהודים הם או לא, שאלו: „זיד או אינו זיד?" ברחוב אחד פגשו הקוזקים פקיד מבית פקידות המשפטים, שחשדוהו שהוא יהודי. כששאלוהו ענה, שהוא נוצרי. אז צוו עליו לעשות את הצלב ולאמור תפלת „אבינו". הוא מלא את הצווי. אז שלחוהו לנפשו.

בשעה הרביעית אחרי הצהרים נשמע קול רעם של יריות ברחובות המרכזיים. אחרי רגעים אחדים נשמע קול מַפָּץ של מקלעות אצל התיאטר „המדע והחיים", ששם היתה צריכה להכנס לישיבה המועצה של הדיפוטטים מהחילים. הפרעות היו מסודרות מראש. כל אחד עשה את עבודתו, שנמסרה לו. בשעה שסיעה אחת בקרה בבתי היהודים, בזזו את רכושם והכו את בעלי־הבתים, עסקה סיעה אחרת בהריגת היהודים, שלא הספיקו לברוח ושנמצאו ברחובות. הרציחות נעשו באכזריות רבה. ברחוב המכנובקאי תפשו הסיקריקים יהודי זקן ושחטוהו בצוארו. אחר כך התעללו זמן רב בגוף הנרצח.

בכל הלילה, אור ליום 6 ינואר, נעשו הרבה התנפלויות על בתי היהודים. משערים, שסכום הביזה בכסף מזומן, שוה כסף וחפצים, עלה לשני מיליונים רובל.

ביום הראשון בערב התפרצו קוזקים מזוינים אל מעונו של ראש העיר ר. ע. ליפעץ. השאלה הראשונה היתה: „זיד, או אינו זיד"? על תשובתו כי הוא ראש העיר קבל תשובה: „היינו הך!" ובמעונו „נגמר דינו" למות. וכבר העמידוהו אל הקיר לירות בו, אך קרוביו שלמו בעדו כפר נפש סך 2000 רובל ועזבוהו הסיקריקים לנפשו.

ביותר התנברו הרציחות בתחנה. שמה עמד מסע־שריון ועליו נדבקה כתבת על מטלית של בד: „הכו את היהודים העשירים!" נהרגו גם נשים וילדים. את הזקנים תלשו בזקניהם, ועקרו אניצי שער שלמים. כרתו את האונים. נהרגו כחמשים יהודים, בתוכם, על פי טעות, שלשה נוצרים. בתחנה עמדו שתי רכבות טעונות הרוגים. עברו ימים אחדים עד כי הרשות מסרה את ההללים לקבורה.

אחר כך, כאשר הפטלוריים נורשו מאוקראינה והשלטון עבר לבולשביקים, מרדו שני לגיונות, שחנו בברדיטשוב, ברשות, ובצעקות: „היהודים משתררים עלינו!", „הכו את היהודים!" התנפלו החילים על הפליטים שבאו מויטומיר והכו אותם גם גולו את רכושם והרגו יהודים אחדים. (י. האפמן).

ברוברי

(פלך טשערניגוב).

בפברל 1919 סבלו יהודי ברוברי הרבה מהפטלוריים, שעברו דרך העירה. הם שמו כל פעם על העיר קונטריבוציות שונות. אך הקוזקים לא הסתפקו בזה; הם התפרצו אל בתי התפלה ואסרו את היהודים שנמצאו שם. אחר כך דרשו מהם כפר נפשם, כדי לשחררם. הסיטשיביקים שסו את החנויות, והאישלונים העוברים הריקו את הבתים, הכו את היהודים שנפלו בידיהם והפחידו אותם כל פעם בהרינה.

ברוסילוב

(פלך קיוב).

בקיץ 1919 התנפלו פעמים אחדות אברי הסביבה על העירה והתנקמו ביהודים, שדדו את רכושם, אנסו את נשיהם ובנותיהם והשמידו את היהודים שנפלו בידיהם. ההרוגים התגוללו בראש כל חוצות והיו לטֶרֶף לכלבים, כרסמו אותם החזירים. נשארו רק היהודים שהספיקו לברוח או להתחבא במקומות שלא מצאה אותם יד הרוצחים.

בפעם האחרונה שלחו המתקוממים אש בבתים וכל העירה נכחדה. הרבה יהודים נשרפו, הרבה נרצחו מידי הרוצחים. כאשר המתקוממים יצאו את העיר יצאו היהודים השרודים מחוריהם, אספו את ההללים שהתגוללו בחוצות ואת העצמות המפוזרות ויקברו את כלם בקבר כללי. אחר כך עזבו את העיר ויסעו כלם לקיוב בעגלות.

בדרך התנפלו עליהם סיקריקים. הם שדדו רק את שארית כספם ונפשותיהם היו להם לשלל.

מספר ההרוגים היה יותר משלש מאות איש.

העירה חרבה.

בְּרַטסקוֹיֶה

(פלך אודיסה).

א.

ברטסקויה היא עירה קטנה המשתרעת על שפועי הגבעות, העומדות משני עברי הגיא, שוורמים בתוכו מי הנהר „מערטוָא וואָד".

בשלום חיו פה העמים השונים, היושבים במחוז הזה בכפיפה אחת. אך המלחמה והריבולוציה הביאו תהפוכות בעולם והפרידו בין הדבקים והרחיקו את הקרובים.

הגרמנים

עם ביאת הגרמנים, התכסו שמי איקראינה בערפלי עלטה. „השחורים" הרימו ראש. היהודים היו מוכרחים להצטמצם ולהתחבא עד יעבור זעם. הרבה יהודים נגזרו אז מידי הגרמנים על ידי עלילות שונות שברו עליהם. גם העיר ברטסקויה הביאה את קרבנה, הוא המזכיר של המחלקה הקרקעית, ליב רוזינסקי. הגרמנים חטפוהו ביעלס־וועגער והביאוהו לברטסקויה ובערוץ תחל ההגוהו ביריה.

הפטלוריים

את מקומם של הגרמנים ירשו הפטלוריים. בעת הראשונה לא הרבו לשפוך דם והסתפקו רק בהתנפלויות, מעשי אונס, גזל וחמס. על כל פנים יהודי ברטסקויה נוקו על ידיהם רק בממונם ולא בנופם.

מכובסקי וסיעתו

האטמן מכובסקי התפרץ אל העירה עם עשרים פרשים. לפי דבריו, בא הנה לאסוף תחת דגלו מתנדבים, כדי להלחם עם גרינוריוב, שבגד בממשלת הבולשביקים. אך כאשר פנרו להתאסף תחת דגלו, הציע שיתנו לו מאה אלף רובל כפר נפשם. כאשר היהודים לא היו זריזים למלאות את דרישתו, סחב את הרב ואחדים מנכבדי הקהלה אל בית־הכנסת והוא בעצמו נכנס, כשהוא רוכב על סוסו, לבית־הכנסת, קשר את הסוס אל השלחן, עלה על הבימה ונאם נאום של רעם. הוא הוכיח את היהודים כי באשמתם ובאשמת הקומוניסטים עזב גרינוריוב את ממשלת המועצה, והפחידם שאם לא יתנו לו את הסך הדרוש, ישמיד את כל היהודים. באין ברירה מסרו לידו את הכסף. לפנות ערב עזב מכובסקי וסייעתו את העיר ונסעו לעבר התחנה לודמילובקה.

כפי שספרו אחר כך. בשעת חלוקת הכסף בין הסיקריקים ומכובסקי, פרץ ריב ביניהם ומכובסקי נהרג.

הפרטיזנים

ימים מועטים אחרי בקורו של מכובסקי, התפרצה העירה כנופיה של פרטיזנים. הם פשטו על בתי היהודים, חפשו נשק ובינתים עשקו את הבתים. אלה שהתרעמו על מעשיהם, נהרגו. כך נרצחו היהודים יצחק טשערני ומשה בכמוטסקי.

היהודים שהלכו ללוות את הקרבנות הנרצחים, שנהרגו על ידי הפרטיזנים, נחשדו בקומוניזם ונאסרו.

נאסרו כמאה איש, מבן שש עשרה עד ששים. הנאסרים הובאו לבית־הכנסת. שם התנקמו בהם המתקוממים, ירקו בפניהם, הרפו אותם והתקלסו בם. אחר כך התחילו מתיעצים ביניהם, כדת מה לעשות עם הנאסרים. היו שתי דעות. יש אומרים לשלח את בית־הכנסת באש ביחד עם היהודים; אחרים אומרים, לזרוק פצצה ולכלות את היהודים פעם אחת.

אך להצלחתם של היהודים התחיל מסע השריון של המועצה, שעמד בתחנה לודמילובקה, לירות כדורים על הכפר הסמוך. מהכפר נשלחו רוכבים לברטסקויה לדרוש עזר מהפרטיזנים.

הפרטיזנים טכסו עצה מה לעשות. גמרו לקחת את היהודים האסורים, לשלחם אל המערכה ולהעמידם בשורה הראשונה.

עד מהרה הובאו ענלות, הושיבו בהן את היהודים. ובכל ענלה הושיבו פרטיזן אחד בתור אינסטרוקטור, והמסע יצא לדרכו.

אז האויר בעירה נעשה בהיר קצת, חמת הפרטיזנים שככה והיהודים שאפו רוח, אלה שנשלחו לקראת המערכה לא נזוקו בנופם, וישובו אל בתיהם בשלום.

המכנאים.

סוף קיץ 1919. כאשר שלטון המועצה עזב את החבל והדיניקים עוד לא ירשו את מקומם, שררה אנרכיה. ביערות טעו כנופיות של סיקריקים עם אטמנים שונים. ביניהם הצטינו המכנאים. אז בקרה גם את עירנו סיעה של מכנאים במספר ששים פרשים. דגלם היה שחור.

הם עשו בעיר רק כשלש שעות והיו מוכרחים לעזבה מפני הדיניקים. אך גם במשך בקורם הקצר הזה הרבו הרע: הם אנסו הרבה נשים, הרגו את הישיש ליב גליזר, בן שבעים שנה, והרבה יהודים נשארו על ידם אביונים מדוכאים, ערומים ויחפים.

הדיניקיים

הדיניקים בכניסתם התנהגו כשורה, אך לפני עזבם את העיר נצלוה ועשאוה כמצולה שאין בה דגים. הריקו את הבתים והחנויות, אנסו נשים, רצחו נפשות והתנקמו ביהודים. עוד בתחלת רצמכר עזבו הרבה יהודים נרי העירה את העיר מפני „המתנדבים", וברחו לכל אשר נשאו אותם עיניהם. ענויים ומכות מרדות היו מקרי יום יום, צעקות שבר, בכיות ויללות נשמעו בהעירה כל העת שנמשכה האֵיבוקציה שלהם. בעזבם את החבל הובילו עמהם ענלות אין מספר טעונות כל טוב מרכוש היהודים. המסע נמשך לכמה מילים.

טיטיוניק

גם הכנופיה של טיטיוניק בקרה את עירנו, במספר ארבעים איש; הם שסו את העירה, אנסו נשים, את היהודים שנפלו בידיהם הכו במגלבים ורצחו שני יהודים, את חיים מאטוסובסקי והירש טשערנוגלאז.

באותו זמן נראתה סביבותינו סיעת הסיקריקים של וואַליריאַניזנקה.

אל עירנו לא סרו. אך היהודים הדרים בכפרים סבלו הרבה על ידם.

בכפר אבוכובקה (מאליא כוביטשי) הרגו את משפחת מיטניקוב תשע נפשות, רק נערה בת חמש עשרה שנה, שהתחבאה בתוך ערמה של חציר, נצולה.

כך סבלה העירה במשך שלש שנים מכנופיות שונות של סיקריקים, עד כי נשאר בתוכה רק בחלק השלישי מיושביה היהודים. משלש מאות נפשות נשארו בתוכה כמאה נפש.

(המודיעים קלרין ומזין).

ב.

מאורעות של שלש שנים.

הפרעות הראשונות ערכו הפטלוריים, שהתפרצו העירה במספר שלש מאות איש; הם חמסו את בתי האמידים, גם פשטו את הבגדים מהעוברים. עשו בעיר כשתי שעות.

ימים מועטים אחרי הפטלוריים נכנסה סיעתו של האטמן מכובסקי, כעשרים פרשים; הם אספו את היהודים לבית־הכנסת ודרשו, שימציאו להם במשך שתי שעות חמשים אלף רובל. למלאות את דרישתם בזמן קצר כזה, לא היתה כל אפשרות. כאשר לא קבלו את הסכום שדרשו, התפזרו בעיר ושסו את הבתים והחנויות. את היהודים שפגשו הכו במגלבים, התקלסו בהם וענו אותם. היו גם מקרי אונס. הם עשו בעירה ששה ימים. כל זה קרה בחדש 1919.

בערב חג השבועות לנוצרים, שנת 1919, התפרצה העירה הכנופיה של גריגוריוב;

הם דרשו מהיהודים כלים שונים לבשול ולאכילה. עד מהרה התפשטו בעיר, התפרצו אל הבתים וחמסו, מלבד כלי בשול, גם כלי כסף וזהב ותכשיטים, לעת ערב התחילו לחמוס גם בגדים ולבָנים. בבקר נפלה הברה בעיר, שכל הלילה שתו ושכרו הגרינוריובים וגמרו לשחוט את כל היהודים. חרדת אלהים נפלה על העירה. היהודים אספו בחפזון את יתר הפלטה, מעות מזומנות, כלי חפץ ותכשיטים וברחו לכל אשר נשאו איתם עיניהם. הסיקריקים רדפו אחריהם. וכל יהודי שנפל בידם נזלו ממנו את כספו ואת חפציו והמטירו עליו מכות ומהלומות. אחדים רצחו נפש. היו גם מעשי אונס.

רבות שבעה נפשנו מהתנפלויותיהם של הפרטיזנים, ועד עתה אני סובל בעטים. אני ובני ביתי התחבאנו במרתף מלא טחב. שם שכבנו למעצבה כשבוע ימים ושם חלה בני, ילד בן ארבע שנים, במחלת השבץ של חוט השדרה, וגם עתה הוא חולה, ואת פרוטותי האחרונות צריך אני להוציא לרפואות.

הפרטיזנים, תיכף בכניסתם העירה, הרגו שני יהודים מפורסמים בעשרם ואספו את כל היהודים מכן שש עשרה עד בן ששים שנה אל בית־הכנסת. רק ביהודים העוסקים בעבודת אדמה לא נגעו לרעה. את היהודים נמרו להרוג בפצצה. כל היהודים נעו בבכיה. אז קמו שני אברים ואמרו: „למה נשפך דם נקי? ואת עשו: יתחברו היהודים עם הפרטיזנים ועמם יחד יצאו אל המערכה".

חמשה ימים אחרי הפרטיזנים באו המכנאים. כאשר ראתה אשתי את הסיקריקים נבהלה מאד. היא חטפה את הילד הקטן על זרועותיה והתחילה לברוח. פרש מכנאי רדף אחריה, הפילה ביחד עם הילד וצעק: „זיידית, עמדי, עָמוּדי זי". גם אָם עליה להרגה בסיף. הילד נבעת ונעשה אלם. בשנה זו התחילו מרפאים אותו על ידי השמל והדבור שב אליו.

המכנאים בקרו את כל הבתים. אף על בית אחד לא פסחו. הם ברקו בחורים ובסדקים, סתרו את התנורים, עקרו את הרצפות, חפרו במרתפים וחפשו בעליות ובכל פנה נסתרה, וכל רכוש היהודים שמצאו, בזזו להם. גם את בגדינו מעלינו הפשיטו. גם הרגו יהודים אחדים ועזבו את העיר.

יותר מכל סבלה עירנו על ידי הדיניקים. הם נכנסו לעירנו לפני עזבם את אוקראינה. כמעט כל היהודים התושבים עזבו את בתיהם הפקר וברחו. במשך שלשה שבועות בימי החרף היינו נעים ונדים ממקום למקום, עד כי באנו לוואונוסינסק. שם חלינו כלנו ובמשך שני ירחים שמרנו את מטותינו. נשארנו בלי שום מקור של פרנסה וסבלנו חרפת רעב.

מאלה שנשארו בעירה הרגו הדיניקים ששה עשר יהודים, והרבה נפצעו קשה. המתנדבים שלחו באש ששים חנויות ועשרים וארבעה בתים.

נרצחו ומתו מפצעיהם יותר מחמשים נפש.

(זוסיס סילוסק).

ברצלב

(פלך פודוליה).

א.

ברצלב היא עיר מחוזית, אך לא רב מספר היהודים שגרו בתוכה. הטביחה הראשונה היתה שם בז' באייר 1919.

בברצלב נמצא או גרניזון של איזה מאות חילים אדומים. בימים ההם כבש האטמן וואליניץ את העיר המחוות האסין וערך שם הרג ואבדן ליהודים. הרבה מאות נפשות נגזרו מידו. או נשלחו מוויניצה פלוגות של חילים לגרש משם את וואליניץ. וגם הגרניזון הברצלובי קבל פקודה לעלות על ניסין.

הגרניזון עזב את העיר, נשארו בה חילים מתי מעט ורק יהודים אחדים בתוכם. לשעת הכשר הזו חכו הפרטיזנים זה כבר.

אחר כך נודע, שעוד ירח־ימים לפני הפרעות סבב הכומר ניקולסקי בכפרי הסביבה, ביחד עם מי שהיה שר המחוז, ועשו תעמולה בקרב האכרים, ועוררום להתנקם ביהודים, החפצים לגזול את אדמתם ועוד מעשיות באלה. גם המירה של בית הספר העירוני, דוברובלסקי, עבר בכפרים לשם תעמולה נגד היהודים, בספרו להם הבדותות הידועות, כי היהודים מהפכים את בתי־התפלה של הנוצרים לארוות סוסים.

כל זה נודע אחר כך. לפני הטביחה לא ידעו היהודים כלל, כי הארץ מתמוטטת תחת רגליהם ושונאיהם בנפש כורים להם שוחה.

ביום ב׳ עזב הגרניזון את העיר ועלה לניסין וביום ג׳ בלילה נשמעה מצלת ההתרעה, וגדודי האכרים מהסביבה התאספו המונים־המונים, מזויינים במקלות, כלונסאות, מגרפות, אתים, גרזנים וכילפות, אחדים היו המושים בנשק, והתפרצו העירה. ועוד בלילה ההוא התחילו הפרעות והטביחה בכל אימתן. בתחלה הרגו הפרטיזנים את החילים היהודים שעמדו על המשמר. אחר כך התפשטו בעיר, תפשו את היהודים במחבואיהם, סחבום החוצה, הרגו אותם באכזריות נוראה ואחר כך התעללו בגרצחים וקרטטו את גופותיהם. בין ההרוגים היתה גם משפחת העסקן אוירבאך; היא ואשתו ובתו נהרגו במות אכזרי, גם משפחת סאלישרמן, היא ואשתו ובנו, גם החנוני אומנסקי. גם ביום ד׳ ארכו הפרעות והשחיטה. הפרטיזנים החרימו את העיר, הריקו את הבתים והחנויות, ענו הרבה נשים והרגו זקנים ועגרים, נשים וילדים. הרבה יהודים השליכו אל הבור. הרבה יהודים התחבאו בבית־הקברות ונשחטו שם. נצולו רק אלה שהצליחו לברוח. אחדים פדו את נפשותיהם בכסף.

הפרעות והשחיטה ארכו כל הלילה. נפסקו רק בשעה הרביעית בבקר על ידי הרוסים המחזיקים בנושנות, הגרים בתחומה של העיר. הם נכנסו לפנות בקר העירה, גרשו את גדודי הפרטיזנים מן העיר, והרגיעו את היהודים, אך הוציאו מידיהם את נשקם.

הקצפים הגינו באמת על העיר כל אותם הימים שהעיר נשארה בלי שלטון.

אחר שביע ימים שב העירה שלטון המועצה.

ביום שהתפרצו הפרעות, שבו לברצלב שתי עגלות מלאות יהודים מהחיל האדום. בהיותם בדרך הודיע להם אכר אחד מכל הנעשה בעיר, ויסעו לנימירוב.

נהרגו או יותר משלש מאות איש מלבד המשים האיש, שנהרגו בכפר מיכילובקה ובאו לקבורה בברצלב.

ב.

הוספות מהרב דברצלב

הסיקריקים עברו מבית לבית והרגו אנשים ונשים, זקנים וזקנות, טף ויונקי שדים, באכזריות שאין כמוה. לטויבה קראסניר שברו את צלעותיה ואת רגליה והיתה עוד יותר משעה. לעיניה הומתו ארבעת ילדיה. היא התחננה לרוצחים לקרב את מיתתה, כדי שלא תראה באבדן ילדיה, אך הסיקריקים לא חפצו למלאות את בקשתה האחרונה.

ישראל אוורבאך, אשתו ובתו בלומה הומתו במיתות משונות, שאין דומתן. את הבת אנס לעיני הוריה חולגין אחד מקומי, שהרבה פעמים קבל עזר מידו הפתוחה של אוורבאך. לאשתו של אוורבאך ירו כדור אל פיה, מפני שהתחננה לרוצחים, שירחמו על בעלה. בתם בלומה ננורה לנתחים אחרי ענוייה. לנליצקי בקעו את בטנו ונשפכי בני מעיו, והוא רץ עוד איזו פסיעות עד שנפל ומת. בנו של הרב המנוח, משה, בן ס״ב שנה, נהרג הוא ואשתו ובתו במיתת אכזרי. אחדים מהנפצעים רצו אל הבוג ונם שם השיגום הבדורים של הרוצחים. הרבה הרונים השליכו הרוצחים אל הנהר. מספר ההרונים היה כמאה ועשרים איש. אך מספר יותר גדול מתו מפצעיהם. יואל טורבן נפצע בצומת הגידים. במשך מעת־לעת התגולל בחוף. הסיקריקים חשבו כי כבר מת, אך הוא נשאר בחיים. הרבה משפחות הומתו בחתוך איברים. אחר כך אספו את אבריהם וקברו אותם בקבר כללי.

בט״ז בתמוז התפרצה פתאם העירה כנופיה של סיקריקים ומשעה השמינית בערב עד השעה האחת עשרה בלילה הרנו יותר ממאה איש, ועשרים מתו מפצעיהם. רבים הומתו בחתוך אברים ולא הובאו לקברות, כי נהרנו בשדה ואבריהם היו מפוזרים לכל רוח והיו לבזרות לכלבים. בי״ז בתמוז עזבו הרוצחים את העיר וביום י״ח בתמוז שבו. בבואם שלחו אחרי, בתור רב דמתא, ויערכו את הדרישות שדורשים מאת הקהל: קונטריבוציה שלש מאות אלף רובל, שתי מאות פוד לחם ושתי מאות פוד שיש (שלא נמצא כלל בעיר). אמרתי להם, שהקהלה תעשה מה שאפשר למלאות את הדרישות, ובכל זאת לא הפסיקו את ההרינות אף לרגע. הם לקחו גם בני ערבות, חמשה אנשים מנכבדי הקהלה: יוסף קאנאן, ברוך לייבישקים, חיים דאיאק, יוסף כהן ושמואל זאן, את אלה החמשה ענו הסיקריקים בכל מיני ענויים. קשרו פעמונים על צואריהם וצוו עליהם לפזז ולכרכר לפניהם. אחר כך ענו אותם במשך שתי שעות והרנום במיתות משונות. מספר ההרונים היה כשלש מאות איש. גם ביום כ׳ באב באו סיקריקים והרנו תשעה יהודים. גם אני בעצמי הייתי בסכנה גדולה ונצלתי בחמלת ה׳ עלי.

(ח. ביאליק המוסד ק״ק בלגלב).

בְּרֶשַׁד

(פלך פודולי׳ה).

אור ליום 11 מרץ 1919 היתה בברשד אספה חשאית של אוקראינים, רוסים ויהודים: נגמר ליסד בעיר שלטון המועצה. אך כפי הנראה היה הדבר מוקדם קצת. יד הפטלוריים היתה עוד תקיפה. בעיר המחוז, אולניאופול, וגם בסביבות ברשד נמצאו פלוגות של חיל הפטלוריים.

ביום השני נפלה הברה בעיר, כי מהתחנה נייבורון (20 ווירסטאות מברשד) עולים גדודים של חיל הדירקטוריום על ברשד. היהודים נבהלו מאד. אך הרשות המקומית הרגיעה אותם בהבטחה, כי החילים שבנייבורון הם מבני בריתם.

אך ההבטחות לא הרגיעו כלל את רוח היהודים, ובפרט כאשר נודע להם, כי גם אחדים מחברי הרשות וגם חברם היהודי נעלמו מן העיר.

ביום 14 מרס, בשעה השביעית בבקר, נשמע רעם יריות מהמקלעות, ואחר רבע שעה התפרצה העירה הפלוגה הקוליבזקוצית ותיכף התחילו לחמוס את הבתים, גם הרגו כמה יהודים. מורה הדרך, שהוביל את הסיקריקים לבתי האמידים, היה החולגין המקומי

קוניאקי ושני בניו הריצחים, אלושה ואיבן. הפרעות וההריגות ארכו חמש שעות. נהרגו תשעה יהודים ורוב בתי העיר נחמסו.

הפרעות פסקו, בזכות ראשי הקהלה, ששמו את נפשם בכפם והלכו אל הקומנדנט. בסך שתי מאות אלף רובל כפרו את פניו, והוציא פקודה להפסיק את הפרעות וההריגות.

מהעת ההיא מתחיל סדר הפרעות בברשד.

ביום 16 מרץ, היום שהביאו לקברות את תשעת הקרבנות של הפרעות, נכנס העירה הלניון הגרודנאי, „כדי להחזיק את הסדר". אך אוי ואבוי לאויתו הסדר. החילים התנקמו ביהודים, התקלסו בם, הכו אותם מכות מרדות וקראו אותם בלעג „זידים בולשיביקים". אך העסקנים של הקהלה מצאו מסלות גם לשרי הלניון ויכפרו את פניהם במנחה. נתנו להם חליפות אחדות, עשרה שעוני כסף, עשרה תיקים לסיגרות של כסף ועיר הפצים שונים, והעיר שקטה לימים אחדים.

בתחלת אפריל, כאשר התחילו הפטלוריים לעזוב את אוקראינה, עברו הרבה סָלְמוֹת (אישלונים) דרך ברשד. מצבם של היהודים היה נורא מאד. כל סָלְמָה באה בדרישות ותביעות שונות; וזמן הגבילו למלאות את דרישותיהם לא יותר מעשרים או שלשים דק. גם הפחידו את העסקנים, שאם לא ימלאו הכל בדיוק, יחריבו את העיר. המצב הזה ארך ששה ימים. אך הודות להאינרגיה של העסקנים עלתה בידם למלאות את כל הדרישות, גם לפיס את ראשי החילים במתנות—והמניחה בעיר לא הופרעה. נהרג רק העשיר פרשקה ונחמסה שארית רכושו.

אחרי ימים מועטים נתיסד בברשד שלטון המועצה. הרשות התחילה מחזקת את הסדר, אך המנוחה לא ארכה ימים רבים. התחילו מתקבלות ידיעות מחרידות מהטבח שערכו האכרים בערי הסביבה. וורחובקו, אבודובקה, טרוסיניץ ואחרות. ערים רבות נכחדו או. יהודים לאלפים נגזרו מארץ החיים. הללים למאות התגוללו ברחובות, בגנים ובשדות ויהיו לברות לכלבים.

היהודים נמנו מפחד. הועד המחוזי אמנם הבטיח שיגן עליהם, אך בכל הפצו לא יכול לעשות מאומה לטובת היהודים. הרבה חילים, שעברו בצבא הדירקטוריום, וגלוו אחר כך לחיל המיעצר, כאשר הפטלוריים עזבו את אוקראינה, התחברו עתה שוב אל הפרטיזנים, וביום אחד התפרצו העירה כנופיות גדולות של מתקוממים, שמנהיגיהם היו: משאלי, שידלובסקי, מארטשוק, פיסטירנאק, גם הרבה מורים של בתי ספר לעם. המתקוממים התפשטו בעיר ויבזו את הבתים והחנויות. את היהודים שנפלו בידיהם הכו מכות מרדות וסחבו אותם לבית־הכנסת. נאספו כחמש מאות איש, בתוכם הרבה נשים וילדים. או באו גם הראשים של המתקוממים והתחילו מתיעצים מה לעשות עם „הקומיסטים"? אחדים הציעו לשלח את בית־הכנסת באש ביחד עם היהודים; אך נשמעו ביניהם גם „בעלי רחמים" שהציעו לשלח את הנשים והילדים להפשי ולהשמיד רק את הגברים. כבר הפצו להוציא הדבר אל הפועל, אך רוסים אחדים, ובתוכם נ. וו. ליאונטיוב, נכנסו בעבי הקורה והודות להשתדלותם עזבו המתקוממים את ההצעה לרון את היהודים באש והסתפקו רק בפרעות ובהריגות.

הפרעות ארכו ני ימים. המתקוממים בזזו את העיר, אנסו נשים והרגו שלשים ואחד יהודים. אחרי ימים מועטים נכנסה כנופיה חדשה, עם הסיקריק יאָבורסקי בראשה. גם הם עמקו בביזה, פשטו את הבגדים מאנשים ונשים ברחובות והרגו כחמשים יהודים, גם שמו מס על כל בית, מאלף עד שני אלפים רובל ויותר. אחרי איזה זמן נכנסו

עוד הפעם העירה הגדודים של טשאלי, שידלובסקי וואבולישני. הם דרשו קונטריבוציה סך מסוים, גם בגדים בשביל אנשיהם. הצעירים עבדו במרץ ועזרו לראשי הקהלה למלאות את הדרישות. הם סבבו בבתים ואספו מיפים, לבנים וחליפות בגדים. היהודים בעצמם פשטו מעליהם את חלוקם האחרון ומסרו אותם בנפש חפצה להמאספים.

כך עברה העת עד הפרעות שבפעם השלישית.

כאשר צבא המועצה היה מוכרח לעזוב את אוקראינה מפני הדניקים, עבר או דרך ברשד הלניון של בודיאנוב. זה היה בסוף אוגוסט 1920. וכאשר הדיביזיה הגליציאנית התנפלה על העיר, פרצה מלחמה בינם ובין הבודיאנובים. המלחמה ארכה יום שלם. הבודיאנובים עזבו את העיר והגליציאנים נכנסו לתוכה. או החלו הפרעות השלישיות. הגליציאנים שסו את העיר, אנסו הרבה נשים, צעירות וזקנות. בכל לילה היו יורים אל הבתים ושוברים את השמשות, גם הרגו עשרים ושנים יהודים.

כאשר עזבו הגליציאנים את העיר נכנסו חיל המתנדבים ועוד הפעם נעשתה ברשד למרכז של מלחמה. במשך שני שבועות עברה העיר ג׳ פעמים מיד ליד. כאשר חיל המתנדבים נכנסו בפעם האחרונה העירה, אנסו נשים אחדות ועסקו בביזה. הקומנדנט של העיר קבל, על פי דרישתו, אדרת־שער טובה, ובשביל שלוחתו, שמספרן היה לא מעט, שמלות ואנפילאות של משי, שוקולדה ושאר מיני גרגרוניות.

בברשד כמעט שלא היה שלטון של מתנדבים. נשלח פריסטב עם סיעה של חילים. הוא עשה בברשד ג׳ שבועות והוכרח לעזוב את העיר, כי המתקוממים המקומיים לא נתנו לו מנוחה.

בעת שעזבתי את העיר, נמצאו בתוכם הגליציאנים, אך בזמן האחרון התנהגו כשורה.

אני עזבתי את ברשד ביום 10 מרס 1920. העיר היתה שקטה, אך נתקבלו ידיעות כי בסביבי העיר מתחוללים גדודי טיטיוניק וויוליניץ.

(ו. בוגנגרד).

רשימת ההרוגים:

באבענע

כפר

אב טאלטשונסקי 60 שנה
בנו זאב 42 "
נכדו אליהו 15 "

באר

בצלאל בן משה בורשטיין
יעקב ב״ר ליבוש שץ
מרדכי ב״ר דוד מאלאמוד
פרץ ב״ר מאיר בריל
שמואל ב״ר יוסף יהודה פעלדבערג
דוד ב״ר אברהם פעלדבערג
אברהם צבי ב״ר מרדכי געלער
ברוך ב״ר אברהם נעלער
אברהם ב״ר משה קירזנערמאן
מנדיל ב״ר שלמה שווירץ
יודיל ב״ר שמואל גורינשטיין
אהרן ב״ר שמואל מושעל
מושיל ב״ר צבי בורד
מרדכי ב״ר יהושע שווארצבורד
יחיאל ב״ר מאיר משרת
יונה ב״ר יעקב אייזענמאן
שמעון ב״ר אשר שקרב
חיים ב״ר אליעזר שוסטער
פינחס ב״ר משה קרייטבאן
ונעלם אחד

בוברויסק

משפחת נעקלער תשע נפשות

בוגודוכבקה

יעקב דוד שמיד 93 שנה. שמש
שלום זוסיה בורנסקי 34 שנה
שוחט
בנו הילד 9 שנה

יעקב יהודה רוזינבוים 60 שנה
בנו משה 16 "
דוד גסנוביטש 42 "
מרדכי צבי לעווין 49 "
יעקב יהודה מאטשערט 65 "
ישראל נימצוב 70 "
אשתו פרוידה 63 "
חיים אליהו רונין 61 "
שתי נכדותיו, אחת 5 "
השניה 4 "
אליה מלך ווערלינסקי 27 "
אחותו 18 "
אלטער לעווין 60 "
מאיר מוגילעווסקי 41 "

בוגופול

דוד זיגלוב 54 שנה
משה יוסף שקאץ 82 "
ישראל שפוליאנסקי 70 "
זעליג זופמאן 24 "
רבקה ליטמאן 68 "
דוד ווילמאן 80 "
חיים נחום פרילמן 60 "
יחיאל וויסטוך 13 "
פרל וויסטוך 35 "
יעקב ליטוואק 56 "
אסתר שנירערמאן 45 "
יוסף וואקסמאן 43 "
גדליה גאקמאן 70 "
חסיה בורינסקי 43 "
לאה וויסטוך 90 "
משה שפיטלניק 54 "
פיגה וויינטרויב 21 "
שבע טלמד 24 "
גורדונסקי 70 "
ציפה קרוקוב "
מלכה מרגלית 19 "
משה קראקוב 24 "
ציפה מרגלית 21 "
חנה מרגלית 25 "

משה פזדלובני 1 שנה
יצחק ליב ריסקין 50 "
נפתלי גראנער 45 "
יצחק פריצקער 46 "
שלמה קרימער 80 "
משה לוסונירסקי $1\frac{1}{2}$ "
מלך סאראדש 2 "
אברהם באריגבוים 72 "
ליב קאליואלסקי 75 "
יוכבד גראגר 80 "
אברהם יצחק רינקייט
אשה מעיר אחרת
דוד הורביץ 75 שנה
סוחר תבואה
יוקל בוגוסלובסקי 50 שנה חנוני
מיכל פוליאק 45 שנה
בעל אכסניה
משה שפיטלניק
בנו של נפתלי פרילוקי 18 שנה
" " " " 19 "
בנו של ניסן דוקטורוביטש 17 "
מחותנו 45 "
בנו של המחותן 17 "
משה וואלאווער עם שלש
בנותיו מקולוניה פיסרובקה

בוזיני

איצקוביטש.

בוסנובסקי

כפר

צבי בן אפרים קוזלוב
משה בן צבי קוזלוב.

בוקי

עיר ה

בעני פושוגרף
יהושיקע קרופניק
שמואל ארקובסקי
מוטיל רודי
פישל ציקינובסקי
אפרים סולובי
חיים זובאטע

בוקי

פלך קיוב, מחוז אומן
נמסר ע"י שמואל היילפערין
מטעפל יק.

1818 ע"י קובלעסקי
ביילה בת חיים דיזיק מאנטונובקע
56 שנה
חוה דיזיק מאנטונובקע 40 "
סולקא " " 35 "
21 מאי 1919 ע"י קוזקוב
הירש ב"ר משה מינסברג 16 שנה
בעריל ב"ר אבינדור דאזארעץ
20 שנה
העניך ב"ר יצחק גרינבערג
20 שנה
מנדיל ב"ר אברהם שטורמאן
20 שנה
יהושיקע בן מריאסי פוקידילא
50 שנה
26 מאי 1919 ע"י קוזקוב
מוטיל ב"ר חיים רוזמאן
24 שנה
מנדיל ב"ר אליהו 45 "
אב 1919 ע"י טוטיוניק
מוטיל קאגאן 24 שנה
שמאי ב"ר אברהם קיינער
50 שנה
אלול 1919 ע"י הדיניקיים
גדליה זאפלאווסקי 50 שנה
שמואל ב"ר מוטיל טרויאנקער
מכפר רומנוב 25 שנה
אלול 1919 ע"י קובלעסקי
ישראל ב"ר גדליה מרישאנובקא
55 שנה
ינואר 1920 ע"י הדיניקיים
ליב זובאטי 70 שנה
שמואל שאסנער 7 שנה

צירל וואסקאבויניק 65 שנה
נחום בי׳ר דוד אינסבערג
מכפר אנטונובקע 70 שנה
עשי״ת 1920 ע״י צוועטקובסקי
חיה מינסבערג 70 שנה
משה בי׳ר הירשל גאלדשטיין
מרעפשיצא 50 שנה
ישראל סנדלר מווינוגרד 22 „
שואליק בי׳ר משה קאזאטשוק
28 שנה
אברהם בי׳ר אהרן פובראזאור
מכפר אנטונובקע 20 שנה
הנער פובראזאור מכפר
אנטונובקא 12 שנה
ישראל בי׳ר חיים־הירש אלביטער
30 שנה
סוכות 1920 ע״י צוועטקובסקי
ליפא בי׳ר גרשון מלמד 17 שנה
ריבא בת וועלוויל שרעמבובלער
18 שנה
ברוכל בי׳ר יהודה ליב דיזיק
21 שנה
ישראל בי״ר בעריל ריפשקי 45 „
איציי סמזק 40 שנה
חיים אליכוב 50 „
שרה דאשעווסקי 40 שנה
מרים בת ישראל דובאוויק
45 שנה
אליה ריפשקי 60 שנה
איציי חתנו של שמואל הירשם
30 שנה
ילדו של בעריל דאזארעץ 4 „
בער סוקאליניק 70 שנה
אחר סוכות 1920
ע״י צוועטקובסקי
דוד מלמד 80 שנה
אשתו מרים־חיה 70 שנה
בנו שמואל אבא 50 „
ליב בי׳ר משה שווארצקרויט
65 שנה
ברוך דיזיק 50 שנה
דוד בי׳ר יוסיל לעפשינער
מכפר קיסלין 30 שנה
ווינשטיין משפולה 40 „
,קותיאל חיזשין מקיסלין 40 „
יוסף בערשאזשעווסקי
מכפר חיזשין 50 שנה
האשה קורעצקי מכפר חיזשין
50 שנה
איציי בי׳ר גדליה משה גרינבערג
55 שנה
מוטיל בי׳ר יודיל ליטובסקי
מכפר רוסלובקי 60 שנה
ישעיה בי׳ר מוטיל ליטובסקי
מכפר רוסלובקי 45 שנה
אידיל בי׳ר ישעיה ליטובסקי
מכפר רוסלובקי 17 שנה
אחר סוכות 1920 ע״י הדיניקיים
בעני בי׳ר חניך קאגאן 45 שנה

בורשטשאנובקה

יעקב אלשער 60 שנה מלמד
ליב אומנסקי 40 „ נגר
מלך בינדאר 33 „ בעל עגלה
משה זעליג בערלאנד
אשתו
בנו אידל
אחות אשתו
שמשון ברוצקי 20 שנה
משה ברלין 55 שנה סוחר ביצים
בנה ברוינס 50 שנה
בנה שלום 20 „
משה בוזנסקי 22 „
בתו של דוד ברעקין 17 „
פיני בעל עגלה 36 „
אשתו של הירש באבעם
אמו של משה גרויסמאן 70 שנה
יעקב גופמאן 25 „
מנדיל דוכובני 57 שנה חנוני
ריבא ווינשטיין 40 „
בתה 4 שנה
משה איצי ווינבערג 50 שנה
אשתו אסתר 47 „
בתו הקטנה 4 „
מוטי זינגר 35 שנה כורך ספרים
איציק זוכער 60 „ אופה
מלכה זיטומירסקי 18 שנה
אחיה פייוויל 7 „
אחותה לאה 5 „
יצחק זיטומירסקי 65 „
בנו אייזיק 15 „
מעטי רחל חזן 22 „
אחותה גוקע 20 „
חנה לאה „
עם ש ל ש ה ילדים
יוסיל טאקמאן 35 שנה
אשתו שיינדיל 30 „
עם א ר ב ע ה ילדים.
אחותו בוילה רייזה
שרה טורובובסקי 60 שנה
חיים טויבוטש
שני ילדים של רחל טאקמאן
שרקה טורובסקי
בנה
ו ש ל ש ה ילדים קטנים
אברהם יצחק טשערווינסקי
55 שנה חנות ברזל
בנו דוד 24 „
אליהו טשערנוב 55 שנה
בנו אליעזר
שמואל יאכנעם 55 שנה קמחן
אשתו שרה 50 „
ילדיו: פרוידה 24 שנה; פיני 6 „; ילה בן 5 „
יעקב ירוסלימסקי 50 שנה
סוחר ביצים
אשתו רחל 47 שנה
ילדיו: משה, פעסי

ריבא יאמפולסקי 55 שנה
ילדיה { פישל 22 שנה סנדלר
הדסה 15 "
כלתה ברכה 35 "
אליעזר ליפוואק 35 " חנוני
בניטין משה לעווגבערג 53 שנה
בנו 30 "
פינחס הירש לסדן 75 שנה מלמד
אלטער לערנער
יענקל מלמד 40 שנה מלמד
יעקב מטומענסקי 60 שנה רצען
בנו אידיל 36 שנה
" ראובן 23 "
חיקה מנשה 55 "
דוד מאגאזיניק 22 שנה
אליעזר מלאך 38 "
שרויטיל מאגאזיניק 60 שנה קמחן.
אסתר מרים
עם שלשה ילדים.
יעקב נובופאסטובסקי 55 שנה מלמד.
אברהם יצחק ספקטור 65 שנה מלמד.
אשתו רחל 62 שנה
אשתו של אבא סטוליאר
מאיר צדוק פיזקובסקי 50 שנה מלמד
מאיר הירש פינסקי סני נהור שמואל פייוולוצקי
ישראל פוקס
אשתו גולדה
חותנתו
חיקה פינסקי
אליעזר פייוולוצקי 17 שנה שוור הבלים.
נח פרידמאן 65 שנה סוחר
בעריל פולישוק 55 " בעל רחיים
משה איצי פולישוק 50 שנה סוחר סוסים.

חיה ריבא פאדארעץ 60 שנה
בתם חנה 35 "
עם שלשה ילדים
שמעון סראנץ 23 שנה
שלום פוקס 40 " סוחר
רחל פידעלמאן 65 "
יעקב פוגריבינסקי 35 שנה נגר
דוד פידורובסקי 35 " סוחר
זוסיה פעלדשטיין 38 שנה מנגן
אשתו חנה 36 "
ילדו דוד 1 "
איצי צארובסקי 50 " רחיים
אשתו גנענדיל 50 "
בתו חנה 26 "
ליב קאמינסקי 35 " נגר
מרים קאמינסקי 50 "
וועלוויל קארד 35 " רצען
אשתו רחל 35 "
אחיו נחום 53 " נגר
זיסקינד בנו של נחום 19 שנה
בעריל קיילעצקי 70 שנה מלמד
אשתו ציריל 68 "
אחיו יהושע 60 " חנוני
בעריל קליינער 50 "
רחל קופערמאן 60 "
בערטשא קצב 50 "
פיני בערטשע קצב 65 שנה
אידל " " 42 "
ישראל אשר קאווער 70 שנה נפח
משה קירזנער 46 "
ישראל יצחק קושיווער
אברהם אליעזר רוזינסקי 60 שנה רצען
בנו ליב 18 "
כלתו פרל 24 "
מלכה ראזע
עם שני ילדים
חיקה ראבינוביטש
אייזיק "
אהרן שטירון 26 שנה רצען

אייזיק שמירון
מינדא שאנצ
עם ילד בן שבוע אחד
אמו של ברוך שוחט
אחותו נעמי
עם ארבעה ילדים
אברהטיל שוחט
אשתו חנה מלכה
פיני שפינדוויך 28 שנה סטודנט.
אמו בתיה
עם שני אחיו
ישראל חיים שוסטער
מרדכי שניידער 55 שנה חיים
בנו של פינים שניידער

בילראווריה

ישראל בערגער 45 שנה
בינים איצקוביטש 50 "
אשתו 47 "
בנו 20 "
ראובן טובורסקי 65 "
אשתו קיילה 48 "
בנו שמיר 38 "
" מוטיל 17 "
ישראל בן חורגו 24 "
דוד פולינקובסקי 65 "
מוטיל שאפירובסקי 55 "
אברהם מושינסקי 22 "
לייבל דאצקובסקי 35 "
חפץ 38 "
מוטי צייטלין 24 "
יעקב אומנסקי 58 "
וכל משפחתו 6 נפשות
דוד קליוואנסקי 65 "
אחיו יצחק 62 "
יוסף קאמינסקי 43 "
משה משערווינסקי 53 "
בנו 17 "
זאשולובסקי פעלדשר 65 "
איש מעיר אחרת "

בעריל סבורין 52 שנה
בנו 21 "
בנו של יעקב שוסטער 5 יחיים

בילוביטשובקה

בנו של דוד טשעפראק
גוטהארץ, סוחר בהמות
רבקה אשתו של ראובן
ביראזשענסקי
בעטי כלתו
טראאוש אחותה של כלתו

בילופוליה

משה אסטרובסקי

בילו־צירקוב

שוינים, } תלמידי הגימנזיה.
רייגורודסקי, }
קומארובסקי
בנו
העלמה מאטושאנסקי
ילד בן שבעה ירחים
ראובן קולטון
אשתו
יעקב לעוו 45 שנה
מרגלית 36 "
משה פינגערהוט 32 שנה
אשתו של אברהם דולגונוס
ישראל פעלדמאן
ש. שקלארוב
אברהם ליטוואק.

בירוזובקה

ברוך לווין
מרים רוזיני
בנה אברהם.

בירעזינה

זלמן סבריקנט 24 שנה
זלמן קוזיניץ 27 "

בלטה

רשימת ההרוגים שנקברו בבית הקברות דבלטה.

יצחק בן שמעריל אימאס 49 שנה
אפרים בן ליב ווייסערמאן 41 "
דוד בן אייזיק גלאדשטיין 34 "
בערלאדא 34 "
פיק 34 "
ישראל בן משה זילברמן 52 "
נחום בן מאיר רקמאן 52 "
בנו שלמה 24 "
" יוסף 15 "
מאיר בן פאליק גניף 23 "
משה בן חיים גוטניק 23 "
וואלף בן יוסף דורוכי 23 "
יוסף בן הירש בראוויר 30 "
משה בן זוסיה קיפער 23 "
וואלף " " " 19 "
מרדכי משה בן ליב נוימאן 56 שנה
אהרן בן ליב טולסטונוגי 29 "
אליהו בן יחזקאל רעזניק 16 "
ישראל ליב פרינקילשטיין 75 "
דוד בן נטע דעסיאטניק 22 "
ישראל לעכטמן 75 "
וולאקע בן בנימין קרעמער 39 שנה
ליב בן דוד ריקוב 47 "
אברהם בן אהרן מאיאק 21 "
אייזיק הירש קראווטשינסקי 56 שנה
ישראל הירש בן ראובן ברינבוים 60 שנה
ישראל משה בן דוד חיים זילבערשטיין 19 שנה
שלמה בן ליפה דיאכטומר 61 "
שלמה בן ליב בנדרסקי 57 "
נפתלי בן אברהם אידל נאידה
אבא בן שלמה ראקוו 16 שנה
משה ברוך רוזענבערג 40 "
יעקב וואלף בן אהרן משה פיינשטיין 29 שנה
הירש בן אהרן קויסמאן
ברוך בן אלעזר גארניק
וועלוויל בן אפרים גארניק 17 שנה
הירש בן חיים אבידאר 54 "
שמשון בן מרדכי חזן 19 "
משה בן הירש אדעסקי 76 "
מרים אדעסקי 71 "
בן־ציון אברהם בן יצחק שאלאנט 31 שנה
משה בן אשר סיגל 46 "
משה בן חיים סיסקה 56 "
מאלאמוד 5 "
נחום בן יוסף לוצקער 65 "
צביה בת שלמה שארגורודסקי 65 שנה
איטי רחל בת וועלוויל חוטינסקי 43 שנה
גולדה בת בעריל סוטניק 76 "
בנציון בן הירש קויסערמאן 64 שנה
יוסי בן ליב פייצים 62 "
שרה בת מרדכי פרנקל 56 "
חיים גוטערמאן.
אייזיק גוטערמאן.
אפרים בן רפאל רויטער 45 שנה
יצחק בן פינחס דודניק 48 "
וועדבוק
חיה בת שלמה דודניק 45 שנה
נחמן בן איציק " 16 "
יצחק אייזיק בן משה וויפער 72 שנה
מרדכי בן וואלף בעקער 54 "
ראובן יעקב בן וואלף בעקער
בנימין בן יעקב שליאכובער
ליב אנגערט
שלמה גאלצמאן
שלמה ראבינאוויטש

שמואל שעפסמאן
בעריל בן ראובן גוסמאן 69 שנה
מרדכי " בעריל " 46 "
משה בן מרדכי "
יצחק גראבארניק
דוד מגיד
יעקב בן אברהם בירמן 61 שנה
מנדיל בן יוסף ווינבערג
הירש בן זלמן רוזשבורד
אברהם ברקוביטש
מנדיל שערמאנזאן
חיים שארף
יעקב "
וואלף בן בעריל הירש ברענער 53 שנה
אליעזר בנדרסקי
מרדכי בן שמואל פעלדמאן 49 שנה
דוד ריים
ליב בנדרסקי
אהרן ווישובסקי
אלטער צורף
נחום טשודנובסקי
אליהו בן משה קאגאן
חיים ציבוליבסק
יצחק אוליאניצקי
ישעיה מאליס
יוסף "
יצחק צעלניק
יהיאל ריים
אליעזר מאלאקישר
נבריאל "
יצחק פליגעלמאן
ראובן שבאקמאן
אברהם פסח מארקאנובסקי
פרץ רוזינבערג
וואלף "
נחום בן יצחק גושהייזער 55 שנה
בער בן אידל קראקוים 61 "
יוסף בן בער קראקוים 17 שנה
משה ברוך בן אייזיק קאפ 63 שנה
שמואל צאצקין
יהושע באטוובסקי 70 שנה
דוד בן שמואל שינדעלוים
שלמה ברענער
ליטמאן מאזוס
יענקעל פרידמאן
יקותיאל לייקוכמאן
שמואל בן מרדכי קאפוסטין
שואל בן אהרן אומאנסקי
אהרן פלעשער
משה "
ליב בן יצחק צירולניק
יוסף בן ישראל בלעכער
יעקב־שעפסל בן שלמה בארבאש
משה בן נפתלי גערצענשטיין
שמשון בן נח פרילמאן
יעקב בן אהרן קסענדזובסקי
ישראל קומאר
אליהו בן ראובן גליקשטיין
אפרים מאלאקאשער
מלך בן בנימין פערילשטיין
יוסף בונדאר
אהרן יצחק בן מאיר לנדוי משעראשניק
דייטשמאן
פורטנו
מוגיליאנסקי
ירמיהו בן מנואל קמץ 34 שנה
מרדכי בארער
יוסף בן יצחק סטריזשיבסקי 55 שנה
ישראל בן דוד מאלאמד 45 "
יהושע
יונה גאלדינבערג
משה בן דוד גאלדינבערג 24 שנה
שלמה בן זוסיה דעמובסקי
בנדרסקי
עלקע שארף.
מאיר זעמיליאנסקי
רבקה באטיעווסקי
מלכה "
טויבע בת מרדכי בארער
גולדה פלעשער
חיה צאצקין
ראני זעמליאנסקי
רבקה בת מרדכי ערליך
מלכה בת יונה פידעלמאן
רחל בת אייזיק הירש קראבטשינסקי
שרה טולטשינסקי
רייזע "
נחמה "
פרימה מולדבסקי.
שרה בת יוסף שמואל קראסניס 58 שנה
בלומה בת חיקל דיאבטיור 57 שנה
חייקה מאליס
מרים מגיד
ליבע שארף
לאה בת משה רויטמאן
חנה בת דוב צוקערמאן
יצחק בן יוסף אקסמאן 61 שנה
בנו יוסף " 11 "
חנה בת בנימין בראנשטיין 20 שנה
ציפה בת פינחס שלמה מורקים 75 שנה
רחל בת חיים מירקים 45 "
יעקב בן מרדכי וועקסלער 23 "
הירש בן מלך רויטער 36 "
שלמה בן אפרים זשיוויליך 54 שנה
דניעפטרובסקי
גולדה בוגופולסקי
רעגדילמאן
יעקב דאשיבסקי

אליעזר גופניק
קלמן געלנבארד
מיכל פושמאן
יוסי רויטמאן
מוטיל געלצמאן 70 שנה
גיטל " 70 "
יעקב סירוטא
חנה גונטמאכער
רזסיה מאלאקישר
יחיאל רויטער
אברהם מאקלער 35 שנה
בתיה בת חיים קונסטנטינובסקי 17 שנה
חיה דבורה קופל יארובסק 35 "
רבקה טיטיניק 23 "
ליב פאמפושקה 45 "
שלמה בורד 25 "
ראובן ווילנער 28 "
מרדכי ברונפמאן 34 "
גולדין

בבית הקברות הראשון בבלשה יש קבר כללי, שנקברו שם 20 הרוגים שאינם ידועים בשמותיהם.

ס"ה נקברו בבלשה 213 הרוגים.

בענון

כ ס ר

דוד פרענק 24 שנה
אחיו חיים ליב 17 "
אמו זלאשה 50 "

בערענקע

כ פ ר

ליב בארענשטיין 60 שנה
בנו זאב 42 "
" דוד 28 "
נכדו אליהו 15 "
פייוויש שאבולסקי 66 "
אברהם מאקון

בראילוב

משה קנאפמאן
לאה גאניק
בנו של אברהם אופה מבאר
שמואל פעלבערג
מרדכי מאלאמוד

ברטסקויה

ליב רוזינסקי 55 שנה
איסק טשערני 40 "
משה בכמופסקי 18 "
ליב גלעזער 70 "
לוי רוזענפעלד 45 "
פעניא ווישנעמעצקי 30 "
שרה " 50 "
רחל שמערינבערג 60 "
יוסף בוגופולסקי 70 "
חיה שרה " 70 "
פרומה שרה בערגראף 19 "
חיים ראזענפעלד 70 "
משה קליינער 19 "
חיים מאטוסובסקי 70 "
גרשון טשערנוגלזוב 21 "
לוי גולודערפעלב 20 "
קונטרולור של הרחיים

ברצלב

אסתר אומנסקי 50 שנה
נחמה באקמאן 26 "
דבורה לאה רעזניק 25 "
ריסיה מילשטיין 56 "
חנה אברמוביטש 45 "
לאה ליבערשטיין 12 "
משה זלאשטוק 26 "
אברהם אבעטמאן 20 "
שלמה קופיעווקער 32 "
חיים אורמאן 25 "
מרדכי דוד " 50 "
משה פרילוצקי 24 "
שמואל לעכטמאן 22 "
חיים ליכוביצער 25 שנה
משה אברומוביטש 55 "
איציק שלומוביטש 21 "
משה זינגער 52 "
איציק שווארץ 31 "
ישראל משבין 20 "
בן ציון דיוועגפעלד 22 "
וואלף פאטאק 15 "
אברהם פעלמאן 22 "
ברוך מאנעלעס 27 "
אהרן דוידמאן סטודנט 22 "
מרדכי קעסלער 31 "
טוביע קרעמער 55 "
חוה " 28 "
בעני " 26 "
פייגה " 20 "
אליעזר " 16 "
עטיל קראסנושטיין 55 "
נתן " 60 "
סימע פעלמאן 20 "
מנוחה " 25 "
ישראל אווערבאך 56 "
בילה גיטל " 60 "
בלומה " 18 "
איציק קוציפינדיק 23 "
יאנקל סוליטערמאן 86 "
רחל " 85 "
וואלף " 51 "
וואלף קודערשויס 55 "
אליעזר גאליצקי 25 "
שמחה אומאנסקי 35 "
פינחס נאנדעלמאן 19 "
אשר דעליק רעזניק 60 "
אהרן קיליומאכער 29 "
לאה " 26 "
מינדע דיימסקי 33 "
ישראל משה גולדינשטיין 60 שנה
פייסה רייזה " 55 "
סויבעל " 27 "
יחיאל שמחה קארעניצוויס 49 "

מרדכי בער גונטמאכער 55 שנה
שלמה פאליאק 22 "
בעני קריימער 28 "
אהרן שורקובער 20 "
יענקל געלער 19 "
חיים האסקעלעס 25 "
פייסי מילשטיין 21 "
נחמן ראטושניק 21 "
ראצי ראזענבערג 21 "
אברהם " 18 "
ישראל " 7 "
שמואל קוטליאר 18 "
משה קאס 29 "
קאליכמאן 22 "
נחמן מאלאמוד 16 "
אחותו של אקסעלראד 16 "
אשר אפאטשוק 16 "
ישעיה ראבינוביטש 55 "
שלמה אלבערשטאס 46 "
בניטין חלפן 34 "
שלום טויבעס 22 "
אשר לנדוי 50 "
חיים וויסמאן 34 "
אהרן " 28 "
זעליג שוסטערמאן 45 "
מתות סירוטה 50 "
זוסיה ברצלבסקי 45 "
שמואל פיינרשטיין 70 "
משה וועשקובצקי 27 "
יוסף ברסקי 48 "
חיים טשערני 62 "
אליעזר גיעגדאק 45 "
איציק קוסטוליבסקי 40 "
זוסיה " 20 "
כיריל גאליצקי 40 "
פאסי גינדאק 45 "
חיים שראגראדסקי 50 "
שמואל קאליכמאן 50 "
איציק " 21 "
בניטין שלעטוביטש 15 "

משה באריגעס 45 שנה
אליהו " 19 "
יעקל " 15 "
בארשאק 65 "
חיים פישער 25 "
הירש לינעצקי 48 "
מרדכי מושטניק 80 "
וואלף זילבער 23 "
אברהם נעמירובסקי 27 "
אליהו " 20 "
פינחס " 16 "
חיים נחום פיין 40 "
חיים פסח געלמאן 27 "
חיים אידל אבאניער 42 "
הירש בראנפונמאכר 55 "
ליפא ברצלבסקי 20 "
וואלף רעזניק 19 "
איציק קראסנופולסקי 18 "
שלמה גראבמן 30 "
אברהם איצקאן 7 "
מאיר קופערשמיד 60 "
אברהם רויטבארד 63 "
וואלף נעמירובסקי 65 "
נתן גרינבערג 48 "
הירש איצקאן 40 "
נתן קוציפינדיק 60 "
טנדיל בערבוביטש 65 "
חיים טוביה קעסעלמאן 62 "
פינחס אומאנסקי 37 "
יחיאל קראסנופולסקי 40 "
חנה " 40 "
הירש שקולניק 40 "
ישראל שפאק 70 "
ברוך נוישטאס 45 "
יענקל אוטנסקי 55 "
ליבע נעמירובסקי 50 "
פייגה יענטע מילשטיין 46 "
ציפה " 36 "
מעני סירוטה 24 "
גימל גערשענזאן 50 "

דוכריש באבע זוסמאן 60 שנה
לאה מאנעלעס 65 "
טשארני פרעפעליצקי 40 "
רחל קרייזמאן 90 "
חיה איצקאן 45 "
שרה " 15 "
יענטע חסיד 35 "
נעסי קופיעווקר 32 "
סאסי בראנפמאכער 80 "
מעני מילשטיין
שואל ליבערשטיין 55 שנה
ישראל חרישונסקי 60 "
משה בארג 19 "
אפרים זלמן רוכבענדלר 15 "
משה רוכבענדלר 10 "
ליב קושני 36 "
שמואל נעמירובסקי 69 "
איציק " 16 "
אהרן מאנעלעס 21 "
איציק צווילכובסקי 73 "
שלמה סווינציצקי 65 "
חיים הירש חסיד 65 "
יוסי הויכמאן 20 "
ברוך לייבישקע 63 "
מרדכי שעכטער 60 "
משה ראבינוביטש 65 "
זוסיה פרידמאן 52 "
אברהם חיים סימצעס 60 "
יודא רויטברד 25 "
יוסף זאיקובטה 22 "
יוסיל ליטוואק 12 "
מרדכי קאמינער 70 "
לאה סווינציצקה 5 "
אפרים רויטמאן 38 "
אליעזר קאגאן 35 "
וואלף מילשטיין 43 "
משה גערשקוביטש 35 "
משה מודילעוויטש 55 "
יוסיל לאשאק 30 "
שעפסיל פאברעזנסקי 48 "

יוסיל זוסמאן 32 שנה
חיים חוועס 48 "
פישל סטוטשינסקי 39 "
שלום הוכמאן 44 "
יוחנן ברוינשטיין 65 "
רבקה ספקטור 55 "
בריינה אוטשיטל 36 "
טויבע זעבריק 60 "
שרה מונאסטירסקי 48 "
חאסי ברעסטוביצקי 40 "
חיה רעזניק 65 "
אליה פעלצמאן 60 "
חנה סווינציצקי 38 "
זוסיה אודמן 55 "
רבקה בראנפמאן 28 "

עשיל זאיקובאסי 50 שנה
בעריל שטילמאן 55 "
ירוחם אפרים ארבעסמאן 45 "
ליביש אומאנסקי 50 "

ברשד

ראובן זשארדונובסקי נפח
הירש צדוק נגר
קראנקער חובש
ו ש נ י בניו
משה בן קלמן, שמש
אשתו
ילד בן 8 ירחים
ליפא חלפן
וויסמאן חתנו של אבא ירוסלבסקי

חיים קוטשוק
וויינר
בעריל רויטבארד, אלם
נכדו של ליב אקערמאן
ארקא שמש
חיים צבי מורידין
זעליג בעזנוסי סוחר ביצים
אביו של מאור קופערמאן
חותנו מפיאטקובסקי
ראבינוביטש
אברהם אונעזט, צייר
מרדכי שמואל מאלאמוד
אברהם קנעלער
זלמן וויליאנסקי
וואסלוביטש, סטודנט.

מספר ההרוגים שנרשמו שמותיהם

באבענע	3	בוקי־סלך־אומן	53	בלטה	213
באר	20	בורשטשאגובקה	162	בעגון	3
בוברויסק	9	בילי־אוזריה	31	בערענקע	6
בוגודוכובקה	17	בילוביטשובקה	5	בראילוב	5
בוגופול	49	בילופוליה	1	ברטסקויה	17
בוזיני	1	בילי־צרקוב	15	ברצלב	192
בוסנובסקי	2	בירוזובקה	3	ברשד	25
בוקי עירה	7	בירעזינה	2	ס"ה	841

מספר ההרוגים לפי המסורת

באבוז	13	בוברי	4	בויארקה	31
באבענע	3	בוברינעץ	10	בולנובקה	6
באיאליק	1	בוברינסקיה	50	ביסנובסק	2
באר	20	בוגודוכובקה	17	בוקי עירה	83
בדרך	4	בוגופול	100	בוקי סלך אומן	53
בוברויסק	9	בוזיני	1	בורשטשאגובקה	400

בוריספול	300
בילו־אוזריה	200
בילובישובקה	5
בילופוליה	7
בילושיצה	17
בילו־צירקוב	850
בירוזובקה	33
בירזולה	50
בירעזינה	2
בלאשוב	50
בלשה	400
בנטשובקה	40
בעגון	3
בערענקע	6
בראילוב	62
ברדיצוב	50
ברוסילוב	300
ברשׂקויה	50
ברצלב	550
ברשד	150
בס״ה	3932